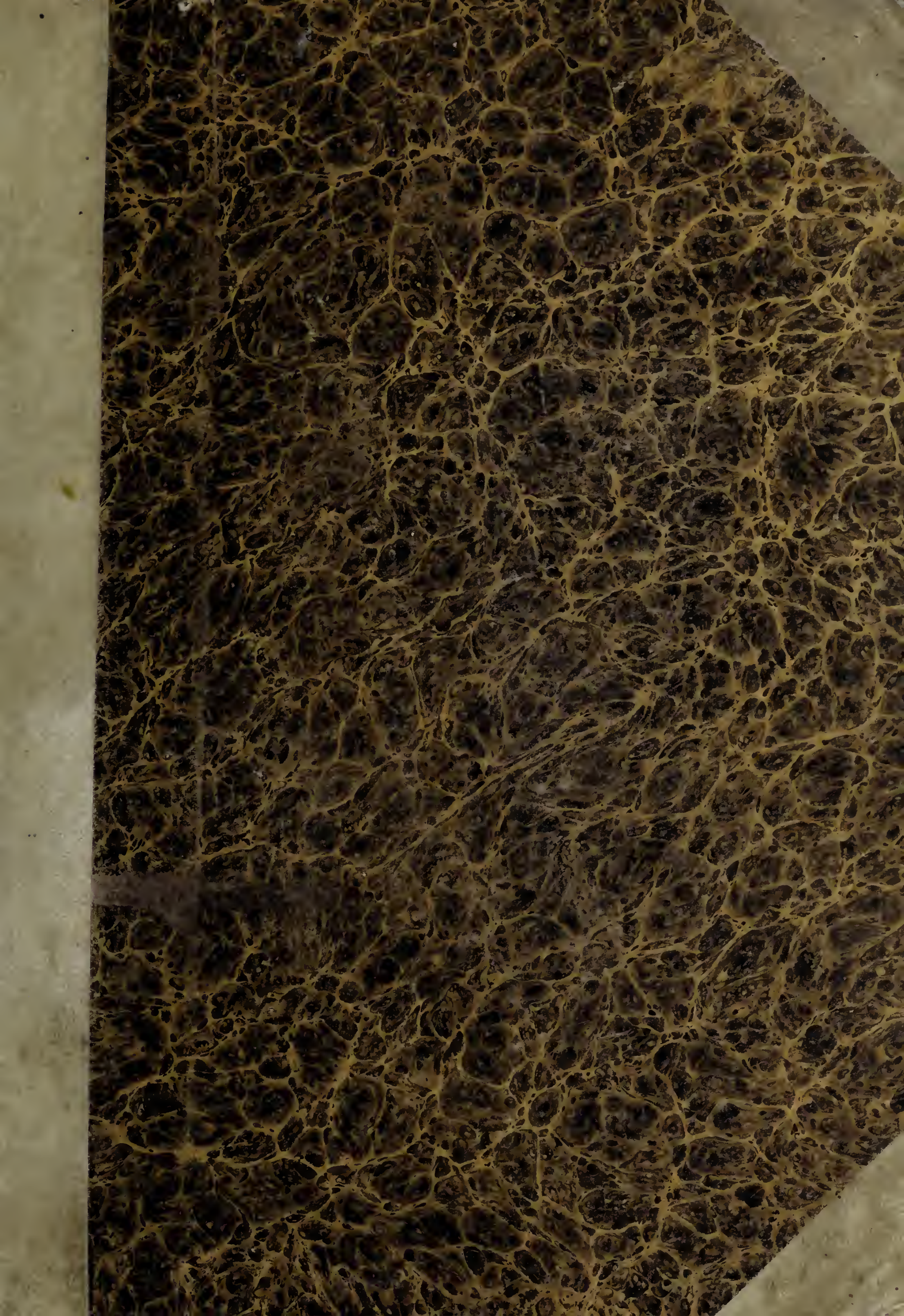

SEBASTIANI ANDREANTONELLI
CANONICI ASCVLANI,
Et Protonotarij Apoſtolici
Hiſtoriç Aſculanæ Libri IV.
ACCESSIT
Hiſtoriæ Sacræ Liber ſingularis.
OPVS POSTHVMVM
In lucem editum ſtudio, & diligentia
FR. ANTONII AVGVSTINIANI
Sacræ Theologiæ Baccalaurei,
E T
CAROLI CEDONII ANDREANTONELLI
Germanorum Fratrum, Auctoris ex Fratre Nepotum.

ILLVSTRISS. ET EXCELLENTISS. PRINCIPI
D. IOSIÆ III.
DE AQVAVIVA, DE ARRAGONIA,
Principi Neapolitano, Hiſpaniarum Primati, Duci
Hadriæ XIV. Domino Domus Aquauiuæ,
Principi Therami, Marchioni Aquauiuæ,
& Butonti, Iuliæ, Iouiæq; Comiti, &c.
DICATVM.

Ex Libris
Familiae Vinci
ex dono R.D. Io: Bapt. Cosimi

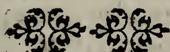
PATAVII, Typis Matthæi de Cadorinis, *Super. Perm.*
MDCLXXIII.

ILLVSTRISSIME

& Excellentiss.

PRINCEPS.

Nfelici sydere semper gloria Asculanorum iactari, seu verius inclementer premi visa est, Excellentissime Princeps. Hæc nempè Vrbs, antiquissima ortu, situs delectu eximia, amplitudine mœnium conspicua, opibus, potentiaque illustris, clarissimis ciuibus abundans, siue ingenii dexteritatem spectemus, siue eruditionis magnitudinem, siue animi firmitatem, & corporis robur; penè tamen ingloria delitescit, scriptorum suorum inopia, exterorum inuidia laborans. Et, quod magis miremur, habuit ipsa filios, eloquentiæ laude, vel ipsi admirabiles Ciceroni (quo maius dicere quippiam nemo potest) habuit historica facultate satis celebres; habuit poetica suauitate spectabiles. Hi tamen, vel pertæsi res suas, alioqui laudatione dignissimas, stylum alio incogitanter conuerterunt; vel si de patria scriptis aliquid tradidere, eorum præclara monumēta vorax ætas absorpsit. Hanc sanè magnā infelicitatē postremis hisce tēporibus sæpissimè animo agitauit, & secum indoluit, & apud amicos conquestus est Sebastianus

stianus

ſtianus Andreantonellus, Ciuis Aſculanus, Patruus noſter; doctrinarum varietate, ut opinamur, & rei antiquariæ præſtantia, non ignobilis. Et, vt erat Patriæ amantiſſimus, Prouinciam, laborum, & periculorum plenã, magno animo exorſus, quanquam nulla propemodum luce, nullo Duce, loca auia, & intacta peragranda illi fuerunt, nullius ante trita ſolo, vt vetus Poeta loquitur; immenſo tamen exantlato labore, Priſcorum ſcrinijs omnibus euolutis, & accuratè euentilatis, omni lapidum epigraphe, omnique antiquitatis memoria hinc inde diligenter veſtigata, maturèque diſcuſſa, quæ aliquo modo ad rem Aſculanam pertineret, tantum arduo, obſtinatoque labore profecit, vt ſi perficere hiſtoriam, eamque numeris omnibus abſolutam non potuit, &, ſi rebus omnes tenebras, noctemque non ademit, quod res ipſa non ferebat; quantum tamen hominis ingenium, & vires, in tanta rerum difficultate ſperare potuerunt, id ille totum ſit aſſecutus. Sed induſtriam eius prope vicerat refractaria aſtrorum malignitas, Aſculi gloriam inuidẽtium; nam opus iam ad umbilicum perductum, & tantum non editum, immaturus obitus Auctoris, & nouo carcere damnabat, & veteribus umbris offuſcabat, ac infanda ſæuitia mortem illi ante ortum comminabatur.

Nos (fatendũ eſt enim quod res eſt) tardiùs, &, vt aliqui interpretantur, negligentius rem peragere, fortunæ noſtræ Ciuitatis diffiſi; noſtrarum virium imbecillitatem extimeſcere, res videri non exigui moliminis; ſi enim aliquid deeſſet; quis ad Venerem Apelleam? ſi lituris quippiam inſperſum eſſet, ſi detractio aliqua, ſi additio, pagellis confuſis, vt fit in ea lucubratione, qui ſignaretur? quis in abdita rerũ penetralia cenſor ſuperbus intraret? Et erant præterea alia, & in iis diſſidia noſtrorum, quæ editionẽ retardarent, & noſtrã proferendi operis voluntatem prodi non ſinerent. Verſabatur itaq; cũ blattis, & tineis, & periclitabatur magna pars monumentorum Aſculanorum, in paruis hypomnematibus; noſq; interea malæ fidei depoſitarij audiebamus. Audendum igitur aliquando fuit, deuorandus labor, deſcribendæ hiſtoriæ (ſi hoc eam nomine cenſeri oportet, contra ipſius mentem

Au-

Auctoris) & cogitandũ de prelo;quod tandem fecimus. Sed reliqua erat deliberatio de Principe Viro deligẽdo, cuius patrocinio posthumi hi labores cõmendarentur. Nec ea quidẽ sanè longius petẽda, vel anceps. Tametsi enim occurrebant quamplures, & Syrmate Præsules Illustriss. & Purpurati Proceres Eminentissimi, & Principes alii viri, Auctoris operis amicissimi, & ipsa Patria, cuius charitas præponderare meritis omnium posse videbatur, Tu vnus, præ cæteris statim oculis obuersabaris, IOSIA, cuius excellentiæ incomparabili comparare neminem reliquorum patronorum possemus, quem iure optimo anteponere omnibus deberemus; Et cui nos, non tam nostro nomine liberaliter donare, quàm hæreditario, debitum bona fide persoluere, videremur? Cui enim alteri labores suos dicasset Sebastianus, qui domum paternam ab incunabulis, nexu, & mancipio Aquauiuæ familiæ esse didicisset; qui cum lacte obsequium in Aquauiuã familiam combibisset; cuius tenellæ aures nihil antè audissent, & lingua infans nihil prius, nihil frequentius, & suauius protulisset, quam Aquauiuæ Dynastas, quibus eo tempore seruitutem fidelissimam seruiebat Horatius Andreantonellus (erat huic Sebastiano ex fratre nepos) in Aula Marcelli Aquauiuæ, Patrui tui, Archiepiscopi Hydruntini, qui plurimarum quidem virtutum laude, sed pietate præsertim erat, litteris, & munificentia ornatissimus, & Horatium summopere diligebat; & multa in eum beneficia liberaliter conferebat? Cui nam tota hęc Ciuitas rerum suarum memorias, iusto volumine comprehensas, mallet commendari potius, quam IOSIÆ AQVAVIVÆ, sibi non magis ditionis vicinitate, quam animi procliuitate coniunctissimo; cui semper, & se ipsam, & singulos ciues, non tam ipsorum rogatu, quam sponte sua, scit fuisse, & in posterum sperat fore, commendatissimos? Offerimus igitur tibi hoc opus, non nostro nomine (quamquam hoc etiam libentissimè) sed Patrui, & penè Patris nostri; sed Patriæ, & propemodum Parentis nostræ, certissimi eorum voluntatis interpretes; offerimus opus, ut a tenuitate nostra, summum; sic ad tuam Amplitudinem, exiguũ; opus, non adeò allaturum Patrono decus, &

di-

dignationem, ac egens patrocinij, præsidium, & vitam quam Aquæ Viuæ, nomine ipso, & omine liberalissimè pollicentur. Excipe igitur, & tuere, qua benignitate soles, quaque facultate potes Excellentiss. Princeps, librum hunc, sub auspiciis tuis confidentissimè proditurum in lucem, & inuidorum, ac Zoilorum dentes, & morsus non reformidaturum; excipe, & Mœcenatis nomen in omnes eruditos, quod non alienum adulatione, sed virtute propria tuum fecisti, in hoc quoque fœtu defendendo ita conserua, vt docti viri, tum viui, tum mortui, vitã deinceps ab AQVIS VIVIS sperare audeant. Quod dum spe firma ita præsumimus, ut nullus animo de tanto patrocinio relinquatur ambigendi locus, gratulabundus excurreret calamus, pro more, ad tuæ familiæ decora celebranda. Vetustatem originis ipsis Regibus communem Austriacis recenseret DVCIS; eam nomine cohonestatam, ante omnes Europæos Duces verissimè celebraret; Regias affinitates Arragoniorũ, & participata Regum cognomenta extolleret; supremas in eo Regno dignitates frequentissimè administratas in Sago, in Toga numeraret; amplissimas vestras, Ciuitatum, Oppidorũ, Castrorumq, possessiones, tot seculis, dominatu non interrupto, perennates ostenderet; Romanã Purpuram, iam vobis gentilitiam effectam, tot insignes Ecclesias, quas Hierarchæ vestri sapientissimè moderati sunt, proferret, Religionis gubernaculo, & Martyrii palma celebres, vestros Claudios, vestros Rudolphos Iesuitas non taceret, Ioannem Hieronymum Aquauiuam, Adrianum Decimum Ducem, inter supremos Hispani Regis Primates honorificentissimè adscripptum à Carolo V. potentiss. Imperatore luculẽter memoraret; totque præterea militares Viros, per omnes militiæ gradus ad summa quælibet euectos merito suo; tot eruditissimos togatos, mira litterarum scientia celebratissimos; tot, tantaque nomina summorum heroum adnecteret, illaque omnia, quæ vni familiæ cohonestandę, vel nunquam, vel rarissimè inueniuntur in unum collecta. Sed ecquis locus, quod tempus iis omnibus, non dico plenius explicandis, & amplificandis; sed breviter solùm indicandis, reperirentur?

Vel

Vel quis, tum ea, tum alia eiusmodi innumera exequendo, historicorum non insudauit, adeo ut etiam eorum referre nomina supervacuum videatur. Licet itaque tot ceras, tot imagines, & Stemmata, tot paludamenta, tot purpuras, tot poematum, & historiarum nobilissima argumenta omittere, si Te Vnum, Excellentissime Princeps IOSIA, non omittimus, qui totius amplissimæ familiæ honestamentum, & præclarissimum compendium, & verè es, & haberis. Quē non modo subditi, quorum fines à Maioribus relictos, non solum tueris, sed amplificas in dies, & ædibus magnificentissimis, quà Regiis, quàque sacris exornas; quemque non modo finitimæ omnes regiones, quæ tuis beneficijs fruuntur; sed quotquot Tui notitiam habent (quis autem in Italia non habet?) quasi alterum Titum, seculi amores, & omnium delicias appellant. Equidem non veremur, ne hoc videamur dare auribus tuis; præsentes norunt, posteri noscent. Et, ò ingratos eruditorum virorum calamos! O ignauos, & indignos, quo volatu efferantur ad exteras gentes, & ad secula ventura, si Principem tanta complectentem benignitate, beneficentiaque lucubrationes cedro dignas, & doctos Viros, indictum, illaudatumque præteribunt. Quanquam nec præteribunt; erunt quippe, erunt, qui nomen tuum ad sydera tollere conentur; qui illud vindicent ab omni mortalitatis, omnique oblivionis iniuria; qui præclaram celebrent hanc tuam encyclopædiam, & enarrēt, quantus sis in historicis, quantus in poeticis, in philosophicis, in politicis; quantus in omni Scriptorum genere, non minus diligenter, quam intelligenter peruolutandis; quam denique proximè accedas ad Picos Mirandulanos, ad Franciscos Marias Roueretos, nobilissimos, & sapientissimos Principes, & tui simillimos; quorum postremum, non sapientia solum æmularis; sed etiam in comparanda pari industria, ac sumptu plurimorum, eorundemque lectissimorum librorum, Regia Bibliotheca. Quod studium à Regibus Ptolomæis usque repetitum, utinam Principes cęteri nostrates in vsum studiosæ iuuentutis æmularentur. Ista scilicet dictis, scriptisque laudabunt docti Viri, cum merito honore prosequi

 vo-

volent tuam Pallada ? Quis autem expectaret, post fructus studiorum tuorum, post cultum ingenium, post lepidissimos, politissimos, & religiosissimos mores, armatam quoque Pallada celebraturos, neque Ægida, neque hastam desiderantem? Et tamen in eo quoque genere inuenient laudationis segetem, non minus amplam, & copiosam. Non est quod fabulemur dracones enectos in cunis, ut ab Alcide; non, quod comminiscamur Bucephalos perdomitos, ut ab Alexandro tantum puero; habet veritas quod de tua pueritia referat, quid animosè, quid Heroum more dixerit, feceritque. Sed esto, cætera omnia silentio prætereant, num vetustatis obliuion patiantur obliterari, quod Tua Iulia, quod reliqua Oppida tuæ ditionis viderunt res gestas adolescentiæ, & penè pueritiæ tuæ; sed illa exsuperans, quæ fortissimi Viri in ipso ætatis robore prestare vix audent. Illa enim tempestate, qua Mazanellorum insania Neapolim non solum, sed & totum quinetiam florentissimum eius Regnum, incredibili furore perditum ire conata est; omnibus penè locis rebelli contumacia commotis, immo à Regis obsequio iam diuulsis, perduellibus immani ferocitate, militarique licentia debacchantibus, Prouinciis deuastatis, Vrbibus vndequaque deditionem meditantibus, fidelissimis quibusq; Procerum Regni, vel abdentibus se, vel redimentibus grandi pretio, vel turpitudinis specie adornantibus fugam. Quid non liceret in Samnium, inque Dominatum tuum Duci Collis Petri, popularem hydram sectanti, immo illius Capiti validissimo, omnia militibus, & minis complenti, & vniuersam tantarum prouinciarum possessionem animo deuoranti? Enimuero quid ille timeret eo tempore sibi obstiturum? Patrem ne tuum Franciscum, Adriæ Ducē XIII. summum quidem illum Virum, &, si vires constarent, omnia ausurum? At is cruciatibus arthriticis grauissimè excruciatus, extra omnē belli aleam, in Cupra maritima, apud Picētes, in lecto decumbere cogebatur. Num ipsum Te, cuius iuuentam ab armis, armatisque imperatam ita contemnebat, ut vix cominus scloporum ictibus, & bombis tormentorum exauditis, illicò daturum manus putaret? Non timebat quippiam

piam huiusmodi confidentiss. Dux, rerum bellicarum peritus, omnique militari apparatu instructus. Tu verò, præter omnem eius opinionem, supra ætatem, maturioris virtutis facinus ausus, militibus in ea trepidatione hinc inde tumultuariò aduocatis, & Michaeli Pignatellio, Regio Duci clariss. & fidelissimo adiunctus, modò velitationibus, modò iustis commissis cum eo prælijs, sæuientis in Pagos, & prædia furorem compressisti. Iuliam tuam, quam ille ferociter aggressus fuerat, propugnasti, eruptionibus exinde factis, illius audaciam cohibuisti; & cladem vtique luculentam illius cohortibus intulisti, & abscedere tandem coegisti, spe frustratum, tantoque bolo faucibus erepto frendentem. Quod Regiis partibus quantum contulerit, quantumque illis ex eo, animi, & virium accesserit, referre haud facilè fuerit. Certè Collepetrius, ab illo tempore fractus animo victoriam desperauit, Samnitiumque inuasionem deseruit. Tu verò cum Pignatellio viribus iunctis, finitimis huiusce prouinciæ locis firmatis, atq; ad Regis fidē populis allectis, demum Parthenopem, auxiliares copias contra Guisium immisisti, cæteris Regni proceribus constantis animi tui, illibatæque in Regē fidei, annis nondum firmatis, atque rebus adeò turbatis, exēplum præbens. Qua indole, quibusque initiis, quo tandem progressura esset virtus tua robustioribus annis, quibusque fortitudinis, & claritatis exemplis Aquauiuæ familiæ Fastos illustratura esset, & monumenta historiarum ornatura, statim Italia mente concepit, atque iudicabit scilicet, prudentium oraculorum Delphi, Hispania, cum tuis humeris, fideique dignitates militares committet, vires magnis quàmuis oneribus nusquam impares prodituri. Nos autem, tantarum rerum magnitudinem viribus nostris superiorem nouimus equidem, atque opus non esse nostræ, atq; historicis, disertis, scil. & eloquentibusq; viris has partes demandandas esse, qui parem argumento elocutionem adhibeant, quique tibi, ob eximiam tuam beneficentiam, & suauissimos mores addictissimi, tantam laudum tuarum amplitudinem simul, & veritatem consenescere, & obsolescere in hominum memoria non sinent; quinimo immortalitati consecrabunt.

Quæ dum parantur, Tu perge, DVX Excellentiſs. litterarum Patrocinium ſuſcipere, illas ornaturus, illis ornandus. Hoc boni omnes, eruditique ſperant; atque in primis opus à tua benignitate flagrantius expectat foueri, quà à parente ſuo, vetere Aquauiuarum cliente, deſtitutum, certum eſt, nec Aſculanis ſuis, quod vellet, daturum eſse nominis vitam, & cariturum ſua, niſi Aquauiuis fontibus irrigetur, æternis immortalis gloriæ incrementis ſemper victuris. Vale.

Aſculi Kal. Sextil. CIƆ IƆCLXXIII.

Illuſtriſs. & Exc. Nomini tuo

Submiſſo, & perenni obſeruantiæ cultu obſeq.
F. Antonius Auguſtiniani Cętus, & Caroli
Cedonius Andreantonelli Germani Fratres.

Fr. Antonius, & Carolus Celidonius Andreantonelli Germani Fratres
LECTORI BENEVOLO
S. D.

Iſtoriam Aſculanam Sebaſtiani Patrui noſtri trigeſimo poſt illius exceſſum anno in eam lucem prodere nitimur, quam ipſi fortuna, an hominum crimen hactenus inuidiſſe fateberis, ſi Auctoris curam, & mentem ſeriò introſpexeris. Conſectatum quippe dicas non locutionis cirrhos, & phaleras (ſuam licet venerem ſtylò ineſſe non deſperamus) ſed caſtum, ideoq; ipſi materiæ aptiſſimum cultum, quo Veritas *naturali ſua pulcritudine aßurgit. Hunc tamen labor herculeus fuit in tenebris, & ſitu tandiù retento volumini reddere; ipſius enim carceris, ne dicam cuſtodis iniuriâ sic ſqualebat inconditum, vt penè ſolutæ, & diſiectæ compagis reconcinandæ ſpem abiecerimus; ac niſi in Patriam, & patruum amor feſſum animum fouiſſet, interire rurſum, & ſilentio mergi debuerat qualiſcunque hic longæ ætatis, & acris ingenij labor, atque non tam Aſculanæ Vrbis, quàm Samnij totius, & Marſorum nobile monumentum. His adde ſcriptionis ſalebras, & lacunas, quæque ipſe reprobatis alato (ut ita loquar) calamo ſuperinduxerat; quæ marginibus interdum demandata, & aſteriſcis, radijſve indicata difficilè recolligebantur; multa præterea quæ reluctante liturâ diuinari, & coniecturis eruta reponere cogebamur. Hęc inquam adde mi Lector; & ſi qua vel ſenſus, vel ordo claudicare videbitur, non in Patruum, ſed in nepotes culpam reijcias rogamus; niſi potius in tanta ſemitarum ambage & nos deuios aliquando excuſatos habere velis; & Vale.*

IN-

INDEX AVCTORVM.

Chro-

Index Auctorum.

Ioannes

Index Auctorum.

NOI

NOI REFORMATORI
dello Studio di Padoua.

HAuendo veduto per Fede del Padre Commissario del Sant'Officio, nel libro intitolato *Asculi Historiæ Libri quatuor*. *Item Asculanæ Ecclesiæ Historiarum*, Auctore Sebastiano Andreantonelli non esserui cosa alcuna contro la Santa Fede Catolica, e parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Prencipi, e buoni costumi, concedemo licenza à Matteo Cadorino di poterla stampare; osseruando gl'ordini &c.

Data à 10 Decemb. 1672.

(Aluise Contarini Cau. Pr. Ref.
(
(Pietro Basadonna Cau. Pr. Ref.

Angelo Nicolosi
Segretario.

Errores.	*Corrige.*	Pag.	lin.
onores	orationes	1	18.
finunt	finunt	ibid.	24
deſcribendæ	de ſcribendæ	3	13
Pelagium.	Pelagum	11	17
Domunulæ	Domunculæ	12	13
Bauius	Banius	14	24
Potlus	Potiùs.	15	36
Pteſulis	Preſulis	17	26
Sttabo	Strabo	19	26
pritiſſimus	peritiſſimus	21	19
quodam	quadam	ibid.	20
Faurenti.	Laurenti.	ibid.	34
DLXVII.	MDLXVII.	32	ult.
MCVIII.	MDVII.	ibid.	ibid.
vota	vocitata	37	2
bonis omiſſis	boni ominis	56	22
Iuuenali	Iuuenalis	57	18
nonorem	honorem	59	34
reponi debet	OPTATÆ	61	11
PLEGANTI	ELEGANTI	62	10
PoſteiRirque	Poſteriſque	ibid.	19
Suſij	Luſij	63	11
X DECVR.	DECVR.	68	29
PETO	PÆTO	69	1
Vinum	Virum	83	14
miuis occurrit.	minis occurrit	91	28
ordini.s	ordinis	98	18
Suetonicus	Surtonius	99	29
pariere	pariete.	109	16
laudar	laudant	192	37
accederenuerit	accedere renuet	231	vlt.

PER

PER LA HISTORIA D'ASCOLI

Scritta dalla Felice Penna del Signor

SEBASTIANO ANDREANTONELLI

CANONICO ASCOLANO

SONETTO.

GIà del Tempo vorace il fiero dente
D'ASCOLI nelle glorie incrudelìa;
E già, non men che l'huomo, in lui morìa,
Dall'ingordo corroſo, il marmo algente.

Sù le auite grandezze Oblio inſolente.
Vna nebbia oſcuriſſima nodrìa;
E le belle memorie, onde fù prìa,
Quello al Mondo ſi chiaro, eran già ſpente.

Quando à diſotterrar, ciò ch'anni, e luſtri
Tanti puoter coprir, sforzo non lieue,
Sparſe SEBASTIAN, ſudori induſtri.

Or ſe, mercè di ſua virtù, non beue,
Lete di ſua gran patria i fatti illuſtri,
Più ch'al ſuo Fondatore ella à lui deue.

Sertorio Orſati Cau. Lettore delle Meteore nello Studio di Padoua.

IN

IN AVCTORIS LAVDEM ELOGIVM.

SEBASTIANVS ANDREANTONELLVS
Inter Oratores disertus,
Fidelis inter Historicos,
Inter Poetas amęnus,
Plurimorum ingenia collegit in suo
Sed illum
Nec tot dotes accepere tumidum,
Nec fecere.
Ex Asculano Solo
Animum nactus ingentem,
Sapientia Nobiliores Italiæ Vrbes impleuit.
Miletum accitus
Ab Episcopo Cappono
Sanguine, & virtute sibi coniunctissimo,
In Sacri Atlantis suffragium
Nouus aduolauit Alcides.
In Neapolitanam Academiam
Omnium Votis adscriptus,
Vtique se probauit Sirenem;
Sed cantu, non fraude.
Romæ! dubites
An maiorem ex Humoristarum Academia retulerit,
An hæc ei contulerit dignitatem.
Ibi Ciampolo apprime carus,
Quia simillimus,
Ab Vrbano Octauo
Plurimis laudibus ornatus,
Et maiori beneficentia decorandus;
Nisi cita mors

Se-

Sebaſtiano Vitam,
Virtuti mercedem,
Principi liberalitatis ſcopum abſtuliſſet.
Sebaſtianum
In hoc confeſſa eſt fortuna magnum,
Vt cum adhuc viuere per ætatem poſſet,
Per virtutem deberet,
Vix ad nonum luſtrum eius Vitam produxerit.
Sed virtus addidit, quod ſors ademit:
Viuit enim, & viuet
In tot Sapientiæ monumentis;
In melicha, & lirica Poeſi,
In hac eruditiſſima
Hiſtoria qua
Aſculanæ Vrbis nobilitatem
Ex latebris antiquitatis primus extraxit.
Sic Vitam à Patria acceptam
Patriæ nomini rependendo
Suam, & Patriæ reddidit Immortalem.
Eius tamen, & Patriæ acerbiſſimo fato,
Hanc Hiſtoriam
Cum Sebaſtiani Vita extinctam defleuimus;
Sed diù latuit, quia Theſaurus,
Diutius non latuit, quia Veritas.
Felix Ciuitas
Quæ cum ſcribenda feciſſet,
Ciuem promeruit,
Qui ea legenda ſcriberet.

Thomæ Salladini Aſculani,
Abbatis, & Comitis.

IN

IN EVNDEM AVCTOREM
ELOGIVM.

Tenebricoſa obliuio diſpelle tenebras,
Tuque elinguis taciturnitas eſto loquax.
Non ſolum Meſſenia.
Quin & Aſculana marmora fiunt vocalia.
At quis Phœbeam illic ſtitit lyram?
Apollinis, & Mnemoſynes filius
Sebaſtianus Andreantonellus Nobilis Aſculanus
Canonicus, Protonotarius Apoſtolicus
Generalis Miletti Vicarius
Princeps Academiæ Rom:Neapol:& Aſcul: Apollo
Inclytus Hiſtoriæ Aſculanæ Scriptor
Fidus faſtorum conditor;
Quippe
Triginta poſt obitum annos exoritur
Glorioſus Vrbis ſuæ inſtaurator
Summorum ex gente ſua virorum æmulator
Et in primis Sebaſtiani Proaui
Qui Adriano Sexto ante, & in Pontificatu à ſecretis
Vncum donatum familiæ inſignibus ſuper colles firmauit
Et ſyderibus inſeruit ſuis: vt diſcerent poſteri
Arcanorum fida cuſtodia, Principum corda uncinatim
Capi vinciri:
Tantum ille virum ſuæ gloriæ habuit Miltiadem.
Auitæ enim virtutis æmulus
Impiger, inquies progenitum exæquare enixe anhelauit
Ac ut è tenebris luculentior effulgeſceret
Patriæ rudera, ſilentes ciuium manes
Vita reduce donauit, æternauit
Diſce Lector
Nos non nobis naſci
Sed amicis parentibus, & in primis Patriæ.

Iacobi Cadenedi in Academia Patauina, Phil.Ord. Profeſſ.

SE-

ASCOLI SOSPIROSA

Per la perdita del felicifs. ingegno di

D. SEBASTIANO ANDREANTONELLI

NOBILE ASCOLANO,

Canonico, e Protonotario Apoft.

ERVDITISSIMO

Antiquario, Hiftorico, e Poeta.

O D E.

Glà che l'inefforabile à viuenti,
Con la falce tiranna ogn'hor attende,
Ed' il mortale d'erudir pretende,
Che infeparabil fien gioie, e fcontenti.

ASCOLI tù, che dalle ftelle haueſti
Con' inclito natal Ciel fi benigno;
Tù ch'ai potuto partorir quel Cigno,
Che nel Ciel della gloria orna i tuoi gefti.

Già ch'Atropo crudel, inuida Cloto
Lo rapì da mortali, e'l chiufe in Tomba;
Fatta di fue virtù fulgida tromba
Nelle fue lodi il tuo fplendor fà noto.

Piangi

Piangi l'occaſo in ſi grand'huom, ſoſpira
L'alta perdita tua; dì pur ch'el Cielo
Preſtando alma celeſte in fragil velo,
A rapir ciò ch'è ſuo cauto n'aſpira.

Mà le lacrime pie Patria dolente,
Rubban gl'encomij al tuo facondo labbro;
Dunqu'io in tua vece, ancor che rozzo, e ſcabro
Del mio Tullio Aſcolan tutto languente.

Dirò, che nel ſuo April le sfere erranti
Fermaro il moto à dolci ſuoi concenti;
Dirò ch'inuidia à ſenſi ſuoi pungenti
Naufragata reſtò ne proprij pianti.

Dirò, che de Licurghi, e de Soloni
Oſcurò i nomi nelle leggi ancora;
Dirò, che le ſue Porpore l'Aurora
Al Tebro tributò per fargli doni.

Così tanti di gloria raggi ei ſpande,
Ch'il nome ſuo non può temer occaſo,
Anzi dalla ſua penna è tal rimaſo,
Che viurà fin ch'il Sol luce tramande.

Mentre della ſua Patria i fregi eſpone,
E l'origine ſua trahe dall'oblio,
Ben conoſcer ei fà con genio pio
Ch'el Piceno produr ſeppe il ſuo Anfione.

L'alto ſplendor de Barberini in Roma
Lò bramò; mà reo Fato oh Dio! non volſe:
Spietata morte al mondo, e à lui lo tolſe,
E tolſe l'Oſtro alla ſua dotta Chioma.

Per-

Perdita amara! già Permesso ſente
  Nelle perdite altrui perso se stesso;
  Già il luminoſo Dio treccia il Cipreſſo
  Al crin, l'amata fronda ei non conſente.

Patria, ch' à ſi gran figlio deui tanto,
  Ben con ragione il lacrimare hai pronto;
  E ben gemendo à tuoi ſoſpiri il Tronto,
  Dalle viſcere ſue tramanda il pianto.

L'opre ſue tante gemme à i furti eſpoſte
  Dieron brama penoſa al mondo tutto;
  Mà chi bramò dell'altrui meſſe il frutto
  Sà dir con ſuo roſſor quanto gli coſte.

CARLO ſplendor de gl'Aui à niun ſecondo
  Di ſua nobile ſtirpe almo Nipote,
  Fù, che l'opere ſue ci fece note,
  E arrichir volſe il letterato Mondo.

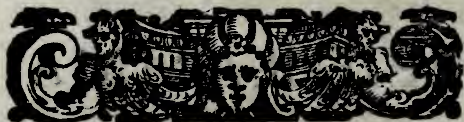
Nell' Antenoreo Ciel oue s'impreſſe
  Caratteri di gloria al tuo gran Zio,
  Nobil CIDONIO ammirator fatt'io,
  Sol con ſilentio hò le tue lodi eſpreſſe.

Mà s'vn di fia che de Pimplei teſori
  Arricchito ſen vadi il Plettro mio,
  Al nome tuo, che sà fugar l'oblio
  Vuò intrecciar d'Aganippe i più bei fiori.

Ver'è, che rozza mente, alma confuſa
  Rammemorar mal può l'opre ammirande;
  Pur'ancor di te ANTONIO, anima grande,
  Il mio Plettro oſſequioſo, e la mia Muſa

Dirà,

In Auunculum Auctorem
ELOGIVM.

Elogio prænotari
Hæc Historia nequaquam indiget;
Ipsa se citra iactantiæ notam
Satis commendat.
Patriæ laudes dùm narrat Auctor,
Explicat suas,
Quæcunq; Historicum ornare possunt
Perspicuitatem, elegantiam, fidem.
Certant verba cum rebus.
Nescias
Illane sint cultiora
An hæc mirabiliores;
Felicior ne argumento scriptor fuerit,
An laudabilior stylo.
Illud certè constat,
Neque huiusmodi calamo
Digniorem historiam,
Neque huiusmodi historiæ
Nobiliorem calamum
Contingere potuisse.

Seraphini Prioris Marcolini

In

In consanguineum Auctorem
EPIGRAMMA.

ILlustres Trabea Asculeos, diademate claros,
Prætores numeras, purpureosque patres.

Pastores iungis, Mythraque, pedoque superbos,
Marte feros socios, Pontificesque pios:

His longum annectis pacatæ Palladis agmen,
Geminis nec altos fauis ire sinis.

Digesta heu mira sunt ordine cuncta; relictum
Sed video insignem pluribus esse virum.

Quem quibus adscribent seri post fata nepotes,
Nescio nunc possit infula, Pallas habet.

D. Emygdij Capponij
Nob. Asculani.

In Auunculum Auctorem
EPIGRAMMA.

ASculei gaudete Viri, si gloria vestræ
Vos tangit gentis, decus & Vrbis honos;

Gaudete, & patrios dùm commemoratis honores.
Quos inter vobis cernitis esse locum,

Andreantonellus, celebris vir, dicite, nescit
Illustres inter se quoque habere locum.

Io.Baptistæ Marcolini

IN

IN EVNDEM AVCTOREM
ELOGIVM.

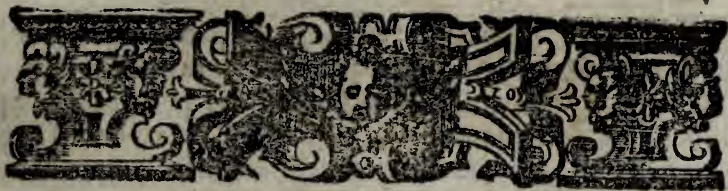
Audi, qui ſubiectos circunſpicis characteres
SEBASTIANI ANDREANTONELLI
Indoles, & fama merentur plauſum tuum,
Citra iactantiam, non citra ſtuporem.
Illi Patria Aſculum, Heroum Vrbs fuit,
Argumentum ſcribendi Nobilitas Aſculana.
Heroicum Scriptorem heroica facta commendant.
Pari pietate, ac doctrina
Canonicum egit, ac Iuriſconſultum.
Habuit pro inſignibus,
Hoc eſt pro ſymbolis magnitudinis ſuæ,
Primum tres Montes, vt conſtaret
Non vnam, ſed triplicem illius excelſitatem
Familiæ, Ingenij, Probitatis,
Deindè Vncinum, hoc eſt
Vinculum Immortalitatis,
Ab Adriano VI Pont.Opt.Max.Genti ſuæ tributum,
Non ſine omine,
Vt tres Stellas cum tribus Montibus,
Hoc eſt Cœlum, & Terram coniungeret,
Diſce
Nihil altius eſſe Montibus, ac Stellis
Nihil ſublimius indole Sebaſtiani Andreantonelli.

Vliſſis Leonelli.

IN

ANDREANTONELLVS CAN: ASCVLANVS IVRIS CONSVLTVS ÆTATIS SVÆ XLIX
SEBASTIANVS
Vultum non animi dotes expressit Apelles;
Non sequitur corpus; preit at umbra suum.
Tempora quę facis instar collustrat auorum:
Hęc sol fit scriptis docte Tonelle tuis

SEBASTIANI ANDREANTONELLI IVRISP. ASCVLANI,

Asculanæ Historiæ

LIBER PRIMVS.

Atura quisq; mortaliũ ad gloriã trahitur; acriori tamen stimulo, cui oculis imitanda exempla domestica obiecta; *alit enim,* inquit ille, *æmulatio ingenia, & nunc inuidia, nunc admiratio incitationem accendit, maiorumque laus, posteris quasi lumen est.* Indè mihi consilium, nostrorum gesta, sparsim apud varios Auctores obuia, scriptis mandare, vt prisca impellente virtute, ad præclara facinora excitetur sera posteritas. Doceor id exemplo multorum; nulla siquidèm apud Italos alicuius nominis ciuitas, quæ suam non prodat historiam. Nosco equidem me in re huiusmodi tractanda rudem penitùs, & ignarum, domesticisque negotijs ferè pessundatum, quæ me maximè a quiete, & historijs auocant. Nullum tamen laborem tanti æstimo, qui amorem erga Patriam, & officij mei cursum interrumpat, cuius amore nemini cedo. Quapropter, non tantam à Criticis me censuram subiturum confido, si minus

aptè, nec graui adeò stylo rem arduam prosequar; soli etenim Patriæ meæ, suam vtcunque descriptam historiam enixè efflagitanti, placere, parereque statuo, nec laudem apud exteros quæro. Opus equidē, ingloriosū, ità operosū aggredior, nullo huius argumenti alio præeunte scriptore: nam diù quæsitum Antonij Bonfinij de Patria historia volumen, quod à se editum, Beatriciq; Hungariæ Reginæ inscriptum, dicatumque ipse asserit, nusquam adhuc inuentum; & in Vrbe hac nostra, incensa multoties, & euersa penitùs, pauca vetera epigrammata integra; exesæ inscriptiones omnes, obliteratæ icones, diruta Deorū tēpla, atq; omnia antiquitatis monumēta deuastata prostāt. Desideramus insuper, nec sinè stomacho, aut mœrore Volcasiū Elpidiū, siuè L. Ortacilium Pilitum, qui de Cn. Pompei, Strabonis Magni Patris rebus aduersus nostrates gestis, in bello sociali, cumulatissimè, disertissimèque scripserat. Desideramus eloquentissimi Viri ciuis nostri T. Betutij Barri Orationes, quarum ex lectione fortasè non pauca scitu digna decerperemus. Desideramus T. Liuij Patauini, inter alia, etiàm quæ de bellis Picente, & Marsico scriptis iam mandauerat. Desideramus denique Armignacam Cuprensem, rhetorem, qui Firmanorum, nostrorumque factiones literis consignarat. Sed hæc maximè deplorantur Patriæ meæ fata, quod proprium quemq; scriptorem diutius superstitem non sinunt. Opus idcircò operosum aggredior: nam veluti corpus ex mēbris, ex variorum scriptorum minutulis fragmentis illud compaginaui. Historiam ne ausim inscribere? quid ni? Scrupulosè minus, minusuè superstitiosè vsurpato nomine? Aggredior itaque, non vna de causa; ac primum Patriæ consulere, Ciuesque meos facta maiorum docere proposui. Indè ad historiam contexendā me impulere temporum corrupti mores; satiùs namque esse duxi, modico, ciuiliq; cultu contentum viuere, quam bona animi, turpi quæstu, litibus iudicandis, pessimo exemplo fœdare; quis namquè tam hebes, tamquè iudicij expers, qui in iudicijs pleraque officijs, fędis prensationibus, & gratia transigi non videat? Relicto igitur foro, intermissisque causarum actionibus, animum ijs

mitio-

Bōfinij Asculana historia non inuenitur

Asculū multoties incēsum.

T. Betutij Barri orationes desiderant.

T. Liuij desiderantur quę scripsit de bello Picente & Marsico.

Armignaca Cuprensis Firmanorū Asculanorumq; factiones literis consignauerat.

mitioribus studijs lubens appuli, atque vtinam Magistratum nunquam gessissem; voluntati namque alienæ dum sedulò placere semèl studui, vt omni æuo mihi ipsi displiceā, necesse est. Ad hæc deniquè pertractanda properanti mihi addit calcar nonnullorum arrogantia, atque inscitia, qui profectò publici vt Historiographi habeantur, innumeras in sua volumina ineptias intrudunt. Quare meos ab iniurijs vindicare, Patriæ dignitatem restituere, scribentium temerè, ac insulsè errores minimè reticere, veritatemque omnibus notam facere, non indignum bono ciue, sin minus, bono historico existimaui; illa tamen in omnibus moderatione adhibita, vt nihil, quod ab alijs probatum nòn sit, huic operi inseram. Hęc describendę historiæ suscepta prouincia. Nunc verò non abs re fuerit, si quędam de situ, soli vbertate, aquarum copia, aeris temperie, indeque incolarum moribus præmittantur; rectè siquidèm tum Veteres, tum Recentiores historici, locorum positionem, rebus quæ in eis gestæ fuerunt præmittere consueuerunt. Et quoniam vetustas, ipsa, rerumquè remotissimarum ignorantia, earumque cognoscendarū cupiditas id postulat, altius quædā repetam, & quidē perquisita, ac eruta longo studio, magnaque antiquitatum inuestigatione, & cura. Nec vitio mihi dari velim, si, de Patrię natali antequam verba faciam, quo præcipuo scribentes illam vocent nomine, indicem. Varij namquè varia nuncupari nomenclatura censuere. ASCVLVS masculini est generis Procopio, & Vuarnefrido. ASCVLON legitur apud Parmensem Basinium. ASCLON apud Ptolomæum, Strabonemque, Græcos Auctores. ASCLVS, referente Cluuerio in antiqua Italia, apud Stephani Breuiatorem, in hæc verba *Asclus oppidum Italiæ*, auctore Dionysio, Romanarum Antiquitatum Lib. 1. dicitur etiam neutro genere vnde gentilitiūm ASCLITES; at mendum apertum his verbis ineſt; nam Dionysio Libro 1. nulla omninò fuit causa nominandi vrbem hanc. Cęterum itinera in tabula visuntur ista. ASCLO PICENO PAVSVLAS XIIII. FIRMO PICENO PAVSVLAS XV. Asclū, primę syllabæ, V eliso, metri causa habetur apud Siliū

Asculi varia nomenclatura. *Procop.* *Vuarn.* *Basin. Parm.* *Cluuer* *Dionys. Lib. 1.* *Sil. Lib. 8.*

Secundi belli Punici Lib. viii. his verbis.

Et inclemens hirsuti signifer Ascli.

Asculũ ab Æsi dictum Asilum

Apud quem notatur etiàm vocatum antiquitùs ab ASI, Pelasgo duce, ASILVM, in hæc verba.

Ante (vt fama docet,) tellus possessa Pelasgis,
Queis ASIS regnator erat, fluuioque reliquit
Nomen, & à sese populos tum dixit ASILOS.

Dictũ Arpinũ sed male. Dictũ Aesculum. Dictũ Esculũ.

ARPINVM, legit Vir simplex quidē Franciscus Gonzaga, at natali, sanctitateq; illustrissimus (nullo probato auctore) in Seraphica historia, ÆSVLVM Sigonius habet, & Ortelius. ESCVLVM, scriptitatum rudi seculo, vndè lapides gothicis characteribus insculpti, tum in pomerio Iulij Parisiani Vincentii f. tum in mœnibus propè CAPSARVM. Primus.

In Dei nomine amen. Anno D.
MCCLXXXXII. Tempore Domini Vbaldi, ... de
Lucca, Potestatis Esuli,
Hoc opus factum fuit.

Alter in hunc modum.

Anno Domini MCCCXIIII.
Arma nobilis, & Potentis
Viri Iohannis Bon..... de
Morontis, de Sancto Elpidio
Potestatis, & Capitanei
Inclitæ Ciuitatis Esculi.

Asculani ab Esculo Esculani dicti.

Vnde ab Esculo, Esculani passim. In numo etenim argenteo, penes me, sic legitur. Sanctus Emygdius, & ex aduerso, de Esculo. Sic etiam in Toreumate aeneo, penes Petrũ Augustinum Petrellium. C. ESCVLANVS. Ciccus videlicèt Esculanus. Sic itàm ad Solestani Portam, in lapide.

INCLITÆ. SOCIETATI. ESCVLANORVM.
ET FIRMANORVM ARMA.

Mart. Lib. 6.

Immò ab Esculo, etiàm deductum Esculanum M. Valerius Martialis, ità Epigrammate lxxiiii. Lib. 4. ad Esculanum

Mentitur Esculane: non habet dentes.

EXCVLVM legit Bartholomæus Spina, dum in Ciccum

in-

innehitur maledictis. ESCOLVM, vno tantum in Lapide inueni ad dirutum Sancti Spiritus Monasterium, in moenibus ità. *Bartol. Spinas legit. Exculũ Legitur etiam Escolũ.*

Hoc opus factum fuit sub
Anno Domini MCCLXXXVIIII.
Indictione secunda, tempore
D. Nicolai PP. IIII & tem-
pore Domini Boni Iohannis Episcopi
Escoli, cum reliquis.

Extat Asculum apud candidos Auctores, vnde oppidani antiquis inscriptionibus, latinisque scriptoribus, ASCVLANI, siuè ASCVLANEI, vt capitolinis in tabulis, & ASCVLEI apud Lucanum. ASCVLANENSES, apud Paterculũ. Casella verò ab Æsculis arboribus, in quibus plurima picus, in Vrbis fundatione consedit, præmissa, AE, diphtongo, pro loci dignitate AESCVLVM, autumat scribendum; quo nomine itidèm ex nõnullorum sententia appellari debere, contendit Leander Albertus, & qui illum sequuti sunt Recẽtiores nonnulli; cæterum id occasione diuersa, ne (inquiunt) cum Asculo, Apuliæ Oppido confundatur. Extat huius Vrbis mentio apud Plutarchum, in vita Pyrrhi, L Florum de bello Tarentino, Appianum, Bellorum Ciuilium Lib. I. Frontinum Lib. Stratagematum II. Cap. III. numero 21. & alios. Hinc obiter censura dignus Ioannes Iuuenis Tarentinus, qui iuuenili fortasse deceptus inscitia, Asculum, Apuliæ Oppidum, vel cum Asculo nostro confundit, vel prò nostro vsurpat, dum Pelignorum Vrbem hanc prædicat. Ità Iohannes Camers notis ad L. Florum, Asculum furatur Apuliæ; licet ego, prò Asculo, Apuliæ Oppido, reponam Ausculum. *Lucan. Paterc. Casella. Aescu-lũ scri-bẽdum autu-mat Casella Lean. Alb. Asculi mentio varia & apud quos. Plut. L. Flor. Appia. Front. Io. Iuu. Tarent Io. Ca-mers.*

Sextus enim Iulius Frontinus, cum de Apuliæ Coloniis agit, de huius Oppidi agro sic ad verbum. *Ager Ausculinus, Lege Sempronia, & Iulia est assignatus, vbi est Decimanus in Oriente, Kardo in meridiano, finitur per terminos, & terrarum tumores; aliquibus locis, arboribus ante missis, & vijs, sed & collectione petrarũ, in centurijs singulis iugera CC.* hæc ille; qui in aliis quoque terminis assignandis, in prouincia Apuliæ, lege, *qua ager Ausculinus,* *Sex. Iul Front.*

Plin. Ab Aesculo dicti Aesculani. Tertul. Apud Cyrnos. Anton. Bonfi. Cato. Appia. Sigon. Steph. Græcus Summ. Dãtes: Bocc.

nus, fuisse terminata, Ardonam, Aspanum, Conlatinum, siue Carmeranum, & Lucerinum, agros, affirmat. Plinius verò, eiusdem oppidi incolas scribit, Ausculanos: nunc vulgo Asculum Satrianum, ad nostræ Vrbis discrimen vocitatur; estquè tum Episcopali, tum principatus titulo insignitum. Ab Aesculo, Aesculani; inde in Apologetico, Aesculanorum Deam, vocat Ancariam Tertullianus. Castrum etiam, apud Cyrnos, appellatur Asculum, ab Asculano quodam strenuo milite constructum, quod rudiores nunc ASCO', decurtata syllaba pronunciant, vt in Chronicis. Est & Asculus, viri nomen, qui Thorismundum Gothorum Regem confodit; de quo Antonius Bonfinius, rerum Hungaricarum Decadis 1. Lib. 7. ità *Thorismundus Tholosam victor rediit, paulò post diem obiit; nam, cum tacta vena, morbi gratia, sanguinem exhaurit, ab Asculo cliente, inimicos adesse nunciante, subactis armis ipse confoditur.* Et hæc pauca de nomenclatione.

In diuisione ITALIÆ, plerique in Piceno, vnus Cato in MARSIS, non pauci in Aprutio Asculum posuere. Vni adhærebo Catoni; Marsi namquè, vt non admodum latis, sic nec satis certis finibus ab antiquis sunt circunscripti. Illud verò extra dubiũ est, in agro Asculano, adhùc integra Marsorum superesse nomina. Vicus est, cum Sacerdotio Sancti Stephani, in Marsia, nomine. Est & Villa, Marsia dicta. Marsiæ igitur, non angustæ vrbis, cum Ecclesia Sanctæ Mariæ in Marsia, propè aquam sanctam, apparent ruinæ, & maceries; quo loco vetera in dies reperta numismata, effossa fictilia, aliaque cernuntur antiquitatum vestigia; clarumque est, primos ab Appiano, Bellorum Ciuil. Lib. 1. Asculanorum finitimos numerari Marsos; docetque Carolus Sigonius, Marsos, Vestinos, Marracenos, Pelignosque populos, inter Picentes, Frentanos, Sabinos, Latinos, Samnitesque medios consedisse; & Stephanus, Græcus auctor, vir grauis, Marsos finitimos esse Picentibus, & Samnitibus, asseuerat. Quocirca (vnius si sub Aprutij nomine suprà iam memoratas rationes complectimur) in Marsis Asculum extare, non abnuendum: amnis enim Castellanum (quem viridem Summantius, Dantes, Boccacius appellant, ad cuius ripam, sub

dio

dio conditum Manfredi Regis cadauer) ab Agro Precutino; Truentum verò, amnis alter, ab agro Piceno Vrbem disterminat; lego Truentum, neutrius generis, Plinium, aliosque sequutus: apud Munsterum namquè, & Merulam, Truentus, est masculini generis. Blondus Troentum appellat. Est & Truentinon apud Ptolomæum. Truennus Mario Nigro. Druentum, apud Strabonem, & Melam, Dro entum in scripto perantiquo codice Vaticanæ Bibliothecæ, cui est titulus Concordantia Canonum, vt notat, & ex pungit Baronius, Annalium Tom. 6. ad Christi annum CCCCXXXIII. Truen, legitur Asculi, in quodam peruetusti lapidis fragmento ità

Truentum. Munsterus. Merulam. Blon. Ptol. Mar. Nigr. Strab. Mel. Baron. tom. 4.

.....DIVS. M. F. MALLEN......
......TR. MIL. VEL. CEN.....
......CASTRO. TRVEN.....
FILEIS. VIVA. FE.

Triuntum legit Lipsius, Poliorceticon Lib. IV. vna addita litera, & altera barbara enunciatione vitiata: vulgò enim Tronti, siuè Trunti nomen habet, diuersum à Trionto, idest Stylia, Turriæ regionis fluuio; de quo Banius, Antiquitatum Calabriæ Lib. V. & à foro Truentinorum, nunc vulgò Bertinoria, in Aemilia prouincia. Nùm igitur errant, qui Asculum nobilissimam Piceni Coloniam, florentissimam in Picentibus vrbem, qui in Picentibus, matrem Vrbium, perpetuamquè metropolim, quique Piceni caput vocitant in historijs? Num lapsi sunt, qui ab Asculo Piceno, Picenum, Italiæ regionem denominari existimant? Num etiam decipiuntur, qui vrbem hanc Aprutiorum antiquissimam, nobilissimamque esse putant? Non abnuam; barbaris enim, apud Italos iàm latè omnia dominio, libidineque tenentibus, qui prout Prouinciarum nomina immutantes, earundem etiam limites confuderunt, nullo veterum finium ordine seruato, Asculum in Aprutio extare patet; Marsis verò penitùs deuastatis, Marsorumque regione, nec in ipsis Marsis reperta, Asculum in Piceno situ est. Hinc, dilucida magis temporum distinctione in Marsis, ad Pici vsquè ætatem, & sic primo æuo inde, in Piceno, ad Romani vsquè imperij interitum, ac tan-

Lib pol. Lib. 4.

Asculũ in Aprutio.

tandem recentiori seculo, in Aprutio rectè à Scriptoribus poni dicamus. Verum hoc non inuoluam silentio, antequàm vlteriùs progrediar, Marsos videlicet, Picentes, Samnitesquè ad arma procurrere, vt inter suos Asculum recipiant populos, Marsos inquam, qui Cicerone teste, Plinio, Vegetio, Modesto, ac alijs; pugnacissimi habiti, de quibus profectò, imo de Asculanorum potiùs, post Bellum Marsicum, triumpho, ista, ex Petri Candidi versione, Appianus. *Est Marsorum natio bellicosissima admodum, feruntque hac dumtaxat ipsorum culpa triumphum de illis habitum, cum priùs, nequè aduersus Marsos, nequè sinè Marsis triumphus vllus actus sit.* Hæc Appianus; quod & confirmatur apud Velleium his verbis. *Cum id malum in vniuersa Italia ab Asculanis esset (quippè Seruium Prætorem, Fronteiumque Legatum occiderant) ac deindè, à Marsis exceptum, in omnes penetrasset regiones, arma aduersus Romanos cæpit; quorum ut fortuna atrox, ita causa fuit iustissima; petebant enim eam ciuitatem, cuius imperium armis tuebantur, per omnes annos, atque omnia bella*, hæc Paterculus. De quibus etiã apud Leonem Ostiensem Lib. 1. c. 18. dum de Hungarorum in Italiam irruptione, atque Campaniȩ vastatione agit, ista habentur. *Et indè Victoria elati* (Hungari scilicèt) *onusti præda, Marsorum fines ingressi sunt, & eadem facere cæperunt, incendentes, & depopulantes omnia. Nutu igitur Dei, Marsi, & Peligni in vnum conuenientes, in eos dispositis insidijs irruunt, & omnibus ferè trucidatis, ingentem prædam retulerunt Quicunque autem ex eis, euaserunt Marsorum gladios, fuga dilapsi, ad suos se receperunt.* Hæc Leo. Samnites etiam Asculum, suam metropolim agnoscunt, Samnites inquam, quibus, si fidem fęderis, vt ait Liuij verbis L. Florus, quam ipsi Romani à subiectis volebant, ipsi subiecti seruauissent; aut omninò non fuissent, aut Samnitum dominatui seruiissent, Ex quibus etiam solis hostibus præpollentibus, multiplci tandem clade affectis, ac debellatis proditur, Romanos quatuor supratriginta egisse triumphos; deque ijsdem, apud Artmandum Siludel, ex Norinberga, de Mundi Temporibus hæc habentur. *Sub Coss. P. Cornelio, M. Clorio finitum est Samnitum bellum, quod per quadraginta nouem annos duraxit, cum multa clade Romanorum; nec vllus fuit hostis intrà*

Appianus. Marsorũ natiõ bellicosissima.
Vellei.
Leo Ostien.
L. Flor.
Artm. Silud de Norimb.

intrà Italiã, qui Romanorũ virtutẽ magis fatigauerit. Hæc ille, ex Eutropio; & apud Appianũ Bellorũ Ciuiliũ Lib. 1. ita Sãnites, quæ gens priús infẽsa admodũ, & grauis Romanis fuerat. Picẽtes deniq; Piceni caput, Piceniq; Coloniã nobilissimã, vrbẽ florentissimã, ac in Picẽtib⁹ perpetuã Metropolim, & Matrẽ vrbium habẽt Asculũ. Picentes inquã à Pico, aue Marti sacra sic dicti, quasi bellicosi, & martiales; in quorum cohorte plus fiduciæ habuit dux ille magnus Gn. Põp. de quib⁹, nũc vulgò Marchianis dictis, audiamus Antoniũ Delphinũ de vnica prouinciȩ Marchiȩ nomẽclatura ità affirmantẽ *Ausim affirmare, nullos exercitus colligi solere á principib⁹ in Italia, sinè Marchianis militib⁹* Qua propter, siuè Picenorũ, siuè Sãnitũ Marsorũq; Asculani sint populi, eos fortes, animososq; bellatores agnoscant exteri necesse est. *Ap-pian.* *Ant. Delph.*

Nũ hæc leuia sũt nostrȩ vrbis dignitatũ testimonia? Cæterũ, ne prò historico, oratorẽ simul agã, redibo ad vrbis descriptionẽ. Situ est Asculũ humili loco, ad Apẽnini radices, vbi altissimũ quoddã saxetũ, Tosio, vulgò nuncupatũ natura, & arte validũ, muris benê munitũ, duorum cursu fluminũ, præterquã ad Orientẽ, vndiquaq; vallatũ, quæ quidẽ humili adeò delabũtur alueo, vt mœnia minimé attingát: saxosȩ etenim, atq; asperrimæ rupes intermediȩ sũt: õni insuper ex parte Oriẽtali excepta, collib⁹ est, montiũq; & alpiũ inaccessis adeò circũdatũ, & circũspectũ iugis, vt nisi peritũ habeas itineris ducẽ, ad illud difficilis sit aditus. Hos mõtes, nullis penetrabiles exercitib⁹ autumat Strabo. Quod equidẽ municipiũ, in quatuor diuisũ regiones, quatuor suprà viginti habet vicos, numeratq; lõgitudinẽ M. P. I. muro M. M., M. P. cintum, M. M. continet familias, habitatũ non omni ex parte; verum hortulis, & pomarijs excultum. Prima Regio Emygdiana, á D. Emygdio Asculi Patrono. Altara Mariana dicitur, à templo Beatissiimæ Virginis, inter vineta constructo. Tertia Venantiana, ab Æde Sacra, in Venantij Sancti honorẽ ædificata. Quarta Iacobina, á Fano nimirum Iacobo Zebe- *Ascu. situs* *Strab.*

dæi Christi Apostolo dicato denominata. Portæ illius patefactæ sex tantũ hac tẽpestete, clausæ nõnullæ. Quę Romá, per Nomẽtanã ducit via Salsaria Romana dicitur. Huic proxima, à delubro soli dicato, quasi á Solis statione, appellatur Solestana, vergit in Picenũ, septentrionẽ versus. Tertia á lapide Toso, dicta Tosilia, posita est ad Aquilonẽ, Oriẽtali parte. Quæ vergit ad oriẽtẽ per quã ad mare patet iter, a põte maiore, maior nominatur, vocabulo ãtiquo, at recẽtiori, à Marsilio Lãdriano, vrbis Præside, Lãdrianę nomẽ habet. Quinta Præcutinos spectãs, a pręda, sacco vulgò, in vrbẽ, vt puto, trãslata, Tornasacchi, rudi vocabulo vocatur. Postrema, meridiẽ versus, per quã ad molas frumẽtarias, & machinas chartarias itur, ex diruto S. Spiritus Tẽplo S. Spiritus nomẽ habet. Ab vnaquaq; verò earũdem, põtes per quos ad vrbẽ patet ingressus, vna excepta Romana, Maior, Tosilia, Tornasacchi, S. Spiritus, ac Solestani protẽdũtur. Horũ postremus ãtiquissimus est, & vnico sustinetur fornice; reliqui verò, licet nõ simili ingeniosa architectura, attamen eximiæ, & ipsi tũ magnitudinis, tũ etiã pulchritudinis, multo ære extructi spectãtur. Superat autẽ cęteros artificio Põticulus, per quẽ ad Arcellã ingressus, vnico quinetiã fornice status; Arcellã vocito, aggerẽ mœnib' ãnexũ, ad Orientẽ, ad alterius ãmplioris discrimẽ, qui quidẽ Meridionalẽ Occasũ spectat, vrbis loco mõtoso, natura munito; tormentorũ insuper muraliũ multitudine, manualiũ, bellicorũq; adornatus, atq; à Pio IV. Põt. Max. instauratus, Arx Pia nũc dicitur, vetusto Capsari mutato nomine. Sunt etiã, & in vrbe turres quãplures, à clarissimo quoq; ciue (vt fama refert) ad vires, potentiamq; ostẽdam, & hostiũ impetus propulsandos iam diũ cõstructæ; hinc iure à quodam Scriptore Asculum, turritam vrbem nuncupari inuenio. Habeo quinetiam ex manuscripto libello, e Truenti ruderitib' constructas Asculanorũ turres, posteriori seculo, turriũ namq; apud castrũ Trventvm fit mentio Silij poemate lib. 4. his verbis.

Quique

Quique Truentinas seruant cum flumine turres. *Silius lib. 8.*

Fuit autem hoc oppidum, ad orã Fluminis eiusdem nominis, vltimum in Italia Liburnorum Emporium; cuius meminere, Plinius, Ptolomęus, & alij; nunc autèm Castri tantum apparent vestigia, subtus Colũnellam. Atque hæc ad municipij securitatem. Flumina verò, de quibus superiùs, ab Alpibus emanant. Truentum, septentrionali plaga, per Picenum delabitur, cui Tulion immiscetur, propè Mutianum; Castellanum verò in Occidentem, per Meridiem Præcutianos alluens, e quadam Valle, quæ ab ipsomet nomen sumit, decurrit præceps, nec longo cursu, at furenti impetu, propè Asculum nomine mutato, iungitur Truento, qui indè ad auctus, ad Adriaticum vsquè sinum, per spatiosam; vagatur planitiem, ac sæpè sæpiùs, solutis niuibus, & liquentibus pruinis, torrentiumque accessione quamplurium, alueo nequaquam se continet, verum tumens, inundat arua, antequàm in Pelagum deuoluatur. Ab ipso insuper amne, vallis, quam interluit, ad xviii. M. P. Mare vsque exporrecta, Truentina vocitatur, nobilis, testimonio eruditi viri Iohannis Buteri. Vallis hęc amœnissima est, hoc, ut diximus, fluuio celebri, & pisculento, alijsque pluribus, qui ipsi Truento immiscentur, irrigata, & crebris oppidulis, in collibus sitis, & villis vndique cincta; à læua namque, per Salariam viam, Podium, Lama, Collia; in planitie verò, Palcaria, in recessu Pisculea, Castoranum, inde Spinetulum, nostrum Sacerdotium, Montesancti polum, Monteprãdonum, necnon Portus Asculanus; à dextris verò, Lisianum, Folignanum, Murrum, Trasinum, Maltignanum, Ancaranum, Contraguerra, & Columnella, clara oppidula, & riui frequentes cernuntur. Vallis ipsa, rerum omnium vbertate diues est; nam frumenti, & aliarum segetum ferax; omnis generis fructus suauissimos profert; necnon hortensium non vulgarium copiam, vinum item, oleum, mel, cannabim, linum, nec læta pabula desiderantur; atque in planis, aucupia, in montibus venationes. Opportunè oculos quinetiam mirè oblectant, tot alia insignia ædificia, tot domus magnificæ, ea planitie spectandæ, ad honestam voluptatem, dome- *Io. Buter.* *Asculi fertilitas.*

sticumque vsum à ciuibus extructæ. Fluxit autem quodammodò cum flumine stylus, cumque aliquantisper vagati simus, rei series nos reuocat ad Vrbis situm. Cum igitur fluminibus cinctum dixerim municipium, ad illud vndique, præterquam ad Occidentem, pontibus patet accessus; Occidentali verò parte, circunducta breui fossa, in insulam cum facile redigi potuerit, nunc isthmum efformat, poli gradu xxxxvii. sub cœlesti Virginis signo.

Huiusmodi sita loco ciuitas, ędificiorum tum magnitudine commendatur, tum præstantia; non enim ampla duntaxat ibi fora, Decurionum, Nobiliumque splendida Palatia, excelsaue Diuorum Templa; verùm enimuerò pauperculorum quorumuis domunulæ, quadrato lapide ædificatæ, planissimæ, & cultissimæ, viæ, stratæ lateribus passim visuntur. Nec sumptuosæ ad LACVM Thermæ lapideæ, ad Diui Gregorij Magni Ædē, Dorico, vt puto opere, Amiteſtinęq; in Diui Michaelis Archangelis Æde Sacra, columnę insuper, ex marmore, & ex statuarū ære fragmenta, & antiquæ cinerū vrnulæ corruptæ, sepulcra, bases multæ, lapidum inscriptiones, epigrammata quamplurima, mutila licèt fere omnia, necnon ingens illud oppidi Capitolium, ad Minoritas obseruantiæ, aliaque vetustatis monumenta, tùm intrà, tùm extrà visenda, non leue exhibēt antiquitatis, & dominij argumentum. Ager verò, licet angustus, omnium tamen ferax, fructuum gratissimi saporis vbertate floret, generoso in primis vino, aliisque celebris; quæ vt in valle Truentina, potiori Agri parte, supra memorauimus. Laudantur in primis huius agri & oliuæ colymbades, magnæ equidem, & carnosæ; de quibus intelligendus dubio procul Martialis in Epig. in Mancinum, dum inquit. *Nec de Picenis venit Oliua cadis.* Et Lib.4. de Sabello. *Piceno quoque venit à cliente, Parcæ cistula non capax Oliuę.* Et ix. ad Cognatum. *Si mihi Picena turdus palleret oliua.* xi. item ad Iulium. *Et quæ Picenum senserunt frigus oliuæ.* Nobilitas quinetiam peponibus, ficubus, malis, pyris, pomis cotoneis, tuberibus, boletis, carduis, cinaris; apium in eo cultum, asarum, cupressus passim, platanus, fraxinus, erica, coronopus, dracunculus minor, hastula regia, aristo-

lochia longa, & rotunda, chelidonium maius, & minus, lingua serpentina, cortex niger, vterque chamaeleon, albus, & niger, acanthus, dracontiũ, abrotenum, panax heracleum, asclepium, chironiũ, rosmarinus coronarius, ribes, flos trinitatis, carolina, passim prouenìunt. Sunt & in eo luci, & conualles peramænę, in quibus aucupia, venationes; nulla verò venefica animalia. Precutini verò, Marsique, montes Asculani dominij, eius fines circundant; de quibus dubium apud Frontinum, eiusq; interpretem, Aggenum, Vrbicum, alijque Vrbis nostræ viciniores montes, tum herbis medelæ aptis, tum arboribus non vbiquè nascentibus luxuriant; de quibus Virgilius Lib. 7. *Virg. lib. 7.*

Et Marsis quęsitæ in montibus herbæ.

in his enim Gentiana, Pęonia, Narcissi, Filipendula, Alchimilla, Nardus montana, aliaque, tum arborum, tum herbarum gignuntur genera; nascitur item passim in montibus, ad Antipolim, adipsos, siue glycyrriza; nascũtur cappares, oxyacãtha, legitur crocus optimus, prouenit herba lucida, glastũ. Extant & castaneta ingentia, & syluæ, tum glandiferæ, tum ad domorum contignationes, nauigiorumque fabricam aptæ; tum ad porcos alendos glandiferæ quercus diuersi generis; tum Ilex, tum Aesculus, tum Robur; nascitur etiam è quercubus fungus cãdidus, quem Agaricũ dicunt, salubris, ac optimi saporis, hinc petasones, hinc farcimina laudata. Extant abietes, aliarumque genera arborum fere omnia, secus Ancaranum index reperitur, lapis scil. cuius attritu, auri, & argenti bonitas indicatur. Effoditur gypsum, necnon puluis puteolanus, non vno in loco. Et flumina, quamuis ad annonam portandam nauigabilia non sint, vehiculorum tamen vsu, orientali plaga, minimè hæc prohibetur, itinere plano; hinc ad superum vsque mare commodè, ac exindè ad Dalmatas, Venetosq; necnon ad populos alios Neapolitani Regni transferuntur Asculo promercalia, eodẽque modo eadem Asculum, cum illis indigere contingit, aliundè portantur; & bis in anno, feriatis quindecim diebus, tum in Diui Emigdij Patroni honorem, mense augusto, tum Diui Antonij Abbatis die Sacra, mense Ianuario, fiunt non incele-

bres

bres nundinæ; cum quæstuosam lanificij, præter cæteros, incolæ exerceant artem. Egimus de Agri fertilitate; nunc de aeris temperie. Quocircà, propè montes exstructum oppidum cęlo fruitur salubri, raroquè mortifero vapore grauis pestilentiæ opprimuntur incolę; quod si quandoque nubilus fuerit aer, lacunosis id potius apud Clarium, locis, quibus cannabis, linique magna copia purgatur, quàm plagæ infelicitati tribuendum. Est autem Clarium, fluuiolus è montibus Polysinis emanans, ac inde in Truentum, ab aquilone influens; qui abest Asculo stadiis duobus. Aquarum deniq; maxima affluentia; ibi enim ingeniosi fontes, innumera puteorum compendia; frigidorum quoque laticum dulcium, leuiumque, & innoxiorum scatebrę perspicuæ, quæ passim erumpunt, quas parens ipsa natura ad incolarum commoditatem, & salutem comparauit. Nec potabili aqua dumtaxat referta ciuitas; cæterum propè illius suburbium, ac Castrum Thesuinum, balneū cernitur, AQVA SALMARIA dictum; quòd nihil possit ea aqua excogitari salubriùs, quorundam Scriptorum testimonio, quæ multis è locis scatens, cærulei coloris argentum vertit in flauum, & cuius potu remanet in ore mephitis; quæ aqua, indicio veterum aquæductuum, iniuria temporis iam collapsorum, ex cauatis sub terra montibus, ad M M P. in vrbem ducebatur, ad locum quem Acum appellant; de quibus Bauius; ibique illustres fuisse thermas coniicitur ex plumbeis tubulis, qui nuper sunt reperti. Lacus autem ad instar theatri cuiusdam efformatus, adhùc thermarum seruat vestigia: ibi namquè cellulæ uisuntur, in quibus è balneo surgentes quiescebant. Decimo etiam ab oppido milliari, occidentali plaga, est balneum, cuius aqua tantam à cælo præsentem vim habet ad morbos expellendos, vt non immerito AQVA SANCTA nominetur. Vicus est, itinerum tabulis notus. Cernuntur ibi admiranda ædificia, quæ natura, imo Deus ipse architectatus est: nam intra specum, quem saxum ingens complectitur, dictu, quam visù horridius, vnda æstuat sulphurea. Ad ista balnea diuturno morbo ęgrotãtes, quique corpore inualido, affectoq; sunt, & qui valetudine minus prospera vtũtur,

Aeris temperies.

Aquarum copia.

au-

autũnali tempore proficiſcũtur. Nec indè lõgè ad Caſtrum Lucum, atq; fætidæ apparẽt in planitie, ita, quod maximè ſulphureæ, corruptæq; ſunt, meritò appellatæ Apud Ripã quoq; Blancã, aliæ atq; ſulphureæ, at minus calidæ ſcatẽt; bituminoſæ, apud Riuũ putridum. Verũ præter balnea, & lauacra, nec ſalitæ aquę deſiderãtur in hoc agro; ad Mutianũ nãq; oppidolũ, locus eſt tertio ad vrbe lapidẽ, occidẽtẽ verſus, vbi ſaxũ iacet, imo locò, prope Truentũ, ex quo aqua effluit guttatim, ex qua cõcocta, ſalem cõficiunt incolę, niue cãdidiorẽ. Strepentis etiã Caſtellani plurimũ cõfert aqua ad ciuiũ vſus: ad illa namq; piſtrina frumẽtaria, trapeta, fullones, & chartarij exercẽtur; eoq; in flumine, prout in Truẽto, præter globoſos lapides alij naſcũtur, & ad fabricã, & ad moles cõſtruẽdas opportuni. Neq; piſciũ copia, atq; pręſtãtia in vtróq; fluuio degentiũ, in poſtremis collocãda; vterq; namq; piſcoſus eſt, ãguillis, clupeis, barbis, & capitonib⁹ ſeú cephalis in primis abundãs; nec fluuij tantũ piſcoſi, ſed, & cãmari naſcũtur apud Viſcellã, qui locus eſt ſyluoſus, propè Aſculũ. Mare etiam à Truénto amne Ragnolã vſq; quem loci tractũ noſtræ ſubeſſe ditioni patet, varijs, clariſq; piſcib⁹ tũ loliginib⁹ tũ ſoleis, mullis, quos ſeruato græco vocabulo Triglie appellãt, marinis coruis, ſiluriſq; fæcundũ eſt. planities autẽ, quà intùs ſtagna iacẽt, tũ arbuſtis, tũ herbis haud ignobilib⁹ õnino refecta eſt; natura enim naſcitur ibi ſalix marina, ſiuè vitex, myrtus, myrica, ſeù Tamarix, Lentiſcus, Picea, Pinus, Papauer, Braſſica, crithmũ, Morſus Diaboli, Sabina, Oleaſter, atq; herbæ aliæ ijs ſimiles. Eſt ſentina hoc in tractu, ſecus litora, qui locus nauis carinæ inſtàr, itá nuncupatur; corruptis namq; aquis, fætidis emittit odorem, nec nõ ſtagna ſunt alia, quę Populari voce pantanos S. Ioannis dicimus, quod Sacræ Diui Iohannis Hieroſolimitani militiæ ſubſint dominio, copioſam quoq; prębent piſcationem. Et hęc apparatù potius, quã ad hiſtorię noſtrę argumentũ dicta ſatis; quem ſanè in iucundum haud futurum cõfido, licet vetu-

ſtiora

storia nostrorũ gesta solũmodo renouare literis proposuerim, si qui præsẽs est Reip. status breuib' vt mos noster, describatur. Cũ igitur longo ab hinc tẽpore Põtificiæ ditioni Asculũ subsit, nõ Hispanicæ (vt inepte Sãsouinus in re clara cæcutiuit; hinc ab Vrbe Roma, ex Prælatorũ lectus cœtu mittitur, cũ Põtificis diplomate, ad iura municipib' reddẽda preses, quem Gubernatorẽ appellãt; nullũ hic nisi põtificẽ, seu S. R. E. à cõsultationib' Cardinales, agnoscit superiorẽ, multiq; Asculanæ Vrbis hac dignitate perfũcti, Cardinales creati; inter quos, nostra vidit ætas, Alphõsum Vicecomitẽ, & Laurentiũ Magalottũ; numeratur etiã inter nostrates quõdã præsides Pius IV. Pont. Max. & qui Piũ præcesserat Paulus III. Farnesius; cuius honori dicatæ statuæ. L. D. D. D. Sua insuper municipalia Asculũ habet magisteria; nam sexto quoq; mense, legitur ex S. C. prætor, qui sit I. C. Hic, in ciues, & aduenas, vitæ necisque vtitur potestate. Ex Ciuibus etiam Antiani VI. sic dicti Coss. IV. Conseruatores III. secundo quoq; mense, Reipub. administrandæ, bonoq; pacis conseruando, sorti cõmittũtur, Centũ viri iustitiæ tutelares etiam leguntur, itidẽq; C.P.C. Decuriones antiquis, nos verõ Cõsiliarios appellaremus. Horũ placita indicto Senatu, legis habent vigorem Et quoniã triginta, & vnũ muris vallata Asculanæ ditioni sub sunt Castella: Hæc secundũ triplicem Ciuium ordinẽ, & triplex opidũ genus singulis annis ante Kal. tũ Ianuarij, tũ Iunij ob distinctionẽ Familiarũ Ciuib' Pretoria potestate tradũtur. Castra sex, quæ dãtur Familijs primæ Classis sunt Aponeanũ, Monsprãdonus, Venarupta, Comunãtia Aqua Sãcta, & Mozzanũ. Octo sequẽtia videlicet Mõs S. Polus, Castoranũ, Spinetulũ, Mõsacutus, Castrũ S. Petri, Ripabesarda, Mõs Caluus, & Lama Colliũ Ciuib' secũdæ classis assignãtur. Postrema decẽ, & septẽ possidentur à Ciuib' tertiæ classis, & sũt Porchianũ, Capradossũ, Folignanũ, Portella, & Cerretũ, Valloranũ, Mõs S. Petri, Crux, & Mõs Morus, Mõs Adę, Quintodecimus, Castrũ Triseũ, Lisianũ, Polesiũ, Rocca

Casu-

Casuragnana, Osolum, Roccarigoniũ, Pizirulliũ, Padiumq; Canusium, Villarum nomina piget commemorare. Inter proceres Neapolitanos, etiam numerantur Asculani Nereiji, clari Præcutinorum Oppidi scilicet Dynastæ, diù insuper ab ijsdem iura possessa, Marracanum, & Marla, extrá flumen Aternum sita oppidula; necnon Contraguerra, Ceresium, Storazanum, Sorbum, Rosarium, Columnella, Tomachiaria Ciuitas, Tortoretum, Tucentinæ Turres, Gabianum, & Montorium; Prçcutinorum non ignobilia loca; vt fusius alibi, prò temporum ratione, Asculanorum etiam fidei commendata nonnulla in Picentibus oppida, á quibus, nonis Augusti, ãno quolibet, pauca quædã tributi nomine exigitur pecuniarum summa. Oppida hæc sunt. Mõtemonacum N. Episcopi N. & illius ẽ fratre Nepotis N. Basilicæ S. Mariæ Maioris de Vrbe Canonici patria, Mõtefortinum, Fuluij Fortunij, totius Eremiticæ, Augustinianæ Familiæ, sub Clemente VIII Vicarii Generalis Apostolici natale solum. Fortium, vbi natus Euãgelista Pellerus, Franciscanorum Cõuentualium Generalis præsul, & Episcopus Agathensis sub Sixto V. Rotellia, ex qua ortum habuit Laurentius Dominici L. Archidiacõus, sub Martino V. & inde sub Eugenio IV. electus Asculanus Antistes, in Basiliensi Concilio. Cotignanum, Porcula, ex quo quidẽ oppido Paulus Emilius, Mõtaltensis I. Episcopus, N. Marcellius Caputaquensis Episcopus; N. Antonius Coadiutor Parmẽsis Præsulis, & N. ipsius è fratre nepos Leoninę vrbis Gubernator prodierũt. Patrignonũ, Bõfinia progenie nobile. Castellũ, & Castignanũ, Æquissimo deniq; sãctissimoq; fœdere iuncti sunt Asculani, tum Perusinis, tũ Florentinis florentissimis Etruriæ populis; at in Piceno, Anconitanis, Camertib' Æsinis, Maceratẽsib: Cuprensib; nomine mõtanis, Genesianis, alijsq; prçclaris Picenorũ oppidanis, vt necessitate cogẽte, milite, suppetijsq; sibi iuicẽ prçstò adsint. His igitur sigillàti, & prçter mẽtẽ, prolixiùs ẽarratis, tẽpus admonere videtur, vti de Asculanorũ Religione, Asculanæque

næq, Ecclesię iure agerē. Cæterū, hoc de maiori otio, tractatū satis magno volumine cōplexi, videndū curabimus. Nūc pauca de incolarū morib' Genus hominū robusto corpore, media ferè, & cōmoda, nec raro breuiori statura, aquilo colore, vestitu modestū, parco victu, & frugali, & quādoq; rustico, lingua licet expedita, sermone tamē, & accētum ferè barbarū, aduenis amicum, in bello hostib' in pace, sibi ipsi infestissimū, manu prōptum, ingenio feruidū, nouarū rerū auidū, varium, mutabile, gloriosum, nec mortis pauidū. Et quāuis militię addicti magis, quā litteris fuerint Asculani, non defuere tamē omni tempore, vti nec hodie desunt, Viri omniū disciplinarum genere clari; & nullū profectò (ex quo Iesu Christi fides Asculi floruit) nullū extitisse, hęreticę prauitatis labe insigniter pollutū; licet nō defuerint fateor, quib; equidē bella intestina, cædes, discordia ciuilis cordi fuerunt. Huiusmodi hominib; abundauit Asculum præterito seculo; ac vtinā lues hæc penitus extirpata foret. Hæc de virorū, pauca, nunc de mulierū morib' quarum genus, mediocris formæ, pijssimum, velato incedens capite, in rebus domesticis solertissimū, spernens rumores populares, ludos, tragędias, cōfabulationes; quib'e quidē incitamētis, veluti balistrarū ictib; feminę expugnatur pudicitia. Nūc tandem ad Vrbis originē, & gesta. In tāta vetustatis caligine, quid certi pronuciem incertus sum Quis enim rē veterem prò firma affirmet? Varij namq; prò lubitu varia protulere. Quocirca Possē & ego, Annij Viterbensis nō nulllorūq; ei similiū de Patria historia fabulose scribentiū, inhærere vestigijs. Possē inquā, & ego inani ĩterpretatione, ab Ascena Tuiscono, ab Escol Aner fratre, ab Æsculapio, siue Asclepiade medicinæ Deo, ab Aesculano locupletādorū hominū Numine facultate pollēte, Asculi deducere primordia; vel à bellādi assiduo vsu, à ludisue Ascolijs; siuè ab Ascogepho, ab Æsculi sue dictū affirmare quarū arborū fructib' incolę vescebātur, ætate aurea, sub Saturno: & sic risū mouere legētib; & cōfusionē Verū enim

Asculanorum mores

Asculi origo.

vero

uerò leuia hæc relinquam illis scribenda, qui immoderatiori in patrias laudes ducuntur studio; neque Patriæ meæ originem ignorare profitebor. Illud verò extra dubiū, à primis Italiæ colonis vrbem hanc fuisse constructam, siuè Lydi, siuè Pelasgi, siuè ij fuerint Sabini. Cato enim de originibus, Marsos à Lydorum duce Marsia dictos autumat, in quibus Asculum solummodo reponit; Marsiam verò aduentasse in Italiam, ibiquè regnasse constat; ad lacum namque Fucinum, Archippe Vrbs ab eo cōdita, illamque hiatu terræ absorptā narrat Plinius Lib. 3. Cap. 12. & Solinus Cap. 7. necnon Gallanus, grauis Auctor, teste Scipione Mazzellà, in descriptione prouinciæ Precutinæ. Silius verò vrbem hanc Asilum, ab Æsi Pelasgo Rege, ante Pici tempora vocitatam affirmat; alijque, Sabinos Asculum aduentasse, duce Pico sentire videntur. Quamobrem curiosa nimis peruestigatione temporis, haud facili cognitu, omissa, ab ipso Pico gestorum sumamus exordia; atq; sic famosę inter Picenas vrbis facta traditurì, è re omnino videtur, Prouinciæ primordia, & situm explicare. Aduersùs Vmbros cum aliquoties infelicitèr pugnassent Sabini, Marti tandem votum fecerunt, si victoria potiri contingeret, se ver sacrum facturos, quidquid proximo vere apud ipsos nascereretur. Erat autem, vouere Ver sacrum, omnia vouere, quæ proximo vere nascerentur animalia; vt scribit Sext Pompeius, & Seruius in 7. Æneidos Virgilij. Votum vsitatum inde apud Romanos, vt Liuius Lib. xxij, Plutarchus in Fannio, Strabo in V. & Dionysius Halicarnasseus 1. Lib. referunt. Vide Part. Iuris Pont. Tolos. Quocirca, cum benè re gesta, in Patriam essent reuersi, omnem pecoris prouentum Marti immolarunt; liberos quoque eo vere natos, quoniam crudele videbatur occidere, Martis ministerio consecrarunt, proindequè adultos, velato capite extra fines suos exegerunt. *Quondam* inquit Sisenna, Histo riarum Lib. 4. *Sabini feruntur vouisse, si res communis melioribus locis constitisset, se ver sacrum facturos*. Picus verò Sabinorum Prætor, noua quæritans loca, Asculum peruenit, ibique cum Picus Auis, qua vtebatur ipse in captandis augurijs, consedisset in Sabinorum vexillis, ex eo augurio, Asculum, PICE-

Cato *Plinius Lib. 3. Cap. 12.* *Solin, Cap. 7.* *Gallan.* *Scipio. Mazz.* *Silius.* *Sex. Pomp.* *Seruius* *Liu. Li. 22. Plu. in Fan.* *Strab. in 5.* *Dionys, Halic. lib. 1.* *Part. Iur. Pont.* *Sisenna Lib. 4.*

NVM nuncupauit. Quapropter, vt auctor est Cato, Gente Sacra, significatur Picena; prout Sabini à summa pietate, nominati Aborigines; quæ omnia apud Casellam, de Antiquis Italiæ colonis habentur; licet ipse, non de Pico Sabino, sed de Api Vestinorum Duce verba faciat; nec in vexillis; sed in quadam Æsculo arbore plurimum Picum consedisse asserat. Lubet hìc Casellæ ipsius ore historiam referre. *Cum verò* (inquit ille) *prefinitum ad locum, infrà montes deuentum esset, tunc Picus plurimus, ad Æsculum quandam excitus aduolitat: consident turmatim; deindè ex eis aliqui conuersi occurrunt, aduentantes excepturi, vt non vltrà Duces, sed Castrorum Præfecti, metatores, hospitesue humanissimi, voce, alis, quos poterant plausus, & lætitiæ signa edunt alacres; & quasi identidem facturos comites vellent, adhortarenturque, plausus ingeminant, prænunciantes, concessum expetitum exquisitum Patriæ solum, & agrũ vberem. Quarè omnes patriam salutant, & Numini gratias agunt, eandem iuxta arborem altare erigunt, votaque persoluunt animo lubenti. Deindè circumcircà castrametati, muros, & pomœria designant, vicos, vias, plateas; Arã igitur, & arborem in vrbe media dedicant, & eam sacrificijs celebrem faciunt, muneribus ornant, pendulis odoratam suffimentis, & oraculis nobilem. Coloniæ nomen item eadem ab Æsculo imponunt; ità tamen vt præponerent A literam prò dignitate loci; itaquè Aesculum nuncupant. Quo loci populus breui coaluit, & adauctus numero est, ita ut omnem regionem, inter Apenninum, & mare in longitudinem porrectam excoluerint. Perpetua Metropolis AESCVLVM facta, ita in Picentibus Mater Vrbium; & hæc quidèm longe antè Picum priscum.* Hùcusque Casella. Verumenim verò, à Sabinis, quàm à Vestinis potiùs fuisse Asculum inhabitatũ, docet lapis vetustissimus Asculi, apud Franciscanos de obseruantia, vbi gens Sabina notatur his litteris.

T. SATANVS
SABINVS
DVO. VIR. QVINTO.
ET DVO VIR
CAP. PRÆF. FAB.

Colligo id etiam ex alio lapide, qui visitur in via Capucinorum, in pariete, parte dextèra, apud Prosperum Trasium

Phi-

Philosophum, & publicum Medicinæ professorem; quo quidem in lapide sit mentio cuiusdam M. Valerij; familiamque Valeriam Sabinam fuisse asserit, ex Dionysij Lib. 4. & 5. Streinius Baro Suuarzenauij; necnon Ciuis meus Antonius Bonfinius, Lib. origin. de Coruina Familia. Purissima lapidis inscriptio, ità se habet. *Dion. lib. 4. & 5. Anton. Bonf.*

M. VALERIVS
M L. PIETAS
SIBI.

Quamuis de re hac parum curandum; ipse enim Casella, & Sabinos, & Vestinos a Saba, atque Veste eodèm tempore genitos esse, omnibus neruis contendit. Picus autem, à quo Asculum Picenum, regioque Picena deducitur, Saturni F. Iouis frater, Fauni Pater, Latini Auus, tertius in Italia regnauit, quo tempore Barac, & Debora Israelem iudicabant, vt asseuerat Lib. 1. Cap. 22. de falsa religione L. Coelius Lactantius, Firmianus, anno mundi, vt reor, iuxta Roberti Cardinalis Bellarmini Chronologiam IↃCLXXIX. qui fuit auguriorũ pritissimus; de quo fabulosè fertur, quod à quodam famosissima Maga, Circe nomine, ob spretũ eius amorem, quod scilicet Vxorem canentem sibi præferret, in Auem sui nominis sit mutatus, vt inquit Eutropius; & ab Ouidio petenda fabella, qui Metam. lib. 14. ista de illo canit. *Casell. Bellar. Eutrop. Ouid. Met. L. 14.*

Picus in Ausonijs proles Saturnia, terris
Rex fuit, vtilium bello studiosus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat; licet ipse decorem
Aspicias, fictaque probes ab imagine veram.

pauloqne inferius, de canente, à Pico cęteris Nymphis præposita, sic pergit.

----- spretis tamen omnibus, vnam
Ille fouet Nymphen, quam quondam Colle Palatij
Dicitur ancipiti peperiße Venilia Iano.
Hæc vbi nubilibus primum maturuit annis;
Præposito cunctis Laurenti tradita Pico:
Rara quidèm facie, sed rarior arte canendi;
Vnde canens dicta est, ...

Adsit

Addit inde verba de Circe, Pici Amore saucia, ità.

Venerat in syluas, & filia Solis, easdem
Vtque nouas legeret fœcundis collibus herbas;
Nomine dicta suo Circea reliquerat arua.
Quæ simul ac iuuenem virgultis abdita vidit,
Obstupuit; cecidere sinu quas legerat, herbæ;
Flammaque per totas visa est errare medullas.

Enumeratis tandem à Pico Circeis repudiatis amoribus, sic de illius in auem sui nominis Metam. sic concludit.

Ouid. *Sæpè retentatis precibus Titania frustra,*
Non impunè feres, neque, ait, reddere canenti;
Lęsaque quid faciat, quid amans, quid femina disces,
Phœbus, ait: sed amans, & læsa, & femina Circe est;
Tum bis ad occasum, bis se conuertit ad ortus;
Ter iuuenem baculo tetigit, tria carmina dixit.
Ille fugit; sed se solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit:
Seque nouam subito Latijs accedere syluis
Indignatus auem, durò fera robore rostro
Figit, & iratus longis dat vulnera truncis.
Purpureum Chlamydis pennæ traxere colorem:
Fibula, quod fuerat, vestemque momorderat aurum,
Pluma fuit, & fuluo ceruix præcingitur auro;
Nec quidquam antiqui, Pico, nisi nomina restat.

Sic Ouidius de Pico; de quo etiam apud Silium Italicum Li. 8, Secundi Belli Punici, ita.

Silius *Et inclemens hirsuti signifer Ascli,*
Vepicus quondam nomen memorabile ab alto
Saturno statuit genitor, quem carmine Circe
Exutum formę volitare per æthera iussit,
Et sparsit plumis croceum fugientis honorem.

Virgilius quoque, in verbis Homeri, de poculo, & virga Circes, sic Æneid. 7.

Virg. Lib. 7. Aeneid. *Picus equum domitor, quem capta cupidine Coniux*
Aurea percussum virga, versumque venenis
Fecit auem Circe, sparsitque coloribus alas.

Commentitium id equidem, & figmentum idcircò creditum,

tum; quoniam picus hac aue primus in auspicijs est vsus: atquè allegoricè, pro nono sponso Principe vsurpatur á superius nominato Casella. Cęterùm Pico mortuo, Faunus eius F. non tantū, vt Regi parenti par erat, parētauit; verū etiā illi in Deorum album relato, immortalia sacrauit vota. Audiamus hac in re Firmianū supra relatum in hęc verba. *Sed vt Pompilius apud Romanos institutor ineptarum religionum fuit; sic ante Pompilium Faunus in Latio, qui & Saturno nefaria sacra constituit, & Picum patrem inter Deos honorauit, & sororem suam Fatuam, eamque coniugem consecrauit.* Quā C. Bassus Fatuam nominatam tradit; quod mulieribus fata cauere consueuisset, vt faunus viris. Diuus etiā Sext. Cæcilius Cyprianus, tract. 4. de Idolor. vanit Diuum inter Diuos repositum ait; quem insuper lusoriæ Pilæ inuentorem, facundissimumque virū fuisse aiunt. De illius numo, quem reperiri penes se, asserit, in primo fragmentorū Firmanorum Libro, Franciscus Adamus, cum inscriptione PICVS PATER FAVNI, & ex aduerso, REX PICENI. Et TOTIVS LATII. sit fides penes ipsum. De Pici, Faunique progenie plura Virg. Ouid. Lactant. atque Burcardus Pylades, Theogoniæ Libro 3. in hæc carmina.

Firmi *C. Bas.* *Sext. Cecil. Cypr.* *Franc Ada.* *Burch Phy. Th.*

Ausoniæ Regem Picum Saturnus, at ille
Et Sentam Faunam, te quoque Faune, tulit.
Eurimedon Fauno, Eurimedonte Perbibia Regis
Phæacum genitrix, edita Nausithoi.
E Fauno Satyros, Panes, Faunosque creatos,
Syluanosque volunt, nullaque mater adest.
Acis, & ex illo Nymphaque Simethide cretus,
Sæpe suo fouit, quem Galatea sinu
Nympha quoque Fauno est enixa Marica latinum,
Præneste hinc cuius Vrbs sibi nomen habet.

[D]e quibus in Pyramidè sepulchri Acis sic legitur Katanæ [i]n Sicilia.

DIAE

DIAE
ONGNIÆ SATVRNIÆ ÆTERNÆ.
DEORVM.
MATRI. FILIÆ. VXORI;
IN PORTV.
SEPVLCHRVM. TEMPLVM. ET ARCEM.
ACIS.
FAVNI. FILIVS. PICI NEPOS.
SATVRNI. PRONEPOS.
LATINI FRATER.

Habetur hæc inscriptio, licet ipsi suspecta apud Gregoriũ Gualtherum, amicum meum, eruditissimum virũ pag. 33. inscriptionum Siciliæ. Atque hæc de Pico, & alijs, qui Deorum progenie gloriabantur sufficit indicasse. Pici verò nobilitatē laudat Iuuenalis, Satyra 8. versu 130. his verbis.

Iuuen *Tunc licet à Pico numeres genus, altaque si te*
Nomina delectent.

A Pico Picenũ Italię regio, in qua auctore Pio Aug. Itinerum in tabulis, est Asculũ fertilissimum, ac frequētissimum totius Italiæ, Pij Pont. testimonio apud Pōt. de Bello Neapolitano Lib. 4. Terra, finesq; Piceni, ab Aterno amne ad Aesim vsq; fluuiũ antiquitùs protensi; at quã ad Orientem vergit, Adriatico mari: qua verò ad Occidētē, ab Apēnino terminati. Cęterum, Vmbris ne, an Picenis adiecta sit Senonũ regio lis adhuc viget. Quid altercãdo hac in re sentiam fusius alibi in apologetico prò Picentib; contendã totis viribꝰ Miror autem reperiri quosdã (idq; obiter dictũ) adeò perfrictę frōtis, vt vel armis quinetiã certare audeãt ne scil. inter nostrates numerētur; ita Picenorũ ipsis inuisũ nomē, stomachũ mouet; fortius verò hac de re dimicant præ alijs, Fanēses. At verò bellicosos Picenus ager gignit viros; nec adeò Picētes despecti, segne sue, vt Senonibꝰ sint impares, rebus gestis. Hi nãq; cōtinuis bellis si adhuc pene infantē Vrbē Romã infestarũt, ceperũt, flãmis consũpserũt; plures etiã in fugã acti, victi, cæsi, atq; à Dolabella tandē ita deleti ad Vadimonem, vt ne quis superesset (inquit Florus) in

Pius Aug. Pius Pont.

Picenti nominis defensio

ca

ea gente, qui incensam à se Romam gloriaretur. Picentes vero florentissimis Reipub. temporibus, Romanos iam rerum dominos, concitatis Italorum armis, vt illis iura Ciuitatis darent, inuitos compulerunt. Nos verò floccipendendi illis forsan præbuit ansam Strabo, Libro quinto qui genti nostræ maximæ infensus, *Picenos*, ait, *ob fœdam initam cum Annibale societatem, pro militari officio, ignominiosas viatorum, & tabellionum operas apud Romanos præbuisse*. Vnde fabellam desumpserit Græcus auctor, ignoro; non enim Liuius, qui de Annibalis gestis fusissimè egit; non alij Latini scriptores id affirmare ausi sunt; immò ipsiusmet Liuij testimonio, planè constat, Annibale Pęnorum Duce Italiam premente, multa ab ipsius militibus damna perpessos Picentes, aliosque Picentibus viciniores populos; sic enim inquit ille Dec. 3. Libro secundo. *In agrum Picenum auertit iter, non copia solùm omnis generis frugum abundantem; sed refertum præda, quam effusè, auidi, atque egentes rapiebant: ibi per dies aliquot statiua habita, refectusque miles hibernis itineribus, ac palustri via, prælioque magis ad euentum secundo, quam leui, aut facili affectus. Vbi satis quieti datum, præda, ac populationibus magis quàm otio, aut requie gaudentibus, profectus, Prætutianum, Adrianumque agrum, Marsos indè, Marrucinosquè, & Pelignos deuastat*. Neque Annibalis; sed Romanorum fęderatas Picenas Ciuitates aduersus Annibalem viritim numerat Italicus ii. Belli Punici Lib. 9. in hæc carmina.

Florus. Strabo Lib. 5. Liuius. Silius.

Temperat hac sese Marso cum milite, cumque
Samnitum opponit signis, & Iapige alumno;
At campi medio, namque hac in parte videbat
Stare ducem Libyæ Seruilius obuia adire Arma,
Et Picentes, Vmbrosque inferre iubetur.

Adde, quod C. Terentio Proconsuli tradita vna è duodeuiginti legionibus, ad Picenum præsidium, inquit Liuius 2. Belli Punici Lib. 4. Quod si prò Annibale stetissent Picentes populi, non vtiquè Romani Proconsulem, præsidiumque illis tradidissent. Idemq; Liuius Lib. 3. cohortes ex agro Piceno, & Gallico ait collectas, ad vltimum propè desperatæ

Reipub. auxilium. Perperam itaque auersantur Piceni nomen, teste namque etiam ipso Strabone, *natura Picenus ager bonus ad omnia, cuius maritima ora tranquilla, pisculenta, nec piratarum incursionibus exposita; cuius aer saluberrimus; cuius latices, & scatebræ innoxiæ, & leues, cuius incolæ, tum literis, tum militia clari omni tempore*. Illustrium hic Picenorũ omniũ recensum non adscribo, nè quam par est sim longior; sat sit indicasse nonnullos. Quis Adriano, inter Romanorum Imperatores gloriosior? cui soli LOCVPLETATORIS ORBIS TERRARVM titulus adscriptus est; quod expressit Baronius tom. 2. Hadriani Imp. III. Hic ab Hadria Piceni Colonia ortum se ducere gloriabatur. Cui Romanorum Consulum non æquiparandus P. Ventidius? Cuius sola posteritas tot Coss. tot copiarum præfectos, totque classium rectores, quot nulla ferè alia apud Romanos, vetustissima licèt, edidit familia; quorum sanè gestis, non vna tantum Picentium regio; sed omnis Italia illustrari vtique potuerit; de quibus opportunè alibi. Quis inter Pontifices Max. Nicolao IV. Asculano, doctior, & in suos continentior. Quis inter eosdem, Sixto V. Montaltensi magnanimus magis, & bonorum amantior? Sceleratorum odio flagrantior? quem vnica virtus, vnica probitas ad Pontificatus apicem è cœnobiis extulere. Recenseo hic libens, Gentilis à Monteflorum, Iohannis à Valle Munium, Constantii à Sarnario, Felicis ab Asculo, Minoritarum; necnon Nicolai à Fabriano, Alexandri à Saxoferrato, atque Gregorij à Montelparo, Augustinianorum Eremitarum S.R.E. Cardinalium gloriosa nomina. Omitto alios, non cœnobitas S. R. E. Cardinales, quos solum exhibuit Picenum. Num hi tabelliones, hi viatores, hi lorarij, hi lictores? Sed pergamus. Quem veterum L. Tarusio Firmano, quem recentiorũ Cicco Asculano præferimus, Astrorum cognitione? Quis nam ex vetustis, in historiis, puritate latinitatis C. Velleium Paterculum, ex recentioribus, Antonium Bonfinium superat? Ille oriundus, hic natus Asculi. Quem oratorum principem admirata est Roma, vigente republica? vnus fuit omnium eloquentissimus habitus, teste Tullio, Titus Betutius Barrus, Asculanus;

ſanus; vnus omnium facundiſſimus, vno ore prædicatur Auguſtinus Caſſandrus, Ficcardenſis Picenus, Grauinenſium Antiſtes. Quis vehementiùs aduerſùs gentes, prò chriſtiana religione declamauit L. Cœlio Firmano? Quis in iure enucleando comparandus Bartholo à Saxoferrato, Picenis? Cui nam veterum ſecundus in medicina Bauius Monſantius? Qui melius iura Eccleſiæ tutati, quam Auguſtinus Anconitanus, Alexanderque Elpidienſis. Quis denique (vt Philelphum Tollentinatem, Enochum Aſculanum, & ſexcentos prætereā ſilentio rhetores, illuſtres poetas) latinis, græciſque muſis gratior Angelo Celotio Æſinate? Quis Etruſcis charior Caro Nonano. Quæ regio religione, votoque nata, religionem ſanctiùs cuſtodiuit vna Picena? cuius milites ne Diis obſiſterent iratis, trucidari à Sempronio Sopho, quam reſiſtere maluerunt; qui quidem populus, poſt Chriſtum natum, teſte Baronio, ne leui quidem ſuſpicione hæreſis reperitur aſperſus. Quot Sancti Piceni? Silueſtrinorum parens, Silueſter Auximanus, Auguſtinianæ Eremiticæ familiæ propugnator, Nicolaus Tollentinas, Minoritarum de obſeruantia reformator, Iacobus Aſculanus; Capucinorum parens, Matthæus à Baſſo, vt ſileam cæteros. Vbi quæſo Benedictinus Eremiticus cœtus, niſi in Piceno? Vbi floruere Camaldulenſes? Vbi extruxit Romualdus monaſteria? Vbi moritur, niſi apud Picentes? Quis noſtrorum ætate, niſi Riccius Maceratenſis, primus Chinenſibus Chriſtum prædicauit crucifixum? Quis inter primos, Sanctum Philippum Nerium imitatus, in Oratorij Congregatione, niſi Firmanus Riccius alter? Hi ſatellites? hi ſpiculatores? Sed age. Quæ natio tam ampla, quæ habeat Deos ſibi proximos prout nos? Qui ſanctior in orbe locus Æde Lauretana? vbi VERBVM CARO factum eſt? hæc in Piceno. Hæc pio meditare affectu, & cohibe ſi potes, Chriſtiane lector, lacrymas, preme ſuſpiria, nec inuideas, ſi potes, Picenis ipſis, ne continuo percitus furore, exclames cum Mureto.

Quænam igitur Regum ſedes, quæ Templa per orbem
Huic ſe auſint conferre loco? ter, & amplius omnes
Ante alias felix Piceni litoris ora.

Cui Solymos spectare domi, cui munere Diuum
Fas calcare domi est pedibus vestigia Christi.

Hæc instar omnium de Picenæ regionis præstantia ; ad inuidorum tantummodo , detrectatorumque ora obturanda, cursim attigi; nunc autem ad rem mente conceptam propiùs accedens, addam, ex hoc argui posse gentis felicitatem, quod ccc Ciuitates breui condiderit, & maritimas rate sedes quærere coacta fuerit. Cum enim adeò creuisset populus, vt ei Picenum incolendum non sufficeret, S. C. nouam coloniarum prouinciam naue quærere iussi sunt Piceni, & ad sinistram nauigare; indè Lucanis proximi incoluere ad mare Tyrrhenum, quidquid à Surrento promontorio ad Silarum amnem interiacet, Picentini vocitati; quos à Picentibus , maris Adriatici accolis originem traxisse testantur , Strabo Lib. 5. & Plinius Lib. 3. cap. 5. qui quidem Lib. eodem, cap. 13. 340. mille præstò fuisse auxiliares copias , socialesq; legiones populo Romano adiungit. A Picenis item Garganum montem in Apulia , possessum indicare videtur Cato; hinc Asculum Satrianum ab Asculanis Picenis fuisse constructum, Asculumque, á patria , verisimili ductus coniectura affirmarim esse vocatum . Oppida, veterum Scriptorum testimonio celebrata habuit, Castrum, Cupram maritimam, Truentum, Numanam, Anconam ; intus verò , Septempedam , Cupram Montanam , Firmum , & Asculum , vtrumquè, vt Sigonius ait de antiquo Iure Italiæ , cognomine Picenum, Adriam inde , Matrinum Amnem, Auximum, Iguuium, Potentiam, Plinius verò Prætutianam regionẽ, modo cum Piceno coniunctam , modò ab eo separatam significat, cum de Piceno ità loquitur. *Picenos tenuere ab Aterno Amne, vbi nunc ager Adrianus, & Adria Colonia à mari septem millia passuum. Flumen Vomanum, ager Prætutianus, Palmensisque; item Castrum Nouum, Flumen Basinum, Truentum, cum Amne. Flumina, Albulates, Suinum, Heluinum , quo finitur Prætutiana regio , & Picentum incipit . Cupra, oppidum , castellum Firmanorum , & super id Colonia Asculum, Piceni nobilissima; intus, Nouana, in ora, Cluana, Potentia, Numana, Ancona. Intus, Auximates, Veregrani, Cingolani, Cuprenses cognomine Montani, Falarienses , Pausulani ,*

Strabo Lib. 5. Pli. lib. 3 C. 5.

Sigoni.

Plin.

Pleninenses, Ricinenses, Septempedani, Tollentinates, Triacenses, Vrbs Saluia, Polentini. hæc Plinius; adde Tignum, ex Cæsare. Stephanus item Prætutianum Agrum, non procul ab Adria locat; vnde Annibalem narrat Polybius, Liuiusque, vt suprà ostendi, Adrianum, Prætutianumque agrum, inde Marsos, & Marrucinos, Pelignosque vastasse. Prætutianis oppida, Beretram, & Interamnem assignat Ptolomæus. Inueni o præterea apud Strabonem, Picentes agros habitasse, à Montibus vsque ad Mare, in longitudinem, quam in latitudinem ampliorem; latitudinem autem à montibus ad mare interuallis fuisse disparibus; lōgitudinē vero C.M.P. prout ferè ad verbum ex Sigonio. Picentium magna ex parte obliterata antiqua nomina, nouaque imposita, siuè à Dynastis Gallicis; qui Picentibus populis, post Karoli magni in Italiam aduentum, sunt dominati; siuè à Diuis Oppidorum Tutelaribus deriuata, vt annuit Bartholomæus Bauius, dum promiscuè de Picenis vinis agit; & imò post Gothorū, Hunnorum, aliarum nationum crebras in Italiam irruptiones, barbaro debacchante victore, gladio, omnia ferè in Piceno, Castra, Oppida, Coloniæ, municipiaque depopulata, & incensa, ità vt ætate hac nostra, difficulter, Nouanæ, Cluanæ, Potentiæ, Pausulanæ, Pnuentiæ, Truenti, Numanæ, Pollentiæ, Heluiæ, Treiæ, Septempedę, Thinij, Falarię, aliorumque Picentium locorum situm inuenias, & vestigia. Erat olim Picenum ex vndecim Italiæ regionibus ordine Quinta, suumque habuit Proconsulem. C. Terentij Piceni Procos. meminit Liuius, de quo suprà, & P. Seruilij, itidem Piceni Procos. meminit Appianus Ciu. Bel. Lib. 1. At noua Imperij Rom. facta diuisione, prouincijsq; omnibus in plures diœceses distinctis ab Imper. Cæsare, Traiano, Adriano, Augusto, Picenum in duas partitum prouincias inuenio. Aliud Annonarium, Vrbicarium aliud dicebatur. Annonarium, sub Italiæ; Vrbicarium, sub Vrbis Romæ fuit Vicario, & vtrumque Consulares habuit, vt annuit Marianus, in Codice Præfecturarum Rom. Annonarium, Vrbicariumque ex eo dictum; quoniam ad præstandum canonem Vrbicarium, hoc est ad annonam in Vrbem inferendam tenebatur; fitque Piceni, sub

Cæsar. Steph. Polyb. Strabo. Ptolom. Baccius. Plin. Appianus ciu. bell. li. 1.

Vr-

Vrbicarij, & Thusciæ, inter Vrbicarias, Italiæ Prouincias expressa mentio in Theodosiano Codice, ad Legem xii. de Indulg. debit. Tarrutenij Maximiliani, Piceni suburbicarij Consularis meminit antiqua inscriptio in Cippo togatæ statuæ, quàm vidi Romæ in Viminali, apud Perettinos, in hæc Verba.

TERRVTENIO. MAXIMILIANO. V. C.
ELOQVENTISSIMOQVE CONSVLARI
PICENI ANNO ÆTATIS. NONO. DECIMO.
VICARIO. VRBIS. ROMÆ. LEGATO. AMPLISSIMI SENATVS SECVNDO. SOCERO
EXOPTATISSIMVS. ANICIVS. ACILIVS.
GLABRIO. FAVSTVS. V.C. LOCI. HVIVS.
ORNATOR. TOGATAM. STATVAM.
LIBENS. OBTVLI.

Annonarium verò Picenum iunctum Flaminiæ Prouinciæ, præter Consularem, etiam Correctorem habuit, vt indicat lapis, Romæ item in hortis Fabiani Montij. Hinc pace dixerim eruditi Viri, cæcutiuit Panuinius, qui duas tantum ex Italicis, quæ Correctores habebant, numerat Prouincias, Apuliam scilicet, vnà cum Calabria, & Lucaniam, cum Brutijs; Inscriptio hæc est.

FABIO. TITIANO. V.C.
CORRECTORI. FLAMINIÆ.
ET. PICENI. CONSVLARI.
PROVINCIÆ. ASIÆ.
IVDICI. SACRARVM. COG
NITIONVM. COMITI. PRIMI.
ORDINIS. CONSVLI. ORDI-
NARIO. PRÆF. VRBIS.
PEREGRINVS.
SERBVS. PATRONO. PRESTANTISSIMO.

Audio

Audio etiam extare Arimini, Fanique fortunæ, duplici in marmore, tùm Asterij, tùm Flauii Attici Aproniani F. familiæ, & Piceni Correctorum insculpta nomina. Inscriptiones mitto, cum ad manus non habeam. Tetricus item Piceni, Flaminiæque Corrector memoratur à Trebellio Pollione, Libro de triginta Tyrannis, De consulari Piceni suburbicarij, agit Lazius, Commentariorum Reip. Rom. Lib.2.Cap.3. Et hæc de vetusto Picenorum statu, & de Magistratibus, florente Romano imperio, quo inde flaccescente, tum prouinciæ, tum magistratuum mutata nomina; vti suo loco dicemus fusiùs. *Trebel. Pollio.*

Finis Primi Libri.

SEBASTIANI ANDREANTONELLI IVRISP. ASCVLANI,

Asculanæ Historiæ LIBER SECVNVS.

Illucidè quidèm, qnoad fieri potuit, primo Libro, situm, & originem retuli Asculi, nomine Piceni; ob id PICENVM ipsum ingressus, veteres regionis limites, populosque coniunctos indicaui: viritìm, nèc non compendiosè, incolarum dignitatem tutatus sum pro virili; nùnc autèm propositi operis series postulare videtur, vt postquam de Asculaneis præcipuè rebus historiam contexui, ad gesta apud Asculum scribenda seriè calamum conuertam.

De Hercule Seruatore. Post igitùr Picum gentis auctorem, operæpretium est, de Hercule verba facere; ipsi namque, veluti Seruatori, Liberatorique Deo aeneam statuam posuere Asculani; ab eo siquidem ipsorum agrum, latronibus latè grassantibus, expurgatum ait auctor libelli de illustrium ITALIÆ ciuitatum originibus, qui prodiit Neapoli, typis Matthæi Cancri, anno Christi DLXVII. inde Venetiis anno MCVIII. apud Onu-

Onuphrium ; ac iterum , Interamnę, anno ooIↃCXIX. sub Augustini Turronij nomine. Cum autem plures eiusdē nominis heroes fuerīt, cuinā hoc facinus adscribatur, incertū: at crederē ego, eūdem esse Herculē, à quo & Cacus, Euandri seruus nequissimus, quem Osiridis filiū appellat Berosus, nomine Libyum, qui Latium incendiis, & latrocinijs deuastabat, strangulatus; de quo plura Virg. Æneid Lib.8. & Halicarnass. Lib.1. Originum. Hercules enim, anno ante bellum Troianū ferè quinquagesimoquinto, Dionysius, & Argonautæ in Italiam venere. Ab ijs Pola in Istria condita perhibetur; quod refert ex Callimacho Strabo, Lib.5. Plin. L.3. C. 19. Iunonis item Laciniæ erexisse Fanum, vt Solinus ait, Cap.7, diciturque Hercules Lęstrigonas vicisse, atque deleuisse. Quin refert Plutarchus in parallelis, ab Hercule trucidatum Faunum, Mercurij filium, qui in Italia patri hospites immolare solebat; atque ita fieri potuit, vt apud Asculum latronum agmina dissipauerit. Statua, siuè incendiis liquefacta, siuè aliò potius, in tot vrbis populationibus, transuecta, nunc minimè extat. Vidi tamen penès honestum senem Petrum Augustinum Petrellium, patritium Asculanum, Herculis simulachrum affabre, ex aere conflatum, in agro Asculano, annis elapsis repertum. Pisculeæ nūc marmorea visitur statua, apud Franciscum Sallustium. Fanum in Herculis honorem, apud Asculum quoq; fuisse constructū, vbi nunc D. Antonini Templum colitur constat: extat enim Herculis signum, clauam manu gestantis, vt coniectare licet, magno quodam in lapide insculptum. Præter Herculem insuper, ne hostili deuastarentur incursu Asculani, Deam Patriam coluere ANCARIAM; in cuius honorem, vii. ab oppido lapide, orientē versus, Fanum extructum fuisse, vbi nunc insigne cernitur Castrum, ab eadem Ancaria, Ancaranum, à maioribus nostris, traditum. Superioribus annis, vbi Templum fuit, fama est, altius a rustico terram fodiente, marmoreum Ancariæ caput repertum, quod nunc apud Asculum videre est Meliorijs in Hortulis Auximi insupèr aiunt marmoream reperiri basim, hac purissima inscriptione insculptam.

Berosus. *Virg. li. 8. Æn.* *Halic. lib. 1. Orig.* *Dionys.* *Strabo.* *Plinius.* *Solinus.*

ANCARIA ANTIQVISSIMA
ASCVLANORVM DEA.

Exemplum huius descripsit, nobisque humanissimè tradidit, vir sincera fide, & eruditionis fama celebris Franciscus Caluus, ciuis, & amicus noster; licet Ioannes Frãciscus Gallus, Auximas, inter patrias inscriptiones, hanc neglexerit. De Ancaria autem scribunt, Lipsius, Iohannes Rauisius, Carolus Stephanus, Lilius Gyraldus Ferrariensis, Theatrum Orbis, Petrus Crinitus, Cœlius Rhodiginus, Alexander ab Alexandro Neapolitanus, & his antiquior Q. Sept. Florẽs Tertull. in Apologetico; à quo alios decerpsisse reor, quæ de Ancaria protulere. Deæ Ancariæ illustre extat monumentum apud Gulielmum Stucchium, Ant. Cin. additam. 1 ad Lib. 11. Hic enim ait, Maxentium Tyrannum, vt Asculanorum sibi militum conciliaret animos, oppidum ingressum, patriæ Deæ posuisse aeneam statuam, cum hac simplici inscriptione.

Maxẽtius Tyran. Ancaria Deæ patriæ statuã æneam posuit.

DEÆ. ANCARIÆ. IN. PICENO.
ASCVLANORVM
OMNIVM SVAVITATVM DONATRICI.
MAXENTIVS. CÆSARIANVS.
P. P.

Deę simulachrum ab Asculanis in dexterum flumen proiectum, affirmat idem Stucchius, suadente Diuo Emygdio. Præterea, ne Deorum aliquem apud Asculum antiquitùs cultum silentio inuoluam, hic antequam progrediar vlteriùs, lectorem scire volo, anno Christi ooICVI. imbribus in agrũ Solestanum ex proximis cliuis irruentibus, inter exesas vetustate columnas, pluraque statuarum fragmenta, Iouis Ammonis caput, Arietis forma repertum, quod indè Antonius Meliorius, vir apprime bonis litteris imbutus, domesticis in hortulis, ad Solestanum pontem, reponendum, inter alia priscæ superstitionis monumenta, curauit. In ædibus insuper Turrianis seruatur Veneris statua marmorea, fortuitò à puteario quodam reperta; eidemque Deæ ab Asculanis,

Stucch.

aiunt,

aiunt, erectum Templum eo loco, quod à myrto, eidem sacra, myrtetum vulgo, ad hæc vſque tempora vocitatur. Muſis quoque Fanum dicatum extabat, nomenque Muſæ, adhùc retinet locus, ad Sanctæ Mariæ Maioris, è regione venerabilis Clericorum Seminarij, vbi legitur diſtichon Poetæ, pro temporum illorum ingenio, non aſpernandi.

QVOD. TENVI.' QVONDAM.
NOMEN. RENOVATA. TENEBO.
PORTA. VOCOR. MVSÆ.
Sic. EGO. DICTA. PRIVS.

De Aeſculapij, pariterque Apollinis ſimulachro agit Sanctus Valentinus, Libro Geſtorum Sancti Emygdij, patrioque numini dicatum Altare, votaque ſoluta in vrbis conſtructione, ait Caſella. Extat inſuper elegans marmorea Tabula, de templo Fortunæ Reducis, his inſculpta literis.

FORTVNÆ REDVCI
RVFVS.COL.DISP.ARCE.SVMMARVM.OMNI.
CVLTV. EXORNAT.
DE.SVO.POSVIT.IDEMQ DECOR.ET.ORD.TEMPL.
A.SOLO.SVMPTV.SVO.MAXIMO.CONLATO
PERFICIENDVM. CVRAVIT. CVIVS. DEDICATIO-
NE. SINGVLIS. IN. COLLEGIO. HS. XX. N DEDICA-
TVM. DVODECIM. KLEN. AVG. ORFITO. ET.
MAXIMO.COS.SI.QVI.CLIPEVM.PONERE.VOLET.
DABIT. ARCI.HS.II.N.

Fuit & Templum, Porticuſq; necnon cuſtodiarium Deę Veſtæ Sacrum; nam legitur ad hęc vſquè tempora, in lapide apud Celſum Saccocciumità.

VESTAE. T. F. CELERIN.
MATRVBAS. TEM. PORTIC.
CVSTODIARIVM.

Templum Vestæ dicatum, cum porticu, & custodiario fuisse puto, vbi nunc Aedem Sacram veneramur, Diui Gregorij Magni titulo: Porticus namque vestigia adhùc supersunt, necnon ad instar flauissarum, cellulæ, & Cisternæ, in quibus fortasse sacer, perpetuusque ignis à Virginibus custoditus.

Equilinus. Hæc supersunt Deorum monumenta, & si Equilino credimus, quatuor & triginta profana Deorum Templa fuerunt Asculi, quo tempore Diuus Emygdius Christum pro Concione Crucifixum prædicauit: sic enim ait Equilinus.

Quapropter ad eum venientes ægri numero CL. qui ab eorum Dijs sanari non poterant, percepto ab eo sacro Baptismate, omnes à diuersis languoribus sanati sunt. Vnde, & propter hæc miracula, Populi templa xii. euerterunt, Idolaue igni tradiderunt. Verum cum Sanctus ad Deum orationem fudisset, facto terræmotu, cętera Fana idolorum, numero xxii. subitò corruerunt. hæc Equilinus.

Vici, & pagi dęmonib. sacrati Vici etiam, atque pagi fere omnes in agro Asculano, Dæmonibus intrà lapides latitantibus sacrati; à Dijs namque Gentium ad hęc vsq; tempora nominantur. Hinc à Solis statione, Solestanum rudi vocabulo; à Iano, Tellus Iani, Fanum Iani; à Flora, Florianum; à Venere, Vallis Venerea; & quæ huic proxima, ab Eleusina Cerere, Vallis Eleusina; & supra eandem, à Nemorum Dea Feronia, Plana Feroniæ appellantur, & huiusmodi alia pleraq; pagorum nomina deducta; eaque dementia antiquorum animos inuaserat, vt à Priapo etiam Priapum Villam nuncuparint. Hinc annis elapsis, eodem loco reperta ænea duo virilia membra, parua ad instar digiti, quæ inter cætera seruantur antiqua monumenta, penes Antonium Meliorem. Lapis præterea in dicto Veneris Fano, ad Veneream Conuallem, in quo vuluæ duæ, instar votiuæ tabellæ insculptæ apparent, vna scilicet virgo, stuprata altera. Thermas hìc apponerem, ni à rei fęditate abhorreret Christianus Historicus. At cum non semel erubuerim in huiusmodi rebus necessariò referendis, adijciam hic salaces olim Idololatras, non Veneri dumtaxat, Priapoque aras, ac templa excitasse apud nostrates; verum in remotiori recessu, intrà oppidum, supra Cli-

uum

uum fluminis Truenti, è regione veteris Prætorij, libidinis infandæ statuisse loca, SELLAS, ad hanc vsque ætatem, vota, arcanarum scilicet libidinum sedes, & monstrosi, vt arbitror, concubitus domicilia, publicaque exsoletorum prostibula, quæ cum Romę, & in quibus libet paulò celebrioribus ciuitatibus frequentarētur, à Constantino sublata sunt, teste D.Hieronymo in Isaiam proph. Lib.2.cap.2. Gentium autem Deos (ne paginas obscœna cōmemoratione ampliùs fædem) pagis dedisse nomina puto, cum Arcadij, atque Honorij Impp. rescripto, prohibiti Idololatræ vrbes colere, ac proinde habitare coacti in pagis; vndè Gentiles PAGANI appellati; licet Pagani propriè dicti rustici, ad ruris culturā destinati, militibus sæpè oppositi, vt togati sagatis, cinctisq; atque apud Iurisconsultos, Pagani sunt à fide catholica alieni, utpote qui in verba Christi Redemptoris nostri non iurarunt. Augusto etiam fuisse apud Asculum sacratum locum, coniicio ex lapide in ædibus D. Gasparis Ferri, propè Templum Sancti Angeli Magni, vbi sic purè legitur.

Const. isthæc loca deleuit.

D. Hieronym.

August. sacratus locus apud Asculum

LARIBVS.
AVGVSTI.
S.

Eadem inscriptio reperitur Romæ, in ædibus Capranicorum, ex altero latere basis. vide Manutium.

Retulimus Deos ab Asculanis antiquitùs cultos; nunc tempus admonere videtur, vt quoniam de religione verba fecimus, de votis, sacrificiisque, necnon de Auguriis aliqua promamus; indeque ex veteribus inscriptionibus, & monumentis referamus, quæ extant ludorum, spectaculorum vestigia; antiqui enim spectacula, ludosque huiusmodi, placamina Deorum putabant. *Vos aeris tinnimentis* (ait Lib.7. contra Gentes Arnobius, *& tibiarum sonis; vos equorum curriculis, & theatralibus ludis persuasum habetis Deos delectari, & affici, irasque aliquandò conceptas eorum satisfactione molliri*. Vtque à Votis incipiam. Asculum ea de causa Picenum cognomento dici didicimus; quia Piceni Etrusca lingua (teste Catone)

Catone) genus sacrum dicitur, orti à Sabinis, voto Vere sacro, vt inquit Plinius. At quam ob causam ver Sacrum vouerint Sabini supra ostēdimus, cum nostræ vrbis primordia exposuimus. Censura vtique dignus Ludouicus Dominicus, qui pueriliter nimis illud *vere*, pro *certè*, aduerbialitèr interpretatur. Nostros insuper animo lubenti, Patrio Numini Aram in vrbe media dedicasse, illamque sacrificijs celebrem fecisse, & muneribus ornasse, pendulis odoratam suffimentis, & oraculis nobilem, Casellæ testimonio alibi diximus. Votum insupèr Taurobolium, frequentèr apud Asculum prostat: visuntur namque adhùc non vno loco pateræ, quibus ad res diuinas vtebantur antiqui, affabre in lapidibus efformatæ, iuxta cum bubulis coronatis capitibus anaglyphisque; vt ad Diui Hilarij, ad Diui Ioannis Christum baptizantis, propè Musam, ad Diui Basilij; rudiùs deniquè ad D. Mariæ in plano Sancti Pamphili. Visitur etiam in domo Nobilis viri, Iosephi Sgarigliæ, Marci Antonii Filii; apud Plateolam, similis sacrificij monumentum prostat; siquidem videre est bubulum caput, lapidi insculptum, cum literis ita graphicè, in AE V OM. Quid verò sibi velint prorsùs ignoro; ni Aeditui, siuè Aeditimi nomē velimus interpretari; erat enim Aedituus Sacræ Aedis custos. Appianus Primo Bellorum Ciuilium, sacrificantes Asculanos a P. Seruilio acritèr reprehēsos, ob eamque causam ab iisdem eum trucidatum affirmat. Quos verò ludos celebrarint Asculani, ex coniecturis, Ascolios, homo nymos, Cubicos fuisse vocatos facilè credimus; annuente Bonfinio, cum de huius vrbis originatione fatur.

Plin. — *Patrij Numinis Ara.* — *Votum Taurobolium.* — *Pateræ.* — *Appianus.* — *P. Seruilius trucidatur* — *Ludi Ascolij.* — *Bonfin.*

Quod hic solitus tumidos resilire per vtres
Dum natat in lymphis, sæpè Truente tuis.

Pelasgam Vrbem, pelasgis ludis delectatam crederem, vt inquit Cœl. Rhodiginus post alios. Ascoliasmus verò Bacchi dicatus erat, ex Alex. Neap. Genial. Dier. Lib. 5. cap. 23 Primò namque ludi fieri consueuerant in fluminibus. Asculum autem, Strabone teste, à Pelasgis possessum supra indicauimus. Inde Ascogephyri dicti pontes, ex Vtribus confecti, quorum forma exprimitur à Steuuecchio. Præter Ascolia, Circenses Ludos etiam exercuere nostrates, à Pico equorum do-

Ludi Pelasg. — *Alex. Neap.* — *Ludi fieri soliti in fluminib.* — *Ludi Circenses.*

domitore edocti. Supereſt adhucnum Agitatoris in marmore effigies, via qua itur Fundanianum, in domuncula quadam; procul cernuntur etiam ad portam Romanam Cęſtuariorum manus, chirothecæ ſcilicèt ferreis ſquamis armatę, quibus induebantur in ludis ab Antenore inductis, vt ſcribit poſt Tacitum, & alios in Antiquitatibus Patauinis Pignor. Proſtant inſupèr, Hilarium, Lupercalium, Saliorum, Augurumque nomina in veterum inſcriptionũ fragmentis apud Aſculum. Legitur in Baptiſterio, ità, TITIÆ. L. L. HILARIÆ. Eſt & Hilari liberi monumentum in magno quodam lapide, ſcalpri violentis ictibus vndequaq; effracto, corroſis literis, in turre Sancti Petri de Caſtello, his literis.

Cæſtus.

Pignoria.

.........RIVS. C. L. T.... ALES. LVPER.
......STAMENTO. DE. HS.----
.... TRACTV. HILARI. LIB.
MARTIN. LONGOB.

Hilarium monumenta paſſim Romæ conſpiciuntur, qui ſic dicti forſan à Feſtiuitate. Hilaria celebrabãtur in Veneris, Liberique honorem 8. Kal. Martij, & 8. Kal. Aprilis, quo ſcil. tempore primum omnium Sol longiorem diem protendere incipiebat; ad quæ alludit Suetonius in Auguſto, dum ait. *Exacta iocandi licentia, diripiendique pomorum, & obſoniorum, rerumque miſſilium, nullo denique à genere Hilaritatis abſtinuit.* Hùc pertinet & illud Flauii Vopiſci in Aureliano, his verbis. *Hilaribus quibus omnia feſta, & fieri debere ſcimus, & dici, completis ſolemnibus.* Legitur ibidem alia vetus inſcriptio, cuius interpretationem me ignorare fateor: proferam tamen, ne deſideretur.

Hilaria in veneris & liberis honorẽ.

Sueton.

......SAMVS. T. F ....
VIXIT. A. XVI. F. V.........
3Ω ESSCI... IP. HÆC.....
CAMPANIA. EFKODVP.

Superior inſcriptio, non ſolum Hilari Liberi, ſed Luperci nomen in frõte habet. Lupercalia celebrari vota menſe Februario

Lupercalia.

bruario, ait post alios Panuinius, apud quē qui abūde de Lupercalibus doceri cupit, eū cōsulat, in ciuitate Romana. Agit insuper de iisdem, siuè ludis, siue sacrificiis, fusè Cæsar Cardinalis Baronius Annal. Tom. 6. ad Christi annum 495. Quo quidem anno a Gelasio summo Pontifice sublata fuere. Lupercalia enim, non solum ludi erant; verum etiam inter sacra referebantur, celebrabanturque ad mitigandos Lupos, initio Nouembris, ne pecoribus obessent; sunt quippe eo tempore, niue, & gelu vrgente sæuissimi, & maxime famelici. Porrò qui hæc Sacra obibant, luperci vocabantur, qui flagro quodam scorteo oblatas sibi sterilium feminarum, uolas ferientes, fęcunditatem eis comparare putabantur. Colligitur tantum ex lapidis fragmento in Vinea Antonij Libertini reperto, Auguris, & Salii Nomen. De Saliis videndus Fenestella, idemque Panuinius. Ludi insuper Scenici, Iuuenaliaque acta Gordiani tempore, in omnibus Piceni ciuitatibus, vt testatur Capitolinus in Gordianis. Quibus verò insignibus, quibusuè armis vsi Asculani milites fuerint, post religionem, de qua dictum est, explicandum. In Vexillis Asculanorum Picentium Picum depictum antiquitus affirmat Cassaneus; hinc Silius Vepicum Asculanum *signiferum* appellat; *quia* inquit Marsus, *Asculani in Vexillis Picum, vt Aquilam Romani gestabant*. Huius Pici formam exprimit Cassaneus. Auis hæc Marti sacra; hinc Picentes iure martiales, & bellicosos interpretatur Delphinius; cuius Auis non vno in loco meminere Plinius, & alii. In litho strato Cathedralis Basilicæ Auis in Labaro efformata apparet: vnde Ingenium Asculanum, signiferum Vepicum vocauit Italicus, dum 8. Secundi Belli Punici, inquit.

Baron.

Salij Ludi. Scenici Ludi.

Marsus.

------ & inclemens hirsuti signifer Ascli
Vepicus,

In Pici Regis vtique memoriam, hoc signo vsi veteres nostrates; qui quidem milites Mercuriales etiam à Steuuechio, & iure rapaces in bello nominātur à Philalethe Politopiense Lib. I. Quæstionum Forcianarum, vt refert Tolosanus; cum Mercurius Deus rapax sit habitus; sub cuius tutela milites, scilicet raptoris Numinis bellarent; ex quibus forsan

ſan deducta legio vna & vigeſima, cui cognomen, Rapacis, veteri gloria inſignis, Tacito Hiſtoriarum libro II. Quæ quidem pro Vitellio aduerſus Primanorum adiutricem conſtitit; & cum Aquilam amiſiſſet, dolore accenſa, rurſus Primanos profligauit, interfecto Orfidio Benigno Legato, & plurima ſigna, Vexillaque hoſtibus eripuit: cuius quidem legionis frequens mentio apud eundem Tacitum; de qua etiam Lazius plura Lib. V. cap. xxv. Cōmentariorum Reipub. Rom. Panuinius, & alii. Hinc puto ad Gentis alluſiſſe mores Torquatum Taſſum, cum rapacem noſtrum prædicat Argillanum, in bello Sacro celeberrimum Ducem. Deorum potiſſimum, poſt Ancariam, Mercurium colebāt Aſculani; ac in ipſius honorem talaria geſtabant, quæ ad ſena millia aſcendiſſe ferunt, atque dei reſponſo aliquando fuſi, talaria quotcunque Aſculi reperiebantur; binos item caduceos flammis in foro publicè tradidere, ac binas eiuſdē Numinis ſtatuas in flumen proiecere. Narrat Hiſtoriam, Antonii Bonfinij verbis, eruditus vir amicus meus Iohannes Baptiſta Aſtria, nobilis Taurinas, è Societate Ieſu, Concionator illuſtris.

Tacitus.

Legio vna & vigeſima dicta rapax.

Vt in Vexillis, ità Picum antiqui Picentes cudebant in nummis; quod quidem teſtatur idem in fragmētis Firmanis. Poſterior, verò ſeculo, Aſculani, Capſarum, tùm in Vexillis, tùm in nummis habuere. Capſarum Gallicè, regia domus dicitur Latinè: Aſculi namquè, Gallorum Regem, & Romanorum Imperatorem Karolum Pipini F. cognomento Magnum, Imperialem ſtatuiſſe cameram affirmant Antiqui; ni potiùs Capſarum, Aſculani geſtant inſignibus, cuſum olim in Nummis; quia Arcis inſtar efformatum naturalem vrbis ſitum denotat, inexpugnabilem: *Quam ciuitatem nunquàm cepiſſet Pompeius Strabo*, inquit Oroſius; *niſi Populum in campum erumpentem viciſſet. Locus prævalidus*, ait Strabo, *nullis penetrabilis exercitibus*; *Pellitur arce*, ait Lucanus, *Lentulus Aſculea.* Addidere inſuper ſtemmati Colubros duos, inſtar Caducei ſeipſos inuicem mordere conantes, ea quidē de cauſa, vt ciuiles diſcordias; ſiuè Aeſculapij antiquum Numen, à quò fortaſſe, ut inquit Pamphilus, deductum vrbis

Picum videbā. in Nūmis.

Capſarum.

Oroſius

Strabo

Lucanus

nomen; siuè ut vetustissimam Marsorum Metropolim fuisse indicarent; siuè potius, vt ostenderēt, naturali Vrbis, situi adiungendam ciuilem prudentiam, cuius symbolum esse serpentes expressit mundi Seruator.

Extant quinetiam, & ad hanc vsque diem, alia Asculanæ militiæ vestigia; nàm visitur fragmentum lapideę tabulæ, propè Templum Capuccinorum, in qua funditorum balearium cernuntur imagines; à fundá autem funditores dictos ex Vegetio patet Lib. 3. cap. 16. ex quo item constat fieri solitas ex lino, vel setis, quæ apud Asculum ex cannabi fiebant: vnde illud Pamphili.

Seritur hìc cannabis fundis balearibus apta.

Veget. Florus. Dictæ autem Baleares fundæ; quia Balearibus tribuitur fundarum, tùm vsus, tum inuentum, teste eodem Vegetio; nec non Floro, & alijs, contrà Plinij opinionem, qui Phœnices illarum facit inuentores. Florus equidem tribus singulis fundis præliari solitos, testis est; & cibum pueros à matre non accepisse, nisi quem ipsa monstrante, glande petijssent.

Virgil. Pro Vegetio etiàm facit illud Virg. 1. Georg.

Stupea torquentur Balearis verbera fundæ.

Item illud Statij. Lib. 1.

Statius *Roboraque, & grauidas fundæ balearis habenas.*

Denique, & illud Ouid. Metam Lib 2.

Ouid. *Non secus exarsit, quàm cum Balearica plumbum*
Funda iacit; volat illud, & incandescit eundo.

Diodor. Sicul. Funditores Baleares etiam Liuium celebrare memini Li. 30. Diodorus quoque Siculus hæc de illis. *Arma* (inquit) *eisque sunt fundæ tres, vna caput cingunt, altera ventrem, tertia in manibus gestatur In prælio lapides multò maiores, quam reliqui iactant, robusti, vt aliquo tormento lapis missus videatur.* In *Vrbium expugnatione, lapidum ictu, eos qui desuper ex propugnaculis tuentur mœnia, vulnerant; in pugna verò scuta, galeas, omneque Armorum genus confringunt; ità autem recta lapides propellunt, vt rarò effugiat ictum appetitus locus. Quod eis à pueritia vsus præbet, à matribus ad id certamen coactis. Imponunt enim suprà erectum lignum panem, quem iactu petant, neque ante cibum capiunt, quam panem lapide eiectum pro cibo sumant, permissu matris.* Hæc Siculus. De

Tacit. his

his intelligendus Tacitus Annalium Lib. 13. dum inquit. *Libratoribus, funditoribusque attributus locus, vndè eminus glandes torquerent.* Quò & alludit Claudiani versus, in quartum Consulatum Honorij, dum inquit. Claud.

Nec non in clypeo vigiles perducere noctes,
In galea portare niues, nùnc spicula cornu
Tendere, nùnc glandes baleari spargere funda.

Ex fundis contortis circa caput vibrabant saxa, glandesq; hinc Virg. Æneid. 9.

Stridentem fundam, positis, Mezentius armis;
Ipse ter adducta circum caput egit habena;
Et media aduersi liquefacto tempora plumbo,
Diffidit, ac multa porrectum extendit arena.

Glandium verò, quæ è fundis vibrantur quotidiè infinitus penè numerus Asculi reperitur; de quibus vide, quæ scribunt, Lipsius, Poliorceticor. Lib. 4. Ianus Gruterus, & Ceorgius Vvalterus in Siculas tabulas. Et hæc pauca de Dijs, Votis, Sacrificijs, Insignibus, armorumque generibus; nunc ad gesta. Ex Pico igitur Picentium Rege, vt præmonstraui, natus est Faunus, Latini pater; cuius mater creditur latinas literas reperisse. Vixit autem Faunus temporibus Tolæ, vii. Iudæorum Iudicis; regnauit anno ab Orbe creato, ex periodo Tulliana MMMCCCCLIV. ante Christum verò natum MCCLX. qui moriens Deus est habitus; habuitq; Templum in Cælio Monte. A Fauno ad annum vsque CCCCLV. ab V.C. quid proponam nihil habeo; eo verò anno, T. Manlio Torquato, M. Fuluio Petino Coss. cum Picentibus à Romanis fœdus primùm ictum, apud Liuium Dec. primæ lib. x. scriptum his verbis. *Romæ terrorem prebuit fama Gallici tumultus ad bellum Hetruscum adiecti; eò minus cunctanter fœdus ictum cum Picenti populo est.* Et paulò post. *Cum hoc segnius bellum opinione esset alterius belli, quod multis inuicem cladibus haud immeritò terribile erat: fama Picentium, nouorum sociorum indicio exorta est. Samnites arma, & rebellionem spectare, seque ab ijs sollicitatos esse. Picentibus gratiæ actæ.* Hæc Liuius. Stetisse autem eos in hoc fœdere, ad annum vsquè V. C. C. D LXXXIV. indè licèt suspicari, quod eo demùm anno, L. Quintio Gulone, C. Fabio,

Lipsius. Gruter. Vvalt. Liuius.

Maximo Pictore Coss. Picentes bellum mouisse, & à secutis Coss. P. Sempronio Sopho, Appio Claudio Rufo, victos esse constat. Cùm enim nec solius Latij oppida occupasse Romanis satis esset, bellum etiam ad centesimũ, & ferè vigesimum milliare gerere placuit, apud Samnites, qui medij inter Picenum, Campaniam, & Apuliam; hi sæpè victi, victores sæpè; postremò funditùs euersi. At, quoniam illis bellicas tulere suppetias Picentes; Pyrrhoque Epirotarum Regi, pro Tarentinis in Italia aduersus Romanos bellum gerenti præstò fuere; idcircò tanquàm in hostium socios, Tarentino pacato bello, in Picentes atroci bello surrexere Romani; de quo non fuerit alienũ Pauli Orosij recensere verba, quandò Liuiana desiderentur. *Sempronius Cos.* inquit Orosius Lib. 4. c. 5. *aduersùs Picentes duxit exercitum, & cum directa intrà iactum teli vtraque acies constitisset, repente ità cum horrendo fragore terra tremuit, ut stupore miraculi, vtrumque pauefactum agmen hebesceret. Diù attoniti vtrinque Populi hæsitauere; præiudicata incepti conscientia; tandem procursu concito iniere certamen. Triste adeò id bellum fuit, vt meritò dicatur, tantum humanum sanguinem suscepturam, etiàm cum gemitu horrisono tùm terra tremuisse. Romani pauci admodum, eo prælio, qui euaserunt, vicerunt.* Et Cap. 5. *Sanguis è terra; lac visùm est emanare de Cælo.* Hæc Orosius. De bello hoc, ità apud Frontinum. *T. Sempronius Gracchus, acie aduersus Picentes directa, cum subitus terræmotus vtrasque partes confudisset, exhortatione confirmauit suos, & impulit, vt consternatum superstitione hostem inuaderent, adhortatusque deuicit.* hæc ille. Vbi prò T. Sempronio Graccho, legẽdum P. Sempronio Sopho, vt in mendis Godescalchi Steuuecchii habetur: Idem autem in Flori scriptum est historia. *Omnis mox Italia* (inquit Florus, *pacem habuit; qui enim post Tarentum auderet, nisi quod ultrò persequi hostium socios placuit. Domiti hinc Picentes, & Caput gentis Asculum, Sempronio Duce, qui tremente inter prælium campo, Tellurem Deam promissa Æde placauit.* Eutropius verò strictius de hoc eodem bello ità. *Quintio Gulone, C. Fabio Maximo Pictore Coss. Picentes bellum commouere, & ab insequentibus Coss. P. Sempronio, Appio Claudio victi sunt, & de illis triumphatum est.* Quæ verò præcesserint id bellum prodigia,

Certamen atrox Romanorum cũ Picentibus.

Orosius

Frontinus. L. Flor.

De Picẽtibus triũph.

gia, refert Orosius Lib. 4. Cap. 4. in hæc verba. *Anno ab V. C. CCCCLXXVII. obscœna, & dira prodigia, vel visa Romæ, vel nuntiata sunt. Ædes Salutis ictu fulminis dissoluta; pars muri sub eodem loco, de Cœlo vt dicunt tacta est. Lupi tres ante lucem ingressi vrbẽ, semesum cadauer intulerunt, sparsumque membratim in foro, ipsi strepitu hominum exterriti reliquerunt. Apud Formias, multis ictibus fulminum mœnia vndique ambusta, & dissoluta sunt. Apud agrũ Calenum, repente flamma, scisso hiatu terræ, eructata tribus diebus, tribus noctibus terribilitèr exæstuans, quinque agri iugera, exhausto penitùs succo vbertatis, in cinerem extorruit, ità vt non fruges solum, sed & Arbores, cum imis stirpibus absumpsisse referatur.* Quod autem de Picentibus hoc in bello deuictis Romæ triumphatum sit, habetur etiam capitolinis in tabulis; ibi enim ita legitur.

Orosius

Prodigia qui præcesserunt bellum Romanorũ cũ Picentibus.

P. SEMPRONIVS P. F. P. N. SOPHVS COS. DE PICENTIBVS. ANNO. CDXXCV.
AP. CLAVDIVS AP. C. F. N. CRASSVS COS. DE PICENTIBVS. ANNO. CDXXCV.

P. autem Sempronius hic est, à quo Forum Sempronij in Piceno est constitutum, Sigonij de antiquo iure Italię testimonio Lib. 2. Quæ Romam in triumpho de Picenis manubiis retulerit P. Sempronius, ignota penitùs; non leui tamèn coniectura, Herculis aeneam statuam, cuius in primo Libro mentionem feci, ab eo in vrbem Asculo fuisse asportatam crediderim; Marlianus etenim Romanarum Antiquitatum libri primi, capite x. Herculis Statuam à Sempronio Cos. in Capitolio positam affirmat; à prouinciis namque deuictis plures in vrbem relatas esse, atque in Æde Capitolina locatas statuas, eundem habeo Marlianum Auctorem; hac verò de re iuuenis Romæ cum degerem, studiorum causa, facto colloquio cum eruditissimo Præceptore meo, Pompeio Vgonio, in Academia Romana Politicorum interprete, haùd meam improbauit coniecturam; quinimò sibi compertum aiebat, æneam Herculis inauratam statuam, in foro Boario, proximè superioribus annis repertam, & quæ adhucnum extat

Sigon.

Marlian.

tat

tat in Capitolio, eandem esse, quam Asculani Herculi Deo Liberatori sacrarunt antiquitùs. Vndè hoc hauserit Vir totius antiquitatis studiosissimus, mihi latet; placuit tamen sermonem secum habitum hìc addere, cum Vgonij sententiã plurimi semper fecerim. Adde, quod in hoc bello, Telluri Deæ promissam Ædẽ extruxit, dicauitque P. Sempronius, voto soluto, libens, meritò, in iv. Vrbis regione, via Sacra; Templum namq; Telluris in Carinis, cum Armamentario, inter Diuæ Faustinæ, Solisque Templa extitisse docet Panvinius, ex P. Victoris sententia, in vrbe Roma; necnon idem Marlianus Lib. 3. Cap. 12. ac alii. Picentibus victis, pax data, vt ex Liuij Lib. xv. ait Florus in Epitome, eoque anno Coloniæ deductę Ariminum in Piceno, & Beneuentum in Samnio; & tunc primum Populus Romanus argento vti cæpit; Verum, quibus conditionibus sit pax data, parum compertum habeo; agris autem eos mulctatos inde facilè coniicere est, quod C. Flaminius Trib. Pleb. anno DXXV. legem tulit, de agro Piceno viritim diuidendo: quod extat apud Cic. in Catone, vbi scripsit, Q. Fabium Maximum Cos. C. Flaminio Trib. Pleb. restitisse, agrum Picenum, Gallicumque contra Senatus auctoritatem diuidenti: quam eãdem diuisionem intellexit Varro, cum in primo Rerum Rusticarum Libro sic scripsit. *Ager Gallicus, Romanus vocatur, qui viritim cis Ariminum datus est*. Quod habetur apud Polybium Lib. 1. Eodemque anno Firmum, & Hadriam, & in eorum agrum Colonos tùm Romani deduxerunt. Asculum verò sub Augusto Coloniam deductam, pluribus probare contendam. Huius Coloniæ meminit, vt innuimus Plinius, eam Piceni nobilissimam nuncupando; & Panuinius de Imperio RR. licèt illius ignorarit dedicationis tempus. Meminere & lapides duo; quorum alter Pisis inuentus fuit à Francisco Robortello excusus, qui sic habet.

Panuinius. *Florus.* *Varro.* *Asculũ sub Augusto colonia deducta.* *Plin.* *Panuinius.*

C. SATVRIVS. SATVRI. PICENTIS. P. P.
FILIVS. FAB. SECVNDVS EQVO. PVBLICO.
EX. V. DECVRIS. PRÆF. CON. II. ASTRIVM.
VIXIT. ANN. XIX. DIEBVS. XXVII.
PATER. FILIO PIENTISSIMO FECIT.

Alter

Alter verò extat Romæ, in Hortulis Cæsiorum, quem exſcripſerunt, Goltzius, Panuinius, & alii, hic ſcil.

C.SALLIO.ARISTENETO.VC.SEPTEMVIRO.
EPVLONVM.SODALI.AVGVSTALI.IVRIDICO.
PER.PICENVM.ET. APVLIAM. CVRATORI.
VIARVM.AVRELIÆ.CORNELIÆ. TRIVMPHALIS.
PRÆTORI.K.TVTELLARIO.QVÆSTORI.DE-
SIGNATO.ET.EODEM.ANNO. AD ÆDILITATEM
PROMOTO. X. VIRO. STILITIBVS. IVDICAN.
ORATORI. MAXIMO.
DECVRIONES.ET.PLEBS.COLONIE.ASCVLANOR.
PROPTER. HVMANITATEM. ABSTINENTIAM.

in ſiniſtro vero baſis latere.

CVRA.AGENTIBVS.ÆTRILIO.PRISCIANO.ET
TATTIENO.PROCVLO.

Aſculum iam Colonia deducta, eius ager, vt ad verbum apud Auctorem libri Coloniarum: *varijs locis, limitibus intercisiuis eſt aſſignatus, & terminis Claudianis in modum Arcellæ eſt demetitus, qui, ſi tres fuerint in vnum, Trifinium faciunt, & palis ligneis, ſiliceis ſacrificalibus, per quos ratio limitum ſeruatur, qui diſtant à ſe pedibus CCCC.* & infra. *Cæterum in abſoluto remanſit, & riuorum tenor, & viarum finitimus. Obſeruantur maximè in his limitibus carbunculi, & Scorpiones.* Menſura verò facta eſt in ſeparationibus fundorum per Vectium Ruffinum: cohortis VI. PP. iugera IIII.CL. accepit; & XII. agros in mõtibus Romanis acceperunt familiariter, qui montes Romani appellantur (ex Frontini loco, montes Aſculanorum finibus circundatos deducitur, à Romanorum Ciuiũ familijs, vtputo deriuatos) per Manilium nepotem, militem cohortis iij. Proconſulem, & Cœnio Seuero, & Stola Conſulibus, (Sed erant Coſs. Seuerus, & Priſcinus anno Chriſti CXLIII. Vide Baronium ad hunc annum; quoquidem anno facta vtique agri diuiſio) Hęc quidem ſiuè Frõtinus è Balbi Coloniarum Piceni mutuatus libris, ſiuè alius, quem nuper exſcripſit ex mẽbranis, & bona fide cũ notis ſuis euulgauit Petrus Scriueriꝰ anno ooIↃCVI *Frontinus.* *Baron.* *Petrus Scriuerius.*

Ra-

Raphelengij ex officina Plantiniana. In codice verò primũ à Romanis anno MDLX. postea à Parisiensibus anno MDLXXXVIII. excuso, ita ad verbum. *Ager Asculanus locis varijs limitibus intercisiuis est assignatus, & terminis Claudianis in modum Arcellæ est demetitus, & alijs ligneis sacrificalibus, quorum limitum distantia est po-oCC.* & infrà, *& cæterum in absoluto reman sit, & III. Virorum tenor finitimus obseruabatur, Ager militibus est assignatus.* At vbi montes isti Romani? obliterata vtiq; sunt prisca ipsorum præclara nomina; corruptè tamẽ enunciãtur à Romanis familijs locorũ quorundã adhùc deriuatæ statio nes; hinc à Valeriis, Valerianũ, ab Æmilijs Æmilianum, à Lusiis Lusianum, à Sentijs Sentiana, à Titijs, siuè Tettianis Tettianum, oppidula, & rura propè Asculum, ad hæc vsque tempora vocitantur. Valeriorum autem, Æmiliorum, Lusiorum, & Sentiorum, Titiorum, siuè Tettianorum memoriæ in nostris expressæ lapidibus, à nobis alias, pro temporis ratione referentur; qui quidem alio loco de re agraria agens, & de iure Territorij, montium Prætutianorum finibus potissimam oppidi partem Asculanorum circundari asseuerat; quem locum exponens Aggenus Vrbicus, hæc ad verbum habet. *Illarum ergo Vrbium, maxima finium pars data est Colonijs, quæ in remotiora loca, & longè à mari positæ videbantur; vt numerus Ciuium, quem multiplicare Diuus Augustus conabatur, haberet spatia, in queis subsistere potuisset; nam & in Piceno fertur, inter montium Prętutianorum quandam partem oppidi Asculanorum fine circundari; sed hoc conciliabulum fuisse, postea fertur in municipij ius relatum;* Et hæc de Colonia, & agro militibus assignato. Multa fortasse obscura ex adductis à Frõtino, veluti *Scrophiones, & Carbunculi,* limitum nomina; quorum tamen habetur explicatio in Gromatico apud Hyginum. Annus verò Cœnij Seueri, & Stolæ Consulatus, quo mensura, & assignatio agri Asculani facta est, mihi penitus ignotus; cum illorum nomina, nec in Capitolinis, nec in Colotianis tabulis, nec apud quemquam Fastorum Consularium Scriptorem descripta adhùc inuenerim; legi tamen Romæ in Piscina publica, Titi Hænij Securi Consulis nomen; ipsius verò in magistratu, cum lego, non Stolam, sed M. Peducæum

Aggenus Vrbicus.

Sylo

Sylogam Priſcinum (mendum fortaſſe) pro Hœnio, Cœnio à Frontino poſitum, & Stola, prò Syloga. Vide Manutium, vocum affinitate, librariorum incuria deprauatum, Frontini, ſiuè alterius textum puto. Lego etiam apud Codicem........ Seuerum, & Collegam Coſs. ann.. ... pro Syloga, Collega, mendosè fortaſsè legitur apud Holondarum. Videnda obſeruatio in Frontinum noſtrum hoc loco. At Vectius hìc Rufinus, Præfectus Prætorij fuit, anno à Chriſto nato cccxix. ante, Præfectus Vrbis, anno cccxv. Conſul verò, vnà cum Meronio Rufio Voluſiano, anno cccxi. vt ex Sigonio de Occidentali Imperio Lib. 2. & 3. patet; quem Sigonius Statium prænominatum affirmat pag. mihi 48. dum inquit; *Kal. Sept. Statius Vectius Rufinus, & C. Meionius Rufius Voluſianus, Conſules ſuffecti ſunt.* Statij verò nominis proſtat mihi monumentum in lapide Aſculi, in Ædibus Iacobi Palutij, corroſis magna parte literis, ità.

Frontinus.

Sigonii.

Statij nominis memoria.

..........VI..........
........VIDENVS......
........STATIVS........
.....NTIA.Ɔ.L.CA.....
...NTIA.Ɔ.L.PHIL...
.....L.T...TIA.ƆL.....
.....CLEOPATRA.....
..........,TIA.Ɔ..........
..........ARTIA..........

Num per hunc acta mẽſura in ſeparationibus fundorum; non adſtipulor omnino: Sextus namque Iulius Frontinus, Coloniarum Libri Auctor, teſte Iohanne Maria Cataneo, Commentarijs in Epiſtolas C. Plinij Cœcilij Secundi Lib. 4. epiſt. 8. vir Conſularis præturam vrbanam geſſit, Veſpaſiano iterum, ac Tito Coſſ., ideſt anno V. C. Dccc xxiii. natalis Chriſti Lxx. & Aquarum Præfectus à Nerua creatus, Imp. Nerua tertium, & Virginio Rufo Coſſ. anno V. C. Dcccl. Chriſti xcvii. præceſſitque Statij Vectij Rufini Præfecturam anni ccxxi. ſit ne verò alius à prædicto, ignoro. Fortaſſe hic fuerit ille Vectius Rufinus, Eques Romanus, quem Vicium

Tacit. Rufinum appellat Tacitus lib. xiv Annalium, qui ascitus vna cum Terentio Lentino, à Valerio Fabiano, dum propinqui sui Domitij Balbi, viri prætorij subdidit testamentum, fuit in humanis, sub Nerone Principe. Vide Tacitum, C. Caesonio Paeto, & C. Petronio Turpelliano Coss. Iesu Christi anno 61. alterius licet Vectij nomen sit hominis Picentis, cuius meminit Sallustius in fragmentis Historiarum Lib. 1. Extat item alterius mentio, in lapide apud Polam; in Istria de qua Lazius Lib. 3. cap. Vltimo his verbis.

C. VECTIVS. C.F. PE. D. IN. F. P. XIII. IN. A.GR. PXX.

Vectiorum memoria. Verùm sit ne idem ac Vectius Rufinus, de quo Frontinus, diuinandum. Vectiorum quorundam in lapidibus memoriæ habentur apud Manutium in orthographia, ad verbum Vectius.

At Manilium nepotem Proconsulem autumo eundem esse, cuius monumentum extat Arimini, in lapide, Caii prænomine; ita verò ibi habetur.

C. MANILIO CONSVLARI
DE. REP. ASCVLANA.
EREPTO. NVM.
PROV. A. N. P.

Quam inscriptionem sic interpretor. Caio Manilio Consulari erepto Numinis prouidentia Aulus nepos posuit; hic fortasse Asculanis inuisus, ob Agri diuisione m parùm æquè factã, crediderim eorundem armis impetitum, fuga salutem quæsiuisse.

Panuinius. Quo verò anno deductum sit municipium, non ausim affirmare, cum à nullo Veterum id traditum legerim; quamuis sub Imperio Romano, proculdubio, post legem Iuliam, factum dicat Panuinius, anno scilicet post Vrbem conditam Dcxciiij, quo quidem anno C. Iulius C. F. C. N. Cos. legem Agrariam promulgauit, qua agros publicos omnes pauperibus diuisit. Asculani municipij meminit etiam inscriptio, quam extitisse Asculi in suburbio affirmat Manutius; hæc verò est.

PE

PELAGINIIA.
P.FVNDANIO.P.F.PAP.PRISCO.PATRON.
MVNICIPI. OMNIBVS. HONORIBVS. ET.
ONERIBVS.FVNCTO. PATRONO. CIVIT.
ASCVL. & quæ ſequuntur.Infra vero integram hanc eandem exponam.

At de his hactenùs. Nè autem quid in antiquitatum ſtudioſorum gratiam prætermittam intactum,antequàm vlteriùs progrediar, lubet hìc binas addere veterum lapidum inſcriptiones, vbi Aſculanorum notatur Reſpublica, ad Lirim Amnem, ex recenſione Manutij, Iani Gruteri, & aliorum;ſic autem legitur. *Aſculā Repub.*

Q.IVNIO. Q.FILIO. AVF. SEVERIANO.
VETERANO. AVG.N. ACCEP.ONESTA.
MISSIONE.QVÆSTORI.REIP. ASCVLAN.
PATRONO.COLLEG.CENTONARIOR.
ET. DENDROPHORORVM. TIBVRT.
MANSVETA.LIBER.PATRONO. OPTIMO.
CVIVS.DEDICATIONE.STATVÆ.
COENAM. DEDIT.DECVRIONIBVS.
SING. ✠ VIII.NVMVM.ET.POPVL.
SING. ✠ II.NVMVM.DIVISIT.
L.D.D.D.

Romæ autem,in vinea Cardinalis olim Carpenſis, baſis marmorea,eò à Vico Caracollo ſic appellato, inter Gabios, & Tiburtinos, anno ooicxlix. aduecta è ſepulchro diruto, ità habet.

C.CESONIO.C.F.QVIR.MARCO.RVFINIANO.
CONSVLARI.SODALI.AVGVSTALI.COMITI
IMP.SEVERI.ALEXANDRI.AVG.CVR. R.P.
LAVINIORVM.II.PROCOS.PROVINCIÆ.AFR
ICÆ.CVR.AQVARVM.ET.MINIC.LEG.AVG.
PR.PR.GERMAN.SVPERIORIS.CVR. ALVEI.

TIBERIS. CVR. REIP. TERRACINEN. PRO.
COS.PROV.ACALÆ.LEG.LEG.VII.CLAVD.CVR.
REIP.ASCVLAN.LEG.PRO.ASIÆ.PR.LEG.PROV.
BETICÆ.TRIB.PLEB QVÆSTORI.PROV.NARBON.
TRIB.LEG.I ADIVTRICI.DONATO.DONIS.
MILITARIB.A.DIVO.MARCO.VIRO. CAPITALI.
PATRI.DVLCISSIMO.ET.INCOMPARABILI.
CÆSONIVS. LVCILIVS.FILIVS. CONSVLARIS.

Mōstra Asculi nata. *Prodigia.*

Nunc ad historiam. Deducta iam Colonia, Asculum, omni postmodum tempore, ac ad omnia bella Rom. Reip. militibus, & ære præstò fuit, ad socialis belli vsque tempora; vti fusius sequenti Libro. Asculi Agnum bipicitem, cum quinque pedibus natum asserit Liuius, Belli Macedonici, & Asiatici Lib. 2. sicut etiam alijs temporibus, Mulam edidisse Asculi, Mulum, præter naturæ ordinem, Valerio imperante, ibidēque alias puerum natum tres pedes habentem, ac sex manus, sub Theodato Rege, ac etiam sub Desiderio Longobardo, in Asculano agro saxeam grandinem è Cœlo cecidisse, apud quendam legimus auctorem. Gracchum quoque, Asculanæ, Fregellanæque seditioni occasionem dedisse, ante bellum sociale tradit virorum illustrium auctor, siuè Æmilius Probus, siuè C. Plinius iunior. Cæterum quę familiæ, siuè ingenuæ, siuè Libertinæ, prò Colonia deducenda, Asculum ex Vrbe Roma commigrauerint, dubio procul diuinandum: etenim illarum clara satis notitia apud Historicos. At si coniecturis rem prosequi non piget, quasdam è lapidibus producamus; lapidesque nostros Romanis explicemus; visuntur namque tum Asculi, tum in Asculano Agro, Romanorum neglecta quidem nomina, cognominaque, necnon agnomina in saxis incisa: sique lubet recensere monumenta, quæ illustrium procerum, familiarumque memoriam, ad nostrū vsque æuum, à temporum iniuria vindicarunt, ab illò incipiam, quod penès me reperitur, his inscriptum verbis.

D. M.
C. IVLIO. PAM.
LO. CONIVG.
C. IVL. ELPID.

Effra-

Effractus hic lapis, Iuliorum præfert cognomina: præmittitur illa præfigi solita D.M. ex more Gentilium, sepulchralis dedicatio, *DIIS*, siuè *DIS MANIBVS*, explicata: Iulia gens Romæ Patritia, Consularis, Augusta, ab *IVLO* Æneæ filio oriũda Mediam syllabam, quæ in primo lapidis versu desideratur, *PHI*, reponendam contenderem, integrèque sic legerem. *CAIO. IVLIO. PAMPHILO CONIVGI*. Quæ autem in *ELPID.* quæritur, addendam, IO, censerem; pariterque integram sic legerem *C. IVLIO. ELPIDIO.* Verùm feminæ, sepulchrum poni curantis, ariolandum vtique nomen. De *PAMPHILA* gente quid proponam nihil habeo, nisi, quod vico prope Asculum, via Salaria, extra Portam Romanam, Planum Pamphili, nomen inditum est, licet nunc ruditer *De Pampini* vulgo appellatur. Colitur adhucnum eo loco Templum nomine Sanctæ *Mariæ de Pamphilis*. At nescio an à Diuo Pãphilo, Valuensi Antistite; an ab aliquo *PAMPHILÆ* gentis Vicus denuncupatus sit; cuius mẽtionem fieri animaduerto in Actis GREGORII. IX. referẽte Vuadingo. Passim verò tùm Romæ, tùm alibi in antiquis Epigrammatibus, leguntur Pamphilorum nomina, quæ breuitatis gratia, ex industria prætereo. Fuit equidem *BEBIORVM* agnomen, ex quibus *C. BEBIVS. PAMPHILVS*, *TIMPHILOS* licèt legant alii: necnon *M. BEBIVS PAMPHILVS* recensentur Coss. à Liuio, & Valerio Maximo. *ELPIDIOS* autem ex eo crederem Asculanos fuisse Ciues; quod Volcatium *ELPIDIVM GN.* Pompei Strabonis lego libertum, inter Asculana hic fortasse mancipia, ante triumphantis currum ductũ, primùm catenatum, indeque manumissum, qui è libertinis primus conscripsit historias; narrauit namque, tùm ipsius Strabonis, tùm filii Pompei Magni gesta luculẽtissimè; sed scripta intercidere. *IVLIAE* *CAI. IVLIIÆ ELPIDII* fortasse libertæ nomen habeo in lapide Reatino, apud Petrum Siluerium, vbi prætermissis alijs, sic legitur. *ET. IVLIÆ C. L. ELPIDI. CONIVGI SVÆ.* Iulios iam sequantur Cornelii; quorum domus cognominum varietate in multas familias diffusa est, in Maluginenses, & inde Cossos, Sci piones, Lentulos, Merulas, Cinnas, Syllas, Dolabellas, & alios. De Cornelijs agnomento Susijs, Legitimisque

Iulia gens.

Pamphila gens.

Bebiorũ agnomine.

Elpidij. Volcat. Elpid. è libertinis primus cõscripsit histor.

Corn in multas familias diuisit.

misque, sic legitur Asculi, in Viridario D. Hilarij.

SIRITIA. T. F.
PRIMILLA
SIBI. ET.
GN.CORNELIO.SVSIO.
VIRO ET.
L. CORNELIO
LEGITIMO. ET.
GN.CORNELIO.SVSIO.
FILIS.
POSTERISQVE.SVIS.

Siricia gens. Siricia gens Romana, ex qua, postquam nomen Episcopi dedit, Siricius, qui Damaso Hispano successit Pontif. Max. ortum habuit; fuit enim is Tiburtij Siricij Filius, vt ex actis, &c. qui vixit sub Valentiniano, & Theodosio Impp. Susii verò agnominis ex Susia gēte adhùc viget, apud Germanos; nobilissimus æquè, ac doctissimus, Godescalcho Steuuechio, Iacobus Susius percelebris, cuius manuscripta exēplaria passim citat, in Commentariis Vegetianis. Legitimi vero agnominis notitia patet ex lapidis Christianæ feminæ reperta inscriptione Spoleti, in Tumulo, totidem verbis, ac versibus, prout hìc legitur. *Susia gens adhuc viget apud Germ.*

D. P.
PICENTIÆ
LEGITIMÆ
NEOPHYTÆ.

Est & Cornelii agnomine Primi, nomen apud Cæsarem Nicolai filium, in foro mulierum.

......ORNELIVS
PRIMVS.
......DIA. Q. L.
VINDA.VIX.A.XX.
......XX.I.A.P.XX......

Acc

Acephalos equidem inſcriptio; cuius primo, tertio que necnon & vltimo verſui deſunt apices. Primam itaque literis duabus L. ſcilicet, atque C. redintegrarem, legeremque ità. L. CORNELIVS.

PRIMVS. Sed, quæ deſunt tertiæ lineæ diuinandæ vtiquè literæ; at quintæ ſine dubio præire debent notæ hæ tres I.F.P. in fronte ſcilicet pedes; ſicque explicatis verbis legerem.

LVCIVS.CORNELIVS.
PRIMVS.
....DIA:....QVINTI.LIBERTA.
VINDA.VIXIT.ANNIS. VIGINTI.
IN.FRONTE.PEDES. VIGINTI.
IN.AGRO.PEDES.VIGINTI.

Cuius rei Horatium Flaccum interpretem habemus; qui Lib. ſermonum. 1. Satyr. 8. ſic ſcripſit.

Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulchrum,
Pantolabo ſcurræ, Nomentanoque Nepoti. Horat.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in Agrum
Hic dabat, Heredes monumentum ne ſequeretur.

Lucij Cornelii Primi, tùm Patris, tùm Filij lego etiam nomina iu Romano lapide, ad Agonem. Num iſtius, affirmare non auſim.

D. M. S.
VLPIO.ANTIOCHIDI.CONIVGI.ET.SIBI.
HILARVS.AVG.LIB.VIVVS.FECIT.
CORNELIÆ.LIB.HEDONES.VIX. A.XLIIV.
ET.CORNELIO.L.F.PRIMO.
VIX.A.IV.M. V.D.VI.
CORNELIVS.PRIMVS. PATRONVS.
CONIVGI.OPTIMÆ.ET
FILIO. PIISSIMO
FECIT. deſcripſit Aldus.

Sed quoniam in primo noſtro Corneliorum lapide, Primillę extat monumentum; nec illud reticendum; fuiſſe

hanc

Primilla mem.

hanc etiam Romanam familiam, lego Saluiam Primillam, in lapide Quirinali, apud Matthæum Marcellum, ita.

D. M.
SALVIÆ. DAFNE
FILIÆ. CARISSI-
MÆ. VIXIT. AN-
NIS. XVIIII.
SALVIA. PRIMILLA. MA-
TER. FECIT. ET. SIBI.
POSTERISQVE. SVIS.

Primilla in familijs, quæ dicebatur sic etiã Secundillæ. Sigon. Lipsius.

Ni potius Primilla, prænomen sit, Siritia verò, atquè Saluia, cognomina; Primilla namque ea dicta in familia, quæ primo loco nata est, vt quæ secundo, Secunda, siue Secundilla; quæ tertio, Tertia, siue Tertulla, & sic deinceps, Quarta, & Quartilla, Quinta, & Quintilla. Vide Sigonium de ratione Nominum, & cognominum Romanorum; & Lipsium Comm. in Tac. annal lib. 4. vbi agens de Liuia Serui vxore à Druso constuprata, hæc ait. *Suetonius Liuillam semper vocat, vt Claudillam, quam nostri Claudiam; nec te mouerit, ὑποκορισμα, blandienti quod est; sic Secundilla, Tertulla, Quartilla, in feminarum nominibus per blanditias frequens.* Saluia verò familia Romana, à Saluo dicta, vndè boni omissis causa primus Saluius, in censu, & delectu nominabatur, vt inquit Festus. Vide Sigon. de Cognominibus. à voce aliqua deriuatis. Æmiliæ quoq; siuè Tribus, siuè Familiæ extat mentio Ancaranis effracto in lapide apud Petrucios ità.

....
........ÆMILIA......
OSTRACTA......
GNATEI. RET......
L. MENT.........
HOS. AVAR....
MA...S....PAV....

Quid autem sibi velit corrosus, mutilusque lapis expo-

nant

nant alij. At familiæ, quàm Tribus nomen potiùs credide-rim: nam Tribus, plurimum in lapidibus decurtatæ; & co-gnomina verò leguntur integra; quod vt in aliis, ſic in qui-buſdam noſtrorum conſpici poteſt. Verum quicquid anti-quitas exhibet, ſiuè mutilum, ſiuè corroſum, mendoſumue ſit, ſuſcipi tamen grato animo ſolet. Æmilia clara inter Pa-tritias Familia, ab Æmilio Aſcanij F. dicta, vt ait Feſtus, ni Plutarcho potius aſſentiamur, qui Aemilios à filio quodam Pythagoræ Mamerco vult deriuatos. Ab Æmilia Æmiliana fortaſſe gens inclyta apud Aſculum. Manlios præterea (nul-la quamuis illorum noſtris in lapidibus extet memoria) haùd temerè inter noſtrates reponerem: L. namque Manlius Tor-quatus, Vir multis, & grauioribus literis ornatiſſimus, Cice-ronis teſtimonio, materno latere Aſculanus fuit; de quo hæc idem Cic. *Es enim materno latere municipalis honeſtiſſimi F. &c.* Municipalē appellat, quaſi diceret, nè Romano quidem ge-nere; nam municipales, tunc minus honorati, aut pares Vr-banis habebantur; ſic Iuuenali per contemptum *MVNICI-PALIS EQVES*; & Floro. *municipalia prodigia*. Acutè igitur, & non ſinè morſu ſugillat Cicero Manlium, materno latere Aſculanum hominem. Ad quem iſta Horatius Flaccus, Car-minum Lib. 4. Ode 7.

Quum ſemel occideris, & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria;
Non Torquate, genus, non te facundia, non te
Reſtituet pietas, &c.

Manlijs Manilios iungamus. Manilia Familia Romana; nota apud hiſtoricos. Manilius Nepos memoratur à Fron-tino, in diuiſione Agri Aſculani per ipſum facta, vt alibi dixi-mus; & Manilij Conſularis extat Arimini memoria. Ab An-co inſuper Martio dicta Martia gens, cuius & Aſculi cerni-tur monumentum in fracto lapide, ad Diuæ Mariæ Domi-narum. Iacet hic lapis ante altare maius, & continuò ſacra facientium pedibus ſic attritus eſt, vt multa in eo ſint oblite-rata; quæ vero legi poſſunt, adiiciam.

Manilia familia. *Manil. nepos.* *Martia gens.*

MARCIÆ.
TELONIÆ.
PRIMÆ.
TELONIÆ.
AIMILIATÆ.
TELONIO.

Marcia prima. Marciæ Primæ extat etiam Romæ nomen, ad Agonem, sic in lapide.

SIBI. ET.
MARCIÆ PRIMÆ.
CONIVGI PIISsIM.
OPTIMÆ.ET.DE.SE.MERITÆ.

Telonia gens. Telonia verò gens nomen fortasse dedit Vico, propè Asculum, Teloniano. At de Iuliis, Corneliis, Æmiliis, Manliis, Maniliis, Marciisque satis, illorum namque nominibus, Consularibusque fastis, atque triumphis, nobilitantur historiæ, illustrantur lapides; quare producamus alios. Et quoniam Regiæ Marciæ domus meminimus, non omittamus *Prisci agnomẽ.* Prisci agnomen. Priscus (ait Dionysius.) Tarquinij nomen, quod maior natu esset. P. Fundanii Prisci, Asculanæ Vrbis incolæ, & Patroni Statua in suburbio, cuius in basi ista habebantur.

PELAGINIIA.
P.FVNDANIO.P. F. PAP. PRISCO. PATRONO
MVNICIPI.OMNIBVS.HONORIBVS.ET.
ONERIBVS. FVNCTO. PATRONO.CIVIT.
ASCVL.QVI.CVM.MVLTA.ET.MAXIMA
IN.REMPVBLICAM.SOEPIVS. PRÆSTIT
ERIT.FONTEM.QVOQVE.NOVVM.
CVM.GRANDI.SVMPTV FABRICÆ.
SVA. PECVNIA. INDVXIT. ET.
CIVES.PATRIAMQVE SIC.REFOR-
MAVIT.

MAV.T.
M.CAP.LATORES.PATRONO.
PRÆSTANT.SS.MO. L. D. D.D.

Lapidem exſcripſere, Manutius, Gruterus, & alij; ſed hodie non extat, nec nobis videre licet. Fundania Romæ illuſtris familia; noti ſunt in lapidibus, C.Fundanius, Tribunus plebis deſignatus; L. Virginius Fundanius. C. Minicius Coſſodanius Cos. Eſt etiam viri nomen clarum apud Varronem, C. Fundanius Eques Romanus; qui ad Cæſarem transfugit, vt inquit A.Hirtius in bello hiſpanico. Et pro Fundanio orationem habuit Cicero, cuius meminit Priſcianus Lib.4. verum non extat inter Ciceronis Orationes. C.Fundanium inuenio Cos.cũ C. Sulpitio, ſub anno ab Vrbe C. quingẽteſimo vndecimo; de quo Caſſiodorus, & Faſti Capitolini. Ædes inſuper Vitruuii Fundanij reperio apud Sext. Rufum in V.Vrbis regione; & Fundanii lacum apud Tacitum, Galeriam Fundaniam, Prætorio Patre, Aulus Vitellius Imperator vxorem duxit, Suetonio in eius vita. A Fundaniis deriuatum puto Fundanianum, Aſculanæ ditionis oppidum; cuius factã mẽtionem animaduerto in Diplomatibus AAVVGG. Fuit verò hic noſter P.Fundanius, Romanus ciuis, è Papia Tribu; ſic enim interpretandæ hę notæ, in primo elogii verſu. *P. Fundanio.P.F Pap.Priſco.* ſcilicet *Publio. Fundanio. Publij. Filio. Papia.* ex tribu ſcilicet Papia, non autem Papinius, vt in Bellunenſi inſcriptione male explicat Pierius Valerianus; neque Papiria, vt etiam perperam cenſet, L. Andreas Reſendus, in Luſitana inſcriptione Firmani hominis Lib. 4. Quæ autem in ima baſi habentur, breuiatæ literæ *M.Cap. Latores. Patrono. Præſtantiſſimo L.D.D.D.* ſic legi debent. *Magiſtratibus. Capitalium. Latores. Patrono. Præſtantiſsimo. Locus. Datus. Decreto. Decurionum.* Verum Fundanio Priſco, Priſcianos, iiſque Proculos iungamus. Etrilii namque Priſciani, Tettienique Proculi, Aſculanæ Coloniæ Curatorum, in dicanda Statua in C.Salij.Ariſtæneti honorem, inſcripta viſuntur nomina Romæ, in domo Caeſia, in ſiniſtro baſis latere; quam inſcriptionem ſuperius retulimus. Priſcianos autem, Proculoſq; lego Romanos Ciues; M. namque Manlius Priſcianus, nec

Fundania familia. *Hirtius* *Cicero.* *Rufus.* *Tacit.* *Sueton.* *Galeria Fundania Auli Vitellij Imp. vxor.* *Priſciani.* *Proculi.*

non T. Fisenius Priscianus Q. Q. Claro, & Cethego Cos. notati inueniuntur Romæ, in ædibus Columnensium, ad Diuos Apostolos; prout etiam L. Naeuius Proculus Q. Q. L. Aeliano, & Pastore Coss. *A* Virginio autem Proculo oriundã puto Proculeiorum familiam. Fuit iste Consul ab V. C. anno cclxviii. Fuit etiam prænomen Geganii Macerini Cos. ab V.C. anno cccxiiii. Fuit insuper Asculanæ Ecclesiæ eiusdẽ nominis Diaconus, Diui Gregorii Magni testimonio, notus.

Tettiana familia. Tettienis insuper Romani hominis nomen habet antiquus lapis, quem descripsit in Colonia Nolana Panuinius, his verbis.

T. TETTIENVS. T. F. FELIX.
PATRON. COL. NOLANÆ.

Legitur etiam apud Manutium.

A Tettiana familia, puto deriuatum Tettianum Pagum, propè Asculum. Aleta item Romana Prætoria. M. Aletus memoratur à Tacito Lib. 2.ità delèctus est M. Aletus ex Prętoriis. In alio lapide sic legitur.

SENTIA. C. F. SVFILEA.
SIBI
P. AVDIENOQ;
FRATRI. CAPNONI. VIRO.
SVO.
IN. F. P. X. I. A. P. XIII.

Isutia familia Quo loco extat etiam nobile monumenrum Isutiæ Optatæ, in hæc verba.

ISVTIÆ. Ↄ. L.
OPTATÆ.
ISVTIA. THEVMAS.
FILIA.
MATRI. POSVIT.

Quod sic interpretamur, *Isutiæ Cai Libertæ optatæ.*

Optata familia De optata familia, licet libertina; Romæ tamèn haud ignota, extat lapis in hortis Carpensibus.

TI.CLAVDIVS.Ɔ.L.IANVARIVS.VIXIT. ANN. X.
MENS.VI.DIES.XIII.IN.HOC.MONIMENTO.
CONDITVS. EST.
TI.CLAVD.SCARIPHI.L.VITALIS.
ARCHITECTVS.VIXIT.A.XL.
FECIT. SIBI. ET. SVIS.
TI.CLAVDIO.VITALI.F.V.A.IIII.M. VII. D.VIIII.
CLAVDIÆ. VITALIS. L.
PRIMIGENIÆ
CLAVDIÆ. VITALIS. F.

Ælius Optatus, Modeſto,& Probo Coſs. frumenti menſor; de quo Lazius ex lapide Budenſi, commentariorũ Rom. Reip.Lib.2.ſub finem. Legitur inſuper Firmi,in Piceno lapide marmoreo, Publicii optati viii. Viri nomen, quem exſcripſit Adamus in Fragm. Ad Diui Iohannis Lateranenſis extat nobilis memoria Titi optati, cuius genio dicata Statua v.idus Iunij,Laterio, & Rufino Coſs, Vide Manut. Sed cur Pituanios;teſte Manutio,Romanos Ciues diſſimulo? Homo pereruditus, & deditus Græcis literis Pituanius, T. Pomponii Attici familiaris, laudatur à Cicerone, Epiſtolar. ad Atticum Lib.4.Epiſtola 14.L.Pituanij Mathematici,qui Statilio Tauro, & L. Libone Cos. ſaxo deiectus eſt, notitiam habemus apud Tacitum, Annalium Lib.11.his verbis. *Facta & de Mathematicis, Magiſque Italia pellẽdis, Senatus conſulta; quorum è numero L.Pituanius ſaxo deiectus eſt.* Lælium pro Lucio, legit Toloſanus, Prẹludior.opt.Iuriſconſulti Lib.4.Cap 4 patriaque hunc, inſulsè facit Saxonem; cum Saxo apud Tacitum, ibi, non pro homine Saxone;ſed pro Tarpeio accipiatur; ità enim antiqui vocabant,ſinè vlla additione; vt ex Plauti, & Lucretij ſententia eruditiſſimus aduertit Lipſius.*Qui in amore* (ait Plautus) *præcipitauit, peius perijt, quam ſi ſaxo ſaliat.* Et Lucretius. *Sceleriſque, carceris, & horribilis de ſaxo iactus deorſum.*Huius fortaſſe Lucij Pituanij legitur memoria apud eruditum Virum Antonium Meliorium, Aſculanum, ita.

Lazius. Tacit. Plaut. Lucret.

PITVANIÆ L. F.
GLAPHIRÆ
L. PITVANIVS. PICONVS.
PATER.

☞ Pituania ferè omnis familia vno conclusa conditorio, huiusmodi inscriptionem habet Reate.

PITVANIÆ L. L. DELPHIS.
FECIT. SIBI. ET.
P. MVCIO. HEDIMO. VIRO. SVO.
....
T. PITVANIO. PLEGANTI. PATRI.
VI. VIR. AVG. REATE.
PITVANIÆ. SECVNDÆ. MATRI.
FRONTIDI
PITVANIÆ. MARCELLÆ. FILIÆ.
L. PITVANIO AMANDO.
L. PITVANIO. LATINO.
L. PITVANIO. REATINO. L. VO. ET.
LIBERTIS. LIBERTABVS.
POSTERIRQVE. EORVM.

Glaphiræ autem, in eadem inscriptione, nomen est Romanum, vt patet ex lapide ad Diuæ Mariæ Gratiarum, in Capitolio, ità.

Glaphira

DIS. MANIBVS.
LVSIÆ. GLAPHIRÆ.
VIXIT. ANNIS. XXXIIX.
TI. CLAVDIVS. FAVSTVS.
CONIVGI. OPTIMÆ.
CVM. QVA. VIX. AN. XIIX.
MENSE. I. DIEB. XXIII. SINE VLLA.
QVERELA. FECIT. ET. SIBI.

Glaphira item celebris virago apud Christianos; hæc nã- que Constantiæ Augustæ ancilla, cum ad stuprum sollicita-

retur

retur à Licinio, secessit in Armeniam, & antequam martyrij palmam subiret, Amaseæ mortem oppetiit; cuius egregium facinus, in illudenda Licinij intemperantia, extollitur à Baronio, Ann. To. 3. ad Christi annũ 316 Natione vero Italam se profitetur; quid si ex lapidis coniecturis, inter nostrates reponerem? Est etiam apud Asculum, Lusiæ nomen, in vetusto lapide; ad radices cryptarum Annunciatæ, ità simplicissimè expressum. *Lusia.*

LVSIA. P. F.
FILIA.

Cognomen id quoque Romanum. Susij Saturnini mentio apud Tacitum, Annal. Lib. 19. legitur Comi, in Aede Probini, referente Lazio.

COLLEG.FAB.P.SEXTILIO.
P.F.P.PIMIANO.OB.QVÆSTV.
RAM.FIDELITER.AC.LIBERA-
LITER.GESTAM.ET.LVSIÆ.L.
F.QVINTVLA.EIVS.ET.P.SEXTILIO.
CARPIANO. FILIO.

Est apud Ciceronem laus Q. Lusii Senatoris, in oratione pro Q. Roscio, sic expressa. Q. LVSIVS SENATOR. *Cicero.*

Visitur apud Celsum Saccoccium fractus lapis, in quo Celerinæ gentis prostat notitia; & cum in eo plurima desiderarentur, hæ tantum literæ adhuc num incolumes, vetustatis iniuriam euasere. *Celerina gens.*

........IO.VESTÆ.C.F.CELERIN........
.....SQ.ATRVBAS.TEMP.PORTIC....
...........CVSTODIARIVM.D.S..........

In versu primo, CELERIN. apparet, nomen vtique Romanæ familiæ satis claræ. Iulii Celerini memoriã, in lapide Budensi, Lazius Lib. 2. refert, & aliã Celerini, Vrbis Præfecti in Actis Diuorum, Chrysanthi, & Dariæ. Celerinæ insuper mentio extat Romæ, in ædibus defuncti Euriali Rufini, ad

Busta

Busta Gallica; femina hæc sepulchrum parauit fratri suo T. Flauio Augusti Liberto, Ceriali, Tabulario regionis Picenę. Est etiam alterius Celerinæ Camurenæ notitia, Fabriani, duobus in lapidibus. Primũ edidit Aldus Manutius; alterum verò nondum editum ad nos transmisit eruditus vir amicus noster Valerius Cancellottus, Septempedanus, Sacræ Diui Stephani familię, probatæ nobilitatis Eques. Legitur prima inscriptio in ædibus Mauritiorum; altera verò in pariete cuiusdam Molendini, quam, ne ab alijs desideretur, in antiquitatis studiosorum gratiam, describendam, explicandamque duximus; nonnulla enim obscura ibi habentur, nec ipsi Valerio Probo, nec Manutio adhuc nota.

CAMVRENÆ.
C. FIL.
CELERINÆ.
FLAM. FERON.
MVNICIPI.SEPTEM.
MVNICIPES.T.INCOL.
TVF.VTRAQ.SEXVS.
OB. MERITA. EIVS.
H. A. I.R.

Tuficũ oppidũ. sic lege. *Camurenę. Cai. Filiæ. Celerinæ. Flaminicæ Feroniæ. Municipi. Septempedanæ. Municipes. Et. Incolæ. Tuficani vtriusque sexus. Ob. Merita. Eius.* Fuit verò Tuficum, Vmbrorum oppidũ, à Plinio memoratum sexta Italiæ regione. Tufium mendosè scribitur à Ptolomæo, de cuius agro hæc Frontinus. *Tuficum oppidum; iter populo debetur pedibus LXXX.* Ager eius ea lege continetur, qua & ager Atteiatis. Sed quid notæ literarum quatuor H.A.I.R. sibi velint, ex alijs lapidibus colligerem. H. siquidem, honore. A. accepto, I impensam, siue impensum R. remisit, honore scilicet accepto impensam remisit. Declarant id equidem inscriptiones quamplurimæ; sed ea præcipuè, quæ Tarenti legitur, in hæc verba.

Quid sibi velit notæ 4. literarum H. A. I.R.

QVIN-

QVINTILIO
PAL. PRISCO.
IIII.VIR.ÆDIL.POTEST.IIII.VIR.IVRE.
DIC.IIII.VIR.QVINQVE.ADLECTO. EX.S.C.
PONT.PRÆF.FAB.
....IVS.OB.EXIMIAM.MVNIFIC. QVAM. IN. MVNIC.
SVOS.CONTVLIT.SENAT.STATVAM.PVBLICE.
H. A. I. R.

Alia verò legitur etiam Sentini.

L. SENTINATI.
L. F. LEM. VERO.
IIII. VIR. QVINQ.
IVR. DIC.
ORDO. ET. PLEBS. SENIT.
H. A. I. R.
SATRIA.AN.F. VERA.
FIL. PIISSIMO.
L. D. D. D.

Eſt etiam Auximi, in Piceno, inſcriptio; in qua poſt tres priores notas H.A.I.integrè legitur REMISIT, quam veluti interpretationis noſtræ precipuum robur adducam.

L. AVRELIO.
MARCIANO.AVG.
LIB EXCEPTORI.
AVXIMATES.
D. D.
M. AVG. LIB.
PROC. PATER.
H. A. I. REMISIT.
CVIVS. DEDICATIONE. DE-
CVRIONIBVS.X.III.COLONIS.X.II.
DIVISIT.

Pro honore accepto in alio verò lapide legitur *HONORE. CONTENTVS. IMPENDIVM. REMISIT*. Galeatæ integris literis in *Q.VELLENÆ* elogio, ità.

Q. VELLENÆ.
L. F. STEL.
PROCVLO.
DECVRIONI.
MEVANIOLAE.
C.C.M.M.PATRONO.
HONORE. CONTENTVS.
IMPENDIVM. REMISIT.
ET.DEDICATIONE.STATVÆ
NVMER.COLL.IPSORVM.
SPORTVL. DEDIT.
SINGVL.DENARIOS.BINOS.
L.D.D.D.

Clariusque id deducitur in lapide Sabinorum, vbi sic habetur.

Q.VIBIO.Q.F.AIMILIA.
VETENIO.EQVO.SEVERO.
DVCENTANO.SEMPR.PR.
LEG.XXII.PRIM.AVG.P.F.
SEMPRON.CON.II.CLASSIS.G.
PATRONO. ÆQVICVLA.
GEST.TR.IVVENT.TREBVL.
MVTVSTÆ QVI.OBLA-
TA. SIBI. STATVA. AB.
IIS.HONORE. CONTEN-
TVS.IMPENSAM.REMISIT.

Perusiæ tandem ita.

DIVO. ANTONINO.
PIO.
C.EGNATIVS.FESTVS.ÆDIL.II.VIR.
HVIC.CVM.PLEPS.VRBANA.LVDOS.PVBL.
EDENTI.AD.STATVAM.PONENDAM.
PECVNIAM.OBTVLISSET.IS.HONORE.
CONTENTVS.IMPENSAM.REMISIT.
ET.IMPETRATA. VENIA.AB.ORDINE.

PE-

PERVSINOR.OPTIMO.MAXIMOQ.PRINC.
DE.SVA.PECVNIA.POSVIT.CVIVS.
OB.DEDICATIONEM.DARI.IVSSIT.
AB.HEREDE.SVO.DECVRIONIBVS.
SING.HS.IIII.ñ. PLEBI.HS.II.N.

Legitur & Neapoli.] HONORE. CONTENT. REIP. REMISIT. prolixè.

.......VERATIO.A.F. PAL. SEVERIANO.
HVIC.CVM.ET.POPVLVS.IN.SPECTACVLIS.
ASSIDVE.BIGAS.STATVI.POSTVLASSET. ET.
SPLENDIDISSIM.ORDO.MERITO. DECREVISS.
PRO.INSITA.MODESTIA.SVA. VNIVS. BIGÆ.
HONORE.CONTENT.ALTERIVS.SVMPTVS
REIP.REMISIT.L.D.D.D.Manut.

Et Romæ ita in alio lapide.

TI.CLAVDIVS. AVG.L.
PALLAS.
HVIC.SENATVS.OB.FIDEM.
PIETATEMQVE. ERGA.
PATRONOS.ORNAMENTA.
PRÆTORIA. DECREVIT.
ET.H.S.CENTIES.QVIN-
QVAGIES.CVIVS.HONORE.
CONTENTVS.FVIT.

HONORE.CONTENTVS.IMPENSA. SVI. POSVIT. legitur ad ripam Vulturni Capuæ. Manut.

Satis equidem ſuperque, ac plus quam ſatis fortaſſe alicui videri poſſit, in Celerinæ Camurenæ explicando Epigrammate immorati fuimus: verùm enim verò, in gratiam nobiliſſimi Septempedani Municipij, noſtrum longius fluxiſſe calamum non piget; ſique aliquis me dicat quæſiuiſſe anſam, gratum Valerio Cancellotto hac in re faciendi, vtique confitentem arguet; permagni quippe æſtimo virũ ſtudiorum mihi affinitate chariſſimum; cuius Chronicon Patrium vt tandem euulgetur, auidiſſimè literatorum omnium exoptatur votis. Nunc ad alias familias. L. namque

Cn. Picenus. Pituanio Piceno ab alto repetito libens hic adderem Cn.Picenum, si viri cognomen coniectura aliqua, Romanum agnoscerem. Fuit hic quoque Ciuis noster. Lucii Saturi Picentis, Equitis Romani nō me fugit notitia, ex lapide effosso. Erat hic Pater C.Saturi, Asculanorum Coloniæ patroni. Saturia gens nota satis. Legitur Gradiscæ in lapide *L. AVRELIA SATVRA*. Lego insuper in oratione pro Q. Cluentio, apud Tullium. P.Saturii honestissimi viri nomen; & in Oratione pro Q. Roscio Comoedo; ita verò habet Pisana inscriptio.

Lucius Satur.

Saturnia gens

C.SATVRIVS.L.SATVRI.PICENTIS.P.P.
FILIVS.FAB.SECVNDVS.EQVO.PVBLICO.
EX. V.DECVRIS PRÆF. COH.II.ASTYRVM.
AVGVR.PATRON COLONIÆ. ASCVLANORVM.
VIXIT.ANNIS.XIX.DIEBVS.XXVII.
PATER.FIL.PIENTISSIMO.FECIT.
D. M.

Lapidem edidit primum Robortellus; euulgauitque postmodum Gruterus; alii etiam post eum; sed mea quidem sententia, omnes mendosè; in quo, quid sibi velint gemini P.P. versu primo, a se inuicem punctis seiuncti dubium omnibus maximè video; scio namque reddi posse, Patris Patriæ, Primipili, Præfecti Prætorio, Patris Patrati, Perfectissimi, ac Præsidis Prouinciæ; at quam ex istis interpretationem admittam hæreo. Quod autem alio versu, *EQVO.PVBLICO.* simpliciter, frequentissimum occurrit in titulis, absque alia vocis merentis, vel militantis adiectione. Mendum tamen est in tertio versu, vbi legitur prolixè, *EX. V̄ .DECVRIS*. legi namque omnino debet *E. V̄ .XDECVR.* indeque punctis separandæ hæ notæ. I. S. hoc scilicet modo *EX. V̄ . DECVR. I. S.* quod quidem consentientibus tum Auximanis, tum aliis lapidibus ita declaratur, *EX. QVINTA. DECVRIA. IVDEX. SELECTVS* legitur Auximi.

Quid sit litera P, P.

L.PRÆ-

L.PRÆSENTIO.L.FIL.
LEM. PETO.
LATTIO SEVERO.
PRÆFECTO. COH. I. AFR.
C.R.EQ.IVDICI.SELECTO.
EX.V.DEC. PR. AVXIMI.

& alia ibidem.

M.OPPIO.CAPITONI.
Q.TAMVDIO.Q.FIL.
T.N.T.PR.N.VELMILASIO.
ANINIO.SEVERO.
EQVO.PVBL.IVDICI.SELECT.
EX.V.DECVR.PRÆF.FABR.PONT.&c.

Bergomi quoque, de eodem M. Oppio ſimilis extat inſcriptio, quam euulgauit Lazius Lib.4. Cap.6. ſed mendosè. Vocis *Q. DECVRIAE* frequens mentio in antiquis monumentis; vt in illo Viennenſi, Lazius Lib. 2. Cap. 4. *P. CLAVDIO. PALLANTI.F. MAGNVS. DEC. COL. KARN. EQVO. PVBLICO. EX. V. DECVR. DIGNISSIMO. L. D. D. D.* & in alio Peruſino, in quo legitur itâ *C..VIBIO. C. V. L. N. TRO. GALLO. PROCVLIANO.* Et Panuin. in Ciuit. Rom. *IVDICI. DE. V. DEC. AEDILI. PATRONO. COLLEG.* In alio tandem Neapolitano.

DIS. MAN. SAC.
C.OCTAVIO.C.F.MA....VERO
PRÆF.IVVE.EQVO.PVBLICO.
LECTO.IN. V.DECVR I M.& reliqua.

Hinc inoffenſo pede legas epigramma Piſanum.

CAIVS.SATVRIVS.LVCII.SATVRII. PICENTIS.P.P. FILIVS.FABIA.SECVNDVS (*Ex Tribus Scilicet Fabia*) EQVO.PVBLICO.EX QVINTA DECVRIA. IVDEX.SELECTVS.PRÆF.COHORTIS. SECVNDÆ. ASTYRVM. AVGVR. PATRONVS. COLONIÆ. ASCVL. VIX.AN.DECEM.ET.NOVEM. DIEB. VIGINTI. SEPT. PATER.FILIO.PIENTISSIMO.FECIT.

Spe-

Speciosa equidem Romani Ciuis cognomenta, & dignitates; humanę verò sortis admonemur, tunc præcipuè, cum monumentum inspicimus, à Parente Filio pientissimo, qui decem tantum, & nouem annos, & dies viginti septem vixerit, extructum. Verum is nequaquam complorandus, qui tam illustri familia nobilis, tantæ celebritatis honoribus decoratus, vitæ breuitatem, memoriæ suæ diuturnitate superauit. At, num, quia Lucius Saturius Picens, Asculanorum Coloniæ notatur Patronus, inter incolas iure referendus? Quid ni? Nonne ex Publii Fundanii elogio, quod supra retulimus, ipsum Asculi Patronum simul, & Municipem legimus? Sed quidquid rei sit, lapidem exhibuisse, ac simul exposuisse non piget. Qui autem (vt opinionem meam aliorum auctoritate fulciā) tam hebes, qui Picentem Saturiū nō iure arbitretur inter Asculanos ciues posse connumerari, cū Tull. Asculanos dici Picētes doceat? *Doceas* (inquit ille) de Asculana differens gente, *Solos Picentes in Vrbe non esse peregrinos*. Quis neget quinetiam Asculanum Ventidium? eum tamen vetustiorum plerique Picentem hominem scribunt. Ciccum insuper Mathematicum nostrum, Picus Mirandulæ Dynastes, Piceni rudis, exsibilat alumnum; vt prætercam inscriptionem Capitolinā, in qua de Asculaneis Picentibus triumphasse Strabonem asseritur, his verbis.

Cicero.

CN.POMPEIVS.SEX.F.CN.N.
STRABO.COS.
DE.ASCVLANEIS.PICENTIBVS.
VI.CAL.IAN.

Vt autem nihil indiscussum pertranseamus, quod quidem ad tenebras antiquitatis illustrandas pertineat, cum ex relata inscriptione colligatur, P.Saturium Picentem Præfectum Cohortis secūdæ Astyrum extitisse, addam inscriptionem aliam Campanam, in qua Præfecti eiusdem Cohortis fit mentio; quam exscripsit Manutius.

CN.MVNATIVS.M.F.PAL.
AVRELIVS.BASSVS.PROC.AVG.
PRÆF.FAB.PRÆF.COH.ITERVM.II.
ASTYRVM.CENSITOR.

Quen;

Quendam insuper Vettium cognomine Picentem lego in oratione M. Aemilii Lepidi Consulis, quæ extat adhucnum integra, in fragmentis Sallustianis Lib. 1. Erat verò hic ex intimis Lucii Sullæ, in quem perorauit Aemilius. Quod autem in calce nostri lapidis, disiunctæ punctis visuntur hæ literæ D. M. sepulchrales dedicationis notæ, Dis, siuè Dijs Manibus legi debent. Quod vt in aliis, in nostris quoque monumentis obseruauimus alias;quę licet in fronte apponi sint suetæ habemus tamen in alio lapide apud Asculum, dedicationem similem, positam in fine Legitur hæc ad Portam Tofiliam in pulcherrimi saxi fragmento, ita.

....

....

PHÆDRO.
MATER.
V. A. X.
D. S.

in qua quidem inscriptione, vt videre est, D.S. ponuntur in fine lapidis, quod Dijs Sacrum significat, vt in alio apud Celsum Saccoccium, superius relato.

Finis Libri Secundi.

SEBASTIANI ANDREANTONELLI

IVRISP. ASCVLANI

Asculanæ Historiæ

LIBER TERTIVS.

Bellum illud memorabile , quod Romani aduersus Italos gesserunt, cum ab Asculanis cæptum, ac in eo de Asculanis sit solũmodo triumphatum, non alienum ab hac historia puto; Quòcirca hoc tertio Libro, huius belli gesta sigillatim scribere statuimus. Cum igitur per omne tempus, ac in omnibus bellis Asculum Romano Imperio suppetias tulerit, Romanam Ciuitatem petere non dubitauit: Romani verò, Italos quoq; vt exteros fastidientes, eam illis donare detrectarunt multoties. Quamobrem oppressis Gracchis, Italicorum populorum patronis, ac interfecto tandem Druso, qui pro Italis Ciuitatem à Senatu postulabat (de quo M. Liuio Druso, vide Crispi Sallustij orationem ad Cæsarem de Rep. ordinanda, Velleiumque Paterculum) decreuerunt Itali à populo Romano deficere, eiq; bellum totis viribus inferre. Itaque per occultas legationes, fœdus ineunt, datis vltrò, citroque obsidibus; primumque eorum consilium fuit, vt Feriis Latinis, Cæsarem, ac Philippum

Bellum Italicũ ab Asculanis cæptum

pum Coss. trucidarent. Quæ res serò cognita fuit in Vrbe, iudiciis intenta, ac seditionibus. Tandem vbi intellexere, quos maximè crederent idoneos miserunt ad populos, vt rem explorarent, tanquam aliud agentes; quorum aliquis conspicatus adolescentem Aurium Asculanum, obsidē ductum in Vrbem aliam, id indicauit Q. Seruilio Procoss. in Piceno agenti. Seruilius properè Asculum ingressus, Asculanosque solemne patrium celebrantes, minis deterrere conatus, ab iisdem, quod defectionem proditam intelligerent, interficitur, & cū eo, Fronteius Legatus. His è medio sublatis, nemini Romanorum pepercerunt; atque omnes eodem Asculanorum impetu confossi, bona eorum direpta sunt. Itaq; aperta defectione, omnes finitimi arma arripiunt, Marsi, Peligni, Vestini, Marrucini; eos sequuntur Picentes, Frentani, Hirpini, Pompeiani, Venusini, Appuli, Lucani, Samnites, nationes iamdudum infensæ Romano nomini. Hetrusci quoque, & illorum Principes Arretini; quo quidē bello Arretiū, & Clusium vastauerunt. (Volaterranus Lib. 5. agens de Hetruscis) Denique quidquid populorum à Liri vsque ad intimum Adriaticum sinum occurrit, siuè terrestri itinere, siue oram Italiæ circum legentibus; horum legatis querentibus se non admitti ad ius Ciuitatis; cum tamen ipsorum opera, & auxilio, populus Romanus, longè, ac latè Imperio polleret, Senatus satis ferociter respondit, si resipuerint, auditurū se legationes, alias non. Irà voto frustrati, bellum parant, habitisque delectibus, conscribunt peditum, equitumque ad centum millia, vt asserit Appianus; quamuis scribat Patetculus Hist. Lib. 2. Cap. 15. *Id bellum amplius trecenta millia iuuentutis Italicæ abstulit*. Nec minores fuere Pop. Ro. copiæ, ad Vrbanum exercitum annumeratis auxiliis sociorū, qui in fide permanebant. His præerant, L. Iulius Cæsar, & P. Rutilius Lupus Cos. ambobus enim tàm grauis, & intestini belli Imperium decretum est, & mœnia, cum portis, munita custodiis; quod tùm maximè sua res, vicinorumque agi videretur. Et quia mentione semel facta nouorum institutorum, apparebat, varias, ac multiplices esse volūtates hominū, Legati Consulibus additi sunt, viri eius ætatis spectatissimi; Rutilio,

Volaterranus. *Appianus.* *Paterc.*

tilio, Cneus Pompeius Strabo, Magni Pompei Pater; Q. Cæpioni C. Perpenna, C. Marius, Valerius Messala; L. autem Cæsari, P. Lentulus, ipsius germanus, T. Didius, Licinius Crassus, Cornelius Sylla, Marcus Marcellus. Singulis attributæ sunt duæ prouinciæ, omnes proconsulari potestate ornati; & vt in arduo certamine, interdum supplementa submissa; Socijs verò, prętер minores Duces oppidatim lectos, cum imperio præerant T. Afranius, Vmbrorum Imperator, Q. Popedius, Marsorum Dux, & Latinorum; Marius Egnatius, P. Ventidius, Asculanarum copiarum ductor, C. Papius, Marcus Lamponius, C. Iudacilius Asculanus, Herius Asinius, Vetius Cato, ac tandem Minatius Magius; qui paritèr copias inter se partiti, opponebant se Ducibus Romanis, non sine mutuis cladibus. Cæterum, cum ante huius belli initia, ac ipso bello vigente, plura prodigia apparuerint, operępretium duximus eadem recensere. Ante igitur belli initium, Alcippe mulier peperit Elephantem; & quædam Ancilla Serpentem, teste Orosio, Lib. 5. cap. 18. *Sub ortū Solis, globus igneus à regione septentrionis, cum maximo Cœli fragore, emicuit. Apud Arretinos, cum panes per conuiuia frangerentur, cruor è medijs panibus, quasi è vulneribus corporum fluxit. Per septem continuos dies grando lapidum, immixtis etiam testarum fragmentis, terram latissimè verberauit. In Samnitibus, vastissimo hiatu terræ flamma prorupit, & vsque ad Cœlum extendi visa est; tum infrà omnium generum animalia, quæ manus hominum blandè perpeti, atque inter homines viuere solita erant, relictis stabulis, pascuisque, cum balatu, hinnitu, rugituque miserabili, ad syluas, Montesque fugerunt. Canes, quorum natura est extrà homines esse non posse, lacrymosis vlulatibus vagi, luporum ritu oberrarunt. Mures, arrosis Lauinij clypeis, hoc quoque portenderunt bellum*, Plinius lib. 8. c. 58. & Cicero lib. 1. & 2. Diu. & idem Plin. lib. 15. cap. 29. *Inter antiquissima delubra habebatur Quirini, hoc est ipsius Romuli: in eo sacræ fuere myrti duæ, ante ædem ipsam per longum tempus; altera Patricia appellata; altera plebeia. Patricia multis annis præualuit; flaccescente plebeia, exuberans, & læta, quandiu Senatus quoque floruit, illa vigens; plebeia torpida, & squalida. Quæ postquam eualuit, flaccescente Patricia Marsico bello* (hoc scilicet) *languida auctoritas patrum facta*

Plinius.

est,

est, ac paulatim in sterilitatem emarcuit maiestas. Prodigia recensuimus: nunc quæ contigerunt inter eos mutuę clades, compendio referam. Vetius Cato L. Iulium, cæsis M.M. in Æserniam compulit, quæ tùm perstabat in fide Romani Populi. L. Scipio, & L. Acilius inde seruorum habitu elapsi sunt; reliqui fame coacti, tandem deditionem fecerunt. Venafro vero per proditionem capto, Marius Egnatius duas Romanas cohortes ibi concidit. F. Presenteius, Perpennã, cum x.m. obniam sibi factum, fugauit, cæsisque ad quatuor millia, reliquorum armis maxima parte potitus. Quamobrem Rutilius Cos. adempto Perpennæ imperio, reliquias eius exercitus attribuit C. Mario. Marcus Lamponius, Licinium Crassum aggressus, octingentos ex eius militibus prostrauit, reliquos Grumentum compulit. C. Papius, Nola per proditionem occupata, Romanorum duobus millibus, qui in præsidio erant, per caduceatorem ad se transeundi potestatem fecit; illi conditionem acceperunt, exceptis Ducibus, quos comprehensos victor necauit inedia. Stabias, Minturnas, Salernumque Romanam Coloniam cæpit; captorum oppidorum Ciues, vna cum seruis ascripsit in militum suorum numerum. Peruastato deindè omni circum Nuceriã agro, finitima oppida similis iniuriæ metu ad eum desciuerunt, & petenti auxilium miserunt decem peditum millia, equites mille; quibus auctus Papius, Acerras obsedit. Tũ Sex. Cæsar, accitis Gallorum peditum decẽ millibus, & Numidarum equitatu, castra propè illum posuit. Papius verò Oxintam, Iugurthæ Regis quõdam Numidarum filium, & Venusina, in qua tùm asseruabatur, custodia eductum, ornatumque purpura ostentabat eius popularibus, sub Cæsare militantibus; cumque crebra eorum, vt ad proprium Regem fierent transfugia, Cos. cæteros, vt suspectos remisit in Africam. Post hęc, cum Papius temerè ausus esset oppugnare castra Consulis, iamque partem valli conuelleret, emisso per auersam portam equitatu, cæsa sunt circiter sex millia Papii militum; post quam victoriam, Consul inde abduxit exercitum. Minatius Magius Asculanus, legionem conscripsit in Hirpinis, qua cum Herculanum, simul cum T. Didio cæpit, Pompe- *Papij milites cæsi.*

ios, & Syllam oppugnauit, Cosamque occupauit; cuius de virtutibus, tùm alij, tum maximè, dilucidèque Q. Hortensius retulit. Hic, quia à sanguinis abstinuit effusione, sedato bello, *viritim* à Senatu Ciuitate fuit donatus, ac duo ipsius filij fuerunt, quamuis pueri, creati prætores. Hic ex nobilissima Magiorum familia oriundus, fuit Decij Magij, Campanorum Principis nepos, quem Atauum suum vocat Paterculus, Historię Romanæ Scriptor pręstantissimus; qui quidē Paterculus eousque processit, vt Quæstor, Senator, & Tribunus plebis crearetur, ac Tiberii Imperatoris exercitum duceret in Pannoniam; qui etiam Magij Celeris Germani meminit, cuius præclara opera vsus est Tiberius. Hi equestri ordine parentem habuerunt, Equitum Præfectum apud Germanos. Libuit verò hic Minatii posteros non reticuisse, nunc ad inceptum redeo. Ad Iudacilium in Apulia, Canusini, vna cum Venusinis defecerunt, & plerique alij Populi; quosdam verò abnuentes imperata facere, vi expugnauit; deprehensosque in his Romanos nobiliores necauit; plebeios verò, & seruos, militibus suis immiscuit. Alter autem Cos. Rutilius, vna cum C. Mario duos, non longè intèr se distantes pontes super Lirim construunt, ad traiiciēdas copias, quibus Vetius Cato cum exercitu suo se opposuit; propius pontem Marij, dispositis noctu circa Rutilij pontem, in Valle quadam, insidijs, eum *diluculo traijcere passus*, aggreditur, cæsisque multis, multos in fluuium egit præcipites. Cos. ipse in hac pugna saucius caput, paulo post ex eo vulnere moritur. At Marius ad alterum pontē hærēs, vbi hoc intellexit ex cadaueribus delatis prono fluuio, quos secū habebat properè traiectis, castra hostiū à paucis custodita expugnauit, quo factū est, vt Cato pernoctaret eo loco, vbi vicerat, & penuria cōmeatus, mane coactus sit indè discedere. Consulis autem cadauere, & aliorum nobilium non paucorum ad sepulturam in Vrbem relatis, tristis visa est populo eius pompæ facies, & diuturnus luctus excitus est, tot Ciuium desiderio. Quapropter S. C. decretum fuit, vt post hac defunctorum in bello corpora ibi humarentur, vbicunque cecidissent, ne ob eorum conspectum, reliqui segniores

Paterculus.

gniores

gniores ad militiam fierent. Id decrectum mox cognitum, & hostes imitati sũt. In reliquũ anni nemo in Magistratu successit Rutilio. Cum autem Cæsari nõ vacaret in Vrbem reuerti ad Comitia, exercitum eius Senatus commisit C. Mario, & Q. Cæpioni. Ad hunc Cæpionẽ Q. Popedius Marsorũ Dux transfugere se simulans, adduxit pro obsidibus, duos seruos pueros, more ingenuorum prętextatos; & quo magis fidem impetraret, plumbi massas, auro, argentoque circunlitas attulit, simulque hortatus est, vt se Duce, confestim aggrederetur hostilem exercitum, dum nullo regitur imperio; ità deceptum hominem præcedebat; vt verò ventum est ad locum insidijs pręstitutum, ipse in tumulum quendam cursu contendit, quasi circumspecturus vbinam hostes essent; quo facto, signum suis extulit; illi prouolantes, Cæpionem interficiunt, cum multis alijs; reliquum eius exercitum Senatus adiunxit ad Marij copias. Per idem tempus, sext. Cæsar peditum M. triginta, equitum quinque ducens per fauces quasdam prærupta, & ex improuiso irruente Mario Egnatio, in vallem compulsus, lectica ob morbum, delatus est ad Fluuium quendam, vnico ponte peruium; vbi maiore parte exercitus amissa, reliquis passim arma proiicientibus, ægrè se recepit intra Teani mœnia, ibique suos armauit, prout potuit; acceptoque supplemento, properauit ad Acerras defendendas ab oppugnatione Papij; ità collatis castris, neuter alterum ausus est lacessere. At C. Marius Marsos se adortos egregiè repulit, vsque ad sepes vinetorum eos persecutus, quas Marsis ægrè transcendentibus, Romanis non libuit vrgere amplius; Sylla verò, qui ex altero Vinetorum latere castra habebat, fugientibus occurrens, & ipse multos interfecit, vt ea die desiderati sint ex Marsis supra sex Millia, armorum numerus multò maior venit in potestatem victoris. Ea clade magis etiam efferati sunt Marsorum animi, reparatisque viribus, Romanum metu cessantem vltrò lacessere sunt ausi; est enim Marsorum gens pugnacissima, de quibus hoc vno crimine triumphatum est, inquit Appianus; cum anteà nunquam alius de his triumphus sit visus; nam ad id temporis, nec sinè Marsis, nec de Marsis

Cępio in insidijs interficitur.

Ex Marsis interfecti supra sex millia.

trium-

triumphatum fuerat. Parte alia, circa Falerinum Montem, Iudacilius, T. Afranius, ac P. Ventidius coniunctis copijs, exercitum Pompei fusum, fugatumque intro Firmum compellunt; ad cuius obsidionem Afranio relicto, alij duo in diuersum abeunt. Pompeius his, qui clade supererant, armatis denuò, à pugnando abstinuit; aduentante autem alio exercitu, Sulpitium per deuia missum, iussit Afranij terga inuadere; ipse à fronte eum adortus est; cumque dubio marte certaretur, Sulpitius incendit Castra Afranij; quo viso, illi sine ordine, sinè imperio trepidè receperunt se intra Asculum; Afranius fortiter pugnando cecidit; Pompeius Asculi oppugnationem instituit. Cæterum Iudacilius timens Patriæ, cum octo cohortibus ei succurrit; simulq; per nuncios præmonuit Asculanos, eruptionem facerent in obsessores, quam primũ procul aduenientẽ ipsũ conspicerent, vt hostis cogeretur ancipiti pugnare prælio; sed Asculani per segnitiẽ nihil mouerũt; Iudacilius nihilominus per medios hostes penetrauit intra moenia, sequẽtibus quotquot poterãt, & exprobauit eis timiditatẽ, & inobedientiã. Verũ, desperata incolumitate Ciuiũ, primũ inimicos, tũ ob pristinã simultatẽ, tũ ob recentẽ culpam, quod mandata ipsius aspernati cæteris eiusdem contumaciæ fuissent auctores, contrucidauit; mox in Templo rogum extruxit, eique lectum imposuit, & cum amicis epulatus, post prolixam compotationem, venenum hausit; quo facto, decubuit, hortatus amicos, vt faces subderent; atquè ità gloriosè vitam finiit, nè superstes esset patriæ. Iudacilius hìc aliqua parte æmulatus Themistoclem; ille quippè, ne contra patriam pugnaret, hausto Tauri sanguine, seipsum interemit; hic, ne calamitatem Patriæ videret, veneno vitam finiuit, num vero gloriosius occubuisset pugnando, quam venenum hauriendo, aliis iudicãdum relinquimus. Interim Iulio Cæsari Senatus in sequentem annum prorogauit, cum Consulari potestate, Imperiũ; is iam proconsul circiter xx.m. hostium, dum castra mouẽt, aggressus; strauit ex eis octo millia, scutorum longè maior numerus relatus est; sed cum circa Asculum diutius hærere cogitur, morbo superatus, successorem sibi optauit C. Bebiũ.

Dum

Dum hæc apud Asculum geruntur, diuersa parte Hetrusci, Vmbrique vna cum aliis quibusdam finitimis ad defectionē spectabant, inuitati successu partium. Quo nouo metu accedente, Senatus, ne circumquaque hostibus cingeretur, sollicitus, littoribus, quæ Cumas inter, & Vrbem sita sunt, imposuit præsidia; tumque, vt ex Macrob. Saturn. 1. constat cohortium duodecim, ex libertinis conscriptarum, opera memorabilis virtutis apparuit, tunc primùm ad militiam, ob virorum inopiam accitis; sociis verò, qui tum in officio manerēt, decreuit Ius Ciuium, quod præcipuè concupitum erat omnibus; & decretum id dimisit circa Hetruriæ populos, illud auidissimè excipientes; quo beneficio, & amicos deuinxit arctius, & dubios in fide retinuit, & hostes eadem sperantes, mitiores reddidit. Per hæc tempora, quadam die, cum exercitus per diuersas regiones dispersi essēt, apud Asculum septuaginta quinq; Ciuium Romanorum, supra sexaginta Italicorum conflixere. Iamque hostis Vrbem premens decipitur; Asculani enim, vti refert Frontinus, senio confectos, atque squalentes, ad mœniorum custodiam apposuere; quos vbi visere Romani, sperantes Vrbem præsidiis carere, propiùs impetu facto accedere ausi sunt; verùm enim verò irruentes Asculani, Romanos fugant, atque trucidant. At Asculani, nondum cognito Hetruscos mutauisse sententiam xv. m. militum auxilio, per deuios calles circumduxerunt in Hetruriam; quos aggressus Cn. Pompeius iam Cos. concidit ad v. m; cæteri dum ad suos per loca aspera, & inuia, hyeme quoque grauante, palantes, se recipiunt, & famem solantur glandibus, dimidium eorum interijt. Eadem die Porcius Cato, Pompeii Collega, Marsis bellum inferens, occisus est. Post hæc, L. Cluentius Syllam ad Pompeianos Montes castrametatum contemnere ausus, & ipse castra ad tertium inde stadium posuit; Sylla verò haud ferens hanc contumeliam, nè pabulatoribus quidem expectatis, in eum fecit impetum; & tunc quidem victus fugit; mox receptis pabulatoribus, profligauit Cluentium, & Castra in remotiorem locum transferre coegit; qui deindè assumptis auxiliis Gallicis, rursus cum Sylla castra contulit: postquam ve-

Macrobius.

Frontinus.

rò vtrinque exercitus prodiit in aciem, ingens Gallus procurrens, inuitauit ad singulare certamen ex Romanis aliquē: sed cum eum paruę staturæ Numida confecisset, territi Galli confestim terga verterunt; iamque turbata acie, nec alii Cluentiani perstiterunt; sed Nolam confugerunt trepidi. Sylla verò persequente, in ea fuga ceciderunt ad xxx. m. cumque per vnicam portam reciperentur, Nolanis metuentibus nè hostis simul irrumperet, cæsa sunt circà muros alia viginti millia, & in his, Cluentius fortiter pugnans occubuit. Ea tempestate, cum in agro Nolano Sylla immolaret, subitò ab vna parte Aræ prolapsus est Anguis, quo viso, Posthumius Aruspex suasit, vt exercitum in expeditionem educeret; quapropter inde Imperator Sylla in Hirpinos mouit, & Æquulanum oppugnare cępit. Oppidani qui ea ipsa die Lucanorum aduentum expectabant, tempus ad deliberandum postulant; ille dolo intellecto, dat horæ spatium; interim ad mœnia, quæ trabibus constabant, fasces sarmentorum admouet, & eos post horam incendit; ità metu expressa deditione, oppidum, quasi vi captum, direptum est; reliqua oppida Hirpini nominis, vltro in fidem P. Rom. redierunt. In Samnium indè bellum transfertur, non per eos aditus, quos insederat Mutilus Samnitum Dux; sed per ambages, quà minime putabatur hostis venturus; itaque repente multi oppressi sunt, reliquos passim fuga dispersit. Mutilus saucius, cum paucis Æserniā cnotinuato cursu delatus est. Sylla, expugnatis eius castris, duxit exercitum ad Bouianum, in quo rebellium populorum consilium agitabatur; & cum tres arces haberet id oppidum; Bouianensibus in Syllā intentis, circummissæ aliquot Cohortes, iussæ sunt diuersa parte quamcunque illarum capere, & fumo id significare; quod vbi successit, à fronte aggressus mœnia, non intermissa per tres horas oppugnatione, tandem vi cępit. Et hæc quidem per æstatem prospere gesta Syllæ auspiciis; qui sub hyemem ad Consulatum petendum in Vrbem profectus est. At Cn. Pompeius Marsos, Marrucinos, Vestinosque subegit; diuersa parte, C. Cosconius Prætor, Salapiam vi captam incendit; Cannas in fidem recepit; ab obsidione Canusii, superuentu

tu Samnitum, post acrem pugnā, edita vtrinq; magna strage, repulsus ad Cānas coactus est sese recipere. Cęterū Trebatius Samnitū Imp. dirimente exercitus fluuio, denunciauit ei, aut traiiceret, cōmissurus prælīū, aut retrocederet; dū verò ipse traiicit, ille retrocedere maluit, & Trebatiū, quāprimū traiecit, aggressus deuicit, fugiētesq; persequutus, in amnē præcipites egit; ita ut ex his xv.m. desiderata sint; reliquis, vna cum Trebatiō, saluti fuit refugisse intrà Canusium. Tum Cosconius Larinatium, Venusinorum, Apulorumque agris peruastatis, Pediculos inuasit, & intra biduum, tota gente per deditionem potitus est; cuius successor Cæcilius Metellus, accepto exercitu, Apulos adortus, prælio vicit; in quo Popedius, vnus ex defectionis auctoribus cecidit; reliquiæ cladis cateruatim ad victorem transfugerunt. Atque ità bellum hoc maxima contentione gestum est hactenus, donec vniuersa Italia Ciuitatem Romanam adepta est; exceptis Lucanis, atque Samnitibus, qui pariter aliquanto post compotes voti facti sunt. Asculum tandem à Cn. Pompeio capitur. Cū autem à quatuor Coss. res gesta sit, nemo tamen triumphauit, nisi Cn. Pompeius Strabo; quippe qui solus Asculanos, qui hoc bellum concitauerant, deuicit; sic enim inquit Florus. *Strabo Pompeius omnia flammis, ferroque populatus, non prius finem cędium fecit, quam Asculi euersione, Manibus tot exercituum consularium, direptarumque Vrbium Dijs litaretur.* Ac præter cæteros, sic ait Orosius. *Pompeius Consul diù obsedit Asculum; neque tamen expugnauisset, nisi Populum in campum prorumpentem vicisset; decem, & octo millia ea pugna cæsa sunt, capta tria millia. Asculum ingreßus, Pręfectos, & Centuriones, omnesque Asculanos Principes virgis cęcidit, securique percußit; Seruos, prędamque omnem sub hasta vendidit; reliquos liberos quidem, sed nudos, & egenos abire pręcepit; ac nihil tamen in ærarium ille contulit.*

Florus.

Orosius.

Pompeium Strabonem hunc triumphasse in Consulatu, de Asculanis Picentibus scriptum est in Capitolinis Tabulis, quas comprobat Pædianus, Plinius, Valerius Maximus, ac Dion. Bellum hoc Italicum fuit appellatum à Corfinio, Pelignorum metropoli, communi vniuersis Italis Ciuitate; quapropter, translato nomine, Italitiam appellarunt. Eam

Tab. Capitolinæ

L nam-

Bellum Italicũ. namque Ciuitatem Italiæ populi, qui contra Romanos, coniurauerant, aduersus P. R. receptaculũ, propugnaculũq; constituerũt; ibiq; conuocatis coniuratis Imperatores crea-
Strabo. runt. De his plura Strabo L. V. sub finem. Hoc idem quoque bellum Marsicum fuit dictum; quoniam à Marsis rebellandi suscitatum fuerat initium. vide ibidem Strabonem. Cicero Actione iii. in Verr. L. ii. *maximum, difficillimumque bellum* existimauit Italicum; plerique idem, Sociale nuncupauere; cum à multis Ciuitatibus, fœdere iunctis gestum sit. *Bellis So-*
August. *cialibus,* inquit Augustinus, *Italia vehementer afflicta, & ad vastitatem miserabilem, desertionemque perducta est.* De hoc bello agunt, Florus Abbreu. lxxi. & sequentes; fusissimè Appianus Lib. 1. Bellorum Ciuilium, à quo omnia ferè exscripsimus, Plin. Cap. 63. & 75. de Viris illustribus. Valer. Cap. 6. Lib. 8. Augustinus Cap. 17. & 26. Lib. 3. Ciuit. Dei. Plinius Cap. 1. Lib. 33. Naturalis historiæ. Eutropius Cap. 1. Lib. 5. Orosius cap. 18. Lib. 5, Eusebius Lib. Temporum. Solinus Cap. 11. Plutarchus in Sylla. Horat. carm. Lib. 3. Ode 14. vbi ait.

Et cadum Marsi memorem duelli.

Vbi plura Mancinellus de Bello Marsico. Strabo Lib. 5. atque vtinam extarent Volcatij Elpidij opera; hic enim fusissimè res à Pompeio Strabone gestas, vt inquit Io. Rauisius Textor, scriptis prodidit; nam pacato bello Sociali, Pompeius Strabo fulmine ictus expirauit; cuius corpus, dũ
Pompeius Strabo. asportatur, ex lecto detraxere Romani, atque omni ignominia affecere. Odij causa sola, inexplebilis in illo pecuniæ cupiditas fuit; huius filius peculatus fuit postulatus; sic enim in Pompeio Plutarchus; *Sub recentem Strabonis decessum, Pompeius nomine eius peculatus postulatus; publicè pecuniæ reum indicauit iudicibus Alexandrum; λίνα θηρεύτικα retia, & libros eum, inter ea quæ ex Asculo Vrbe capta sunt, habere; ipse verò ea quidem acceperat à Parente expugnato Asculo, sed amiserat.* Hæc Plutarchus. *CN. POMPEIVS. SEX. F. CN. N.*
Plutarchus. *STRABO. COS. DE. ASCVLANEIS. PICENTIBVS. AN. DCLXI. VI. K. IAN.* sic legitur Capitolinis in Tabulis. Quocirca de Asculanis triumphatum est, vigesima quinta die Decembris. Extat Senatus Consultum, apud Sigon. de Antiquo Iure

Pro-

Prouinciarum, Lib. 1. Vide Frontin. Stratagem. Lib. 1. de Sylla, in Bello Sociali. Asculo iam capto, quis Vrbẽ iterum condiderit penitus ignotum est; ac non parum aberrant ij, qui Ventidium Bassum, Asculanum, Asculi fuisse instauratorem affirmant; nam ante Ventidij potentiam, aliqua apud probos Romanæ Historiæ Scriptores fit Asculi mentio; vt apud Cæsarem, Commentarior. Lib. 1. eaque tempestate, omnium oratorum princeps à Cicerone habitus est T. Betutius, Barrus Asculanus: Sic enim Cicero in Bruto. *Omnium autem eloquentissimus Titus Betutius Barrus Asculanus, cuius extant aliquot orationes Asculi habitæ, illa Romæ contrà Cæpionem, nobilis sanè; cuius Orationi Cæpionis ore respondit Aelius: qui quidem multas scriptitauit Orationes, ipse nunquam Orator fuit.* Hæc ille. Qualem igitur putamus fuisse Vinum, cum Cicero omnium oratorum, ac eloquentiæ ipsius Pater, Barrum omnium eloquentissimum appellet? Vtinam verò eius extarent scripta? At postquam L. Sergius Catilina Remp. inuadere ausus est, nonnulli Asculanorum ei ad Remp. Rom. occupandam sunt auxiliati; quod ex vetustissimo quodam manuscripto libello, quo narrãtur Brutiorum facta, colligitur, & fortasse id testatur C. Crispus Sallustius, Historicorum Princeps, cum inquit. *Iisdem ferè temporibus, in Gallia citeriore, atque vlteriore, itẽ in Agro Piceno, Brutio, Apulia motus erat, &c.* Cumque C. Cęsar traiecto Rubicone; Vrbem Romam inuadere studeret, Ariminum primum proficiscitur; indè exercitu, Pisaurum, Fanum, Anconam occupat, Tignium recipit, & Auximum. Quibus rebus, magnus Romæ terror coortus, Roma Consules, atque Primates omnes profugerunt. Interim Cæsar Picenum percurrit, Asculumque à lentulos Spinthere desertũ recipit. Hæc omnia apud ipsum Cæsarem, Cõmentariorum Lib. 1. habentur his verbis. *Itaque ab Arimino M. Antonium, cum cohortibus quinque Aretium mitit; ipse Arimini cum duabus legionibus subsistit, ibique delectum habere instituit. Pisaurum, Fanum Anconam singulis cohortibus occupat. Interea certior factus, Tignium, Thermum prætorem, cohortibus quinque tenere oppidum munire, omniumque esse Tigniorum ergà se voluntatem, Curionem cum tribus, quas Pisauri, & Arimini habebat, mittit; cu-*

Cæs. Comm. Cicero. T. Betutius Barrus

Sallust.

Cæs. Comm.

ius aduentu cognito, diffisus municipij voluntati Thermus, cohortes ex Vrbe educit, & profugit; milites in itinere ab eo discedunt, ac domum reuertuntur. Curio omnium summa voluntate Tignium recipit. Quibus rebus cognitis, confisus municipiorum voluntatibus Cæsar, cohortes legionum xiij. ex præsidijs deducit, Auximumque proficiscitur; quod oppidum Actius, cohortibus introductis tenebat, delectumque toto Piceno, circummissis Senatoribus habebat. Aduentu Cęsaris cognito, Decuriones Auximi ad Actium Varum frequentes conueniunt; docent sui iudicij rem non esse, neque se, neque reliquos municipes pati posse, C. Cæsarem Imperatorem, benè de Rep. meritũ, tantis rebus gestis, Oppido, mœnibusque prohiberi: proindè habeat rationẽ posteritatis, & periculi sui. Quorũ oratione permotus Actius Varus, præsidium, quod introduxerat, ex Oppido educit, & profugit. Hunc ex primo ordine pauci Cæsaris consecuti milites, consistere cogunt, cõmissoq; prælio deseritur à suis Varus: nonnulla pars militũ domum discedit, reliqui ad Cæsarem perueniunt; atque vna cum his deprehensus L. Papius, primipili Centurio, adducitur, qui hunc eundẽ ordinem in exercitu Cn. Pompei antea duxerat. At Cæsar milites Actianos collaudat, Papium dimittit, Auximatibus agit gratias, seque eorum facti memorem fore pollicetur. Quibus rebus Romam nunciatis, tantus repente terror inuasit, vt cum Lentulus Consul ad aperiendum ęrarium venisset, ad pecuniam, Pompeio Senatusconsulto proferendam, protinus aperto sanctiore ærario, ex Vrbe profugeret. Cęsarem enim aduentare iam, iamque & adesse eius Equites, falsò nunciabatur. Hunc Marcellus Collega, & plerique Magistratus cõsecuti sunt. Cn. Pompeius pridiè eius diei ex Vrbe profectus, iter ad Legiones habebat, quas à Cęsare acceptas, in Apulia, hibernorum causa disposuerat. Delectus intra Vrbem intermittuntur. Nihil citra Capuam tutum esse omnibus videtur. Capuę primùm se confirmant, & colligunt; delectumque Colonorum qui lege Iulia Capuam deducti erant, habere instituunt; gladiatoresque, quos ibi Cęsar in ludo habebat, in Forum productos Lentulus libertati confirmat; atque his equos attribuit, & se sequi iussit; quos postea, monitus à suis, quod ea res omnium iudicio reprehendebatur, circum familiares conuentus, Capuę, custodiæ causa, distribuit. Auximo Cęsar progressus omnẽ agrũ Picenum percurrit. Cunctę earum regionum Pręfecturę libentissimis animis recipiunt eum, exercitumque eius omnibus rebus iuuant. Etiã

ex

ex Cingulo, quod Oppidum Lubienus constituerat, suaque pecunia ędificauerat, ad eum legati conueniunt, quæque imperauerit se cupidissimè facturos pollicentur; milites imperat, mittunt. Interea Legio duodecima Cęsarem consequitur. Cum his duabus Asculum Picenum proficiscitur. Id oppidum Lentulus Spinther decem cohortibus tenebat, qui Cęsaris aduentu cognito, profugit ex Oppido, cohortesque secum abducere conatus, à magna parte militum deseritur. Relictus in itinere cum paucis, incidit in Vibullum Rufum, missum à Pompeio in agrum Picenum, confirmandorum hominum causa, à quo factus Vibullus certior, quę res in Piceno gererentur, milites ab eo accipit, ipsũ dimittit; ipse ex finitimis regionibus, quas potest contrahit cohortes ex delectibus Pompeianis; in his Camerino fugientem Vltillem Hirum, cum sex cohortibus, quas ibi in pręsidio habuerat, excipit, quibus coactis, tredecim efficit; cum his ad Domitium Aenobarbum Corfinium, magnis itineribus peruenit, Cæsaremque adesse cum Legionibus duabus nunciat. Domitius pro se, circiter viginti cohortes ex Alba, & Marsis, & Pelignis, & finitimis regionibus collegerat. Recepto Asculo, expulsoque Lentulo, Cæsar conquiri milites, qui ab eo discesserant, delectumque institui iubet: ipse vnum diem ibi, rei frumentarię causa moratus, Corfinium contendit. Hæc Cęsar in Cõmentariis. Quæ omnia libuit adscribere, cum gesta sint in agro Piceno; atque sic notare placet, quæ dicit Cicero, pro Sulla, videlicet, his temporibus nobilissimam, honestissimãque feminam, L. Torquati, inter Romanos Patricios facilè Principis, matrem, Asculanam fuisse; ex quo coniectare fas est, quanta Asculanorum fuerit, & potentia, & nobilitas; cum nec Romani Principes, totius Orbis domini, Asculanorum nuptias non sint dedignati. Nunc ad historiam. Pacato Sociali bello, traditaque tandem Italis, iam diù ab eisdem auidissimè expetita, Ciuitate Romana, pro qua solum totis viribus dimicatum. *Non enim*, inquit Cicero, *vt eriperent nobis socij Ciuitatem; sed vt in eam reciperentur, petebant;* Cum tantum quinque supra triginta veteres Romanæ Tribus essent, additæ sunt &, alię octo, siue decem, vt mauult Appianus, in quibus descripti Itali, suffragia redderent. Has inter, Cluentia, Papiaque recensentur; à Cluentia, & Papia familijs, vt Panuinius suspicatur, fortasse deriuatæ. De Cluentia hæc ille.

Cicero. Mater L. Torquati fuit Asculana.

Cicero.

Panuinius.

ie. *L. Cluentij, bello Italico cōtra Romanos Ducis Appianus meminit. Gentem etiam Cluentiam Romę nobilem Augusti tempore fuisse, eamque à Troianis, & Cloantho, comite Aeneę descendisse tradit* Virg. lib. 5. his verbis.

Virg.

......genus vnde tibi, Romane Cluenti,

Ab hac facile fieri posse, vt Tribus Cluētia nomen obtinuerit de qua mentio extat in hac vetusta Sublacensi inscriptione.

DIS. MANIBVS.
SEX. IVNIVS. SEX. F. CLVENT.
FRONTINVS.
VET. LEG. I. ITAL. VOLVNT.
VIX. ANN. LXIIX. M. IIX.
H. S. E.

huc vsque Panuinius. At ego, in Cluentianæ familiæ decus, Ciceronis adiicio testimonium, qui in oratione prò A. Cluētio Habito, habita, factus Parentis illius Encomiastes, perbreue quidem, sed præclarum de illo, quod sequens, protulit elogium ad Iudices. *A. Cluentius Habitus* (inquit ille) *fuit pater huiusce, Iudices, homo non solum Municipij Larinatis, ex quo erat; sed etiam regionis illius, & vicinitatis, virtute, existimatione, nobilitate facilè Princeps.* Hæc Cicero; qui Romanum Equitem huius F. in eadem Oratione appellat. Quid autem, si à Cluento potius, quo flumine Picenus irrigatur ager, quam à Cluentijs Larinatibus, Cluentiam Tribum deriuarem? Hac in rè (pace tua Panuini) haud errare me crederem; nam Cluentia familia, Larino in Vrbem profecta, inter equestres dumtaxat locum habuit. Ex illa nullus per ea tempora Senator in historiis, nullus notatur Consul in Fastis; satisque visum Ciceroni pro dignitate Auli Cluentij, in citata oratione, illum nominasse Equitem Romanum. Quocirca nec tantæ extitisse existimationis opinor, vt nomen Tribui inde re potuerit; nobilissimæ namque familiæ omnes celebrantur, quæ vetustis nomina Tribubus indiderunt. Æmilia videlicet, Cornelia, Fabia, Menenia, Papyria, Sergia, & Veturia; atque post bellum Marsicum, ex additis, Cestia Consularis,

Cicero.

Tribus Cluētia à Cluento flumine.

laris,

laris, Minacia consularis, triumphalisque Ælia, Iulia, Flauiaq; Augustæ omnes; quibus quidem familiis longè inferior Cluentia. A fluminibus verò denominatas legimus nonnullas, vti ab Oufento Oufentinam, Ab Aniene Aniensem, ab Arno Arniensem, à Velino tandem Velinam. Quidni à Cluento Cluentiam? Sed de hac satis. De Papia verò idem Panuinius. *Frequentissima,* inquit, *mentio est huius Tribus in vetustis marmoreis monumentis, ità vt hec vna fidem reliquis facere queat, plures quam triginta quinque Tribus fuisse*. Hęc fortè à gente Papia dicta est, Italicarum nobilissima; nam inter primos belli Socialis Duces, à Paterculo, & Appiano, Papius Mutilus refertur; cuius gens postea in Ciuitatem admissa, Consularis fuit. Papiorum enim, Mutili, & Secundini Consulum, sub Augusto in Fastis mentio extat. Item leges Papiæ; T. quoque Annius Milo, oratione Ciceronis celebratus, à gente Papia fuit oriundus, &c. A qua dubio procul hæc Tribus nomen assumpsit, cuius hi lapides meminere. *Panuinius.*

SVTRII
M. ANTEIO.
M.F. PAP. RESTI-
TVTO &c.
ROMÆ
Q. CÆCILIVS Q. L. PAPIA.
SIBI, &c.
NEAPOLI
C. MARCIVS. C. F.
PAPIA.
SIBI.ET.SVIS.LIBERTIS, &c.

Hæc Panuinius de Tribu Papia. Verum nos de gente hac adiicimus, ex ea scilicet, non modò superius relatos Consules processisse; sed etiam proceres alios, inter quos clari nominis celebratur C. Papius Trib. Pleb. cuius rogatione, omnes, qui Romę versabantur, Italis exceptis, Vrbe pulsi sunt; cùm peregrini Indigenas superarent; nec satis digni viderentur, qui cum illis habitarent. Hic verò est Papius, ille, de

quo

quo Cicero pluries, vide, & Sigonium. Est etiam M Papij. M.F. Duumuiri illustris memoria in lapide Casinensi, in quo sic legitur.

M. PAPIVS. M.F.L.MATRIVS.L.F.
DVO. VIRI. I. D.
Signum. Concordiæ, ex C.C. restituendum
Coerauerunt; eidemq; dedicarunt
Et Basim. Gradum. Aram. Sua pecunia
faciunda. coer. eidemque. probauer.

Ad iiii.Eid.Oct.Cn.Domit.C. Asinio Cos.sed inscriptionem aliam iungamus, in qua papia Familia vno conclusa conditorio, monumentum habet huiusmodi.

L. PAPIVS. L.F.TEREN.
POLLIO.
II. VIN.
L. PAPIO L.F. FAL. PATRI.
MVLSVM. ET. CRVSTVM.
COLONIS.SINVISTA N IS.ET.PAPEIS.
MONVMENTVM EX. TESTAMENTO.
L.NOVERCINI.L.F.PVB. POLLIONIS.
VIÆ. SVPERIORIS. ET. HEREDIS.

In Papiam Tribum receptas puto Asculanorum reliquias, quod vt credam suadet lapis, quem extitisse Asculi in suburbio affirmat Manutius; in illo namque fit mentio Publii Fundanij Asculani Ciuis, & Asculani municipij Patroni, è tribu Pap. sic enim legitur.

PELAGINIIA
P. FVNDANIO.P.F. PAP. PRISCO. PATRON.
MVNICIPI. OMNIBVS. HONORIBVS. ET.
ONERIBVS. FVNCTO. PATRONO CIVIT.ASCVL.

Inscriptionem sic explico expressis literis primo versu.

PELAGINIIA.

Publio Fundanio Publii filio Papia. Prisco Patrono. Non autem, vt in alia Bellunensi malè producit Valerianus, pro PAP. Papinius; neque PAP. Papiria, vt in Lusitano Firmani ho-

hominis titulo declarauit L. Andreas Resendius; sic enim legitur apud eundem.

C. AXONIVS Q. F. PAP.
LEG. XX. NAT. COL.
FIR PICENO. SE. VIVO.
MONIMENT. FECIT. SIBI. ET.
FR. Q. AX. Q. F. Et in alia apud eundem.
Q. SEVIVS. Q. F.
PAP. FIRMANVS.
VOTVM. DEO.
ENDOVOLICO.
S. L. M.

Licèt Resendius, pro PAP. Papiria, producat in prima inscriprione. Papiria namque vna è xxxv. vetustis Tribubus, non decurtata, sed producta est, in antiquis monumentis, vt illo Aletrii.

L. CALPVRNIO. L F. PAPIRIA. ASELLIO.
VI. VIRO. AVGVSTAL. &c.
Et in Sabinis.
DEO. INVIC.
SERAPIDI. ET.
SERVATORI.
D. IVNIVS. D. F. PAPIRIA.
VAERGVLENVS, &c.
Fulginij.
P. AELIO. P. F. PAPIR.
MARCELLO, &c.

Atque hæc de Papijs, Papiaque Tribu; quam coniecturã lapidis supra relati, ad nostrates iam productos spectare autumo. Papiis quoque addam inscriptionem, quæ legitur ad Lirim fluuium. Man.

L. PAPIVS. L. F. TER.
POLLIO.
II. VIR.
L. PAPIO. L. F. FAL. PATRI.

M MVL

MVLSVM.ET.CRVSTVM.
COLONIS.SINVISSANIS.ET.PAPEIS.
MONVMENTVM.EX.TESTAMENT.
L.NOVERCINI.L.F.PVB.POLLIONIS
VIÆ.SVPERIORIS.ET.HEREDIS.

At non tantum in Papiam, ſed in Fabiam quoque Tribum admiſſos noſtrates, crediderim: extat enim dimidio fractus lapis, & maiori parte abraſus, imo ſummi Templi lithostrato inſtratus, ad Pœnitentiarii locum à confeſſionibus, ſub organis, in quo ità ſcriptum uidimus.

....
........Q.F.FAB.
....
.........VIR..............
........OFFA.P........

Eſt & aliud monumentum ad Vallem Veneream, in quo Fabia Tribus ità exprimitur.

P.DIANI.P.F.
FAB.NIGRI.
OSSA.

Legitur inſuper Piſis, in Saxo, P. Saturii Picentis memoria, è Tribu Fabia, Aſculanorum Patroni; quam alibi, pro temporis ratione integram apponimus. Nunc verò, ne quid pro antiquitate illuſtranda ſileamus, Cluentiæ, Papiæ, Fabiæque *Tribus Velina.* Tribubus addamus Velinam; quam legimus Aſculi in alio dimidiato lapide, è regione Domus Tullij Corui, ex Sacra Diui Stephani familia, probatæ nobilitatis Equitis, ità.

.......DIVS.M.F.MALLEN........
.........TR.MIL.VEL.CEN.........
.........CASTRO.TRVEN.........
........FILEIS.VIVA.FEC.........

Cuius quidem inſcriptionis notas illas, ſecundæ lineæ TR. MIL. VEL. Tribunus Militum, Velina, interpretanda eſſe, quis neget.

Addamus & Meneniam, in lapide apud Caſtoranum, ante fores Baſilicæ Eccleſiæ.

T.SEN.

T. SENTIVS. MEN.
SCRIB. V̄ I. VIR.
GARGONIA. ALETE.
VXOR.
T. SENTIVS. CHRESIMVS.

At de Tribubus, ex coniecturis ſatis. Ne impius interim erga reliquos haberi iure poſſim, ſi Cluentiorum tātummodo, Papiorumque adoreas celebrans, aliorum fœderatorum Ducum illuſtres non producam memorias; fuerunt namque & aliorum quorundam, in bello Marſico celebrium poſt adeptam Ciuitatem, clariores poſteri. Memorantur ab Hiſtoricis præter alios celebriores, hi copiarum Ductores, L. Pontius Teleſinus, M. Vetius Cato, quem Pub. vocat Cicero, & T. Afranius, Herius, ſiue Herrius Aſinius. Ne quæſo muſſites, amice lector, neuè retrorſum vultum auertas, ſi nunc, præter inſtituti mei rationem, longius mihi euagari contingit. Id enim iure Itali à nobis poſtulare poſſe videntur; nam ſi cum eiſdem in bello Sociali, ſocias habuimus ærumnas, communeſque clades, cur non, pace parta, participes fiant à nobis eorundem poſterorum gloriæ? Vt autem ſigillatim, ex hiſtoriarum, lapidumque latebris eas in lucem publicam producam, è Pontiis exordiar; ex quorū tamen gente varijs agnominibus Conſules numerantur in Faſtis, C. Pontius Nigrinus, Cn. Acerronii Collega, anno ab V.C. Dccxc. & L. Pontius Teleſinus, C. Suetonij Paulini Collega, anno ab V.C. Dcccxix; quem vtique, vt Philoſophum, & inſignem virum, plus vno loco laudat Philoſtratus. Tertius hic eiuſdem nominis occurrit in hiſtorijs; quorum primus Caius prænomine, Herennij F. patre prudentiſſimo natus, Samnitū Imperator, T. Veturio Caluino, Spur. Poſthumio Cos. ad furcas Caudinas Romanum exercitum ignominioſè miſit ſub iugum. Alius verò vir, domi, militiæque fortiſſimus, Carbone, & Mario Cos. Kal. Nouemb. ità ad Portam Collinam, cum Sulla dimicauit, vt ad ſummum diſcrimen, & eum, & Remp. adduceret: quæ non maius periculum adiit, Anni-

Pontij

Roman. exercitus miſſus ſub iugum.

balē intra tertium milliariū conspicata, quā ea die, qua circunuolans ordines exercitus sui Telesinus, dictitansque adesse Romanis extremum diem, vociferabatur, subruendā, delēdamque Vrbem; adiiciens, nunquam defuturos raptores Italicæ libertatis, lupos, nisi sylua, in quam confugere consueuissent, effet excisa; vt pluribus prosequitur Velleius; cuius Auctoris plura à nobis in bello Marsico sunt relata. Huius autumo Nepotem, Consulem, C. Suetonii Paulini Collegam. Ex hac eadem gente duo pariter Pontifices oriundi, ex tabula Sutrina, L. scilicet Pōtius P.F. ac L. Pontius Aquila; qui etiam Tribunus nominatur à Suetonio. Est clara memoria C. Pontii Peligni, in lapide, quem hìc exponimus.

C. PONTIO. C.F.FAB.
PELIGNO.TRIB.MIL.
LEG.X.GEM.Q.CVRAT.
LOCOR. PVBLIC.
ITERVM. ÆDILI. CVRVL.
LEGATO. PRO. PR.] ITERVM.
EX.S.C.ET.EX.AVCTORITA-
TE. CÆSARIS.D.D.

Pontius verò Fregellanus, vnus è ministris stuprorum Albucillę, Satrij secundi Vxoris, famosæ illius multorum amoribus, Senatorium amisit ordinem, postquam ipsa Albucilla delata est impietatis in Principem. Tac. ann. Lib. 6. *Tacitus*

Passim verò aliorum huius gentis nomina in antiquis monumentis prostant, vt in illo Ferentini, in Basilica Ecclesia, in quo Pontiæ Sabinæ Flaminicæ legitur memoria.

O. CÆCILIO. Q. F.
AN.. OPTATINO.
PRÆF.COH.I.AQVI.
TANOR. EQVIT.
PONTIA.T.F.SABI
NA. MATER.
FLAMINICA.
L.D.D.D.

In

In alio Romano, tum Pontiæ Gnesiæ; tùm viri illius L. Pontij Horaei, aliorumque priuatæ conditionis hominum notitia proſtat.

D. M.
PONTIÆ.GNÆSIÆ.
CONIVGI.KARISSIMÆ.
ET.SANCTISSIM.
L.PONTIVS.HORAEVS.

In alio item, aliud eiuſdem gentis.

TI. CLAVDIO. PHÆBO.
VIX.ANNIS.XXXV.
NATALIS.DE.SVO.
P.PONTIVS.MAXIMVS.
ET. C. PONTIVS. PAVLVS.
ET.C.PONTIVS.PONTIANVS.
F. H.

Proſtat inſuper in ædibus Maſſaciorum, è Cæretanis allata tabula, in qua M. Pontij Celſi expreſſum eſt nomen, viri Decurionis, ità.

M.PONTIVS.CELSVS.DICTATOR.ET.SVETONIVS.
CLAVDIANVS.DECVRIONES.

Abeat verò in malam crucem, è gente Pontia, Pilatus, qui iniquè affigi Cruci paſſus eſt Chriſtum Seruatorem. Hic Sextus fuit Procurator Iudææ, cum poteſtate Præſidis; cuius, præter Euangeliſtas, meminere Tacitus, & Ioſephus. Miror autem, cum Lipſio, cur Syriæ procuratorem, nimis fusè vocet illum Tertullianus in Apologetico. At ſi Pilati iniquitate diffamatur Pontiorum Domus, apud Chriſtianos redintegratur, gloria Sancti Pontii, Equitis Romani, martyris; qui Galliæ præfectura condecoratus, ad Chriſti fidem Philippos Cæſares adduxit; de quo ad pridie idus Maij ſic in Romano legitur martyrol. *In Gallia S. Pontij Martyris fama floret, cuius prædicatione, & induſtria, poſtquam duo Philippi Cæſares ad fidem Chriſti conuerſi ſunt, ipſe ſub Valeriano, & Gallieno Martyrij palmam adeptus eſt.* Chriſtianum inſuper nomen illuſtrauit mirum in modum Pontius Paulinus, quem Conſulem creatum fuiſſe autumat Baronius, anno Chriſti cccLXXV. Hunc,

Pilatus è gente Pontia.

S. Pōtius Eques Roman. Martyrologiū.

Baron.

&

& Pontiæ, & Anicię germen sobolem celebratam inuenimus, tùm Ausonij carminibus; tùm Ambrosij elogio. Legitur verò ad Fornaces, in effracto lapide.

........PONTIA.Ɔ.L.TAVI.......
.....CALLISTA.T.L.PIA.L.....
..........CONCVBINA.SE..........

Et in ædibus Iacobi Palutij, inter Diui Petri Martyris Templum, & Portam Solestanam.

............VI...........
.........VIDENVS........
.........STATIVS.......
...ONTIA.ƆL.PHIL...
....LT.TIA.....Ɔ.L.. ....
......CLEOPATRA.....
...........TIA.Ɔ.. ....
;..........ARTIA.......

Singulis vtriusque inscriptionis versibus initia desunt, vt patet, ac fines; quo vitio omnia ferè alia nostræ Ciuitatis epigrammata laborant; nam lapides, qui à nostris conuehuntur fluminibus, corrosi sunt, ac muscosi; ut natura breui ita exedãtur, ac proinde deformes in illis incisę notę facillimè obliterentur. Sed in postrema inscriptione P. præponerem quarto, quintoque versui, illosque sic redintegrarem.

PONTIA.Ɔ.L.CA.....
PONTIA.Ɔ.L.PHIL......

Appianus. Pontios indè sequantur Vetij; nam P. Vetij Catonis, Marsorum Ducis meminit Appianus; de quo & hæc M. Tullius

Cicero. Vectij. in Antonium (*Memini colloquia, & cum acerrimis hostibus, & cum grauissimè dissentientibus Ciuibus CN. Pompeius Sex. F. Consul me præsente, cum essem Tyro in eius exercitu, cum P. Vectio Catone, Duce Marsorum, inter bina Castra colloquutus est: quo quidem Sex. Pompeium fratrem Consulis, ad colloquium ipsum Roma venire, doctum virum, atque sapientem; quem Cato cum salutasset, quem te appellem inquit? At ille, voluntate, hospitem; necessitate, hostem.* Ex Vectia, numerosa agnominum familia, præcipui nominis celebrãtur Q. Vettius Vettianus Marsus, inter claros relatus

Tullius. oratores à Tullio (Vectia verò gens, non tantum apud Marsos,

sos floruit; sed etiam apud Marrucinos)M. Vectius Bolanus, Britanniæ Præfectus, Taciti notus scriptis; quem etiam lego Consulem, cum C. Calphurnio Pisone in lapide montis Coelij, ad D. Stephani, propè nauicellam. L. Vectius Paulus, cũ T. Iunio Montano. Vectius Rufinus coh. VI. PP. per quem mensura acta in separationibus fundorum Agri Asculani. Alius eiusdem nominis, Vrbis, Prætorijq; Præfectus; necnon suffectus Consul, cum C. Meionio Rufio Volusiano; quem Statium Vectiũ Rufinum appellat Sigonius; M. Vectius Marcellus, Marrucinus, Eques Romanus, Neronis Procurator, cuius tum Plinius; tum lapis hic meminit Teatinus. *Tacitus.* *Plinius.*

M. VECTIVS. MARCELLVS. PROC. AVGVSTORVM.
ET. HELVIDIA. C. F. PRISCILLA MARCELL. S. P. F.

M. Vectius Pius, Eques Romanus, notus hoc monumento.

M. VETTIO.
M. F. FAL. PIO.
EQVO. PVBLICO.
PRÆFECTO.
COH. VI.
TRACVM.

De P. Vettio Chilone, homine equestris ordinis honestissimo, & ornatissimo agit Cicero in Verrem Lib: 3. *Cicero.*

Gabinius Vectius Probianus; cuius prostat in Foro Romano hæc memoria.

GABINIVS. VETTIVS.
PROBIANVS V. C. PRÆF. VRBI.
STATVAM. QVÆ. BASILI
CÆ. IVLIÆ. A. SE. NOVITER
REPARATÆ. ORNAMENTO.
ESSET. ADIECIT.

Vettius Bassus, relatus à Valeriano, in Syllabo Auct. è quorum voluminibus Hieroglyphica ipse composuit. Vettius tandem Agorius Prætextatus; cuius legitur elogium Romæ, ad Diui Alexij.

VE-

VETTIO. AGORIO. PRÆTEXTATO. V. C. ET.
CORRECTORI. TVSCIÆ. ET. VMBRIÆ.
CONSVLARI. LVSITANIÆ. PROCONSVLI.
ACHAIÆ. PRÆF. VRB. PRÆF. PRÆTORI.
ILLIRICI. ITALIÆ. ET. AFRICÆ. COS. DESIGNATO.
LEGATO. AMPLISSIMI. ORDINIS. SEPTIES.
ET. AD. IMPERANDVM. REB. ARDVIS. SEMPER.
OPPOSITO
PARENTI. PVBLICÆ. PRIVATI. MORE. VERENDO.
VT. ETIAM. STATVÆ. IPSIVS. DOMVS.
HONORARE. INSIGNIA. CONSTITVI.
LOCARIQVE. CVRAVIT.

Baron. *Macrobius.* *Hieron.* *Ammianus.*

Vide Baron. ad Christi ann. Ccclxxxii. Macrobius hunc eundem Vettium Prætextatum, sacrorum omnium Præsulem nominat; quem & in suis Saturnalibus interloquentem inducit; ad quem etiam datæ habentur plures Epistolæ Symmachi; atque de illo Hieronymus hæc scribit ad Pammachium. *Miserabilis Prætextatus, qui designatus Consul est mortuus; homo Sacrilegus, & Idolorum cultor. Solebat ludens Beato Papæ Damaso, dicere: facite me Romanæ Vrbis Episcopum, & ero protinus Christianus;* De quo sæpius Ammianus, cum de ipsius legationibus agit, ac Præfecturis. Erat æquè impia, atq; vir, eiusdem Vxor Vettij Prętextati, nomine Paulina, quod sequens inscriptio declarabit.

FANÆ. ACONIÆ. PAVLINÆ. C. F. FILIÆ. ACONIS. CATVLLINI. T. C. EX. PRÆF. ET. CONSVLIS. ORDIN. VXORI. VETII. PRÆTESTATI. V. C. PRÆF. ET. CONSVLIS. DESIGNATI. SACRATÆ. APVD. ELEVSINAM. DEO. BACCHO. CERERI. ET. CORÆ. SACRATÆ. APVD. LÆRNAM. DEO. LIBERO. ET. CERERI. ET. CORÆ. SACRATÆ. APVD. AGYNAM. DEABVS.
ITAVOBOLITÆ. ISIACÆ.
HIEROPHANTRIÆ. DEÆ.
HECATÆ. GRÆCO. SACRATÆ.
DEÆ. CERERIS.

Lege

Lege verba Baronii To.4.ſub L.B.de Vettiis. Liuius Andreas Reſend.ſequentem profert inſcriptionem Lib.4.

PROSERPINÆ.
SERVATRICI.
C. VETTIVS. SIL-
VINVS. PRO. EV-
NOIDE. PLAVTIL-
LA. CONIVGE. SIBI.
RESTITVTA.
V.S.A.L.P.

Hanc proponit Panuinius in Ciuitate Romana. Panuinius.

L. VETTIO. SYNTROFO.
RELIGIOSO.
A. MATRE. MAGNA. CAPELLATO.
VETTIA. AMOR. DE. SVO. FECIT.
POSTERISQVE. EORVM.

His iungamus è noſtratibus, Vettium Picentem, orationem Lepidi Conſulis ad populum ſatis notum, in hiſtoriis C. Criſpi Salluſtij; necnon C. Vettium Polum, Patronum Collegij Fabrùm, & Centonar. Firmanum hominem; cuius extat hęc memoria Firmi, in lapide.

ALLIENÆ. T. F.
BERENICÆ.
C. VETTIVS. POLVS.
VXORI.
SANCTISSIM. ET.
C. VETTIVS. POLVS.
MATRI.
PIISSIMÆ PATR.
COLL. FABR. ET. CENT.

Ab ALLIENA C.Vettii Poli coniuge honeftiffima, alienus fit probrofus, & Cœlo inuifus, alieni tori violator, Vettius Valens; cuius meminit Plinius, & quem Scribonius Largus, Apuleii Celfi auditorem, & fuum in medicina afferit condifcipulum; de cuius lafciuia, fumptoque fupplicio plura Tacitus. Et hæc de Vettijs. Nunc de Afranijs, quorum Domus Romæ Prætoria, anno ab V.C.DXLII. Appio Claudio Pulchro, & Q.Fuluio Flacco iii. Cos. inter alios namque Prætores, inuenio C. Afranium Stellionem., apud Liuium. Gens eadem illuftris in Vmbria; ex qua C.Afranius, in fociali bello Vmbrorum Dux celeberrimus memoratur, tum ab Appiano; tum à Floro. Celebrantur quinetiam poft bellum Italicum, ex hac familia, L. Afranius, cum Q. Cæcilio Metello Cos. anno V. C. Dclxxxxiv. qui Magni Pompeij legatus, aduerfus Cæfarem, multa geffit in bello Hifpanico. Afranius Burrhus, Neronis Rector; cuius fcelere Romæ (vt inquit Tacitus) *grande defiderium manfit per memoriam virtutis*. Afranius Quintianus, vir Senatorij ordini, fed molli corpore infamis, & à Nerone probrofo carmine diffamatus. Sex. denique Afranius Serenus, priuatæ conditionis vir; de quo hoc legitur in faxo Romano.

Plinius. *Tacitus* *Afranij* *Appianus.* *Florus.* *Tacitus annal. lib. 14.*

SYMPHERVSÆ.
PIÆ.CONIVGI.SANCTISSIMÆ.ET.
PARENTIBVS. EIVS.
Q.GEMINI. PAMPHILI.ET.
GEMINIÆ. SIMPHERVSÆ.
SEX.AFRANIVS.SERENVS.
NOM.LIB.LIB.POSTERISQVE SVIS.
ET.GEMINIS.IIII.
DORYPHORO.MIRTILO.CYPARI.VICTORINÆ.

Afinij. Afranijs adiiciamus Afinios, ex Herij, fiue Herrij Prætoris, gēte, Marrucinis fortaffe oriundos: nullus namq; alicuius nominis, ante Sociale Bellum, præter Afinium Herium numeratur; Afinia namque gens illuftrata ab Augufto, qui non iniuria extulit Afinium Pollionem; non tamen antiqua in Vrbe: hinc Tacitus de Afinio Agrippa loquens, hæc ait. *Fine*

Tacitus

anni

anni excessere insignes viri, Asinius Agrippa, claris maioribus, quamvetustis, vitaque non degener, &c. postea verò multi Consules numerantur in Fastis. C. Asinius Pollio, cum Cn. Domitio Caluino ii. V. C. anno Dccxiv. C. Asinius Pollio Iunior, cum C. Antistio Vetere, anno V.C. Dcclxxvi. Asinius Agrippa, cum Cosso Lentulo anno V. C. Dclxxviii. Q. Asinius Marcellus, cum M. Acilio Auiola, anno ab V.C. Dcccvii. Lucius tandem Asinius Gallus, cum P. Mario Celso, anno ab V. C. Dcccxv. Hos inter, vti Luna inter minora sydera nitet clarior Asinius ille Pollio Iunior, Orator, Historicus, Poeta, Imperator, Triumphator, Regum Hospes, Augustorum familiaritate, gratia, affinitatibus conspicuus, Mantuani Maronis, Venusinique Flacci amicissimus, eorundemque cerminibus decantatus; Tullij tandem, Senioris Plinii, Cornelij Taciti, Velleii, Quintiliani, Dionis, Suetonij, Suidæque scriptis notissimus. Huic filius natus, Asinius Gallus, quem captis Salonis, Dalmatica vrbe, agnomento dixere Saloninum; licet id cognomen Tacitus, & Dio illi nusquam tribuant. Is Saloninus duxit Vipsaniam Agrippæ filiā, dimissam paulo antè à Tiberio, qui ex ea susceperat Drusū, quod scripsit Tacitus Li.1. Ann. *Nec* (Gallus) *ideò iram eius leniuit, pridem inuisus, tanquam ducta in matrimonium Vipsania, M. Agrippæ filia, quę quondam Tiberij vxor fuerat plusquam ciuilia agitaret*. Suscepit *Pollionisque Asinij patris ferociam retineret*. ex ea liberos complures, virilis sexus, istos scil. C. Asinium Saloninum; de quoità, Ann. iii. sub finem idem Tacitus. *Postremum obiere eo anno viri illustres, Asinius Saloninus, M. Agrippa, & Pollione Asinio auis, fratre Druso insignis, Cæsarique progener destinatus*. Asinium Gallum, de quo Suetonicus; & Asinium Pollionem; de quo Plinius Lib. xxxiii. Cap. 2. Tacitus, Dio, & Fasti. Asinium Agrippam; de quo idem Tacitus Lib. 4. & Asinium Celerem; quem Consularem Plinius appellat, & recenset sub principe Caio, quod verū stēma Asinium. Indicat hoc Tacitus Lib. 4. Ann. vbi de morte Asinij Galli hæc ait. *Scilicet medio triennio defuerat tempus subeundi iudicium consulari seni, tot consularium parenti*. Plures insuper

Asiniæ gentis, diuersis prænominibus memorantur à Tacito Annal. Lib. 2. Atque hæc de Asiniis. Multa fortasse videri possent; ne tamen priuatis nominibus eiusdem generis iniuriam faciam, antiquo lapide, vt moris est, seriem ipsorum terminare non displicet; in quo Romę sic legitur.

D. M.
C. ASINIO. C. F. PRISCO. VIXIT. ANN. XX. ET.
ASINIÆ. C. F. IVVENILLÆ.
VIXIT. ANN. XXII.
FILIIS. PIISSIMIS. FECERVNT.
C. ASINIVS. CHRYSEROS. ET. CINCIA.
EVTICHIS. PARENTES. ET. SIBI. ET. SVIS.
LIBERTIS. LIBERTABVS. POSTERISQVE.
EORVM. LOCVS. EMPTVS.
A. LIBERTIS. ET. LIBERTABVS.
IVLIÆ. EPIPHANIÆ.

Ad nostra redeamus. Cũ Roma ad bellũ ciuile deuenisset, Asculũ Cæsaris partes sequutũ est; & postquam Romanũ Imp. ad Octauium peruenit, vrbis nostræ confinia, non exigua incremēta acceperũt. Hoc testatur Frontinus de Re Agraria de Limitibus. *Cum enim D. Augustus* (inquit) *ciuium Romanorum numerum multiplicare conaretur, illarum vrbium maxima finium pars data est colonijs, quę in remotiora loca, & longè à mari posita videbantur. Hinc in Piceno, fertur, inter montium Præcutianorum quandam partem, oppidi Asculanorum fine circundari.* Ab Augusti temporibus, vsque ad Vespasianum habemus præclara Asculi monumenta. Hinc Plinius Senior scripsit. *Finitur Præcutiana regio, & Picentium incipit. Cupra oppidum, castellum Firmanum, & suprà id colonia Asculum, Piceni nobilissima.* Nec non Antoninus Pius, Italiam distinguēs in sexdecim prouincias, præcipuas vrbes enumerans, Asculum refert. *Antoninus Pius,* inquit Volaterranus, *in prouincias sexdecim diuisit Italiam* I. *Cãpaniam. 2. Tusciam cum Vmbria, in qua Roma. 3. Nursiam, in qua est Reate 4. Flaminiam, in qua est Rauenna. 5. Picenum, in quo est Asculum 6. Liguriam, in qua est Mediolanum. 7. Venetiam, cum Istria,*

in

in qua est Aquileia. 8. *Alpes Cottias, & Apenninum, in quibus est Genua* 9. *Samnium in quo est Beneuentum.* 10. *Apuliam, cum Calabria, in qua est Tarentum* 11. *Brutiam, cum Lucania, in qua est Rhegium* 12. *Rhetiam primam.* 13. *Rhetiam secundam.* 14. *Siciliam.* 15. *Sardiniam* 16. *Corsicam.* Meritò igitur Leuita Sanctus Valentinus, Sancti Emygdij martyris acta recensens, hæc scripsit. *Erat enim Asculum metropolis ciuitas, à Rauenna vsque Rhegium, post vrbem Romam, in toto Adriatico littore, præ cæteris ciuitatibus diues, florens, & præpotens; quæ munita natura, humanoque opere mirifice ornata, generosaque ciuium frequentia Paradiso Sancto Dei videbatur simillima.*

Corruente Romano imperio, & barbarorum peste Italiam peruadente, Asculum, clades, ruinas, incendia multoties passum est. Barbari ipso aliquando potiti sunt: at verò ciues strenuè arreptis armis, eos tandem profligarunt. Penes Episcopum fuit illius dominatus, ab anno Christi ccccl. ad annum ferè mcc. quo tempore, violentum, & sæuũ imperiũ gessit Marcocucaldus Architriclinus regni Siciliæ. Innocentius III. Asculi dominium contulit Actio Estensi, anno Christi mccxiii. Huic succesſit Aldobrãdinus, eiusdem filius. Enzius Rex Sardiniæ multas ærumnas intulit. Fridericus expugnauit; ferè deletum à Manfredis fuit. Carolus primus Andegauẽsis, Rex Neapolis, eo potitus est. Tùm subijt Dominiũ Ioannis Vennibene, Malatestarum Ariminensium, Philippi de Massa, Homizzij Albernotii, Iosiæ Aquauiuæ, & Ladislai Regis Neapolis. Anno Christi reparatoris mccccx. Comes Carrariensis, Frãcisci Senioris, Pataui Principis filius (abundè cognita fortissimi, & præclarissimi viri virtute, singularique prudentia, cum iam pluries contra Brachium decertasset) Asculi dominium suscepit. Anno verò mccccxiii. diem suum obiit; & Reginæ Ioannæ secundæ auctoritate, non sine Asculanorum consensu, eiusdem filii, Ardizzonus, & Obizzius illi fuerunt subrogati. Ardizzonus ex Antonia, sorore Francisci Sfortiæ prolem suscepit vnicam filiam, quæ nupsit Iosiæ Aquauiua Duci Atriæ. Carrariensium verò adhuc num extant gentilitia Stemmata in plerisque eiusdem Ciui-

tatis

tatis locis. Tandem anno Mccccxxvi. ad dominium Romanæ Eccleſiæ peruenit, ſub quo feliciſſimè degit, conſtanti gaudens quiete.

Finis Libri Tertij.

SEBASTIANI ANDREANTONELLI IVRISP. ASCVLANI,

Asculanæ Historiæ LIBER QVARTVS.

DE situ, agri fertilitate, aeris temperie, aquarum copia, incolarum moribus, ciuitatis origine, primus liber luculenter. De gestis, ad belli socialis vsque tempora, de Colonia deducta, & de municipijs verba fecimus in secundo. Tertius est de Bello Italico, de vario Asculanorum statu, & fortuna. Quartus, qui & postremus, Asculanorum Diuos tum qui Beati; tum qui Sancti vocantur; necnon claros in literaria, & bellica re viros enumerat. Verum, quia de Diuis initio agendum, res ipsa hortari videtur, vt pauca de superstitiosis Asculanorũ Dijs edisserã. Et primũ quidem de Aesculano, à quo fortasse Asculanũ deductũ genus. Aesculanus Deus æris habitus, quem antiquitas anili, vanæq; religioni plus æquo dedita, locupletandorũ hominum habuisse facultatem fabulata est. Deriuatum nomen putat Varro ab asse; alii ab auri similitudine: ęs enim propriè species est metalli, rubro colore; & quia primo seculo maximo in pretio fuit, adeò ut ex eo pecuniam, nondum effosso

auro Ianus signaret, factū est, vt pro ipsa pecunia fuerit vsurpatum; vnde apud Ouidium.

Aera dabant olim, melius nunc omen in auro.

Picus, vt iam dictum, à Fauno in Deorum numem relatus est. Herculi Deo Seruatori, & Liberatori statuam erexerūt Asculani; atque ne hostili vastarentur incursu, Ancariam Deam patriam coluere. Coluerunt quoque Iouem Hammonem sub Arietis forma; Venerem, Musas, Aesculapium, Apollinem, Deam Tellurem, & Fortunam Reducē. Sed posthabitis superstitionis priscorum numinibus, volitet calamus ad Superos Christi fideles.

Iam trecentesimus supra tertium à mundo redempto, annus voluebatur, cum Euangelii lumen Asculi illucescere cæpit. Hinc carptim de iis Diuis, qui Sancti apud Christianos; postmodum de iis, qui Beati dicuntur, pertractandum est; ac primo de Sancto Emygdio.

Sanctus Emygdius, apud Treuerim (quę urbs Galliæ inter Belgas ad Mosellam fluuium sita est Colonia deducta sub Claudio, ab Ausonio, inter claras vrbes celebrata) nobilibus ortus parentibus Christianę religionis studio Romam profectus; vbi à Diuo Marcello Pont. Max. Episcopus creatus, Asculum, ad Christi fidem propagandam missus, Picenorum Apostolus, in persecutione Diocletiani Imperatoris, sub Polymnio Præside, nonis Augusti, capite truncatur; atque illustri martyrio coronatur. De quo illud memoriæ proditum, vt de Beato Dionysio Areopagita; abscissum videlicet proprium caput sustulisse, & progressum ad mille fere passus gestasse, Corpus requiescit Asculi, in subterraneo Sacello, eidem Emygdio consecrato, sub arca lapidea, cancellis ferreis circunsepta. De hoc Diuo, Asculanorum Patrono agunt Valentius, Martyrologium Romanum, Petrus de Natalibus, Cæsar Cardinalis Baronius, Pisaurensis, Martyrologium Germanicum, Ludouicus Zacconius Equilinus, Ioannes Michael Pius Bononiensis, Abraham Bzouius ad Baronij Annales, & alij. Marinus quoque Tufus, amicus, & ciuis meus, quem nuper immatura mors è viuis sustulit, huius Sancti Episcopi gesta, Tragico prosecutus est Stylo, Poetico quippe

S. Emygdius anno Christi 303.

in-

ingenio hic Vir pollebat; licet tragicum illius carmen languidius, & humilius quam grandius videatur. Pergamus ad reliquos.

Sanctus Valentinus Leuita, Sancti Emygdij discipulus, prout ipsemet in prooemio Gestorũ Emygdij, ad Melchiadem Pont. Max. de seipso refert. Ex illius historia desumpsit Emygdij acta Petrus de Natalibus; sed aliqua indigent censura; sicut ad Non. Augusti adnotauit Baronius in Martyrologio. *S. Valentinus.*

Sanctus Euplius, Sancti Emygdii discipulus alter, diaconus à Sancto Marcello P.P. creatus, sæuiente Diocletiani in Christianos persecutione, martyr factus; de quo idem Valentinus. Non tamen idem est Euplius, ac qui eandẽ persecutionem Catanæ in Sicilia passus est, sub Caluisiano Consulari; cuius dies Festus celebratur pridie Idus Augusti; de quo plura Baronius ad finem anni Iesu Christi trecentesimi tertij Annal. Tom. 2. *S. Euplius.*

Sanctus Germanus item, Sancti Emygdij socius, eodem tempore martyrium est consecutus pro Christianæ fidei cõfessione. Corpus illius conditum Asculi, vna cum Emygdio, qui & Emindius, rudi seculo nominatus, cum Euplio, & Valentino sociis; sic enim rudi versu legitur in sarcophago. *S. Germanus.*

CVM SOCIIS ALLIIS
EMINDIVS HIC
REQVIESCIT.

De quibus fortasse intelligendus Cardinalis Baronius, eodem Annal. Tom. 2. ad annum Christi ccciij.

Sancta Polysia, Polymnij, Asculi Pręsidis filia, Christianã fidem à Diuo Emygdio edocta, ac ab eodem baptizata, patris in Christianos persecutionem vitans, ad montes confugit, ibique in domino occubuit. Extat in monte Polysio, ab ipsamet Polysia denominato, in huius Sanctæ honorem extructum Sacellum; atque ibi fama est, illius corpus humatum. Taceo de industria, docti viri sententiam, qui Polysium *S. Polysia.*

putat inscribi Apulesium, Coloniamque facit, ex veteri lapide apud Panuinium; cum Apulesium in Pannonijs, siue Daciæ Colonia sit, Bonfinio Decad. 3. Li. 8. Rerum Hungaricarum, ex illustri hac Epigraphe.

COCCIÆ VALERIÆ
P. TENACIVS GEMELLINVS. AVG.
COL. APVL. EX. TESTAMENTO.
P. TENACII. VINDICIS. E. LEG.
P.C.L.D.D.D.

S. Christantianus. Sanctus Christantianus Martyr, Asculanæ Vrbis Patronus, iacet Asculi, vt in quodam legitur Sanctorum catalogo, Mediolani excuso. Hunc Sanctum Leuitici ordinis fuisse, coniicitur ex Icone; illiusque aduocamus subsidium, cum Cœli mutationes, tempestates, nimbos, atque grandines ingruunt. Quo verò tempore, quodue martyrij genus sit passus, nusquam adhuc legimus. Ad Sancti Victoris Ecclesiam, in Diui Christantiani honorem, publicæ ex voto rogationes fiunt iii. Idus Maii, quo celebratur eius festus dies, vt ex Tabulis Asculanæ Ecclesię patet. Corpus conditum in maiori Ecclesia, ex catalogo superius relato; percepi insuper, quod oppidum est in Fretanis, siue Caracenis, vbi ad Sãctorum, Emygdii, & Christantiani, Asculi Patronorum honorem adhucnũ extat templum, multo aere cõstructum; ibique fama est Asculanos quosdam diù consedisse, patriisque Sanctis dedicasse Templum. Retulit id nobis Andreas Cauutius Asculanus, e familia Sancti Francisci Capuccinus, vir tempestate nostra, inter Theologos, & Sacros Concionatores perquam celebris.

S. Gualterius. Sancti Gualterii corpus, ex agro Firmano, belli tempore Asculum translatum, vbi quiescat ignoro. Huius sacræ prædæ, apud publicum solummodo tabularium habetur mentio in quibusdam Ioannis xxii. Pont. Max. ab excomunicatione absolutionum Bullis. Nam Asculani milites, omnis humanitatis obliti, calamitatum, ac cædium sub Alexandro IIII. a Firmanis acceptarum memores, rabida feritate in Firmanos

ipsos,

ipsos, tunc Ecclesiæ Romanæ rebelles insurrexere; vt nec sexui, nec ætati parcẽtes, omnia fuerint ferro, flammisque populati. At quia non solum ab ipsis nouem Firmanorum capta oppida, & plures laici occisi; nonnulla item incensa Templa, trucidati Sacerdotes, manus in sacras iniectæ Virgines, & Sancti Gualterii corpus prædæ obiectum fuit; idcircò sacris interdicti, veniam à Ioanne XXII. impetrarunt.

In Sancti Benedicti Martyris honorem, pridie Idus Nouẽbris celebratur Asculi festus dies. Huius Sancti argento ornatum caput, in Ecclesia Sanctæ Mariæ Maioris venerationi est. Quo verò tempore ex Blouia Asculum fuerit adsportatum, non satis compertum habeo; constat vero, Benedictum hunc, vnà cum Ioanne, Matthæo, Isaaco, & Christino martyrium subijsse; de quibus ad eundem diem Martyrologium. *S. Benedictus.*

Sancta Venus, siue Venera Virgo, & Martyr Asculana, quam Venerandam corruptè legimus in Tabulis instauratis Asculanæ Ecclesiæ, iacet Asculi in Basilica Ecclesia, vt habetur in catalogo Sanctorum Italiæ: Agitur eius Festus dies 18. Kal. Decembris. At quo tempore martyrium subiret, me latet: illud verò certum est, pro Christi fide, in feruenti dolio positam fuisse, ex Iconibus. De hac Sancta Virgine, & Martyre agit etiam Ioannes Michael Pius Lib. 5. Hæc de Sanctis. Nunc de Beatis, & de iis qui sanctitatis fama posteris relicta, diem suum clauserunt.

Beatus Conradus, Francisci Miliani, & Agnetis Saladinæ, vtroque latere, apud Asculum honesti, nobilisque generis filius. Hic Sancti Francisci Cœnobita, vitæ puritate, ac doctrina celeberrimus, adhuc puer, puerum Nicolaum IV. diuino afflatu Pontificem prædixit. In Africam indè se contulit, Martyrij voto; multosq; ibidẽ ad fidem conuertit. Doctor Parisiensis, oblatum ab eodem Nicolao Sacrum purpuræ Galerum, respuit; tandem, vita sanctissimè peracta, obiit Asculi, in cuius sepulchro ista antiquitùs legebantur.

HIC. IACET. CORPVS. B. CONRADI. DE. FAMILIA. MILIANORVM. DE. ASCVLO. ORDINIS MINORVM CONVENTVALIVM. SANCTI. FRANCISCI. THEOLOGVS. ET. DOCTOR. PARISIENSIS. NEC. NON SOCIVS. IVRATVS. PAPÆ. NICOLAI. IV. OBIIT. ANNO. DOM. MCCLXXXIX. DIE. VERO. XIX. APRILIS.

Huius Sancti viri gesta accuratè descripserunt, Benedictus à Podio Canusino, Asculanæ ditionis, ac Dionysius à Sancto Homero, agri Præcutiani Sacerdotes. Hi Beati perpetui socii, & itinerum comites; quæ nobis aliquando legenda, atque exaranda tradidit Thomas Muruconus Asculanus, eiusdem instituti in sacra Theologia Magister doctissimus præter Pisanum, Tusignanum, & alios, qui de iis agunt.

Beatus Constantius Fabriani, quod oppidum est in agro Piceno clarissimum, e familia Sancti Dominici, vir inuictus affectibus animi, atque rigidæ innocentiæ, apud Asculum sanctissimè occubuit; ibique mira Dei virtute operatus est. Dormit in Ecclesia sui cœtus, sub Altari S. Hyacinthi Confessoris, quod Hieronymus Bernerius, S.R.E. Cardinalis Episcopus, & Princeps Asculanus, vir omni illustri laude celebrandus, erexit, vbi ità legitur.

HIC. IACET. CORPVS. CONSTANTI. I. DE. FABRIANO. QVI. OBIIT. ASCVLI. DIE. XXII. FEBRVARII. ANNO. M. CCCCLXXXI.

Gabriel Barletta, Feria 3. Pentecostes, refert de Beato Constantio, qui cum interrogaretur, cur non lętus incederet, vir alioquin austeritate ingenita, respōdit cum lacrymis. Ignoro, fratres, an opera mea sint grata Altissimo. Idem, teste Surio, in Vitis Sanctorum, volumine 3. dum Asculi in Choro oraret, vidit animam Sancti Antonini Archiepiscopi Florentini abeuntem in Cœlum, ipsa eadem hora qua obierat: hinc Clemens VII. in Canonizationis Bulla, de iis plura. Fuit Beatus Constātius vir non ineruditus; quippè qui vitam composuerit Beati Conradini, ac aliorum. Agitur de eo

Lib.

Lib.V.Virorum illustrium, apud Leandrum Albertum, in Italiæ descriptione; apud Ioannem Michaelem Pium Bononiensem, Lusitanum in Biblioth. & Chronicis, ac alios.

Beatus Iacobus à Monteprandono (quod oppidum subest Asculanæ ditioni) Diui Francisci sacris initiatus, Sancti Bernardini Senensis socius; atque Beati Ioannis Capistrani collega, anno 1476. defunctus est; cuius corpus Neapoli conditum, eiusq; laudes elegantiss. versibus prosecutus est Actius Sincerus Sannaz: cuius fama celeberrima fuit in Italia, Germania, Bosnia, Bohemia, Hungaria, Polonia, Delmatia, ob admirandas de sacris rebus conciones, sanctitatemque diuinis operibus proditam. Obiit Virgo. Inter alia eius mirabilia, illud luculentum. Brixię Iudæus puerum Christianum strangulauerat, mortuumque parieti incluserat; parentes eum quatuor dies cum quæsiuissent, Sanctus vbi esset diuulgauit, & deiecto pariere eduxit, eorumque patri restituit. Brandeburgi, cęco lumen, muto loquelam reddidit. In Bohemia plurimi Hæretici petierunt ab eo, vt poculum veneno plenum, quod ipsi miscuerant biberet; sic enim, dicebant, credemus. Bibit ille intrepidus, maximo hominum cætu spectante, nihilque offensus est. Neapoli defunctus, puellæ cæcæ lumen, mutæque vsum linguæ reddidit. In ea Vrbe innumera visuntur miracula in tabellis, ad eius sepulchrum depicta. Agunt de eo Chronica, Æneas Siluius, Volaterranus, atque Antonius Bonfinius, qui Decadis 3. Lib. 8. necnon de Pudicitia Lib. 2. illud de Beato Ioanne Capistrano, & Iacobo nostro, in sacra peregrinatione refert; videlicet, in sicco pallio super vndas consedisse, ac veluti quadam naufragij tabula, in Padi ripam alteram diuina ope transferrasse: sic enim inquit Bonfinius. *Sed illud pręterire non possum, quod per Italorum ora vagatur. Cum Ioannes Capistranus, Iacobusque Asculanus in Pannoniam festinarent, vt Ioannis Vaiuodę fortissimi Ducis magnanimitatem in Turcas diuinis orationibus augerent; cumque per Ferrariensem agrum iter faceret, neque pecuniam haberet sancta illa paupertas, quam pro traijciendo Pado portitori daret, neque durum, & auarum hominem exorare posset, vt gratuitò traijceret illos, sãcta illa societas, duce Ioãne, instrato vndis pallio,*

pallio, desedit, & in aduersam continuo ripam delata est.

Hæc Bonfinius. Par equidem huic exemplum de B. Hieronymo Recinetensi refert Gelsominus in Thesauro cælesti; qui à Firmanis accersitus, vt inter ipsos, Asculanosque oborta dissidia componeret, Truenti flumen, quod vadari non poterat, strato super aquas pallio, tanquam scapha traiecit. At Bonfinius de Beato Iacobo ita alibi. *Iacobus Piceni, vir sanè sanctissimus, defuncto socio, & amplificata Diui Francisci Religione, in Italiam reuersus est; vbi cum diù vixißet, Neapoli demum excessit humanis. Quot viuus, & mortuus miracula ediderit, vniuersa Italia planè testatur.* Hæc ille. Scripsit Beatus Iacobus.

De Vita Christi.
De Conceptione Christi.
De Sanguine Christi effuso.
De pœnitentia peccatorum.
Contra Manichæos.
Contra Fraticellos.
De Confessione.
Sermones Quadragesimales.
Sermones de Festis.
Sermones varii argumenti, ad instructiones animarum.
In summam Posanellam; ac denique
Doctrinam Scoti redegit in Tabulas.

Quæ omnia seruari apud Montem Prandonum, in ecclesia sui instituti affirmat Chronologista Minoritarum. Vidi ea pluries, ac perlegi in Bibliotheca eiusdem Ecclesiæ, vbi præter multa impressa volumina, reperitur manuscriptorum codicum magna copia: inter cætera seruatur codex, qui Historia Romana inscribitur, Anonymi Auctoris; quem Asculanum fuisse ex eo facilè datur cognoscere, quod is plurimas Asculanas voces redoleat, dicatumque sit Homizzio Albernotio Hispano, magni illius Ægidii Cardinalis consanguineo, Asculanorum, siuè Regulo, siuè Tyranno. Insuper agunt de Beato Iacobo, Liber gestorum, à Ludouico Mino-

rita

rita de Monte Cornu editus, & Sixto V. dicatus, Iacobus Bergomensis Augustinianus, Blondus Foroliuiensis, Franciscus Gonzaga, Leander Albertus, Lucas Vadingus, Abbas Trithemius, Franciscus Adamus, Thomas Bozius, Iacobus Sannazarius, Franciscus Pamphilus, alijque graues Auctores; Paulus item Regius, Vici Aquensis Episcopus, vitam B. Iacobi scripsit.

Beata Rita, Beati Iacobi conciuis, Vestalis, inter Beatas feminas tertij ordinis Sancti Francisci, depicta inuenitur; cuius nullam apud quempiam mentionem reperio; quoue tempore vixerit; & vbi condita sit ignoro. Hæc aceruatim de quibusdam viris pijs, qui aliqua Sãctitatis opinione obiere, quorum notitiam hucusque nacti sumus: sunt vero sequentes.

Fama est, Saladinum Asculanum Eremitam, humatum Asculi, in Basilica Sanctæ Mariæ Maioris, sub Sacello Sanctorum, Benedicti, & Mauri Monachorum. Quando vero vixerit, quæuè miracula ediderit, nusquam apud vllum probatum Auctorem inuenio.

Frater Petrus à Podio, quod Oppidum est Asculani dominii, Franciscanus, miraculis clarus, decumbit Interamnæ Vmbrorum; de quo in Conformitatibus, & alibi.

Frater Philippus Asculanus, ex familia Min. Sancti Francisci, vir simplex, & ad Deum precibus assiduus, qui perpetuo cibum omni humilitate parauit Cœnobitis; quapropter, vti Minoritarum Chronologista asserit, viuus, & mortuus miraculis claruit. Corpus autem sepultum Histonij, ad Montis Gargani radices.

Frater Lucas Asculanus, familiæ Sancti Francisci alumnus, vir doctus, & sanctus; necnon verbi Dei præco feruentissimus, multa diuini numinis afflatu vaticinatus est, & in energumenis liberandis planè mirabilis habitus. Quiescit Auximi, in agro Piceno; de quo plura in Chronicis.

Vitarellæ, pientissimæ, ac nobilis feminæ Asculanæ, in Seraphica historia meminit Franciscus Gonzaga; hæc enim in honorem Sanctæ Margaritę Virginis, & Martyris, Fanum

cum

cum Cœnobio, Sacris Vestalibus, sub Diuę Claræ rigida, & seuera norma degentibus instituit, & propria pecunia ædificauit. Miror, cum de hac pia Matrona agat Gonzaga, qua fultus auctoritate, Asculum vocitet Arpinum; cum huius nominis floreat Ciuitas in Latio, C. Marii septimum Cos. & M. Tullii Ciceronis natalibus illustris. Vitarellæ Paulæq; Vestalium tertii cœtus, Beatæ Agnellinæ discipularum, atque Sanctæ Margaritæ, apud Asculum Monasterii fundatricum, vide quæ narrat Ludouicus Iacobillus Fulginas.

Hieronymo Tuberi Asculano Presbytero, religione, pietate, ac sanctitate conspicuo, ad scalarum gradus, quibus ad Diui Emygdii Sacellum itur, parte læua, Sanctæ Marię Maioris Canonici erexere sepulchrum. Obiit ætatis suæ anno XLII. anno Christi ooDXXX. vt colligitur ex epitaphio, cuius exemplum piget rescribere, cum redoleat incultæ elocutionis barbariem.

Seraphinus à Montegranario, quod oppidum est Agri Piceni satis celebre, Capucinus, Vir simplex, & humilis, innocentiæ, priscęque sanctitatis exemplar, obiit Asculi anno ooDCIV. & corpus humatum in Ecclesia sui cętus. Hunc ex vita sanctissimè acta, & ex multis, diuinisque beneficiis, ab ipso post mortem promanantibus; necnon ex rebus nouis, inusitatis, in eiusdem sepulchro patratis, inter Cęlestes relatum piè credimus. De quo plura in eiusdem vitę historia; nosque tanti Religiosi gesta describere, ex voto restitutæ pristinæ sanitatis sumus aggressi, breuique futurum cõfido, vt integrũ eorũ proferã volumen. Eadem in Ecclesia sepulti quamplurimi, spectatę probitatis religiosi; inter quos recensetur Iacobus de Petra Rubea, cognomine, ob canitiem, & ob vitę puritatẽ, Blanchinus, Capucinorum quondam in Piceno Prouincialis Præsul, Iacobus Asculanus, eiusdem instituti Laicus, & Vincentius Porculensis, Picenus Sacerdos, integritate, & vitæ innocentia singulari. Hi ad senectam vsque, cœlestẽ in terris vitam agentes, firma sanctitatis fiducia occubuerunt in domino. Ad Porculensis verò sepulchrum aliqua pendent etiam fidelium vota.

Dio-

Dionysius Lucensis, Prædicatorum cœtum professus, anno MDCVII. obiit Asculi. Vir fuit seuera obseruantia, ac vitæ Sanctimonia conspicuus; ad cuius tumulum, qui extat propè aram Sanctissimi Rosarij, in Diui Petri Martyris Fano, appensæ quamplurimæ votiuæ tabellæ. Atquè ut tandem Beatorum albo adscribatur, eiusdem cętus religiosi, de tanti viri gestis sedulò nunc inquirunt. Viri gesta descripsit Cæsar Franciottus; de quo plura etiam Ioannes Michael Pius, Parte 2. Lib. 2. sub annum Domini MDCIX. Et hæc de singulis, sigillatim & generatim. De Sanctitate Vestalium, ex Diuæ Clarę instituto, in monasterio Sanctæ Margaritæ degentium, eiusdem illustris, ac pijssimi Francisci Gonzagę, Episcopi Mantuani extat encomium. Pisanus autem quamplurium Asculanorum laudat generatim sanctitatem. De laudibus insuper Beati Marci Minoritæ à Monte Gallo, Asculanæ dięcesis; de religiosa Vestali itē professa, in eodem Sanctæ Margaritæ monasterio, agitur in Chronicis. Nunc ad viros Ecclesiasticis dignitatibus præfulgentes deueniendum.

De Nicolao IV. Asculano, Pontifice Opt. Max. ingens contexuimus volumen. Hic tantum adponam Epitaphium, illius monumēto insculptum; quod equidem ad dexterā Chori Basilicę Sanctæ Mariæ Maioris de Vrbe Aræ maximæ ferè ex aduerso collocatur, pretiosis discoloribusquè continuè distinctum lapidibus. In fronte, supra Nicolai imaginem hæc verba leguntur.

NICOLAO. ASCVLANO. PICENO. PONT. MAX. CVM IN. NEGLECTO. DIV. SEPVLCHRO. FERE. LATVISSET. FR. FELIX. PERETTVS. CARDINALIS. DE. MONTE. ALTO IN. ORDINEM. ET. PATRIAM. PIETATE. POSVIT. MCCCCCLXXXIV.

In basi hæ incisæ Literæ, summa elegantia, ac breuitate præclaras Nicolai virtutes testantur.

NICOLAVS. IV. ORD. MINORVM. PROFESSVS. PHILOSOPH. ET. THEOLOGVS. EGREGIVS. CONSTAN-

TINOPOLIM. A. GREGORIO. X. MISSVS. GRÆCOS. AD. ROM. ECCLES. COMMVNIONEM. TARTAROS. AD. FIDEM. REDVXIT. POST. SANCTVM. BONAVENTVRAM. GENERALIS. SANCTITATE. ET. DOCTRINA. ORDINEM. PROPAGAVIT. NICOLAI. III. NVNTIVS. INTER. FRANCORVM. ET. CASTELLÆ. REGES. PACEM. CONCILIAVIT. SANCTÆ. PRVDENTIANÆ. CARDINALIS. LEGATVS. HONORII. IV. IN. GALLIAM. SENATORIAM POPVLI. ROMANI. DIGNITATEM. SEDI. APOSTOLICÆ. RESTITVIT. FACTVS. PONTIFEX. REMP. SVBLATIS. DISCORDIIS. COMPOSVIT. CHRISTIANOS. PRINCIPES. SACRO FOEDERE. IVNXIT. PTOLOMAIDEM. COPIIS. ADIVVIT. FLAMINIAM. IN. PONTIFICIS. ITERVM. DITIONEM. REDEGIT. PVBLICVM. IN. MONTE. PESSVLANO. GYMNASIVM. INSTITVIT. PROBOS. ET. ERVDITOS. IN. COGNATORVM. LOCO TANTVM. HABVIT. LATERANENS. ET. HANC. BASILICAM. STRVCTVRIS. ET. OPIB. AVXIT. TANDEM. IVSTITIA. ET. RELIGIONE. ORBEM. TERRÆ. MODERATVS. MAGNA. SANCTITATIS. OPINIONE. OBIIT. PRIDIE. NONAS. APRILIS. M. CCXCII. PONTIFICATVS. SVI. ANNO. V.

Sixtus V. in Bibliotheca Vaticana, Nicolaum IV. adhùc Minoritam, & Hieronymum nuncupatum, Tartarorum Regem reducentem ad Catholicam fidem depingi curauit. De Nicolao IV. Patria Asculano ità testatur Pamphilus.

Extulit hic Quartum Nicolaum terra Parentem;
Pontificis capiti terna corona fuit.

Frater Felix, Cardinalis de Montealto, qui pietate in religionem, & in patriam Nicolao IV. statuam erexit; factus indè Pont. Max. appellatus est Sixtus V. qui quidèm natus, siuè Montalti, siuè alibi, in minoribus tamen adhuc constitutus, Asculana ciuitate donatus fuit; cuius supplex libellus, quem Decurionibus, ac Magistratui, prò iure municipali consequendo obtulit, seruatur in Grammatophylacio.

De

De Sixto V. nostrum non est agere; de quo sufficiat, quidquid scribit ciuis noster, siuè alius eius nomine, ad Alexandrum Cardinalem Montaltum, Camillæ, Sixti sororis nepotem. *Cum enim* (inquit ille) *Sixtum nomino, nunquam intermorituram terrarum felicitatem nomino.* Qua verò ętate Nicolaus decesserit, apud nullum hucusque quem sciam, probatum Auctorē inueni. At si Bello illi nostrati credimus Historico, Nicolaum ad annos vsque octuaginta saltèm peruenisse, cogimur affirmare: à Diui etenim Francisci obitu, qui anno Christi ooCCXXVI. contigit, ad Nicolai IV. vsque mortem, sex supra sexaginta alij numerantur anni; mortuus namque Nicolaus anno Mcclxxxxii. Cum igitur à Sancto Francisco Nicolaum religionis sumpsisse habitum, asserat Historicus noster, & ex sacro Minoritani Cœtus instituto, infra quatuordecim annos, cucullum tradere, sit interdictum; licet eodem, quo mortuus est anno, Franciscus, Nicolaum in cęnobitam susceperit, ad calculos relata temporum ratione, octuagenarium obijsse fatendum erit. Cœterum, quod Franciscus Asculum aduentarit, quodque Nicolaum suorum cętui religiosorum adscripserit, commentum omninò existimo; ni potius Historici errore, non de habitu, à Diuo Francisco Nicolao IV. tradito hoc sit intelligendum; sed de Nicolai V. Pontificatu, eiusdem Sancti vaticinio: nàm illud omninò constat, Nicolaum III. diuino mandato ad Pontificatum euectum fuisse; hunc quippè illi Diuus Franciscus puero adhuc vaticinatus est: cum enim intima familiaritate Matthæo Vrsino, Nicolai patri iunctus esset, aliquando ad prādiū ab eodem inuitatus, & puerum suauiter complexus, illum suo tempore futurum Summum Pontificē, & maximū sui cœtus, tùm protectorem, tùm amatorem, mente diuinitùs afflata prædixit. Ex Baronio.

Felix Centinus, Ordin. Min. Conuent. S.R.E. à Paulo V. Cardinalis creatus, Mileti primùm, quæ ciuitas est in Brutiis; indè Maceratæ in Piceno Episcopus, Philosophorum, ac Theologorum omnium tempestate hac nostra facilè princeps. Viuit adhucnum, faxitque Deus, vt tantus vir in Christianæ Reip. salutem diù degat incolumis.

Petrus Asculanus, Truenti Episcopus, quod municipium fuit ad orā fluminis eiusdem nominis, in agro Piceno, vixit anno oocxxvii. quod constat ex quadam beneficiali bulla, penes Petrum Angelum Cautium, patricium, eundemque optimum Sacerdotem.

Petrus alter, à supra nuncupato, Episcopus Auximanus; sic enim legitur in illius sepulchro, propè Aram maximam in Diui Petri Martyris Æde Sacra.

ANNO.DOMINI.MCCCLXXXI. ET. DIE. III. MENSIS. AVGVSTI. HOC. EST. SEPVLCHRVM. DOMINI. PETRI.DE.ÆSCVLO.EPISCOPI.AVXIMANI. DE. ORDINE. PRÆDICATORVM.

Quæ literæ corrosæ à nobis difficulter lectæ, rude, & insultum seculum redolēt. Fuisse autem hunc Episcopum è gente Masseia, fama est.

Iacobutius Asculanus, ex nobili Saladina familia, Episcopus Cæsenç, quæ vrbs in via Flaminia, siuè, vt aliis magis placet, Æmilia, sita est, vixit anno Christi MDCI. vt constat ex Tabulis testamentariis, penès Antonium Meliorium.

Berardus Ciuis Asculanus, ex familia Diui Francisci, Theologus illustris, datus Coadiutor Episcopo Eugubino, ob ætatem immaturam, nondum idoneo ad Eugubinam Ecclesiam administrandam. Floruit ante Nicolaum IV. cuius meminit Lucas Vadingus, Hibernus, Tom.ii. Annalium Franciscanæ Religionis.

In maiori Asculana Ecclesia extitit sepulchrum cuiusdam Archiepiscopi, ex familia Domini Nicolai Boni ioannis, nobilis Asculani, cuius nomen, Ecclesiamque, cui prçfuit, Notarii incuria ignoramus, anno Dom. circiter Mccccxv. indictione viij. tempore Ioannis P.P. XXIII. & die xv. Mensis Augusti, in Libro Reformationum Capituli Asculani.

Laurentius Dominici filius, de Electis, ciuis Asculanus, creatus Archidiaconus à Martino V. Constantiæ viiij. Kal. Dec. Pont.anno I. inde electus Episcopus in Concilio Basileensi

ſileenſius v. id. Iulii, anno Domini Mccccxxxviij, in locum defuncti Pauli de Attendulis. Aſſeruat Bullas conſanguinei Præſulis Brandimartes Electus.

Nicolaus de Eſculo, Vrbis Auximanæ Epiſcopus, ex Catalogo penès quēdam Dominum de Gallis Auximanum, quo tempore floruerit, hucuſque ignoramus.

Bartholomæus Vannis, ex inſtituto Sancti Auguſtini, Epiſcop. Catacenſis; Vrbs eſt in Sclauonia, licet Epiſcopus ſit Barenſis Archiepiſc. ſuffraganeus. Vixit anno oocccIxxxiij. vt ex ſcriptis Monaſterij patet.

In phylacterio quodam ferreo, quod inuentum aiunt, apud Caſtrum Teſsuinum, in agro Aſculano, habetur memoria cuiuſdam Ioannis Gulielmi Epiſcopi Teatini; quē Epiſcopum, è familia Guidarocchia puto oriundum; cum illius gentiles quandoque Guidarocchij; aliquando Falcietti, & multoties de Ioanne Gulielmo, appellati reperiantur in ſcriptis, tum publicis, tum priuatis, penès eoſdem Guidarocchios. Verba in phylacterio Gothicis literis exarata ſunt hæc. SE............I. GVGLIELMI. EPISCOPI. THEATINI.

Nardinus Epiſcopus Aſculanus. Hic è vetuſta, ac nobili apud Aſculum Dalmatica familia, ſeſe iunxit affinitate, cum æquè nobili Sgarilia gente. Huius Epiſcopi, Atauorū ſuorū conſanguinei ſeruat nomen, & memoriam Dalmontes Sgarilia I.C. obiit Martino V. Pont Max.

Petrus Aſculanus, Anconæ primum, indè Aſculi Epiſcopus, in defuncti Nardini locum ſuffectus, à Martino V. Aſſeruantur Bullæ penès Brandium Electum, Ciuem Aſculanum.

Frater Iacobus Aſculanus, Minorita, Auerſanæ Eccleſiæ Epiſcopus, Coadiutor factus Eugubini Antiſtitis, ſub Clem. IV. vixit anno Mcclxxiix. Huius meminit Lucas Hibernus, in Seraphica Hiſtoria.

Vincentius Seraphinus, à Sixto V. Pont. Max Teani, quod oppidum in Campania, vocatur Sedicinum, Epiſcopus creatus vixit Paulo V. Pont. Max.

Contes Maffeius longa ſerie Nicolai IV. Pontificis Max. Nepos

Nepos, Episcopus Vestanus (oppidum est ad radices montis Gargani, Gregorio XIII. ante Pontificatum eiusdem Presule clarum) Vixit Paulo V. Pont. Max. Extat in huius Episcopi memoriam, apud Sanctam Mariam de Populo Romæ, nobile ex marmore Cœnotaphium.

Neque ego, vt inquit ille, verecundia, domestici sanguinis gloriæ quicquam, dum verum refero, subtraham; quippè multum tribuendum est Virgilio Capponio, Patricio Asculano, meo, materno latere, consobrino, Mileti Episcopo, cuius etiam aliquando Vicarium egimus. Viuit hodiè, Ecclesiasticę immunitatis vindex àcerrimus.

Mauritius Centinus, Minorita item Conuentualis, Episcopus Massensis in Prouincia. Viuit hodie; de quo plura alibi, pro temporis ratione diximus; translatus inde ad Ecclesiam Miletensem, in Brutiis, anno Mcccccxxxi. propter obitum Virgilij Capponij, postremi, dum vixit, eiusdem Ecclesię Episcopi; de quo suprà.

Hæc pauca de Episcopis illis, quorum hucusque notitiam nacti sumus. Cęterum Asculanos quamplurimos ciues alios extitisse Episcopos, vt credam, validissima adducor coniectura; ius enim Asculani Antistitis nominandi, penès Capitulum antiquitus fuit; idque ex Martini V. quadam derogationis bulla, liquidò patet. At nos, maiori otio Asculani Episcopatus memorias, & omnium, quotquot reperiemus Præsulũ nomina posteritati mandabimus. Nunc de Viris in re literaria claris; inter quos Valentinum, & Iacobum à Monte Prandono reponam; quorum scripta superiùs retuli, cum de iis verba feci.

Nec præteribo Nicolaum IV. qui ante Pontificatum Hieronymus Asculanus vocatus, scripsit in quatuor Sententiarum Libros, Sermones varios, atque in plures Bibliorum libros edidit commentarios vtiles. Hinc arguendus Rafael Volaterranus, Vir alioquin varia lectione insignis, qui Anthropologiæ Libro xxii. è Franciscana Religione doctos Pontifices tantum prædicat, Alexandrum V & Sixtum IV. ex Thelogorum illustrium albo excluso Nicolao IV. qui tamen à Thoma Bosio, de signis Ecclesiæ Lib. iv. signo

gno xxiv. inter clarissimos Romanos Pontifices Theologos merito censetur; quem etiam pluris facit in Controu. Cardinalis Bellarminus. Doctissimi tamen huius scriptoris nihil vidi. Mauritius verò Centinus Franciscanus, Felicis Cardinalis Asculani è sorore nepos, eruditione summá, ac probitate inclytus, se quædam Nicolai Fragmenta legisse Ferrariæ testatur. Pergamus ad reliquos.

Claudius Prouinciæ Piceni Episcopus, in Ariminensi Cōcilio, seu potius conciliabulo, à secretis, sua versutia, Valentis, & Vrsacij Hęreticorum lapsui parauit foueam: cuius viri extat solummodo fidei confessio; de quo Sanctus Hieronymus aduersus Luciferianos; necnon Cæsar Card. Baronius Annal. Tom.3. ad annum Iesu Christi CCCLIX. quo celebratum fuit Ariminense Concilium. Claudium hunc Asculanum Episcopum fuisse, libello, quem de Asculanæ Ecclesiæ primatu in Piceno inscribimus, validissimo probamus argumento. Multis enim annis, dū quęlibet ciuitas suū haberet Episcopum in Piceno, Sancti Emygdii successores, prouinciæ Piceni dicebantur Episcopi; cum ipse Picenæ regionis Metropolitanus extiterit; vt adnotat in libro eiusdem gestorum Valentinus.

Lucentius Asculanus Antistes; in magno illo Chalcedonensi Concilio, cui sexcenti, & triginta interfuere Episcopi, Sancti Leonis magni Papæ legatus, Eutychetem, Nestorium, ac Dioscorum hæresiarchas damnauit. Nestorius nāque Episcopus Constantinopolitanus, anno ccccxxx. cœpit docere, Beatam Virginem non esse Matrem Dei; & in Christo duas esse personas, alteram diuinam; alteram humanā; vt asserit Theodor. Lib. 4. de Fabulis hæretic. & Prosp. in Chron. Eutyches autem Abbas, vt Nestorio contradiceret, docuit, in Christo vnam esse personam, & vnam naturam, vt Euagrius asserit Lib. 1. Cap. 9. necnon Lib. 2. Cap. 4. Dioscorus verò Alexandrinus Episcopus, Origenista, hæreticus, blasphemus in Sanctam Trinitatem, homicida, incēdiarius, atque vita turpissimus; qui primus in Romanum Pontificem ausus fuerit intorquere iaculum anathematis; excōmunicationem, scil. vibrare aduersus Sanctissimū, & Beatissimū

ma-

magnæ Romæ Archiepifcopum Leonem. Contra hos latæ fententiæ in Chalcedonenfi Cõcilio; vt ex Actis dicti Concilij, patet præfidẽtibus, Pafchafio, & Bonifacio Presbytero Romano, & Lucentio Afculano, Epifcopis. Extat etiam Lucentii ad Patres declamatio, & contrà Anatolium proteftatio: hic enim Cos. anno Chrifti ccccxxxxi. indè in locum Sancti Flauiani fubrogatus Cõftantinopolitanus Epifcopus, è Diofcori fchola fubreptitium, & clandeftinum Canonem, abfentibus Apoftolicæ Sedis Legatis, in Chalcedonenfi Concilio intruferat, de priuilegiis Ecclefiæ Conftantinopolitanæ fancitum; vt videlicet iifdem vteretur Conftantinopolitanus Antiftes, priuilegiis, quibus & Pontifex Romanus: contrariam verò Canoni proteftationem Lucentius his verbis appofuit. *Sedes Apoftolica, quæ nobis præcepit, præfentibus humiliari non debet. Et ideo quæcunque in præiudicium canonum, vel regularum hefterna die gefta funt, nobis abfentibus, fublimitatem veftram petimus, vt circumcidi iubeatis: fin autem contradictio noftra hæc geftis inhæreat, vt nouerimus quid Apoftolico viro, Vniuerfalis Ecclefiæ Papę, referre debeamus, vt ipfe, aut de fuæ Sedis iniuria, aut de canonum euerfione poffit ferre fententiam.* Hæc Apoftolicæ Sedis Legatus Lucentius Afculanus, in plena Synodo conteftatus. Videantur eiufdem Concilij Acta, necnon Card. Baro. Ann. To xi. ad annum Iefu Chrifti ccccli. Lucentij huius, necnon Pafchafini Lilybetani diligẽtiam fummopere commendat Sanctus Leo Papa, Epiftolis 41. & 42. ad Martianum Auguftum; necnon Epiftola 45. ad Conc. Chalced. Idem Baron. ante citatus Annal. Tom. 4. plura de Lucentio, ad Chrifti annum DLIII. Agunt de Lucentio Legato, Alphonfus de Caftro, Baronius, Auctor fummę omnium Conciliorum Binius. Hic lubenti animo occafionem rei, fcitu non iniucundæ defcribendæ captamus; diuino videlicet nutu factum videri, vt fub duobus Vibis Romæ Pontificibus, Leonibus, duo Hęreticorum Antefignani, à duobus Afculanis Epifcopis fuerint damnati; nam fub Leone primo, vti oftendimus, Lucentius damnat Neftorium, cum alijs; Neftorium fcil. nouum Iudam, in Ephefina Synodo, fub Cęleftino conclamatum, & Draconi illi magno in

Apo-

Apocalypsi, qui insidiatus Virginis partui, diuinitatis eiusdē inuidia, à Patribus comparatum & à Sancto Cyrillo, fidei inimicum exsibilatum. Sub Leone verò X. ab Hieronymo Ghimnucio, Asculanorum Episcopo, ac postea S R. E. meritissimo Cardinali, damnatus Martinus Lutherus, ille inquam Lutherus, Germanus hæresiarcha, ac hæresiarcharū parens, qui sub annum Domini MDXVII. perturbare cępit Ecclesiam Dei, & quidem vsque ad annum MDXXXXVI. quo miserè obijt. Errores Lutheri habentur apud Ioannem Cochaenum, in Libro de Actis, & Scriptis Martini Lutheri. Hieronymi verò Ghimnucij, in ipsius Lutheri damnatione habetur mentio, claraque memoria in ædibus Episcopalibus Asculi, ad portam maiorem, cum hac inscriptione.

HONESTI. CVLTOR. SACRI. CVSTOS.
PRAVIQVE. VLTOR.

Somniat equidem quidam Scriptor, qui ad calcem suæ Historiæ, Baronium, Ghimnucii in Lutherum sententię prædicat assertorem: licet enim totum illud operosissimum Baronianum opus nondum perlegerim; magna tamen parte volutaui, omniumque Tomorum saltem locupletissimos indices lectitaui multoties, ac de Ghimnucio nè verbum quidem à Baronio factum vidi hucusque. Quid Baronio cum Ghimnucio? Vixit hic Paulo III. Pont. Max. ille vero suos absoluit Annales ad VII. Cælestini III. annum, qui est à Christo nato MCLXXXXIIX. Sed permittamus iuuēculum, inanis gloriæ cupidum, & nomen Historiographi affectantem suas prò lubitu sibi fingere auctoritates, & progrediamur vlterius: nam pueriles arguere ineptias indecorum est.

Epiphanius Sanctissimus, ac Deo dilectissimus, Episcopus Asculanus, Sancti Agapiti Papæ Primi missus Legatus, ad res Ecclesiasticas iam ferè collapsas in Oriente instaurandas, socios in legatione habuit. Sanctum Sabinum, Episcopum Canusinum, cuius dies festus celebratur in Ecclesia V. idus Februarij, Arterium Episcopum Salernitanum, Leonem Episcopum Nolanum, Rusticū Episc. Fesulanum; qui omnes subscripti habentur in Concilio Constantinopolitano, sub Menna Patriarcha, in sententia lata contra Anthimum Tra-

Q pe-

pezuntium, Episcopum subrogatum, in locum Epiphanij Constantinopolitani, Eutychianæ hæreseos sectatorem; prout etiam contra Seuerum hæreticum, qui Anthimo fauebat, & Petrum, & Zoaram Acephalos, vt patet in V. Synodo Act. 1. Tom. 11. Conc. nouæ editionis; necnon apud Cæsarem Cardinalem Baronium, Annal. Tom. 7. ad annum Iesu Christi DXXXV. & ad annum DXXXVI. Hæc pauca de Episcopis vetustioribus. De Arpaldo verò, ad quem Beati Ioannis VI. Pont. Max. extat Epistola, in Indice apud Biniū; item de Riccone Ludouici Lotharij Imperatoris filii, Romam abeuntis socio, de quo Baronius, ex Adone Viennensi, Annal. Tom. X. ad annum Christi Dcccxliii. necnon de Vualderano, Vuenderandi Episcopi vicemgerente, qui Cōcilio generali, celebrato Romæ sub Leone IV. Pont. Max. subscripsit; de quo Baron. eodem Tom. ad annum Dcccliii. De quo Ioanne Episcopo, qui testis fuit priuilegij ab Vrbano II. concessi monasterio Cauensi, de quo idem Baron. Annal. Tom. XI. ad annum MXCIII. atque etiam de Laurentio Vrbis Romæ Gubernatore; & denique de alijs Asculanis Episcopis plura à nobis alibi: nunc ad Regulares.

Abbates Benedictini.

Ioannes Baptista Parisianus, Montis Sancti in Præcutinis Abbas, vixit anno Christi cIɔcccccxxii. vt constat ex ipsius Monasterij Abbatum serie.

Iacobus Piloctus de quo infrà, eiusdem Monasterij Abbas, vixit Alphonsi Neapolis Regis temporibus.

Frater Dominicus de Capradosso (oppidū est Asculanæ ditionis) vir fuit inter Benedictinos, sua tempestate, magni nominis, & summæ auctoritatis. Fuit verò Abbas Farfensis anno Domini Mccccxvii. hic in Naldini Dalmontis, Asculani Episcopi gratiam, omne ius restituit Dalmonticæ Familiæ, in collatione beneficiorum, ab iisdem possessorum. Seruat eius monumenta Ioannes Marinus Sgarilius, Nobilis Asculanus.

Viri clari ex Instituto Sancti Augustini.

Frater Benedictus de Pascharellis, ord. Sancti Augustini, Episcopus Acenensis, inde Castellanatensis, tandem Asculanus,

lanus, ſub Bonifacio ix.

Frater Stephanus Ventura, ex ordine Sancti Auguſtini, fuit Sacellanus Vrbani VI. Pontif. Maxim.

Anno Chriſti Mccliix. Synodus celebrata eſt ab Eremitis Auguſtinianæ familiæ Patauij, pridie nonas Septembris, in qua Matthæus Aſculanus, Theologus, Generalis Præſul creatus eſt, ea dignitate functus annis x. ex Chron. Erem. S. Aug. Religioſus vtique, doctrina, prudentia, & pietate clariſſimus. Obijt in eodem munere; de quo verba fecerunt, Eremitarum Chronologiſta, Ioſeph Pãphilus Epiſcopus Signinus, Fuluiuſque Fortunius, in quadam nuncupatoria epiſtola ad S P.Q.A.

Auguſtinus de Eſculo, ex Eremitarum cœtu S. Auguſt. ſcripſit commentarios in quatuor Libros ſententiarum, Moralia quędam, Libro 1. in vniuerſas ſcripturas lectiones plures, & alia.

Auguſtinus Aſculanus, Sacræ Theologiæ Magiſter, & doctor, ſua tempeſtate nulli ſecundus, qui ſcripſit

In iv. Lib. Sententiarum.
InGeneſim.
In Libros quamplures Ariſtotelis; &
De Euangelijs dominicalibus ad diſcipulos, in Gymnaſio Patauino.

Quæ omnia ſeruantur Bononiæ, atque Patauij in Bibliothecis eiuſdem Cœtus; necnon Florentiæ, in Bibliothecis Fratrum Seruorum, & Minorum. De hoc eximio Theologo agit Poſſeuinus in Appar. Sacr. necnon Ioſephus Pamphilus, in Chronicis. Vixit anno Chriſti Mccclxxxv.

Fuluius Fortunius, Vir vitæ integer, & ſceleris purus, doctrinæque ſingularis, à Clemẽte VIII. Pont. Max. totius Eremitarum Cœtus Vicarius Generalis Apoſtolicus declaratus. Obiit Aſculi, publicoque funere elatus eſt; in cuius ſepulchro, quod extat ante aram maximam, in Eccleſia ſui Cœtus, hæ litteræ inciſæ leguntur.

D. O. M.
F. FVLVIO. FORTVNIO. ORD. EREM. S. AVG. CIVI. ASCVLANO. S. THEOLOGIÆ. MAGISTRO. VITA. ANIMI. PIETATE. INSIGNI. TOTIVS. ORD. EREM. VIC. GENERALI. APOSTOLICO. SVMMA. LAVDE. FVNCTO. MORTE. OBITA. PVBLICO. FVNERE. COHONESTATO. S.P.Q.A.
P.
OB. A.D. M.D.C.IX. M. FEB. DIE. IX.
ÆTATIS. SVÆ. LXXIX.

Scripsit Fuluius Fortunius, in Catechismum Romanum, grande volumen; item additamēta ad Pierium Valerianum, de Mysterijs Ægyptiorum; & nonnulla alia. Quæ omnia Thomas, e Fuluij fratre Nepos, eiusdem Collegij Religiosus, Sacræ Theologiæ doctor, ac olim Piceni Prouincialis Magister, dum prelis mandare summo mitebatur opere, duobus ab hinc mensibus, vltimum Ticini clausit diem. Huius Thomæ extat elegans, ac satis luculenta oratio, typis edita, ac ab eodem Romæ in Ecclesia Sancti Augustini, in S. Catharinæ Virginis, & Martyris festa die, anno MDcx. habita, de laudibus eiusdem Diuæ.

His iungam Marinum Asculanum, eiusdem Instituti in Theologia Magistrum, apprimè Doctum, ac summæ auctoritatis Virum, Marchiæ Prouincialem, & Commissarium Generalem. Fuit hic Eugenij IV. Pont. Max. à confessionibus, à quo plurimis donatus priuilegijs, quæ Asculi seruantur in Monasterio Sancti Augustini.

Viri illustres è Prædicatorum Cœtu.

Petro Auximi Episcopo, de quo suprà, iungamus Nicolutium, Virum bonarum literarum, & sacrarum peritissimum & in concionibus ad populum valde exercitatum, qui scripsit

Sermones Dominicales per annum.
Sermones de Sanctis, &
Sermones pro mortuis.

Claruit hic Nicolutius circa annum Iesu Christi Mcclxii.

cx

ex Alberto Veneto, Leandro Libro IV. necnon ex Chronico, & Bibliotheca Antonij Senensis Lusitani.

Per hæc eadem tempora, vixit socius B. Bartholomæi Bregantij, Vicentini Episcopi, eiusdem instituti religiosus; at illius desideratur nomen. Partem aliquam habuit ab eodem B. Bartolomæo, Sacræ Spinæ, quæ hodie summa veneratione colitur Asculi, in Ecclesia Sancti Petri Martyris; de quo Ioannes Michael Pius Lib. 2. Scripsit in Epistolam D. Iacobi, vt ait idem Ioannes Ambrosij Gozzij verbis.

Constantinus Asculanus scripsit Librum variarum quæstionum. Vixit circa annum Domini Mccccxxxxviiii. vt ex eodem Ambrosio Gozzio testatur Ioannes Michael Pius Parte 2. Lib. ii.

Conradus Asculanus, ex eodem Prædicatorum cœtu, qui philosophiæ prophanæ, & diuinę non modicam fuit adeptus scientiam, & claruit circa annum Christi Mcccxiv. Scripsit iuxta formulà tractatus vnius.

Super Librum Meteorum, &
Super Physicam Aristotelis.

Agit de eo Antonius Senensis Lusitanus, in Chron. & Biblioth. ord. Prædicat. ac Ioannes Michael Pius Lib. I.

Nicolutius Asculanus alter à superius descripto, ex eadem Dominicana familia egregius Concionator; floruit circa annum Iesu Christi Mcccxxx. An verò aliquid scriptis mandauerit, ignoro: verum enim vero plurimos conuertit, vt illecebris seculi abdicatis, se Deo deuouerent. Agit de illo idem Lusit. in Chron.

Gratiadeus, qui & Ioannes Baptista Gratiadei, Asculanus, eiusdem Cœtus, Vir bonis disciplinis luculenter excultus, in Aristotelis doctrina eximius, & in Theologia speculatiua, & practica non vulgari doctrina eruditus, ac demum multis nominibus venerandus, scripsit

Aduersus Iudęos.
Supplementum Commentar. D. Thomæ Aquinatis.
Super Prædicabilia Porphyrij.
Super Prædicamenta Aristotelis.
Super Libros sex Principiorum.

Quæ-

Quæstiones super Lib. physicorum.
Summam Logicæ.
Super Parua natur. Aristot. necnon
Quæstiones nonnullas Theologicas, & Metaphysicas.

Has verò discussit in Gymnasio Patauino. Liber continens quæstiones prædictas fuit editus Venetijs, Anno Christi Mcccclxxxiv. ac postmodum Asculi, Anno MDlxxxvi. cum additamentis, & explicationibus Antonij Meliorij, tunc temporis Sixti V. Pont. Max. à Cubiculo, & Asculanæ Ecclesiæ Canonici. Librũ autem dicauit eidem Sixto V. in cuius laudem, in voluminis principio, Asculanorum Virorum, Ioannis Baptistæ Malagutii, Ioannis Maudacchi, Guidonis Marcolini, ac Vincentij Miliani carmina leguntur. Floruit Gratiadeus Anno Iesu Christi Mcccxxx. cuius meminere, Epitome Gesueri, monumenta Ordinis, Antonius de Senis, Posseuinus, Leander, Volaterranus, Ioannes Michael Pius in appendice; necnon in Præfatione secundæ partis, ac alij quamplurimi. Citatur passim Gratiadei doctrina à Thomistis.

Nicolaus Asculanus, è familia Prædicatorum, Vir doctrinæ non aspernandæ, quà in philosophia, quà in Theologia, posteritatis negotio sedulò addictus. Scripsit
Supra totam Artem veterem Aristotelis.
Quæstiones super Libros Physicorum.
Compendium Logicę, & nonnulla alia.

Claruit anno Christi Mcccxlii; de quo Senensis, & Posseuinus.

Nicolai alterius Asculani, eiusdem Cœtus, sermones funebres habentur manuscripti in Bibliotheca Rhegiensi, apud Eucherium Bonettum, eiusdem instituti Religiosum, teste Posseuino.

Viri celebres è familia Franciscana.

In Beatorum classe Asculanos quosdam Franciscanos recensuimus, verbaque fecimus de Nicolao IV. Pont. Max. necnon de Felice Card. Centino superiùs; hos sequantur ex eadem familia celeberrimi Theologi.

Franciscus Asculanus, Doctoris succincti nomen sortitus, scripsit

In quatuor Lib. Sententiarum.
Item Reportata in eoſdem.
Item opus Contradictionum.

Eius autem Improbationes quædam extant Florentiæ, in Bibliotheca S. Crucis. Huius viri doctiſſimi meminit Poſſeuinus in Appar. Sac.

Iacobus Aſculanus, coætaneus Ioannis Scoti, Theologus ſuo æuo clariſſimus, ſcripſit

Sermones varios.
Quodlibeta, &
In quatuor Lib. Sententiarum.

De illo agunt, Tuſignanus, Piſanus, & Poſſeuinus.

Ioannes Aſculanus, vir doctus, ſcripſit doctiſſimos commentarios, &

In Magiſtrum ſententiarum, &
Quodlibeta.

Habetur huius viri mentio apud Poſſeuinum.

Franciſcus Rubeus, ab Apponeano, Aſculanus, doctor Pariſienſis, dictus Franciſcus de Marchia, doctiſſimus, & celeberrimus, qui ſcripſit

In quatuor Lib. Sententiarum,
Quodlibeta, & alia.

Agunt de eo, Chronologiſta, Piſanus, Poſſeuinus, & alii. Citantur opiniones illius paſſim à Franciſcanis.

Iacobus Aſculanus, alter à prænominato, Ord. Min. in tota Picena Regione, Apoſtolicus delegatus ad ſanctiſſimam Cruciatam, contra infideles dennnciandam, à Caliſto III. Fuit & Concionator verbi Dei, vtique ſua tempeſtate acerrimus; cuius ſuaſu pax inter Aſculanos ciues ſeruata, anno D. Mcccclii. die circiter 26. Febr. miſſus ad Sixtũ IV. ab Aſculano Senatu, ad libertatem impetrandam, orator a,nno Chriſti Mcccclxxxiij. die 27. Aprilis, ex Annalibus manuſcriptis. Habeo huius viri memoriam etiam ex ipſiuſmet literis ad Angelinam, Thomæ Guidarocchi vxorem, datis Aſculi die xxviii. Martij Mcccclviii; quæ proſtant penès Titum, Torquati Guidarocchi filium, patricium Aſculanum.

Dominicus etiã Andreantonellus gentilis meus, S. Theo-

logiæ

logiæ Mag. Vir nonnullæ auctoritatis, eiusdē coetus, & creatus Sacellanus, & commensalis à Philippo, SS. Petri, & Marcellini Cardin. ex literis, in monumentis ad Diui Francisci, scriptis Romæ, Pontifice Sixto IV. Pont. anno iv. die iv. Maij. Horum hucusque tantum nactus sum notitiam; audio tamen à Iosepho Citarellio, Asculano Minorita Conuentuali, Sacræ Teologiæ professore, ac Musagete eximio, Mauritium Centinum, præceptorem suum, virum in omni literatura versatissimum, tredecim è Franciscana familia claror um Asculanorum habere notitiam, eorundemque historiolam exarasse; cuius exemplar ad nos breui se transmissurum pollicitus est; nè autem tempus expectatione teratur, progrediar ad reliquos; illudque, cum aduenerit in appendice reponam. Cæterum impius equidem forem, si virum pium, Regularis obseruantiæ, Simonem Soderinum silentio præterirem. Hic enim ætate nostra, ob vitæ puritatem, summis principibus apprimè gratus fuit; Ferdinandi Medicæi, Magni Etruriæ Ducis, Pii V. Pont. Max. necnon Mariæ Galliarum Reginæ á confessionibus: purissimi verò religiosi consobrini meminit Antonius Melior, in nuncupatoria Epistola ad Christinam Lotharingiam Ferdinandi vxorem.

Viri insignes è Societate Iesu.

Felix Vecceius suo tempore philosophus valdè acutus, ac Theologus insignis; qui ingenti auditorum acclamatione, in Academia Patauina, Philosophiam publicè professus est.

Alphonsus Sgarilia, Vir doctissimus, idemque in rebus agendis solertissimus, à Sancta Sede ad Polonos delectus Nuncius, Vicepræpositus, & in Comitijs generalibus, solus, post Claudium Aquauiuam, summi Præsulis dignitatē promeritus; publicè Philosophiam, atque Theologiam in Romano Collegio summo omnium applausu docuit. Vixit Pont. Sixto V. Societatis Iesu in Romana Curia Generalis Procurator, Iacobus Fuligutius in vita Roberti Cardinalis Bellarmini; è Societate Iesu, Capite 4. agit de Alphonso Sgarilia, eiusdem Card. præceptore; cuius consilio, & suasu,

ait,

ait, dictum Robertum Sacræ Societatis habitum sumpsisse.

Ventidius Baiardus, Religiosus, valdè pius, atquè doctus, qui fidei Christianæ propugnandæ studio, iuuenis adhuc ad ignotum orbem se contulit, ac post lustra viiij. in Italiam reuersus, obijt tandem Asculi. Scripsit de Castitate, & Castis, ad vsum Scholasticorum, aliorumque hominum, Hispanica lingua

De Casibus, Romana.
Historias de Martyribus, Hispanica.
Gynecæum, de Martyribus, Hispanica.
Gynecæum de Sanctis feminis religiosis, Italica.
De Virginitate, Hispanica.
Epistolam satis prolixam, ad Ciuitatem Interàmnensem agri Precutini, Italica.
De Castitate, Hispanica.
Sacræ Scripturę duo Repertoria, atque etiam
Breuem historiam Regni Iaponici, Italica.

Quod opus Decurionibus, ac Magistratui Asculano dicauit. Omnia verò huius pii viri scripta seruantur Asculi in Collegio Iesuitarum.

Ex Camaldulensium Cœtu.

Vnus tantum è Camaldulensi familia, Vir solertia, ac vitæ probitate clarus prodit. Fuit hic Hilarion Lancellottus, totius cętus generalis procurator. Seruat patris sui patrui memoriã, Lancellottus de Lancellottis I.C. ac liberalibus disciplinis ornatissimus, idemque in alma Vrbe, Criminalium Actionum patronus, & eximius antiquarius. Et hæc satis de Theologis, Philosophis, atque illustribus Religiosis. Nunc verò de Iurisc. & ijs qui claros gessere Magistratus.

Iurisc.

Erubesco equidem, quod in tanta Iurisconsultorum colluuiè, nullus ferè extiterit Asculanus, qui aliquod sui monumentum ingenij posteris reliquerit quod mirum profecto: nam, vt de vetustioribus sileam, cum hac nostra tempestate quadraginta ferè numerentur Iuris doctores, qui fieri põt, vt nec aliquis quidẽ, vulgaris licet alicuius argumẽti pertractãdi prouinciam suscipiat? Error hic quandoque Codicum pe-

nuriæ, qua maximè laborauit Asculum, tum litibus forensibusque actionibus rarius occurrentibus adscribendus fuerit. Verum nec hæ quidem fuerint causæ; quibus enim plura auctorum volumina suppetunt, hi apud nos indoctiores; ac vtinam tot non essent lites, & ciuilia iurgia. Sed recenseamus quos paucos habuimus alicuius nominis in Iure peritos.

Ciffitus Cauutius I.C. Asculanus, Baldi Perusini Auditor scripsisse multa dicitur; verum enim verò, tria ipsius dumtaxat prostant Consilia, multa eruditione, atque doctrina referta. Circunferuntur typis edita Venetijs.

Petrus de Aliscianis, Iuris Consultus clarissimus, vixit anno Mccclxxx. cuius viri solum Consilium prostat, doctissimum equidem, de argumento vectigalium, scriptum in gratiam Monasterii Sancti Angeli Magni; quod penes me est.

Manuscripta quamplurima legalia volumina Ioannis Innamorati I.C. Asculani vidi penes Orestem Miliarium. Vixit anno MD.

Hieronymus Marcolinus Asculanus I. C. atque causarum patronus, perquam celebris. Huius vidi allegata in iure valdè docta, quæ nunc seruantur penes Montem Marcolinum, filium de Marcolinis, Patricium Asculanum, & longa serie forsan nepotem Marinussi Marcolini, cuius annis elapsis inuentus in castro Portellæ Asculanæ ditionis, antiquissimus lapis, Gothicis litteris ità inscriptus.

NOB. ET. POTEN. VIRO MARINVSSO. MARCOLI-
NO. QVI EXPVLC MANIL. ESCVL. P. P.

Nàm licèt hæ literæ detritæ, & corrosę a nobis difficulter lectæ, rudium sæculorum redoleant simplicitatē, cum Marcolinus hic litera H. addita inscribatur; attamen eundem Marinussum ex ea familia Asculana fuisse oriundum vt credamus, hęc suadent, quia Marinussi, atq; Marini nomen in ea frequens. Floruit enim circa annum Iesu C. Mccclxii. Marinussus Marcolinus, vt constat ex libris publicis ciuitatis; cum

dicti Montis tertius,& quartus auus, Marinus, & Octauius Marinuffi appellati fint; prout fufius in Chronologia eiufdem familiæ, quæ proftat apud nos, explicauimus; quinimò eiufdem gentiles, quandoq;Marinuffos, aliquando Marcolinos appellatos fuiffe, ex Maiorũ traditione, fenes probatæ fidei affirmant. Vixit Hieronymus, tempore Gregorij XIII. ni me fallit memoria.

Defiderius Guido I.C. Afculanus, fub Clemente VIII. Pont. Max. Vrbis Romæ Gubernator; quem fe cognouiffe, illique operam dediffe gloriatur Ambrofinus; ad orbem namque vniuerfum, non vrbem tantum, ait ille, gubernandam natus videbatur. Longum fcripfit confilium, pro Iuntis; aliud etiam fatis prolixũ, in augmento vlt. vol. ap. Zilet. Confilia etiam edidit pro Georgio Contareno, Veneto Patricio. n. 17. item Duellones improbationes, aduersùs Hieronymum Mutium Iuftinopolitanum, omnium, qui de arte duellica fcripferunt, principem, pro Brandimarte Parifiano, Patricio Afculano, triremique Ecclefiafticæ præfecto, fnb Sixto V. Pont. Max. Opus equidem aureum, duobus Tomis diftinctum; quorum primus editus fuit Venetijs, die xxviii Octobris, anno MDLXVII. pofterior verò ibidem, 11. Iunii MDLXIX. plures infuper Defiderii Guidonis decifiones, inter Taruifinas leguntur. Agit de eo Camillus Camillius Neapolitanus; necnon Opus Gemmæ Legalis Bartoli nouæ editionis. Huius doctiffimi viri iunioris effigies penicillo Titiani Veccellii, qui naturæ imitator, eandem in fingulis ad viuũ expreffit, Afculi, in Sacello, ab eodem Defiderio in Sancti Francifci honorem conftructo, apud Minoritas Conuentuales vifitur. Senefcentis verò confanguinei, de fe benemeriti imaginem feruat Lancellottus de Lancellottis I.C. Annibalis filius. Defiderii vicem geffit in Vrbe Vincentius Soderinus I. V. D. Patricius Afculanus; qui poftmodum multis integerrimè geftis præfecturis, iterum Prouinciæ Æmiliæ Generalis Locumtenens, ius dixit; cuius viri honeftè meminit Cæfar Franciottus Lucenfis, in vita Dionyfij Manini.

Francifcus Vecceius, Patricius Afculanus, I. C. confilium

scripsit valdè doctum. Legitur excusum Venetiis apudZiletum, Tom.ii. Consil.Crim.Diuers. Seruat consobrini memoriam Brandimartes Vecceius, nunc I. C.

Felicis Fœbei Asculani, quem I. C. satis clarum nostra agnouit ętas, vnicum tantum extat consilium Tom. ii. Cons. Crim. diuers. Venetijs à Zileto editum; cui etiam subscripti visuntur, Diamātes Gabriellius, ac alii quāplures I.V.D.D. nō vulgaris doctrinæ Citatur Felicis Fœbei Cons. multoties à Prospero Farinacio. Vidi etiam eiusdem Felicis manuscripta consiliorum duo volumina apud Fœbeum, Felicis filiū, etiam I. C. & de Musis benemeritum. Et hæc de I.I.CC.

Prætores Vrbani.

Minatij Magii Asculani, clarissimi viri, de quo inferiùs fusius dicturi, filios duos, Pop. Romani indulgentia, prætores creatos inuenio apud C. Velleium Paterculum Hist. Rom. Lib. ii.

P. Ventidius Bassus, de quo fusissimè alibi, etiam Prætor Vrban. anno ab V.C. Dccix. sic enim de eo idem Paterculus. *Vidit hic annus Ventidium, per quam Vrbem, inter captiuos Picentiū in triumpho ductus erat, in ea Consularem prætextam iungentē prætoriæ*]; fuit enim eodem anno Prætor, & Consul.

Vrbis Romæ Senatores.

Linus de Rocca I. C. Asculanus, Roberti strenui militis filius, Vrbis Romæ summus Senator, sub Martino V. Pont. Max. Hic idem Florentiæ Prætor, ex monumentis penès Herennium Roccam, Patricium, & Canonicum Asculanum.

Æmilius Parisianus, post multas illustrium vrbium Præfecturas, Vrbis Romæ summus Senator, sub Innocentio VIII. Summo Pont. Seruat Aui sui Fratris memoriam Brandimartes Parisianus.

Bernardinus Falconerius Asculanus, Aquilæ in Vestinis primò Gubernator, indè Vrbis Romæ summus Senator, sub Alexandro VI.P.Max. memoriā seruat Laurentius Falconerius, Sancti Stephani eques, generis splendore, morum præstantia, quam oris venustate præfert, commendatus.

De

De Nomothetis.

Vnus tantum reperitur Asculanus Nomotheta. Fuit hic Ioannutius de Abbate, I.C. qui anno Christi Mclxxxxv. Henrici VI. Imperatoris Nomotheta, siuè Protonotarius Regni. Extat huius viri subscriptio, in quodam diplomate donationis ab Henrico factæ, in gratiam Ecclesiæ Troianæ; vt in Registris Caroli Ducis Calabriæ patet; estq; Asculi in Piceno, celebre instrumentum, vt asserit Petrus Vincentius Ciuis Cortunensis, in Theatro Protonotariorum Regni; ac de illo in monumentis publici Asculani tabularii.

Regij Consiliarij.

Solum etiam Asculanum regium consiliarium inuenio. Fuit hic Stoltus Guidarocchus, Caroli VIII. Francorum, & vtriusque Siciliæ Regis IV. huius nominis, consiliarius. Vir industria singulari, prudentia, scientia, literis, & probitate insignis. Seruat Regium diploma Titus Guidarocchus, datũ Puteoli, die vltima Mensis Februarii McDlxxxxiv. Regni Francor. XII. & Siciliæ I.

Protonotarii Apostolici.

Camillus Melior I.C. Asculanus, Protonotarius Apostolicus, & Adriani VI. Pont. Max. intimus à cubiculo, eidemque Pontifici apprimè charus. Ipse idem, vt puto, Gabriellis, Archiepiscopi Dyrrachiensis socius, in conclaui Adriani VI. Auctore Africano Senaculo. Audio Camilli extare memoriam apud Sanctam Mariam de Populo Romæ; seruatque Antonius Melior, consanguinei sui effigiem; ac de illo, in quadam historiola eleganter scripta, ac ementito genuino nomine, ab inerudito euulgata.

Ascanius Raymundus, Asculanus, Protonotarius Apostolicus, & Iulii III. Pontif. Max. familiaris; cuius extant monumenta apud Fredericum Raymundum Vetustium, Beluiderij ex Dynastarum clara posteritate, nepotem.

Daphon Mandocchius Asculanus, Protonotarius Apostolicus, Nicolai Sforzati Cardinalis, Episcopi Cremonæ Vicarium egit, à quo dilectus, & ni morte occupatus, maiori fortassè dignitate condecorandus; Nicolaus enim factus postea Pont. Max. Gregorius XIV. appellatus est. Seruat

aun-

auunculi diplomata Ioannes Maria Spinellus, Patricius Asculanus. Fuit Daphon Alexandri Farnesii S. R. E. Vicecancellarii etiam familiaris, & in ditione Farfensi Vicarius generalis.

Oratores ad Principes.

Spinellus de Spinis I.C. Patricius Asculanus, facundia, eloquentia, atque prudētia singulari, ad Callistum III. Pont. missus orator, illustri encomio ab eodem Callisto celebratus literis, datis Romæ, apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die xiv. Iunii MDVII. Pontif. anno iii. Seruat eius memoriam idem Ioannes Maria Spinellus.

Marcus Antonius Melior, I. C. vniuersæ Picenæ regionis nomine ad Leonem X. Pont. Maximum, pro arduis Prouincię rebus vnus Orator delectus. Huius viri habetur mentio in Ægidianis Sanctionibus antiquæ editionis: ac de illo in eadem historiola superiùs relata.

Andreas Soderinus I.C. Patricius Asculanus, pluries Orator missus ad Vrbem, anno scilicet Mccccl xxxxi. ad Innocentium IX. MDI. ad Alexandrum VI. & MDIII. ad Pium III. Pont. Max. de Patria benemeritus est. Bononiæ verò Prętura m optimè gessit. Huius viri patet memoria ex priuilegiis Asculi in Grammatophylacio asseruatis.

Vincentius Lentus I. C. post præfecturam Soræ, multasque alias, pluries ad Summos Pontifices, exterosque Principes missus Orator, apud posteros nomen sibi eloquentia, & prudentia comparauit. De eo habetur clara memoria in libris publicis; seruatque monumenta sui patris Nicolaus Lentus, ducenturio, Patricius Asculanus.

His adiungam Iacobum Pilotum, Montis Sancti in Precutinis Abbatem, Virum industriæ, doctrinæ, & auctoritatis maximæ, qui Reip. Ascul. ad Alphonsum Neapolis Regem, Oratoris munere functus, multam laudem in eadem legatione promeruit, vti ex Grammatophylacio patet.

Necnon ad iam Mutium Mucciarellum, cuius clara diplomata seruat Rodericus filius, Patricius Asculanus; ac de illo in sepulchrali lapide ità legitur, ad Ædem Sanctę Mariæ Annunciatæ Asculi.

MVTIO.MVCCIARELLO.I.C.
ANTONIO.MARIÆ.CARD.SALVIATO.
FAMILIARITATE. CONIVNCTO. QVI.
AMERINORVM. INTERAMNENSIVM.
FORILIVIORVMQVE.PRÆFECTVRÆ.
HONORES. EMENSVS. POSTREMO.
CLEMENTE. VIII. FERRARIAM.
PROFICISCENTE. SVORVM. CIVIVM.
ORATORIO. MVNERE. FVNCTVS.
LAVDIBVS.ET.ANNIS.ÆQ.MATVRVS
OCCVBVIT.
FILII. PIENTISS. AD. PATRIS.
MEMORIAM.EXCOLENDAM.PO-
SVERE.MORITVR AN.MDCVII.
M. APRILI. D. VII. ÆTATIS. SVÆ. LXX.

Vrbis Veteris Prætores, & Capitanei.

Innamoratus Prætor, anno Christi Mcccxiv. Meliades Prætor, anno Mcccxviij. Meliadinus Capitaneus, anno Mcccxiv. Philippus de Massa Prætor, anno.....Franciscus Berardus Prætor, anno Mcccxxxiv. Capitaneus verò, anno Mcccxxvii. Quibus quidem temporibus potior Hetruriæ pars Vrbeuetano parebat dominio; de quibus omnibus agit Monaldus Monaldensis, de Ceruaria, Vrbeuetanus, Commentarior. Lib. x. necnon Cyprianus Manentes, in patria Historia,

Prętores Perusii.

Nicolaus Ioannis, filius Iuliani N. de Iulianis, ciuis Asculanus, Perusii Prætor, anno Mccccxlii, vt ex dypticis prætorum patet; cuius etiam meminit Bellinus in Chronico.

Franciscus Cautus, Perusii Prætor, sub Innocentio VIII. Pont. Max. cuius etiam litteris summopere commendatus. Vidi memoriam penes Horatium pronepotem, honestum virum, Patricium Asculanum. Leguntur hęc ad Diui Francisci, purissimo titulo, in ipsius cœnotaphio,

FRAN-

FRANCISCO.CAVTO.PATRITIO. EQVITIQVE.
AVRATO.PIENTES.FIL.EREXERE.MDXXIX.

Gentilis Malaspina, Perusii Prætor, sub ii.Pont.Max.

Franciscus Malaspina Perusii Prætor, sub Leone X. a quo multis encomiis celebratus, litteris datis Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die Vi.Dec. MDxvii. Pont.anno v. Idem Prętor Bononiæ anno Mdxx. Vidi bullas penes Honorium Malaspinam, Virum Patricium; qui quidē Honorius seruat etiā Antonii Malaspinæ illustria diplomata, quo inter ciues adscripto gloriantur Tollentinates: sic enim Iulianus Marinus, Tollentinatium Cancellarius, ad calcem prætoriæ missionis, ac traditæ Ciuitatis, subiunxit ad verbum; existimantes scil. tanti viri, & tam clari ciuis accessione Tollentini nomen splendidius fore, atque præstantius. Fuit illius oppidi moderator, Anno MDxix.

Prætores Bononiæ.

Fridericus Malaspina, Bononiæ Prætor; cuius marmorea insignia in ædibus palatinis prostabant, anno CIↃIↃXX. prout constat ex diplomate Francisci Malaspinæ nepotis, de quo supra.

Andreas Soderinus I.C. Bononiæ Prætor; seruant memoriam Soderini, ciues, Patricij Asculani, annisque ab hinc XV vidi ipsius honorarium vexillum, quod pendebat in D. Petri Martyris, ante gentilitium Sacellum D. Thomæ Aquinati dicatum.

Ioannes Baptista Cautus, Francisci fil. Bononię Pretor, sub Clemente VII. Pont. Max. Prostant insignia in ædibus palatinis, seruatque Aui memoriam idem Horatius Cautus Hinc Ioannes Baptista, anno MDXXIII. aduersus Firmanos Asculani totius ductor exercitus. Huius viri meminit Maltēpsius Perusinus Lib. 2.

His addam Ferrantem Ferrum, I.C. patricium Asculanum, magnę auctoritatis virum, tum Bononię, Turionis Auditorē, tum semel, ac iterum Vrbis veteris, necnon Cęsenę, Fauentię, Tiferni, Fani Fortunę, ac aliarum illustrium vrbium gu-

gubernatorem. Vixit Sixto V. Pont. Max. Seruat diplomata Lilius Ferrus nepos. Huius viri prosequitur laudes Baldus Saluianus, in Epistola dedicatoria Libri, qui inscribitur *Gloriosus Martyrum Triumphus*, Auctore Benedicto dell' Vua Campano. Editus est, in Vrbe Veteri, anno MDlxxxvii.

Huic etiam adiungāne Hieronymum Santutium Asculanum nescio, an Perusinum, an Bononiensem Prętorem; periit quippe iam diploma; quod tamen vidi aliquando, penès V.I.D. acutissimum, Sempronium Vrsatum, Francisci Santutii militum ducis generum; nec satis memoria recolo, cuiusnam earum Vrbium Prętor extiterit; habeo tamen eiusdem Hieronymi claram memoriam ex literis Prosperi Columnæ, Cardinalis, Vicecancellarii, cuius fuit perpetuus commensalis; sicq; legitur in illius lapideo sepulchro, ad Ædem Sanctæ Mariæ Maioris, è regione portæ, quæ dicitur Musæ, in altum sublato, simplicissima hac inscriptione.

HIERONYMI. SANTVTII.
EQVITIS. HIC. SITA.
SVNT. OSSA.
IVLIVS. ANTONIVS. PIENTISSIMVS. F. IVSTA.
SOLVIT.

Prætores Florentiæ.

Post Linum Roccam, Florentiæ Prætor occurrit Maliadusus Asculanus; cuius meminit Scipio Ammiratus in Florent. Hist.

Petrus Paulus Aluitretus I. C. Asculanus, Florentiæ Prætor, ac Senensium Reipublicæ Rotæ Auditor, anno MDxxiii vt colligitur ex domesticis monumentis, apud hæredes Ioannis Francisci Aluitreti. Prostant Florentiæ insignia. Ioannis verò Francisci Alati; quem bellus ille noster, sæpiùs citatus Historicus, doctorem acutum facit; Ferdinandique Medicæi, Magni Etruriæ Ducis consiliarium prædicat, & quem de iure Florentiæ respondisse, multaque insuper ingenii, nobis in legali disciplina reliquisse monumenta affirmat;

nulla equidem apud quempiam notitia. Quapropter de ciue adeo eximio edocti, immortales Historiographo, ciuium nomine, gratias habendas æquum ducimus. Sed quæso belle historice, siste parumper, Ioannes hic Franciscus Alatus, Doctoris acuti nomen sortitus, Ferdinandi Consiliarius, & ob eius monumenta ingenii, apud exteros notus, quo fieri pacto potest, vt sit Asculi omnibus ignotus? Virum hunc nostra vixisse ætate non abnuis; cum Ferdinandi Consiliarium fingis. Ferdinandus enim Etruriæ Magnus Dux, paucis ab hinc annis mortuus est; vixit enim Paulo V. Pont. Max. & tamen nonagenarius quisque probatæ fidei, apud nostrates, hominem se cognouisse negat. Fateris etiam, acutum virum in iure plura scripsisse. Vbi quæso Volumina? Typis ne commissa? quo loco? apud quem? quo anno? cuius sumptibus? Totum Ziletanum indicem, cum appendice septies perlegi; & tamèn inter tot, tantosque tùm probatos, tùm damnati nominis in iure Scriptores, acutum hunc doctorem non inuenio. Num prostant manuscripta? Apud quem? quaue in Bibliotheca? O futile commentum!

Hic certa in sede, veluti vagum, reponam Ioannem Iacobum Aluitretum I.C. & Patricium Asculanum, Frederico Austrio Romanorum Imperatori semper Augusto apprimè charum, à quo multis donatus priuilegiis, quæ vidi penes Equitem, ac militum Ducem Camillum Aluitretum, in dominio Marchiæ Anconitanæ, loco qui dicitur *Le mura di Recina,* die xx. Decembris, MCDLXVIII.

Priscianum Iamtostum huic adiungam, qui optimus Sacerdos, & Maximiliani secundi Austrij Rom. Imp. Magister, & à Sacris, stemmate, ac nobilitate ab eodem munificentissimè donatus fuit; vti ex diplomate patet.

Nec tacendi sunt alii quaqua versus dispersi Const. Rocca, Roberti Sicilię Regis intimus a Cubiculo, militũq; ductor; cuius testimonio Ioannes Boccatius Katanensis, Catanię compilauit historiam. Huius viri idem Boccatius, de Casibus Virorum illustrium; necnon in eiusdem Historiæ præfatione Petrus Matthæus meminere.

Leo

Leo Marius de Campotinis, ciuis Asculanus, Miles Reginaldi, Consiliarius, & Familiaris, ac excelsi D. D. magni Cācellarii Regni Siciliæ, in magna Curia locum tenens. Habetur mentio huius clarissimi viri in quodam diplomate penes Franciscum Brunetum de Camplo. Floruit anno MCCCCXX.

Adiungam his Io. Vincentium Soderinum V. I. Doctorem, locum in Vrbe tenentem, Montis Realis, aliorumque oppidorum, in Præcutinis Gubernatorem; ac denique inter Romanos Patricios numeratum. Quæ omnia constant ex literis, publicoque diplomate apud Soderinos asseruato.

Gualfredus Ciuis Asculanus, sub Henrico VI. Imperialis curiæ Iudex; vt ex multis diplomatibus patet.

Gulielmus de Lisiano, Asculanus Ciuis, Constantiæ Imperatricis aulicus; ex diplomate.

Leonardus de Dalmontibus, Regius Camerarius, Palarectæ Comes, à Ladislao Siciliæ Rege multis encomiis celebratus. Strenui militis, & nobilissimi ciuis habeo memoriam, ex diplomate penès Dalmontem Sgariliam, dato Neapoli, per manus viri magni Leonardi Zuruli Nomothetæ, anno Christi Mccccxiii, die 29. Decembris, sextæ indictionis, Regni Francorum xxvi.

Iacobus Asculanus, Basilicæ Ecclesiæ Bononiensis Canonicus, vixit anno Mcccc. vt constat ex Canonicorum catalogo, Bononiæ edito. Iacobus verò Canonicus Aprutinus, memoratur in Decretalibus, pluribus capitibus de Simonia.

Magister Petrus de Asculo, literarum Apostolicarum scriptor, & abbreuiator, litem habuit cum Iacobo Episcopo Monopolitano, de Prioratu Sanctorum, Mariæ, & Mauri ad Montem Venæ, Asculanæ diœcesis; qui quidem Prioratus va cabat, ob mortem Marini, Sanctę Mariæ Nouæ Diaconi Cardinalis, ex literis commissionalibus Bonifacij Papę viiii. datis Romæ apud Sanctum Petrum xiv. Kal. Maii Pontif. anno vi.

Olus Ioannis fil. Petrocchi nep. Sgarilius, ab Alphonſo Aragonio Siciliȩ Rege donatus Feudo prȩcutino, loco propè Carruſum, qui Caſanoua dicitur. Multa namque Regi obſequia præſtiterat. Proſtat Regium diploma, datum in felicibus caſtris propè Carruſum, die x. Septembris, indictione nona Mccccxlv. Regnorum anno xxx. Siciliæ verò vltrà Pharum xi. Seruatur diploma penès Franciſcum Brunettum I.C. Campleñſem, amicum noſtrum.

Muccius Darius, nobilis, ac potens Narniæ Prætor, & Capitaneus; vti ex literis ad ipſum Muccium tranſmiſſis manu Alberti Zoli Dom. Andreæ Narnienſis patet. Sunt teſtes, D. Ægidius, D. Collis filius Iudex, Hencinghettus D. Maſſei F. Laurentius Nauuli filius, Petrus D. Clerici fil. & alii ex dicta Ciuitate Narniæ; abraſa ſtipulatio.

Legitur in Eccleſia Sanctæ Mariæ Maioris, Nicolai Iannellæ, equitis Aſculani memoria, hoc diſticho.

HOC. NICOLAVS. EQVES. IACEO. IANNELLA. SEPVLCRO.
ASCVLEÆ. MAGNVM. QVI. DECVS. VRBIS. ERAM.

At cuius fuerit familiȩ eques haud ſcio.

Petrus Ioannes Marcolinus, qui anno Mccccxc. equitum dignitate floruit. decoratus, principũ alter cuiuſdam factionis, quæ Machinantium, atque Tyrannorum domantium appellabatur. Conſtat id ex pluribus Annalibus patriis, quæ Maiores noſtri per manus tradiderunt; & circunferuntur Aſculi. At cuius familiæ fuerit eques, paritèr ignoramus.

Petrus Paulus Francus, Patricius Aſculanus, familiaris, & perpetuus commenſalis Alexandri, Sanctorum Coſmi, & Damiani, Sacroſanctæ R.E. Diaconi Cardinalis de Farneſio; qui poſtmodum factus Pontifex, Paulus iii. nuncupatus eſt. Conſtat ex Bullis, anno Mccccciic. indict. 1. die iv. Febr. Pont. Alexandri vi. anno vi. Seruat Bullas Brandimartes de Electis. Et hæc de I.I.C.C. & de iis qui claros geſſere Magiſtratus. Deſcriptorum hucuſque teſtes literas tantum vidimus:

mus : ſi qui verò, præter hos, inter domeſticos parietes aliorum magiſtratuum ſeruant diplomata, proponant, & exponant hortor; nullius namquè familiæ, ſiuè veterem, ſiuè recentem felicitatem ægris oculis conſpicimus. Nunc autem properemus ad Medicos.

Berardus Archidiaconus Aſculanus, Henrici vi. Rom. Imp. Medicus, & à Sacris, cuius ob merita, conceſſa ab eodem Henrico, Mauritio fratri, ac aliis ex familia Berardi, Oppidum Sancti Omeri, & Villa Aquauiua in Præcutinis, anno Mcxcv. Indict. xiiii. iv. idus Aprilis, apud Tranum, manu Conradi Imperatoris, Aulę Cancellarii; ſic enim habetur in conceſſionis priuilegio.

Ioannes Simon Alatus ſenior, clariſſimus phyſicus, Patauii publicè Medicinam docuit, magno illuc ſtipendio vocatus. Vixit Anno Mcccclx. Seruant domeſtici eiuſdem memoriam; ac gentile ſtemma viſitur Senis in Veteri Sapientia.

Saladinus Aſculanus, Tarenti Principis Medicus, nobile edidit opus in Meſuem, excuſum Venetiis, ſumptibus Lucæ Antonii Iuntæ Florentini, anno MDxxvii, & dicatum Sereniſſimo Principi Tarenti.

Franciſcus Bonfinius Antonii clariſſimi viri filius, Clem. VII. Pont. Max. Cameræ Medicus, nonnulla ſcripſit de Medicina, vt refert Octauius Humilis; & de illo Angiolita in Hiſtoria Lauretana.

Vincentius Magnonus, Aſculanus, Octauii Farneſij, Parmæ, & Placentiæ Ducis, necnon Reginæ Catholicæ Cameræ Medicus, citatur à Hieronymo Caleſtano in obſeruationibus. Quamplurima huius celeberrimi viri de medica Facultate interciderunt. Vincentius ſiquidem Scala Aſculanus, amicus noſter, conſanguinei monumenta Laurentio Ferrerio percelebri phyſico dono dedit, iamque nihil eorum ſupereſt.

Claruiſſe eodem tempore in Medicina Fabium Riccium, & Cornelium Bonamicum Aſculanos, viros vſquequaquè doctos, inuenio apud Ianum Matthæum Duraſtantem; quos equidem tanti fecit Sixtus V. vti aliquando Antonio Me-

liorio

liorio, Sancti Mauri Episcopo id referente, Fabium, & Cornelium in Philosophia superasse cæteros eius ęui, affirmauerit. Cornelij, qui & satis elegans fuit Poeta, prostant nonnulla metricis numeris Italice conscripta, vnà cum vernaculis rythmis Camilli Antonelli, militum Ducis valdè strenui, ac de poetica facultate benemeriti. Ioannis quoque Vincentii Lancellotti, Physici Asculani meminit Annibal Carus, in Epistola ad Gaiazi Episcopum; & Dominicus Cęsarius, Epistolarum Centuria prima, scribit ad Antonium Franciscum Cherubinum Asculanum, Philosophum, & Medicinæ professorem publicum, amicum nostrum. Nunc de Astrologis, & Mathematicis.

Lucium Pituanium, Romę claruisse in Mathematica, Tarpeioque saxo deiectum esse, Statilio Tauro, & L. Libone Coss. scilicet Tiberii Imperii anno secundo, Christi verò XVIII. Auctor est C. Cornelius Tacitus Annal. Lib. 2. vt iam dictum est. Nec officit Petrus Gregorius Tolosanus (pace namque doctissimi, & omnisci i viri) fallitur, dum Lælium pro Lucio legit, & patria Saxonem facit. Baronius enim Annal. Tom. 1. ista de Lucio Pituanio scribit. *Addit* Tacitus *sub idem tempus, ijsdem Coss. Libonem Drusum, Vrbanum Prætorē, quod incantationibus Dæmonum inseruisset, multis accusationibus iudicio postulatum, testibusque conuictum domi mortem voluntariā oppetijsse, seipsum necando: item eiusdem criminis reum Lucium Pituanium, è saxo Tarpeio deiectum*. Hæc Baronius. Quæ quidem adieci, non vt cœlestis ingenij hominem arguam; æstimo enim præ cęteris Tolosanum, & illius scripta summa veneratione colo; sed ne Asculanus fortasse Mathematicus habeatur saxo peior.

Cneus Picenus Asculanus, Geomantium omnium facilè princeps, vt Corasinus asserit in illius vita, scripsit opus de Geomantia. Audio fuisse Camerini editum anno Mccccxlvii.

Ioannes Rubeus, de Apponeano, Asculanus, Astronomus, opus edidit de Pyromantia, & de punctis Pythagoricis; fuit excusum vna cum Geomantia Cnei Piceni. Alterius cuiusdam Asculani Mathematici, siuè præstigiatoris, qui

Bra-

Brachio Perusino necem Asculi prædixit, fit mentio in Lib. Gestorum Brachii. Opera Cnei, & Ioannis prostant Perusii, penes quendam mihi notum, vt retulit mihi Brandimartes Parisianus, qui ea illuc, nescius quod essent interdicta, asportauit, annis elapsis.

Franciscus Stabilis, vulgò Ciccus de Asculo nuncupatus solus post Ptolomæum, Astrologus clarissimus, Philo sophus acutissimus, Medicus celeberrimus, & sui æui poeta inter primates habitus; multa scripsit; opus in primis, quod Acerba inscribitur, in quinque Libros distinctum, in quibus agit de natura, & motu cœlorum, de Aeris impressionibus, de Fato, Fortuna, de Vitiis, & Virtutibus, de Animalibus, de lapidibus pretiosis, de vi verborum, de Sancta fide Catholica; & denique aduersus Dantem Aligerium Florentinum. Opus hoc commentariis docti viri Nicolai Marseti Mutinensis illustratum pluries Venetiis fuit editum; cui contradixit Eques Rubeus Florentinus, in Apologetico pro Guidone Caualcante. Scripsit idem Ciccus aliud opus de morbis cognoscendis ex aspectu Astrorum, quod non vidi; necnon commentarios in sphæram; opus dono dedi Theodoro Libertino I.C. Asculano, amico iucundissimo, astrorum scientiæ non ignaro. Scripsit etiam Commentarios super Ptolomęi Centiloquium; opus citatum inuenio à Sixto Senensi, in Bibliotheca sacra, ad verbum Ioseph; scripsit & multa alia, quæ non vidi; audio tamen ab Andrea Cauucio Asculano, Capuccino, viro docto, se Cicci logicam perlegisse Vrbini. De Cicco vero sic Pamphilus.

Hercule submoto Ciccus sustentat Olympum;
Nouerat Astrigeri sidera cuncta poli.

Citatur Ciccus à Thoma Garzonio, in Platea Vniuersali, sermone lxi. atque etiam à Zefiriele Thoma Bouio, in Melampygo; vbi eundem Ciccum inter Medicinæ proceres cōmemorat; citatur & à D. Antonino in summulæ præfatione; à Marsilio Ficino de Christiana Religione; à Gabriele Barletta, plurimis in locis; & ab aliis. Carpitur Ciccus à Bartholomæo Spina, à Ioanne Tarcagnotta, à Martino del Rio, à Pico Mirandulano, ac ab aliis nonnullis, veluti Ma-

gus,

gus, & hæreticus. Defenditur à Iouio, à Scipione Ammirato, ab Antonio Bonfinio, à Hieronymo Cardano, atque ab aliis. Viuit hodie ex huius celebratissimi Viri progenie, Bonifacius Capuccinus, Christi Euangelii disertissimus præco. Nescio an idem sit Lisius Asculanus, ac Ciccus, de quo Bonfinius Rer. Hungaric. Decad. ii. Lib. ix. sub finem, ex editione Francofurtana, apud Andream Wechelum, anno 1581. credo equidem eundem esse, sed mendosum locum. Hæc pauca de Astrologis, & mathematicis; nunc ad Rhetores, Historicos, & Poetas.

Titus Betutius Barrus (non autem Titius Barrus, vt mendosè apud accuratissimmum illum bellum historicum; nec Beturius Bortus; vti apud Volaterranus Geographiæ Lib. 6.) Asculanus Oratorum omnium eloquentissimus in Bruto. Orationes interciderunt, iamque Betutii nihil extat. Puto vixisse belli socialis temporibus, & Romæ contra Q. illum Cæpionem perorasse; quæ causa fuit, ob quam lex de Sociis in ciuitatem recipiendis lata, ac Drusus, Italicorum partium fautor, domi, incerto Auctore fuerit necatus; vt Appianus, Florus, Epitome, Cicero iii. de Legibus, Pędianus, atque
Plinius alii testantur; necnon Plinius Lib. 33. Capite primo his verbis. *Inter Cępionem quoque, & Drusum, ex anulo, in auctione venali, inimicitias cœpisse, vndè origo Socialis belli, & exitia rerum*; Ac Lib. 28. cap. 9. *Drusus* (inquit) *Tribunus plebis traditur ca-*
Plinius *prinum sanguinem bibisse, cum pallore, & inuidia veneni sibi dati insimulare Q. Cæpionem inimicum vellet.* Hæc Plinius. At Q. Cæpio, contra quem agit Betutius, in bello Marsico, Rutilii Cos. Legatus, quum obsessus prosperè in hostes irrupisset; & ob eum successum æquatum ei cum C. Mario esset Imperium, temerarius factus, & Popedii circumuentus insidiis, fuso exercitu, cecidit; vti ex Flori Epitome patet Lib. Lxxii. De Barro hoc nostro intelligit forsan Q. Horatius Flaccus Sermonum Lib primo Satyra vii. dum de Persio agit viro duro, & acris sermonis, inquiens.

Horat. Flacc.

Durus homo, atque odio, qui posset vincere Regem
Confidens, tumidusque adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros, vt equis præcurreret albis.

Vol-

Volcatium Elpidium, Cn. Pompeij Strab. Libertum, qui de gestis eiusdem Strabonis, illiusque filij, Cn. Pompeii cognomento Magni agit. Historias primus ex libertis conscripsit, autumo Asculanum fuisse, ab eodem Cn. Pomp. Strabone, in Bello Sociali captum, & in Asculanorum triumpho ductum. Ni mendum sit apud Volaterranum, Anthropologiæ Lib. xx. qui ità ad verbum. *Volcatius Elpidius Grammaticus, scripsit res gestas Pompeij Magni, & eius patris, primus libertinorum, qui historiam scripserit, cum ab optimo quoque scribi solita sit, vt scribit Cornelius Nepos. Ludum aperuit, docuitque inter cæteros, Marcum Antonium, & Augustum. ex Tranquillo.* Hæc Volaterranus. At apud Tranquillum, de Claris Rhetoribus, iuxtà editionem Isaacij Casauboni, pro Volcatio Elpidio, legitur L. Ottacilius Pilitus. *Volaterranus.*

Hic vitio ne mihi detur, si L. Manlium Torquatum, virum multis, & grauioribus literis ornatissimum, inter nostrates reponam; fuit enim (teste Marco Tullio Cicerone, pro L. Sulla) materno latere, municipalis, honestissimi equidem, ac nobilissimi generis Asculani. Hic P. Sullam, patris competitorem in consulatu accusauit; *quà accusatione,* inquit Pædianus) *& ipse Sulla, & Collega damnati sunt. Rursùs eum accusauit, quod in coniuratione Catilinæ fuisset; defenditur à Cicerone, cuius extat oratio.* Hæc Pædianus. Cicero autem alio loco, de virtutibus animi eiusdem L. Manlii ità. *L. Manlius Torquatus, cui etsi non deerat oratio, quam Græci dicunt politicon; erant in eo plurimæ literæ, nec eæ vulgares, sed interiores quædam, & reconditæ; summa verborum, & grauitas, & elegantia; atque hæc omnia vitæ decorabat grauitas.* Hæc Cicero in Bruto. Ex quibus colligere fas est, tū quæ fuerint Manlii virtutes; tum quæ Asculanorum antiquitus nobilitas; cum Romanorum nobilissimi sese cum Asculanis affinitate iungere non sint dedignati. Pergamus ad Recentiores. *Pædianus.* *Cicero.*

Enochus Asculanus, qui Nicolai V. Pont. Max. temporibus floruit, vir fuit Græci, & Latini idiomatis peritissimus, ab Italisque, solus inter principes vtriusque linguæ instauratores est habitus. Romæ ingenti Auditorum frequentia Rhetoricam docuit, à Pontifice lauto stipendio allectus; indè

eodem Constantinopolim missus, plures Auctorum grauissimorum codices; inter quos, Marci Cœlij Apitii, & Porphyrionis, diù quæsitos in Horatium Flaccum Commentarios; sua diligentia tandem inuentos Romam adsportauit. Multas insuper elegantes orationes, & epistolas typis tradidit, vt Leander, & alii testãtur. Huius opera vsus Pont. Epist. scribẽdis; vti ex eiusdẽ Enochi subscriptione in monumẽtis publici Tabularij constat. Eius Auctoris nihil me vidisse fateor. Laudatur à Platina, Leandro, Iacobo Philippo Bergomate, Sansouino, & aliis. Enochi quidem Iconem vidi Romæ in Bibliotheca Vaticana, cum Nicolai II. Pont. Max. Volumina Constantinopoli asportata referat. Citatur eius manuscriptum volumen Vaticanum, à Bzouio, in vita Sancti Angeli Carmelitæ, Annalium Ecclesiasticorum Tomo xiii. ad Christi annum MCCXX. Laurentii verò Matthæi Fil. Asculani eloquentis viri, qui quidem vixit ante Enochum, habetur tantum memoria ex lapide, in Sacello Diui Raphaelis Archangeli, ad ædem Sanctæ Mariæ, quæ inter vineas nuncupatur.

Nicolaus, seu Cola de Bentiuolis, Ciuis Asculanus, Bononiensis Dynastæ ab Epistolis scribendis, á quo clarissimæ familiæ insignibus, & cognomine donatus, vir tempestate illa perquam celebris, multa scripsisse fertur, quæ non vidi. Prostat in funere tanti viri comploratio, Baptista Mantuano nobilissimo Poeta Auctore. Est insuper aliud Sacellum, eadem in Ecclesia D. Mariæ inter vineas nuncupata, à Cola Bentiuolo constructum. Vixit anno Mcccclxxxii.

Pacificus Maximus Asculanus, Poeta, facili carminũ vena cum Ouidio comparandus, multa metricè scripsit; quorum catalogus habetur in principio poematis *Lucretia* inscripti, Opera vero sunt hæc.

Lucretiæ Lib. ii.
Virginię Lib. ii.
Elegiarum Lib. xx.
De Bello Spartano Lib. vi.
De Bello Cyri Regis Persarum Lib. vii.
De Bello Syllæ, & Marii Lib. ii.

De

De Componendis Carminibus.
Grammatica.
De declinatione verborum Græcorum.
Poema ad Ioannem Saluabium.
Inuectiua in Angelum Politianum.

Lucretiam, & Virginiam opuscula vidi; necnon Elegias; in quibus profectò lasciuiorem se, quàm Christianum decceat Poetam prodit; vidi etiam Grammaticam, non verò reliqua. Natus est Pacificus, iuxta Murrum riuulum, quem Marinum inde vocatum ait, à Marino ipsius auo, ibidem à Lupis discerpto. Videnda prima elegia, quæ incipit *Pacificum mater me cur enixa vocauit*. Cum enim ciuilē discordiam fugerent Pacifici parentes, ac fuga salutem peterent, Buuia eius mater ad Murrum riuulum illum peperit; ita enim de suo Natali die ipsemet Pacificus.

Ad Riuum postquàm ventum est quo Murrus ab Vrbe
Enumerat lapidem plusue, minusue quater,
Subsedit non certa sui se tollere terra
Pondere siuè vteri, siuè timore nequit.
Fugerit ante licet, quando longæuus Asello,
Non qua constituit parte Marinus erat.
Dumque meus pater, hunc patrem sibi quærit ademptum,
Inuenit à rabidis ora resecta lupis.
Sicut erat, bibulæ mæstus mandauit arenæ,
Et mala congesta contumulauit humo.
Hinc Riuo æternum mansit per sęcula nomen,
Deque mei seruat nomine nomen Aui.
Iam Cælo exoriens stellas Aurora fugauit,
Phœbus, & Eoos curribus egit equos.
Clamabat mater, dextra pater ora premebat;
Non valet ad partus illa vocare Deos.
Mè parit, & ne quis veniat vagitus in auras,
Prouida compositis frondibus ora tegit.
Illa fuit nobis similis tibi Romule, quamuis
Te defecta creet, me licet orta dies.
Et quoniam simili iacuisse sub arbore fertur,
Pacifico nomen, suspicor esse mihi.

Quod autem ab Auo Marino nomen impositum riuulo asserit, ne credam facit Alexandri III. Bulla, qua Marini Riuuli propè Asculum fit mentio. Fuit Pacificus vir illustris, & opibus pollens; vt idem affirmat Elegia ix. Lib. v. ad Ferdinandum Neapolitanorum Regem, his versibus.

Orbus eram, sed diues eram, solatia damni
Præbebat multis Arca grauata bonis;
Et mea barbarico radiabant tecta sub auro;
Sulcabantque mei iugera mille boues.

Obijsse reor anno MD. in Fano Fortunæ, ætatis annorum C. in cuius sepulchro Camilli Damianii Fanestris legitur carmen. Extat in calce poematis *Virginię*, quod hìc quoque describendum è re duximus.

Pacificus iacet hìc, Patria, stirpe, ordine equestri
Clarus, sed sacro pectore nobilior.
Bella Syracusijs Marcelli expellere muris
Hic potuit, prudens, hos quoque sternere humi.
Vndè venit Titan, ad equos vbi soluit anhelos,
Hora erat hic doctus verba referre breui.
Ingeniosa manus, cor nobile, condita cunctis
Attigit, interpres legibus vnus erat.
Mellifluus Rhetor, memori quæque aure recepit,
Edidit, & vatum gloria prima fuit.
Bella cruenta canat, feriunt fera carmina olympum,
Quod Venus, in venas it Venus ipsa tuas.
Viuenti bis lustra decem, Fani Atropos aufert
Fila, Iouis quia mens vult sibi lecta dari.

Eiusdem de eodem.

Asculum ouat partu, sunt Hermes, Pallas, Apollo,
Quos colui; sortis morte superbit humus.

Laudatur insuper Pacificus noster à Francisco Pamphilo Sancto Seuerinate, præstanti poeta, his versibus.

Carmine Pacificus vates insignis habetur,
Absumpsit dulces nunc Heliconis aquas.

Elegiarum Librum Camerini Dynastæ; Lucretiæ verò, & Virginiæ volumina, Angelo Colotio Basso Æsinati, viro illi doctissimo, ac Musarum sua tempestate optimo Mœcenati di-

dicauit. Filium habuit Hippolytum nomine, ad quem extāt regulæ Grammaticæ, de regimine verborum, metricè ſcriptę, Fani editæ, per Hieronymum Soncinum, anno Domini MDVI. Leguntur Epiſtolę principio ad Filium, hæc verba. *Hippolyte chariſſime fili, dū ſtudes, & prima ponis rudimenta Grammaticæ, ingenio tuo conſului, ne tricę, & librorum laxitas te impedirent. Illa tamen legito; hæc autem noſtra memorię mandato. Paruus eſt, & expeditus libellus, multaque breui diſces: quod ſi cum rediero, mihi recitaueris, multis cum blanditijs, Columbam Stellę, & Catulli paſſerem condonabo.*

Antonius Bonfinius, Ciuis Aſculanus (ipſe enim ſexcentis locis hunc ſe profitetur) Catholicorum omnium Hiſtoriographorū princeps, vti Libro de Signis Eccleſię vi. Signo xxx. adnotauit Thomas Boſius, varia librorum edidit volumina. Hermogenem, Herodianum, & Philoſtratum, e Gręco idiomate in Latinum vertit. Volumen de familia Coruina, ac alium de Hiſtoria Aſculana compoſuit, Beatricique Bohemiæ Reginæ dicauit. Epigrammatum Librum euulgauit. Quinque libros, qui commentarii de pudicitia Coniugali, & Fide, inſcribuntur, ſcripſit. Architecturam è vernacula lingua in latinam traduxit. Hungaricam Hiſtoriam Decadibus quinque eſt complexus, eamque ſumma elegantia, candido ſtylo, & hiſtorica grauitate, ad milleſimum quadringenteſimum nonageſimum quintum vſque annum perduxit; & multa alia ſcriptis mandauit, vt ipſemet de operibus propriis teſtatur, non vno loco; ait enim, Hiſtorię Hunricę Decadis Primæ Lib. ii. *Herodianus Hiſtoricus, non magis apud Græcos, quam Latinos auctoritate pollens, quem Diuo Matthiæ, e Græco traduximus.* Et de Pudicitia, *Vt Herodianus refert, quē Antonius Aſculanus è Græco in Latinum traduxit, noſtroque Regi dicauit.* Et inferius eodem Libro. *Verum enim verò, quantæ ſit diligentiæ, & dignitatis, ex Hermogenis Gręci Rhetoris iam verbis intelligi poteſt; quem nuperrimè Antonius Bonfinius, ciuis Aſculanus, atquè Regi, & Reginæ deditiſſimus tranſtulit in latinum, regiſque numini dicauit.* Et in Hiſtoria Hungarica ita Lib. vii. Decad. iv. *Paucis antè diebus, Antonius Bonfinius, ciuis Aſculanus, è Picenti agro, Coruini Regis nomine accerſitus, in Rhętiam venit,*

Vbi

Vbi cum Regem, & Beatricem adiuisset, varia librorum, quę nuper ediderat volumina detulit. Tria Regi dicauerat, Hermogenem, & Herodianum; necnon Aphtonii Progymnasmata, quæ è Græco in latinum ipse traduxerat, teste Alexandrino Cherubino: *atque breuem de Coruinæ domus origine libellum. Reginę duo; alterum de Virginitate, & Pudicitia coniugali; de historia Asculana alterum. Vnum autem Epigrammaton libellum Ioanni Coruino inscripserat, cum haud iniucunda, inutilique prefatione, vbi de instituendo nouo principe agebatur.* At paulò inferius. *Oblatum sibi Philostratum tribus mensibus in latinum transtulit; in primis verò, Neapolitanas Iconas; deinde Vitas Sophistarum, & Epistolas. Scripsit insuper egregia alia volumina duo; alterũ de mirabilibus Germanię, & alterũ de mirabilib. Italię.* Quę quidẽ volumina edita Frãcofurti; verũ adhucnũ mihi ignota. Hæc ipse sub tertia persona, de operibus à se editis; & de illo plura Angiolita in Historia Lauretana, Ioannes Garzonius in Ripana, Bernerus Bistricensis Transiluanus, Epistola ad Franciscum Reuua, Robertus Vuinterus in Præfatione, & Ioannes Sambucus, ad Maximilianum II Cæsarem, qui de Antonio sic ad verbum. *Quantum vero ingenio, non ad hoc argumẽtum modo* (historicum videlicet) *sed ad omnem omnino philosophiam excelleret, dialogi eius de pudicitia coniugali vulgò testantur, Herodianus, Hermogenes latini: nec vino huic opus est hedera. Pręterire tamen nequeo paucarum esse gentium historias, copia, & stylo pares; quantiuis alij Iouium suum faciant, pronunciatorem grandem, nescio quam sincerum. Ac memini clarissimum, & consultissimum Dominum Seldium sæpè dixisse, nullo se in Scriptore, post Liuium, & ęquales eius, quam ipso hoc Bonfiuio, vacuas horas libentius ponere solitum. Qui vir, si hæc reliqua eius, & quę nostris vigilijs accessere, vidisset, omnibus fortasse Recentioribus facilè hunc antetulisset.* Hæc, & alia Sambucus de Hungarica Historia nostri Bonfinij, Rhapsodus fuit Michael Riccius Neapolitanus. Legitur eius Epitome, post Ioannis Sambuci appendicem. Thomas autem Bozius, licèt Bonfinio parum assentiri videatur, de Regum Hungarorum Genealogia, à Noè, ex Annalibus Hungaricis, nominatim, & gradatim per consanguinitatis longam seriem, à parentibus in filios deductam recenset ipse.

Lib.

Lib. 9. Decadis i. à Fonio tamen ad vſque Wladislaum, iuxta eiuſdem Bonfinii ſententiam, omnes numerauit Reges pag. 92. Cap. 8. Lib. 21. Citatur à Baronio Annal. Tom. 11. ad Christi annum MII. & annum MXXXVIII. eodem Tomo; quem quidem Sancti Stephani vitæ Scriptorem conuincit erroris, de tempore adſtructæ eiuſdem mortis Aſculanum ciuem appellat Thomas Garzonius, in Platea Vniuerſali. Serm. XXXVIII. Citatur, & refellitur à Volfgango Lazio, Commentar. Rom. Reip. Lib. 12. Capite 13. dum de Sicambria, ſiuè de Statiuis Sicambrorum agit; Citatur à Nicolao Alemano, in Hiſtor. arcanam Procopii. Fuit Antonius, Matthiæ Coruino, Hungariæ, & Bohemiæ Regi ſatis charus, & Beatricis Reginæ morum præfectus. Vixit anno MD. auctore Roberto Card. Bellarmino, de Scriptoribus Eccl. Hinc fallitur Vuinterus, qui Antonium conciuem, & coæuum Cicci Aſculani prædicat; cũ Ciccus obierit anno MCCCXXVIII. die XVI. Septembris, qui quidem dies inter memorabiles, ipſius Cicci interitu, exiſtimatur, ex Kalendario Hiſtorico. Cęſar Cardinalis Baronius Annal. Tom. XI. circa S. Stephani, Hungariæ Regis obitum, contradicit Bonfinio noſtro, ad Christi annum MXXXVIII. necnon notis ad Martyrologiũ, vbi de Sanctarum, Vrſulæ, & ſociarum Hiſtoria. Hermogenem, & Herodianum, & integrum illud ingens rerum Hungaricarũ Volumen; necnon Sympoſitum, ſiue de Pudicitia, & Fide Coniugali commentarios legi; illi verò ſuperiorum permiſſu, tanquàm in indice Romano prohibiti. Aſculanam Hiſtoriam nunquàm vidi, ab Aſculanis viris diù quæſitam; Romæ a Ioſepho Lactauina Cappucino, viro docto, atque induſtrio, ſummis Principibus, ob ſolertiam, in rebus agendis charo, apud Hungaros, Polonos, ac Bohemos ſatis celebri à Thoma Ciannaueio Cætus, S. Dominici Theologo eximio; Bononiæ, à Diamante Gabriellio, perbellæ indolis adoleſcente, iuris candidato, & de muſis benemerito, ibidemq; à Flauio, Franciſci Mucciarelli filio, Sacræ S. Stephani familiæ Equite, corporis forma, & multis animi dotibus inſigni; ibi enim reperiri penes Stephanum Blancium affirmabat Bonfinius de Bonfiuiis I. C. amicus noſter, Venetijs

netijs ab Alexandro eiusdem Flauij è Vincentio fratre nepote, eiusdem ordinis probatæ nobilitatis milite, ac sub Reip. Venetæ auspicijs Velitum centuriæ ductore, nostro à teneris annis in humanioribus disciplinis iucundissimo condiscipulo, & amico incomparabili; Mediolani, in Bibliotheca Ambrosiana Borromæi Cardin. à Meliorio, Francisci Meliori filio I.C. Protonotario Apost.& Friderici Card. Archiepiscopi à cognitionibus delictorum, homine integerrimo. O vtinam tandem à tenebris, ac veluti postliminio ad nos rediret, & lucem reuiseret; ab ea enim non leue subsidium præstò mihi fore sperarem, illustrandæ nostræ historiæ Asculanæ, cui quindecim annis noster desudauit labor; prout ego testes aduoco omni exceptione maiores, Herennium Massinum eruditum præceptorem meum, Asculanæ Ecclesiæ Canonicum, Petrum Angelum Serianum Horatii filium, ex antiquissima, & nobilissima Pellicionorum familia oriundũ, Crescentium Saccardum, Bruni physici filium, summũ virũ, Marcum Antonium Cornachiam, Ioannis Antonii filium; Franciscum Mariam, & Ioannem Franciscum Soderinos fratres, Vincentij I.C. filios, Ferrantem Ciuccium Lælij filium, Balthasarem Ciuccium Suetonij filium; Petrum Mariam Pacificum Galiati filium, & Ioannem Mariam Portelliũ, Francisci filium, Iurisc. præstantissimos, magnaque Asculanorum ornamenta; præterquam quod alios de Asculaneis rebus instruxerim; atque Ioannes Vincentius Scala, Mutij filius, Vir equidem sincerus, & moderatissimus, necnon litteræ ad me datæ à Francisco Maria de Amatis, è Societ. Iesu, quam plurimæ id abundè testantur. De Asculanæ a me scribendæ historiæ diù suscepto labore testes sint ex I. C. expensa publici Tabularii monumenta, testes tot tantique omnis generis Auctores citati, atque in locupletissimum indicem redacti. Verum cæteris missis omnibus, adponamus hic Vladislai priuilegium, in Bonfinij nostri commendationem; quod sic habet. *Vladislaus Dei gratia Rex Hungariæ, Bohemiæ, Croatiæ, Ramæ, Seruiæ, Galitiæ, Leomeriæ, Cumaniæ, Bulgariæque, necnon Slesiæ, & Lucemburgensis, Dux, Marchioque Morauiæ, &c. Omnibus Christi fidelibus, præsentibus, & futuris, præsentium notitiam*

tiam habituris salutem in omnium Saluatore. Cum splendor omnis, ac vera nobilitas è virtute proficiscatur, & ex ea maximè, quæ aut militia, aut scientia comparatur; ac virtutis præmium sit honor, nihilquè magis bonum Regem addeceat, quam virorum merita pensitare, & prò dignitate cuiusque virtutem colere, & ornare, ne illa præmio defraudata languescat, & cum ignauia vitium afferatur. Nos vltrò Antonium Bonfinium, ciuem Asculanum, serenissimo olim Matthiæ Regi, prædecessori nostro charissimum, virum doctissimum, omnium bonarum artium cognitione præditum, & vtraque lingua prestantem, de Maiestate nostra, ac vniuersa Hungaria optimè meritum, quandò ab origine mundi, ad nostra vsque tempora, nos, ac Hungaros nostros perpetua illustrauit historia.} Hermogenem, Herodianum, Philostratumque è Greco in latinum transtulit. Architecturam, & multa, diuersaque volumina edidit: in primis, nostra quacunque possumus nobilitate donamus quamuis genere, suapte virtute, elegantissimisque operibus sat vbique gentium nobilis esse videatur, & inter nostros egregios nobiles familiares, aggregamus, adscribimus, & adnumeramus; parique nobilitate filium Franciscum, & fratres, cum vniuersa posteritate decoramus: & in huiusmodi nobilitatis testimonium, hec arma spontè damus, & concedimus, quę ex stella, in cælestino campo radiante, & Bohemico Leone, librum cum adamantino annulo sustinente, constat, veluti in capite literarum picta sunt. Quæ quidem arma domi, militięque, ac in omni politico, militarique apparatu, & vbicunque, & quomodocunque voluerit, vt sibi, suisque posteris gestare liceat, libentissimè permittimus, concedimus, ad gratissimę voluntatis nostrę testimonium, ac fidelitatis, & virtutis snę ornamentum. Quinetiam cum omni iure, priuilegio, & immunitate, sincerę nobilitatis titulum, armaque ista concedimus, quibus cęteri proceres, nobiles, milites, & clientes Regni nostri, ex iure, & consuetudine vti, frui, & gaudere consueuerunt. Deindè veluti opera sua plenè testantur, eundem ANTONIUM immortalitatis artificem, bonum poetam, elegantem Historicum, & Oratorem optimum pronuntiamus, edicimus, & declaramus; quod, & doctissimi viri, qui citrà inuidiam loquuntur, omnes planè fatentur. Et quamuis hos titulos studiosorum prius iudicia tribuerunt; Nostra tamen consimili sententia, & auctoritate munimus; donamus corona laurea, & cum cultu, & habitu, gestandi auri potestatem concedimus, vt splendi-

V do,

do cultu, aurea magis ingenia inter homines enitescant. In cuius rei fidem, memoriam, confirmationemque perpetuam, præsentes nostras literas fieri iussimus, manum nostram apposuimus, nostrique sigilli appensione muniuimus. Datum Budę, die Octobris x. anno Domini MCCCCXCII. Regnorum nostrorum Hungarię, &c. anno III. Bohemię verò anno XVII. Vladislaus Rex. Quod equidem priuilegium seruatur penes Bonfinium de Bonfiniis I.C. Asculanum, caussarum patronum, vnà cum aliis illustris familiæ monumētis; cuius exempla ad nos transmisit Ventidia, Antonii Bonfinii filia, in Diui Ægidii Cęnobio Vestalis; quācum ęi parentaretur, vidi mortuam, in extrema senecta, annorum scilicèt quindecim suprà centum. Nuper edita est Antuerpię Tabula Seraphicæ Religionis Franciscanæ; inter Auctores, è quorum scriptis collecta est, recēsetur etiā Caspar quidam Asculanus, Historicus; cuius nullam hucusque alibi memoriam vidi; ni pro, Casparis, mendosè, legi debeat, Antonij Bonfinii Historia.

Matthæus Bonfinius, Rhetor sua tempestate clarus, præclarissimos edidit comment. in Q. Horatium Flaccum, locis insuper supra centū explicatis cōmēdatus. Denuò Agellium, quem Aulum Gellium scribunt nonnulli, excudit, apposita erudita epistola ad Augustinum Puteum Ragusinum, discipulum suum. Grammatices regulas breuissimas, & non obscuras composuit. Donati libellum in meliorem formam redegit. Tractatum de Arte metrica, breuem, atque perspicuum euulgauit; necnon opusculum scripsit de comparando in scribendi vsum stylo. Quæ omnia prostant edita Venetiis anno MDXXXIII. typis Ioannis Antonij, & fratrum de Sabio. In omnibus verò editis voluminibus, Asculanum ciuem se præmittit; ac in primis hunc se prædicat in cōmentarijs Horatianis ad Oden, XII. Primi Libri, hos versus interpretatus.

Ille, seù Parthos Latio imminentes,
Egerit iusto domitos triumpho.

Vbi ista ad verbum. *In his versibus duo sunt, quæ adnotatu digna iudicamus. Alterum, quod cum exposuerint alij, EGERIT, idest subegerit, facere non possumus, quin affirmemus id nobis minimè*

mè probari; quandoquidem ad declarandum, illos fuisse subiectos, satis fuerat dixisse, Iusto domitos triumpho; cum præsertim non Augustus, sed Ventidius Bassus Asculanus, conterraneus meus eos subegerit, & de illis domitis, & subiectis triumphauerit; atq; idipsum non Augusti, sed Antonij iussu, vt Plutarchus in Antonio refert. Hæc ille. Matthæus hic noster sæpè sæpius in notis Horatianis contradicit Lãbino, ac vicissim ab alijs carpitur. Vixit anno MDXV. Cæteros autem Bonfinios, viros in singulis liberalibus disciplinis claros, missos facio; cum illustris hæc propago Asculo, Patrignonum translata, ibi diù floruerit; ac vigeat hucusque; ex qua quidem artifices quamplurimi ingeniosi, Carpẽtarii fabri, Pictores, Sculptores, Grãmatici, & Iurisconsulti prodiere, magni nominis apud Picentes. At qui Bonfiniorum omnium notitiam habere cupit, libellum, quem concinnè scripsit de Viris illustribus indigenis disertissimus Rhetor, ac nobilis Poeta Octauianus Humilis, consulat, qui in senio Arciculæ custos, obiit Asculi, Sixto V. Pont. Max. cuius aliquãdò fuerat præceptor. Agamus iam de reliquis.

Eurialus Moranus, Patricius Asculanus, Græcæ, Latinæ, & Italicæ linguæ poeta, ingenio, & doctrina inclytus, & elegãs, multa metricè scripsit. Circunferuntur Italicè gesta Caroli V. Cæsaris in Algerii oppugnatione. Vita desperata. Equitatio Margaritæ ab Austria. Mors Laocoontis. Carmen ad Ventos, & alia. Quæ omnia Romæ, & Venetiis fuerunt pluries excusa. Latinè verò, Libros Epigrammatum duos publici iuris fecit. Vidi Senis editos anno à Christo nato MDxviii. Multa insuper ex Græco in Latinum vertit. Vsus est Eurialus familiariter Francisco Moltia, Petro Paulo Gualterio, Athanasio Cencio, Annibale Caro, Claudio Ptolomeo, ac aliis illius æui eruditissimis viris; qui quidem Ptolomeus, doctissimum hunc, Poetarum veterum nulli secundum, & recentiorum facilè principem appellat, in epistola, quam libello Epigrammaton eiusdem Euriali præmisit. Maximopere laudatur in Emblematibus, quæ Impresiæ vulgo, à Hieronymo Ruscellio; nonnulla vidi satis ingeniosa, manu eiusdem depicta, in quodam Canticorum codice Francisci Petrarchæ. Liber est penès Titum Guidarocchium, Patriciũ

Asculanum. Didacus de Bneza Ponferradiensis, è Societate Iesu, de Passione Domini, hæc ad verbum de Epigrammate Euriali profert. *Huc referam Euriali Asculani argutum Epigramma quo in olea cubantem Araneam interfectam depingit à leuissima musca.*

Palladis arbor erat, fragiles vbi Aranea telas
Texuit, huc miseram musca volando necat.
Cur? mirum, si musca leuis deuicit Arachnem,
Arboris hęc victrix Palladis auxilio est.

Coluit Eurialus, præ cæteris, Franciscum Sozinum, cui epigrammatum dicauit libros; necnon Hieronymum Piccolomineum, Bartholomæum Vannoccium, Ianum Magistri Magnifici Borghesii filium, & alios Senenses patricios, ad quos prostant eiusdem Euriali laudum Carmina. Celebrauit præ alijs Phædram, Lauram, Cassandramque, ac nonnullas alias puellas Senenses. Leguntur in Leonis X. Pont. Max. laudem, quamplurima disticha, inter quæ, illud quod hic appono, ingeniosum vtique.

O genus humanum, quid mirabilius hoc est,
Vnus si saluum seruat ouile Leo?

Necnon & alia, ad eiusdem Leonis orbes, in stemmate expressos alludentia, dum Senis ipse ageret Eurialus.

Sunt tibi summe Leo, orbes seni, insignia senis
Orbibus est igitur Sena fouenda tuis.

Ad eundem.

Iupiter altitonans vnum sibi condidit orbem,
Hic sex; iam Ioue est grandior iste Deo.

Adest etiam Visiti Mauritii, a Monte Florum, Poetæ dialogus ad Musas, in laudem Euriali respondentes.

V. Dicite Pegasides, quis vates omnibus, inter
Mortales viuit gratior? M. Eurialus.
V. Iam date Nestoreos iste, pertingat ad annos,
Vos celebrare queat carmine sæpè. M. damus.

Mortuus est, dũ in Angliam iter faceret, & qui alios suis innumeris illustrarat carminibus, tum funere, tũ honore sepulchri caruit adeò, vt vbi sepultus, quoue huius viri cadauer proiectum fuerit, ignoretur.

Huius

Huius germanus frater, Hippolytus I. C. summæ apud Asculanos auctoritatis vir, & princeps in Rep. multique alij ciues clari è Morana familia floruere olim: at nunc, quæ superest soboles, ad extremam redacta calamitatem iacet, luculento exemplo, quod sicut Vrbium, Imperiorumque; ita gentium, & familiarum, nunc florere fortunam, modò senescere, & interire.

Franciſchinus Blanchinus Rhapsodus, qui scilicet ligatis numeris Poeta, ætate sua suauissimè ex tempore cecinit. Huius viri meminit M. Antonius Maltempius Perusinus, Lib. ii. Seruat eius memoriam Franciſchinus iunior, Antonij Fil. Francisci nepos, amicus noster.

Floruisse in Poetica Arte Luchinum ciuem Asculanum, Pontif. Paulo III. asserit Lilius Greg. Giraldus Ferrariensis, virumque festiuissimum extitisse constat, ex eiusdem Giraldi quadam Fabella, iucunda equidem, & plena leporis.

Saluator Morellus, ciuis Asculanus, Latinis metris Psyches, & Cupidinis nuptias descripsit. Opus in duos distinctum libros, seruatur in Bibliotheca Minorum Obseruantiæ Asculi, ad Diuæ Mariæ Annuntiatæ. Initium huiusmodi legitur.

Asculi in vrbe fuit Rex, & Regina vetusto
Tempore. &c.

Hæc habui, quæ iam de defunctis proderem; nunc haud alienum videtur a propositi operis instituto, paucis percurrere quorundam in viuis præclara ingenia; licèt enim audita, iis quæ ob oculos versantur magis laudemus; & præsētia, inuidia; præterita, veneratione prosequamur; atque ab illis doceri, his nos obrui existimemus; quia tamē omniū causas procul habeo, iis adiiciendum reor Mauritium Centinum, Theologum præclarum; quem solum è multis, pro Concione sermocinantem, cum summo applausu, summaque iucunditate omnium gentium populi audiunt. Publicè Philosophiam, Theologiamque in Ferrariensi Academia profitetur; cuius extat etiam Latinis numeris elegans poema, Apulesium inscriptum; habetque sub prelo sacrorum epigrāmatum Volumen; necnon doctos commentarios in Magistrum

strum Sententiarum. Nec silentio inuoluam Hieronymum Mucciarellum, Asculanæ Ecclesiæ Archidiaconum, eximiũ Teologum, atque iucundum Poetam, cuius acta fuit annis elapsis, fabula, quam Tragicomœdiam appellant, satis elegans, ingeniosa, & erudita. His proximè adiungam Antonium Meliorium, operibus, tum Theologicis, tum Poeticis, iàm typis traditis, aliisque breui edendis, per omnem sæculorum memoriam illustrem. Ludouicus Zuccolus Fauentinus, Vrbini principis præceptor, vir vtique doctus, suos de nobilitate dialogos Antonio Meliorio dicauit; illiusque carmen ad Beatam Deiparam Virginem, Petrus Aloysius Prænestinus, Musicorum princeps, ad modulationis numeros musicis accommodauit notis. Adiungamus Antonio Franciscum Aluitretum, qui naturali nobilitatis fastu pedibus proculcato, satisque amplo censu neglecto, humilitatem, sanctamque paupertatem amplexus, innocentissimam inter Capucinos vitam agit; quique iugiter libris euoluendis, & scriptis cęleste exercet ingenium. Multa Meteorologica, Physica, atque Theologica volumina, typis dignissima scripsit; quorum indicem hic adponerem, ni modestissimi Cęnobitę cohiberet me religiosa verecundia. Huius germanus, Ioannes Franciscus, eiusdem virtuti par, & in omnibus, ingenio, Diis, quam hominibus propior, qui nunquam, vt de M. Catone affirmat Velleius, rectè fecit, vt facere videretur; sed quia aliter facere nõ poterat; atq; immatura morte præreptus, perducere prohibitus est ad calcem, Tractatum de Contractibus, & alia, quæ vidi penes Franciscum Fratrem Carmen equidem facili venafluens, dulceque, & Ouidianum. Si quis verò viri commendationis ansam me quæsisse dixerit fatentem certè arguet: neque enim iustus, absque mendacio candor apud bonos crimini datur. Nec sine inuidia tacendus Celsus Francus, Franciscanus de obseruantia, vir præcelsi ingenii; hic enim Perusię, Neapoli, atque Romæ, apud suos magna auditorum acclamatione, multis annis Philosophiæ, atque Theologiæ interpres, ingentem famam est adeptus. Vidi plures ab eodem sæpiùs publicè agitatas, variis in Academiis Quæstiones, typis traditas,

ditas, multaque insuper apud ipsum manuscripta, quæ tandem maturius digesta, & recocta, proditura speramus. Viuit etiam hac ætate Æmilianus Iubarus Asculanus, ex arctiori Discalceatorum familia, Beatæ Mariæ de monte Carmelo, probitate conspicua, & doctrina religiosus. Audio circunferri orationem, siue manuscriptam, siuè excusam, nobilē sanè, & illustrem, ab eodem ad R. E. Cardinales, & ad alios clarissimos patres in Templo Sanctæ Mariæ de Scala, hoc anno Romæ habitam, de laudibus Sanctæ Teresiæ Virginis, die eiusdem Sanctæ honori dicato; ac à nonnullis prætereà audio, qui Æmiliano vsi sunt familiaritèr, digestum ab eodem ingens in Theologia volumen, breui edendum. Noui illum ferè puerum, raræ indolis, Asculani seminarii alumnum. Hieronymus quoque Hilarius I.C. auunculus meus, labore supra fidem, ac diligentia, mille Iuris Certamina, duobus Tomis complexus est; quod opus necdum fortasse anno exacto proditurum est in lucem. Spinus Taluccius I. C. Comœdiā edidit, quæ Sympathia, inscribitur. Marcellus insuper Iouanettus, ætate omnibus inferior, at ingenio, & naturæ dotibus nulli secundus; adolescens equidem mollissima suauitate carminum, commendatione dignus, atque Iurisconsultus, dimidium animæ meæ, multa iam Typis commisit; spe tamen meliorum, & quidem breui tempore, musis annuentibus. Non desunt alii satis docti, & eruditi; sed mei officii fuerit eos solummodò proponere, quorum aliqua extant ingeniorum monumenta; quamobrem cæteros missos faciam. Hinc video mihi strui insidias, hinc conflari inuidiam, & odii notam non vulgarem inuri, quod amicū siluerim, cuius nomine, historiolæ, mensibus præteritis excusæ adhuc seruantur penes eundem. Verùm excusatione potius dignus videar, si iustam hanc causam habuero, ne opus obijcerem quorundam detrectationi.

DE BELLATORIBVS.

C. Iudacilius Asculanus, Italici exercitus in bello Sociali, vnus ex clarissimis Imperatoribus, cui in Iapygia agenti Canusium,

nusium, Venusiumque,& pleræque aliæ Ciuitates adhæsere; quasdam etiam sibi aduersantes obsedit,&,qui illustriores in iis erant Romanorũ,interemit;populares item,seruosq;militibus suis immiscuit.Indè circa Falernum montem, idem,& Afranius, ac P.Ventidius,cum Cneo Pompeio inuicem congressi, in fugam vertere, & ad Vrbem vsque Firmum persecuti sunt, ac indè postea abduxere copias, vti luculẽter apud Appianum Bellorum Ciuilium Lib.1. habetur. Ex quibus (amice lector) belluli nostri historici stropham considera,& admirare vafritiem: ille enim, vt maioris fortasse gloriæ dignos redderet, C Iudacilium, ac T.Afranium, clara eos Romanę Reip.lumina nuncupauit;cum tamen vti videmus, nõ Romanæ Reip.lumina;sed potius Romani nominis faces extiterint, cum non prò Romanis, sed cõtra Romanos bella gesserint. Asculanum insuper idem facit Afranium;reclamantibus tamen omnibus. Audiamus hac in re Florum. *Quid hac clade tristius? Quid calamitosius?* inquit, *cum omne Latium, atquè Picenum, Etruria omnis, atquè Campania, postremò Italia, contra Matrem, ac parentem suam Vrbem consurgerent; cum omne robur fortissimum, fidelissimumque sociorum sub suis quisque signis haberent municipalia illa prodigia. Popedius Marsos, & Latinos Afranius; Vmbros totus Senatus, & Consules; Samnium, Lucaniamque Telesinus; cum Regum & Gentium arbiter populus, ipsum se regere non posset; vt victrix Asię, Europęque à Corfinio Roma peteretur*, & alia. Ex quibus patet, Afranium non Asculanum, sed Vmbrorum extitisse Imperatorem. De Afranio igitur agant Vmbri; nos pergamus de Iudacilio.

Appianus. *Cum autem Pompeius Strabo Asculum obsideret, hic timore ductus ne in hostium potestatem patria deueniret cum cohortibus VIII. confestim accessit, præmissis ad Asculanos nuncijs, iubet ut cum longè venientem viderint, subitò occurrant, hostiumque circunstantium castra aggrediantur, vt prælium ex vtraque parte in eos gereretur, quod ab Asculanis neglectum est. Hinc Iudacilius per medios hostes, cum quibus potuit, vi delatus, eorum infidelitatem, timiditatemque redarguit, quasi vlterius Vrbem tueri desperarent; ac multos verò, qui cum eo priùs dissidebant, & tunc quidem multitudinem à mandatis suis deterruerant, interemit omnes; deindè in templo pyram eri-*

gens

Appianus.

gens, super eam mensam statuit, & in summo cum amicis epulatus est: perseuerante adhuc conuiuio, venenum introducitur, quo sumpto, supra pyram sese collocans, vt ignem illi immitterent orauit. Sic Iudacilius egregiè pro Patria contẽdens, extinctus est. Hęc Appianus; quibus hæc addit Paulus Orosius. *Dux Iudacilius, conuocatis Principibus suis, post magnificas epulas, largaque pocula, cunctos ad exemplum sui prouocans, hausto veneno consumptus est, cunctis factum eius laudantibus, sed nemine subsequente.* Agunt de hoc strenuo militum Imperatore, ex priscis, Appianus, & Orosius; & ex Recentioribus, Baptista Fulgosius, de Fortitudine Lib. 3. Cap. 2. Andreas Eborensis, Ioannes Tarcagnotta, atque alij; Marcellus quoque Ioannettus, eruditissimus I. C. ac perelegantis ingenij poeta, soluto carmine Italico Edyllium, quod Iudacilius inscribitur, scripsit. Hoc loco nec prætermittam Asculanorum insigne fortitudinis exemplum aliud; de quibus ita Pontanus ad verbum. *Duo Asculani Iuuenes, iussu Ioannis Sfortiæ, qui vrbi præerat, in carcerem coniecti, cum a custode carceris accepissent, manè se ad capitis supplicium ducendos, Dij boni quod exemplum posteris reliquere; lyram sibi afferri rogauere, & cœnam quammaximè opiparam; quibus impetratis, vbi summa cum voluptate cœnassent, in cantu, choreis, ac lusibus reliquam noctem exegere. Macti ea virtute, qui non ex squalore, & lacrymis; sed è conuiuio ad mortem profecti estis.* Hæc Pontanus. Pergamus ad alios.

Pontanus.

Minatius Magius, C. Velleii Paterculi, Romanæ Historiæ latinissimi Scriptoris atauus, Asculanus, in bello Sociali, Hirpinorum militum legionem conscripsit, multaque præclara gessit; de quibus idem Paterculus, his verbis Lib. II. *Neque ego verecundia domestici sanguinis, gloriæ quicquam, dum verum refero subtraham: quippè multum Minatij Magij, ataui mei Asculanensis tribuendum est memorię; qui nepos D. Magij, Campanorum Principis, celeberrimi, & fidelissimi viri, tantam hoc bello, Romanis fidem præstitit, vt cum legione, quam ipse in Hirpinis conscripserat, Herculaneum simul cum Tito Didio caperet, Pompeios cum L. Sulla oppugnaret, Cosamque occuparet; cuius de virtutibus, cùm alij, tùm maximè, dilucidèque Q. Hortensius in Annalibus suis retulit; cuius pietati plenam P. R. gratiam retulit, ipsum viritim ciui-*

Paterculus.

tate donando, duos filios eius creando Prætores, cum seni adhuc crearentur. Hactenus Paterculus. Ex quibus colligitur, Minatium Magium, solum, & seorsim ciuem factum, non vna cum aliis promiscuè; quod certè honorem eius auget, & amorem simul indicat Romanorum. Renatus, & Lipsius, ex verborum coniectura, maiores C. Velleii Campanos affirmant; cæterum pace dicam clarorum virorum, alucinantur; atauum enim suum ipsemet Paterculus Asculanensem appellat; Magiamque familiam clarissimam fuisse apud Asculum, Marci Tullij testimonio conijcitur, qui Oratione pro A. Cluentio, obsidem Magii fratrem Aurium, nobilem iuuenem, in bello Sociali captum apud Asculum, & in ergastulo positum testatur; atque id, perspicuum ex Appiano, qui Bellorũ Ciuilium Lib. 1. id etiam innuit, cum inquit. *Ex his cum quidam, adolescentem ex Asculi vrbe obsidem datum; ac ad aliam delatum vrbem intueretur, statim Seruilio Proconsuli circa ea loca præsidenti, notum fecit; quem adolescentem Aurium, Magij fratrem fuisse, si fidem Ciceroni habemus, opus est affirmare.*

P. Ventidij Bassi, Asculani gesta nemo fere est, qui non memoriæ prodiderit; quod insigne ad famam esse duxerunt, eum, qui antè in triumpho captiuus ductus fuerat, primum de bellicosissima Parthorum gente triumphasse. Huius patrem P. Ventidium fuisse reor, qui vnà cum C. Iudacilio, ac T. Afranio, intra Firmum, Cn. Pompeium Strabonem, Cn. Pompeii Magni patrem compulit, fugatum; vt supra ex Appiani verbis deduximus. Quapropter arguendi, qui P. Ventidium Bassum, humili loco natum asseuerarunt: si enim ad patriam id referatur, ex Plinio, & aliis, nobilissima totius Piceni Colonia prædicatur, & si ad familiam, nec humili loco natus, qui copiarum ductorem habuit parentem. Cæterum hac de re alibi fusius; cum non ad natales, nec ad patriam; sed ad ei similem P. Ventidij conditionem, eius deducamus nobilitatem. De illo non est cur multis agam; cum breuitati consulens, tanti Imperatoris gesta adamussim exscribere nequeam. Hic Antonii Bonfinii, ex Lib. ii. de Pudicitia tantùm verba de Ventidio adponam, hæc scil. *Quid* (inquit) *deniquè Ventidium Bassum, ciuem Asculanum, & triumphante Strabone,*

Bonfinius.

puerum

puerum quoque, antè Imperatoris currum, sinu matris vectum; qui duce virtute, comiteque fortuna, Romæ singulos ritè magistratus obiit, & Consulatum, Pontificatumq; gloriosissimè gessit; ac de Parthis, tribus prælijs ab eo fusis primus omnium Romanorum triumphauit; ab obita demique morte, publico funere honestatus est. Hæc Ciuis de alio ciue. His alterius Ciuis addam epigramma, in basi eiusdem P. Ventidij marmoreæ statuæ, ab Antonio Meliorio incisum, hoc scil.

P.VENTIDIO.P.VENTIDII.F.BASSO.
PRIMA.SVB.C.IVLIO.CÆSARE.IN.GALLIIS.STIPENDIA.MERITO.PONT. MAX PRÆTORI. SIMVL. ET.EODEM.ANNO.IN.OCTAVIANI.AVG.LOCVM. COS SVFFECTO M. ANTONII.III.VIRI.LEGATO. M. LICINII.CRASSI. NECIS. VINDICI. PACORI. ORODIS.REGIS.F.INTERFECTORI. PRIMO. DE. PARTHIS.GLORIOSISSIMO. TRIVMPHATORI. ANTONIVS. MELIORIVS. ASCVLANVS. AD. TANTI. IMPERATORIS MEMORIAM. RENOVANDAM CIVIVMQVE. ANIMOS. AD. ÆMVLATIONEM. EXCITANDOS.STATVAM.HANC.MARMOREAM.
EREXIT.ANNO.DOMINI.MDCXV.

Ventidij simulachrũ Asculi in lapide vidi, apud D. Hilarij; de quo inferiùs, cum de L. Tario Rufo agam. Visuntur etiam Consulum effigies lapideæ apud Mauritium Nouũ, Mauritij filium, necnon apud Gasparem Ferrũ alia in pariete, quam puto Ventidii. Vincentius Milanus, Vir doctus, iuxtà, ac eruditus, incredibili, tum felicitate, tum carminum facilitate Ventidii gesta scribere exorsus, morte occupatus, illustre poema haud perfecit. Vidi primum librum, & amicissimi admiratus ingenium, illusi fatum. Agunt de Ventidio nostro abundè satis Auctores quamplurimi, quos hic omnes, Iurisconsultorum nostri temporis exempla secuti, qui erubescunt sinè auctoritate loqui, ne videamur Bonfinianæ Historiæ vsurpatores, nullo prætermisso, ita promiscuè recensemus; sunt autem hi. Gilbertus Genebrardus Chronologiæ

Lib. 2. Petrarcha de Remediis vtriusque Fortunæ. Iuuenalis Satyra 7. Petrus Opmeerus in Chronologia, Arnaldus Pontanus, notis ad Eusebium, Eusebius Panfilus Chronolog. Hieronymus Bardus Chronolog. Parte 2. Ætat. v. Carolus Passius in Sylua variæ Historiæ, Ioannes Laziardus Celestinus, Epit. historial. Ioannes Zonaras Annal. part. 2. Agellius in Noct. Act. Lib. 15 Cap. 4. Plutarchus in Vita M. Antonii, Ioannes Rauisius Textor in sua officina, Tarcagnotta Hist. Part. 1. Vol. 2. Horatius Tursellinus Epit. Historic. Lib. 3. Dio Cassius Lib. 43. 47. & 48. Eutropius Lib. 7. Stephanus Viriandus Pighius in Ann. Rom. Tom. luculenter passim Capitolina Fragmenta, Collotiana tabula, Cœlius Rhodig. Antiq. Lect. Lib. 12. Cap. 8 Alexander ab Alex. Gen. Dier. Cap. 3. Lib. 6. item Cap. 6. Val. Max. Lib. 6. Cap. 9. Plinius Lib. 7. Cap. 47. Marcus Antonius Coccius Sabellicus Tom. 2. Lib. 8. Enneade 6. Iacobus Gordonus Lesmoreus, Scotus in Chronologia, Periodo 9. Riccardus Streinnius, Baro Svvuarzenarii in Prefatione ad Fam. Rom. Antonius Bonfin. etiam Decad. 1. Lib. 2. Rerum Hungaric. Pacificus Maximus in Elegiis Lib. 9. Elegia 1. vbi sic.

Ventidio hac Parthos colla iubente dare.

Volaterranus Geog. Lib. 6. Ludouicus Ariostus in Poemate Orlandi Furentis, Cantico 45. Rhythmo 2. Augustinus Tornellus in Annal. Sac. Tom. 2. Appianus Alexandrinus de bello Parthico: item Bellor. Ciuil. 3. 4. 5. Stephanus Guazzus Dialogo de Honore. Fr. Thomas, in tertia ætate Populi Romani, post Pompeium Magnum, multa de Ventidio. Iulianus Augustus, in Oratione ad milites, quam descripsit Pomponius Lętus, Tacitus de Moribus Germ. Atque hæc de Ventidio. *Non Samnis, non Pœni, non Hispaniæ, Galliæue; ne Parthi quidem sæpius admonuere; quippe regno Arsacis acrior est Germanorum libertas. Quid enim aliud nobis quam cædem Crassi, amisso, & ipse Pacoro, infra Ventidium deiectus oriens obiecerit.* Iustus Lipsius, Notis ad C. Cornelii Taciti Annal. Lib. 2. in Priore, Antonius del Rè in Antiquit. Tiburt. Matthæus Bonfinius in Horatium Flaccum, vbi sic.

Agmina

Agmina Ventidius Parthorum ingentia fregit,
Et retulit Crassi signa recepta Ducis.

Iodocus Badius in Horatium Flaccum, Augustinus Turronus, Leander Albertus, Franciscus Pamphilus, Carolus Sigonius in Fastis, & Triumphis, Caius Velleius Paterculus Lib.2 Sextus Ruffus in Epit. L. Florus Lib.4. Cap.9. Sext. Iulius Frontinus, Stratag. Lib.1. Cap.1. Lib.2. Capite 2. Iacobus Philippus in Chronico, Iustus Lipsius Comment. ad Lib.1. C. Cornelii Taciti Annal. Tacitus Historiar. Lib. v. Brutus apud Cic. Epist. Famil. Lib.11. Epist.10. Asinius Pollio, apud eundem, eodem Lib. Epist.33. Marcus Lepidus apud eũdem, Lib. Epist.34. Antonius Mancinellus in Epodon Horatii, Ode 8. interpretatione horum versuum.

Sed, vt secundum vota Parthorum, sua
Vrbs hæc periret dextera.

Iustinus Lib.42. Massurius, vt asserit Plinius Lib. 7. Cap.43. Onuphrius Pāuinius in Parthorum Imperio, Paulus Orosius Lib.6. Pompeius Trogus, Asconius Pædianus, Tranquillus in Augusto, Gulielmus Pastregicus de Orig. Scipio Gentilis in Tassum, Thomas Garzonius, in Platea Vniuersali, Xiphilinus in Epit. Dion. Nicæi in Aug. Zaccharias Vicentinus, in Breuiario Orbis, ad verbum Picenum, Auctor Theatri Humanæ Vitæ Volum.3. Lib.9. Vol.3. Lib.4. Vol.7. Lib.3. vol. 7. Lib.4. Vol.21. Lib.1. Vol.24. Lib.1. item Vol.28. Lib.3. Hector Pintus Lusitanus de Imag. Vit. Christi part.2. Cap.19. Dial. de Veris, & Falsis bonis, vbi de numismate P. Ventidii; in eo scilicèt sculpta Ventidii imago, cum triumphali curru, & auersa parte corona, cũ arcu, & sagittis, Parthorum insignibus, Hubertus Goltzius Herbipolita de Fastis Magistratuum; vbi nummus Ventidii, parte auersa currus victoriæ, cum literis.

P.VENTID. P. F.PROCOS.

Alia vero parte caput Imperatoris, cum literis.

IMP.ANTON.AVGVS. III.VIR.R.P-C.

Idem Hubertus alibi, vbi alter nummus, cum inscriptione.

P.VENTIDIVS.P.F.N.BASSVS.IDEM. QVI. PRÆTOR. ERAT.

Adol-

Adolphus Occo de Imperatoribus, de nummo, vbi bigæ triumphales, cum victoria Ventidij; item alia inscriptio his verbis.

P.VENTIDIVS.P.F.NEPOS.PROCOS.EX.TAVRO.
MONTE.ET.PARTHEIS.V.KAL.DECEMB.

ac alii, quamplurimi Auctores de Ventidio. Carpit illum Cicero multoties in Philippicis; quem etiam ex Plinio Lib. 7. Mulionem Castrensem suffarraneum prædicauit, veluti qui inopem iuuentam in militari caliga tolerasset, & far, non magna quidem copia, sed exiguis, & vilibus vecturis in castra conuexisset. Carpit illum Plancus, apud Ciceronem, Epist. 18. Lib. 10 At quid mirum? Inimici inimicum carpũt: solus namque Ventidius Ciceronem in vrbe comprehendere tentauit; vt inquit Appianus Lib. 3. his verbis. *Romę cum Coss. abessent, Cicero ad ambitionem gerebat omnia; nam conciones assiduè aduocabat, arma etiam opificibus, sine pretio coactis pręparabat, pecunias in vnum cumulabat; & grauiora onera Antonij necessarijs, atque amicis imponebat; quæ illi calumniam euitantes, promptè conferebant, donec P. Ventidius, qui cum Cæsare vna militauerat, Antonij amicissimus, Ciceronis acerbitatem haud ferendam ratus, ad Cæsaris Colonias profectus, velut notior apud omnes, ac duas ad Antonium legiones eduxit; Ciceronem quoque in Vrbe comprehendere tentauit: ac tunc statim tumultus ingens exortus est, ita vt multi, vxores, & filios trepidatione moti ex vrbe educerent, & Cicero ex vrbe aufugeret,* & alia. Carpitut apud Senecam à Cestio Pio; carpitur insuper à Iosepho Iud. 14. Lib. Antiq. c. 28. Iudaic. Quanquã spernendus omnino Iosephus Iudæus; cum Iudæorum mos sit carpere Gentes. Fuit Cos. suffectus in Octauiani Aug. locum, Anno ab V. C. DCCX. Trimphauit de Parthis, ac Pacoro ipsorum Rege, anno ab V. C. DCCXV. ex Carol. Sigon Comment. Ventidii bellum in Parthos, inter inclyta Romanorum facinora connumeratur, vt inquit Plutarchus in M. Ant. necnon Appianus Alexandr. de Bello Parthico. Dio Nicæus, hæc de Ventidio nostro refert, in Augusto. *quod cum propter magnificentiam & sumptus cæterarum rerum clarus erat; tum verò, quod palatium incendio consumptum restituit, atque statuis, quas à Cęsare acceperat, postea scil. redditurus,*

turus) adornauit: eas enim cum Cæsar paulo post repeteret, non reddidit; sed ei ita facetè respondit. Mihi quidem (inquit *) seruorum copia non est, tu vero seruos tuos ad palatium mitte, atque indè statuas accipe. Cæsar autem eas reliquit, metuens, ne si indè eximeret, peculatus accusaretur.* Hæc apud Xiphilinum, ex Dione. Non tantum verò Ventidius intrà Vrbem palatium splendidum habuit; sed etiam villam in agro Tiburtino, vt asseuerat Antonius del Rè, in Antiq. Tiburt. habuitque intrà Romam etiam fundum, vt ex dono, sancto fonti à Constantino Imp. facto, de quo Baron. sub Annum cccxxiv. dum inquit. *Fundus Bassi præstans solidos centum viginti*. C. Bassus P. Ventidii F. Villam habuit in agro Tiburtino. Fuit hic in Parthos Romanorum copiarum Imperator, ac satis eloquens Orator, vt Agellii verbis testatur in Chronico Philippus Iacobus Bergomas. Io. Tortellius in præfatione ad Nicolaum V. Pont. Max. hæc ad verbum de C. Basso. *Quid de C. Basso, duce nobilissimo, & scientia præstantissimo, nisi laudes dicere possumus; & tamen plures libros de origine vocabulorum teste Gellio, & alijs nonnullis, multa cum gloria scripsit*. De Villa huius C. Bassi agit Antonius del Rè in Antiquitatibus Tiburtinis. Gaius autem Bassus, qui teste Prisciano, de Significatione Verborum, scripsit Librum de Dijs, in quo ait, bifrontē Ianum fingi, quasi superum, & inferū; & eundē quadriformē, quasi vniuersa animata complexum. An verò sit idem ac C. Ventidij filius ignoro; ille enim Caius, per literam C; hic verò Gaius per literam G. scribitur; ni id fuerit mendum Pastrigici; cum Caium legat Macrobius Lib. 2. Cap. 9. Lactantius Firmianus Lib. 1. Cap. 22. de Fals. Relig. quem refert, etiam Gabriel Barrius. L. Lentilius C. F. Bassus IIII. Vir, de quo lapis Tiburt. ad D. Siluestri, hac inscriptione.

Baron.

Io Tortellius.

C.LVCIVS.C.F.AVLIAN.Q.PLAVSVRIVS.C.F.VARVS.L.LENTILIVS.C.F.BASSVS.Q. HOCTAVIVS.
C.F.GRÆCHIN.IIII.VIR.
PORTICVS.P.CCLX.ET.EXEDRAN.ET. PRONAON.
ET.PORTICVM.PONE.SCOENAM.LONG.P.CXL.
S.C.F.C.

De

De hoc lapide Manutius in Orthographia, Antonius del Rè in Antiquitatibus Tiburtinis, Lazius Comm. Reip. Roman. Lib. 3. Licet ipse, producto versu legat, Lucius Ventidius, & Lucij F. scribat, & cum C. non L. F. habeatur in lapide à me Tiburti conspecto, atque alibi. De Lucio hoc Ventidio, prædiuite intellexisse reor Iuuenalem, Satyra 11. ad Persicum amicum suum, quem frugali conuiuio inuitarat, contrà eorum consuetudinem, qui exquisitius, lautiusque comessantur, præter rei familiaris modum, ait enim, damnando Rutilij prodigalitatem, & Ventidij nostri diuitias:

Refert enim quis hæc eadem paret: in Rutilio nam.
Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen.
Sumit, & à censu famam trahit.

Ni me hominum peruicacia, atque inuerecunda inscitia, ad coarctandam cogerent historiam, fusius hic de vtroque Publio agerē; Cesellij item Bassi, origine Pœni meminit Tacitus, ab excessu D. Aug. Annal. Lib. 16. in principio. Quinetiā *ex Nola Bassus Herennius, vna cum Herio Petrio, ad colloquium euocatus ab Hannone, de Nola prodenda, respondit, multos annos inter Romanum, Nolanumque Populum amicitiam esse, cuius neutros ad eam diem pœniteret; & si illi cum fortuna mutanda fides fuerat, serò iam esset mutare eam; dedituris se Annibali non fuisse accersendum Romanum præsidium; cum ijs, qui ad se tuendos venissent, & omnia sibi esse consociata, & ad vltimum fore*, vt inquit Liuius Secundi Belli Punici Lib. 2. Ac de Caio, atq; Lucio Ventidio, vberiusq; de reliqua Bassorum agerem equidē progenie; verum compendio nomina, strictèque adscribam, vt moris, & cæterorum prosequar commemorationem; vt saltem intelligant, qui immeritò me carpunt, ad hanc compilandam historiam, plures me Auctorum volutasse codices. Fuerunt autem alii ex Bassis clari; hi videlicet Exconsules, qui olim nempe Coss. Romani, C. Lecanius Bassus, Anno X. Claudij Domitij, Neronis, Cæsaris, Cos. vnà cum M. Licinio Crasso, agnomine frugi; de quo Fasti Consulares, in Codice Iustiniani; necnon apud Sext. Iulium Frontinum, de Aquæductibus Romæ.

Annius Bassus Cos. cum Cæcinna Pæto, anno, quo Tem-

plum

plum Pacis Æternæ, post victoriam, a Vespasiano de Iudæis partam constructũ; sic enim habetur in illustri Antiquitatis monumento, marmori insculpto, Romæ in ædibus Farnesianis, quod descripsit Aldus in Orthographia.

PACI. ÆTERNÆ.
DOMVS.
IMP.VESPASIANI.
CÆSARIS. AVG.
LIBERORVMQ;EIVS.
SACRVM.
TRIB.SVC.IVNIOR.
Auersa parte.
DEDIC.XV.K.DEC.
L. ANNIO. BASSO.
C.CÆCINNA.PÆTO.COS.

Hic idem Dalmaticę Legionis Legatus; cuius meminit Tacit. Hist. Lib.3. *Sex millia* (inquit ille) *Dalmatarum, recens delectus, comitabantur. Ducebat Poppæus Siluanus Consularis, vis consiliorum penès Annium Bassum, Legionis legatum. Is Siluanum socordem bello, & dies rerum verbis terentem, specie obsequij regebat, ad omniaque, quę agenda forent, quieta cum industria aderat.*

Bassus, cum Gratiano Cos. Anno ab V. C. Dcccclxiii. vt ex eodem Iustiniani codice patet.

Pomponius Bassus, Anno ab V. C. MX. Cos. cum Aurelio Tusco; anno item sequenti Cos. cum Æmiliano; anno verò Mxxiii. Cos. vna cum Valerio Aureliano; qui quidem Pomponius Bassus, tempore Claudii Imperatoris, sponte se morti obtulisset, Reipub. causa, nisi per ipsum Imperatorem fuisset prohibitus; sic enim inquit Sex. Aurelius Victor, Claudio. *Cum verò ex fatalibus libris, quos inspici præceperat, cognouisset, sententiæ in senatu dicendę, primi morte remedium desiderari, Pomponio Basso, qui tunc erat se offerente, ipse vitam suam haud passus responsa frustrari, dono Reip. dedit.* Hic idem Pomponius, cuius apud Manutium, in Tabula ænea, hęc inscriptio.

L. ARVNTIO. STELLA.
L. IVLIO. MARINO. COS.
XIIII. K. NOV.
M. ACIDIVS P. LACIDVS. L. PETRONIVS. FRONTO.
III. VIR I D. S. C. FERENTIN. IN. CVRIA. ÆDIS. MER.
CVRI. SCRIBVNDO. ADFVERVNT. Q. SEGIANVS.
MÆCIANVS. T. MVNIVS. NOMANLIANVS.
QVOD. VNIVERSI. V. F. T. POMPONIVM. BASSVM.
CLARISSIMVM. VIRVM. DEMANDATM. SIBI. CV-
RAM. AB. INDVLGENTISSIMO. IMP. CÆSARE. NER-
VA. TRAIANO. AVGVSTO. GERMANICO. QVA.
ÆTERNITATI. ITALIÆ. SVÆ. PROSPEXIT. SECVN-
DVM. LIBERTATEM. EIVS. ITA. ORDINARI. VT. OM-
NIS. ÆTAS. CVRÆ. EIVS. MERITO. GRATIAS. AGERE.
DEBEATVR. FVTVRVMQ. VT. TANTÆ. VIRTVTIS.
VIR. AVXILIO. SIT. FVTVRVS. MVNIC. PIO.
NOSTRO. Q. D. E. R. F. P. D. E. R. V. I. C.
O. N. PLACERE CONSCRIPTIS. LEGATOS. EX. HOC.
ORDINE. MITTI AD. T. POMPONIVM. BASSVM.
CLARISSIMVM. VIRVM. QVI. AB. EO. IMPETRARENT.
IN. CLIENTELAM. AMPLISSIMÆ. DOMVS. SVÆ. MV-
NICIPIVM. RECIPERE. DIGNETVR.
PATRONVMQVE SE. COOPTARI. TABVLA.
HOSPITALI. INCISA HOC. DECRETO. IN. DOMO.
SVA. POSITA. PERMITTAT. CENSVERE.
EGERVNT LEGATI.
A. CÆCILIVS. A. F.
QVIRINALIS.
AD. AVGVST.
TEM. C. P.

Hic ille idem Pomponius Bassus, de quo in Auito Dio Nicæus, ex Xiphilini Epitome, Gulielmo Blanco Albiensi Interprete, sic fatur. *Pomponius Bassus, reus factus, vna cum Silio Messala, quod rebus, quas Auitus faceret, minimè oblectarentur; quem nec piguit de ijs ad Senatum scribere, cum ab ijs mores suos exa-*

examinari diceret, eosque reprehensores esse omnium, quę in Palatio gererentur: quanquam erat aliud interim crimen in Basso, quod pulcherrimam vxorem, atque nobilissimam habebat; ea erat Claudij Seueri, & Marci Antonini neptis, quam ipse postea vxorem duxit, nec ei, vt Mariti mortem Lugeret, permisit.

Ad Pomponium hunc ſcribit Plinius Iunior Lib. 4. Epiſt. Epiſt. 23.

Annius Baſſus Cos. vna cum Quintiano, anno ab V. C. Mxlii.

Septimius Baſſus Cos. cum Galliano, anno ab V. C. Mlxx.

Annius Baſſus Cos. vna cū Ablabio, anno ab V. C. Mlxxxiv.

Anitius Baſſus Cos. cum F. C. Pilippo, anno ab V. C. Mclxi. ex codice Iuſtiniani Imperatoris, atque in ſteminate Valentinianorum, in Arcadio, ex Godeſcalco Steuuecchio, apud Bar. ad ann. Chriſti 408 ex cod. Theodoſ.

Anicius Baſſus, & Flauius Antiochus Cos. anno ab V. C. Mclxxxiiij qui quidem Anicius, nomine, Baſſus cognomine, aduerſus Sanctum Sixtum Pont. Max. coram Valentiniano Imperatore ſtruxit calumniam, ac de Sixto actum iudicium; vt fuſius apud Cæſarem Card. Baron. Annal. Tom. 5. ad annum Ieſu Chriſti 433. Eidem Anicio Baſſo ſacra interdicta, verum enim verò, morte obita, Eccleſiaſtica ſepultura conceſſa, ex eodem Baron. Hi omnes è Baſſorum familia Exconſules. Pergamus ad alios, qui licet non Coſs. in re tamen bellica, & literaria præclari fuerunt.

Q. Cæcilius Baſſus, copiarum Imperator; de quo Appianus, Bellor. Ciuil. Lib. iii. Caius Caſſius ad Ciceronem; ac idē Cicero, Actione xi. in M. Antonium, hæc habet. *Eſt Cæcilij Baſſi, priuati illius quidem; ſed fortis, & pręclari viri robuſtus, ac victor exercitus.*

Betenus Baſſus, C. Iulii Cæſaris Quæſtor; de quo Seneca Lib. 4. de Ira. fuit vltimo ſupplicio affectus, potius Tyramni ira, quam merito, vna cum Sext. Papinio, ac alijs.

Amilinus Baſſus, vir clariſſimus, Septimii Imp. familiaris, atque ab eodem munificentiſſimè ditatus; de quo plura Sextus Aurelius Victor.

Lucilius Baſſus *poſt, Præfecturā Alæ Rauennati ſimul, & Miſe-*

nensi classibus à Vitellio prępositus, vt inquit Tacitus Hist. Lib. 2. *idemque missus cum expedito equite, ad Campaniam componendam*. ex eiusdem Corn. Tacit. Hist. Lib 4. in principio. Hic idem Lucilius Bassus, qui Legatus Vespasiani Augusti, teste Iosepho Iudęo, de Bello Iud. Lib. 7. cap. 38. necnon cap. 39. Herodium, & Macherum fortissimè expugnauit, quique: vt idem Ioseph. ibidem affirmat, tria millia Iudæorum, qui in nemus Iarden confugerant, interfecit: Huius Lucilii cognomen firmat omninò priscum monumentum Aquileiæ; cuius exemplar à Fuluio Vrsino, doctissimo Viro sibi traditum exhibuit oculatissimus Lipsius.

IMP.CÆSAR.VESPASIANVS.AVG.
PONT.MAX.
TR.POT.II IMP.VI.P.P.COSS.III.DES.III.
VETERANIS.QVI MILITAVERVNT.IN.
CLASSE.RAVENNATE.SVB.SEX.LVCILIO.
BASSO.QVI.SENA.ET.VICENA.STIPEN-
DIA.AVT.PLVRA. MERVERVNT. ET.
SVNTDEDVCTI.IN.PANNONIAM.QVO-
RVM.NOMINA.SVBSCRIPTA.SVNT.IPSIS.
LIBERIS.POSTERISQVE.EORVM. CIVITA-
TEM.DEDIT.ET.CONVBIVM.CVM VXO-
RIBVS.QVAS.TVNC. HABVISSENT. CVM.
EST.CIVITAS.IS.DATA. AVT. SI. QVI.
COELIBE.S ESSENT.CVM.IIS.QVAS.POST
EA.DVXISSENT. DVMTAXAT. SINGVLI.
SINGVLAS.NON.APRIL.CÆSARE.AVG.
DOMITIANO CN.PEDIO.CASTO,COS.
ILATORI.VENETI.E.CENTVRIONI.AME.
ZEIO.DESCRIPTVM.ET.RECOGNITVM.
EX.TABVLA.ÆNEA.QVÆ.FIXA.EST.
ROMÆ.IN CAPITOLIO. AD. ARAM. GEN.
TIS.IVLIÆ.DEFORAS.PEDIO.SINISTE-
RIORE.TAB.T.PAG. II. LOC.XXXXIIII.

Lucilio huic præposuisse me Amilinum, erratū equidem; fateor cum hic sub Vespasiano, ille sub Septimio vixerit; sed parcite errori: in Bassorum namque serie describenda confusè agere proposui, nulla; seruata temporum ratione. Pergamus ad cęteros.

Cæsonius Bassus, vir clarissimus, ad quem extat apud Flauium Vopiscum Epistola immanissimæ crudelitatis Aureliani Augusti, cuius exemplum tale est.

Aurelianus Augustus Ceionio Basso S.

Nō oportet vlterius progredi militum gladios, iam satis Palmyrenorum cæsum, atque occisum est. Mulieribus non pepercimus, infantes occidimus, senes iugulauimus, rusticos interemimus, cui terras, cui Vrbē deinceps relinquemus? Parcēdū est ijs, qui remāserunt; credimus n. paucos tā multorum supplicijs esse correctos. Templū sanè Solis, quod apud Palmyrā cum vexilliferis Aquilifer Legionis Tertiæ, & Draconario, Cornicinibus, atq; Liticinibus diripuerunt ad eam formā volo, quę fuit, reddi. Habes trecentas auri libras Zenobiæ capsulis. Habes argenti mille octingenta pondo. De Palmyrenorum bonis habes gemmas regias. Ex his omnibus fac cohonestari Templum; mihique, & Dijs immortalibus gratissimum feceris. Ego ad Senatum scribam, petens, vt mittat Pontificem, qui dedicet Templum.

Hactenus Vopiscus. Ex quibus litteris apparet, quæ fuerit Aureliani sæuitia, & eiusdem in Ceionio Basso fiducia.

Taratius Bassus, Vrbi præfectus, atque Camenius Taratij frater, viri clarissimi; vt habetur apud Ammianum Marcellinum, Hist. lib. 28. in crimen accersiti, quod Lolliano primæ lanuginis adolescenti adhæsissent, qui Lampadii filius, à præfecto conuictus, codicem noxiarum artium, nondum per ætatem firmato consilio descripsisse, exulque mittendus, vt sperabatur, patris impulsu, prouocauit ad Maximinum, & iussus ad eius comitatū duci de fumo, vt aiunt, in flammā, traditus Phælangio Bæticæ consulari, cecidit funesta carnificis manu. At Taratius Bassus, & Camenius frater, suffragāte Victorino, absoluti sunt. Lazius Comment. Rom. Reipub. Lib. 2. pro Taratio, Tarentium legit.

Bassus, Eduini Anglorum Regis miles fortissimus memoratur à Venerabili Beda , in Historia Anglicana Lib. 2. Cap. xiix.

C. Oppius Bassus; de quo hęc inscriptio in lapide Auximi, in agro Piceno.

C.OPPIO.C.F.VEL.
BASSO.P.P.P.C.
PR.I.AVX.ך.LEG.IIII.
FL.FEL.ET.LEG.II.TR.FOR.
EVOC.AV. AB. ACT. FOR.
B.PR.PR.MIL.COH.II.PR.
ET.COH XIII.ET.XIV.VRB.
OMNIBVS. OFFICIIS.
IN. CALIGA. FVNCTO.
CENTVRIONES.LEG.II.
TRAIANÆ.FORTIS.
OPTIMO. ET. DIGNISSIMO.
IN.CVIVS.DED.CENAM. COL. DED.
L. D. D. D.

Eiusdem C.Oppij Bassi alia inscriptio item prostat Auximi, quam interpretatus est Ioannes Franciscus Gallus, Auximas, Vir de Antiquitate benemeritus, euulgauitque eandem Hercules Gallus, Io.Francisci filius, Vir illustris

C. OPPIO. C F.VEL.
BASSO.P.C.
PR. AVXIMO.ך LEG.
IIII.FL.FEL.EVOC AVG,
AB.ACTIS.FORI.B PR. PR.
SIGNIF OPTION.TESSE.
COH.II.PR.MIL;COH.XIV.
ET.XIII.VRBANARVM.
COLL. CENT. AVXIM.
PATR.OB.MERITA.EIVS.
L.D.D.D.

Eius-

Eiusdem alia similis inscriptio legitur inter Vvormatiā, & Spiram; teste Lazio Commentarior. Reip. Rom. Lib. v. cap. x. his verbis.

C.OPPIO.C.F. VELINO. BAS.
SO.P C.PR.AVXIMN.LEG.III.
FEL. EVOC. AVG. AB.
ACTIS. FORI.

Apud Andream Carisium Romæ se vidisse asserit Io. Pierius Valerianus, Antiquitatum Bellunensium Serm. 2. inscriptionem sequentem.

D. M.
CASSIO. BASSO.
BALERIA. VERA.
POSVIT.

Baleria hic pro Valeria.

Pomponius item Bassus; necnon Paccia Bassa nominantur alio in lapide, quem descripsit Manutius in Orthographia

M.PACCIVS. M. F. POMP. BASSVS.
AVGVR.ÆDIL.II.VIR.VOLCESS.SIBI.ET.
PACCIÆ. M. F. BASSÆ.
MANLIÆ. M. F. RVFÆ.
PACCIÆ.L.F.MAXIMÆ.
PACCIÆ.M.L.GRATÆ.

Habetur insuper apud Iosephum Mormilen, Neapolitanum, in Puteolanis Antiquitatibus, alterius Bassi clara hæc mentio

C.SENNIO.SEVERO. MANIPVLARIO.EX.
III.FIDE.NAT.BASSVS.VIX AN.
LVI.MILIT.AN.XXVI. M. ÆMILIVS.
DOLENS. HÆRES. B M. F.

Romæ etiam ità de Basso altero in Villa suburbana Carpensi, in lapide.

DIS

DIS. MANIBVS.
L.COMINI.L.F.POL.BASSI.
SACRVM.

Ad Bassum quoque P. V. extat Epistola Imperatoris Constantini, qua recensetur inter finium regundorum constitutiones, lecta apud Senatum xii. Kal. Iulii Gallicano, & Symmaco Coss. C. etiam Quintius Corn. Bassus II. vir, atque Ædilis; de quo alter lapis

C.QVINTIO.
C.F.COR.
BASSO.II.VIR.
ÆDIL.II.VIR.
IVR. DIC.
PONTIF.
C.BÆBIVS. LVPVS.
INITA.PRC.
PATRONO. OPT.
FECIT.

Pergamus ad Domitiū Bassū, qui pro salute cuiusdam Cæsaris Templum Ioui Reduci construxit ; sic enim hac de re lapis.

PRO.SALVTE.ET.REDITV.D.N.IMP CÆSARIS.
VOTIS....... ....:..... ..PIO.FELICI.VOTIS.
X.ANNALIBVS.INVICTO.AVG.DOMITIVS BASSVS.
7.FR.AGENS.XX.ANNALIBVS.
FELICITER.VICE.PRINCIPIS.PEREGRINORVM.
TEMPLVM.IOVIS.REDVCIS.C.P.
OMNI.CVLTV.DE.SVO.EXORNAVIT.

Præterea sic Capuæ, de Aurelio Basso.

CH.MVNATIVS.M.F.PAL.
AVRELIVS.BASSVS.
PROC. AVG.

PRÆF.

PRÆF.FAB.PRÆF COH.III.
SAGITTARIORVM.PRÆF.COH.ITERVM.II.
ASTVRVM.CENSITOR.CIVIVM.
ROMANORVM.COLONIÆ.VICTRI.
CENSIS.QVÆ.EST.IN.BRITANNIA.
CAMALDVNI.CVRATOR.
VIÆ.NOMENTANÆ.PATRONVS.
EIVSDEM.
MVNICIPI.FLAMEN.PERPETVVS.
DVVMVIRALI POTESTATE.
ÆDILIS.DEDICATOR.IIII.

An vero sit idē M.Aurelius, ac alius, de quo hic lapis, ignoro. Inuenitur Romæ, in Domo priuata ad Parionem.

D. M. S.
M.AVR. BASSVS.
MIL. COH. VII. PR.
ꝰ.MAXIMINI.
EREDES.FECERVNT.

Adiungamus Sab.Baſſi Epitaphium huiuſmodi.

DIS.MANIBVS. C. LICANI. L.F
SAB.BASSI.CÆCINÆ.
FLACCI.
III.VIR.A.A.A. FF.
VIXIT. ANN. XIIX.

Item C.Attii Baſſi, P. F. ſepulchrum.

C. ATTIVS.
P. F.
BASSVS.
IN.F.P.V.I.

Addamus & Numiſiæ Baſſæ memoriam.

C.NVMISI.
MARTIALIS.
VIXIT.ANNIS.XXX.
MENSIBVS. X.
DIEBVS. XXVII.
NVMISIA.BASSA.
CONIVGI. DVLCISSIMO.

A. Liuii Bassi memoria extat in lapide, ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ Billantes, agri Prætutini; distat ab Asculo oppidum M.P.X. lapidem, nondum quod sciam, excusum mihi suppeditauit amicus meus Ferrantes Ciuccius I. C. Asculanus, Vir de musis benemeritus.

D. M.
DENTRIÆ.MEÆ.MATRI.A.LIVIO.
DECEMBRIO.LIB.
DENTRIÆ.NACTÆ.VXORI. SVÆ.
A.LIVIO.DENTRIO.
ROMANO.FRATRI.CIVI.AMANDÆ
LIB.
VIXIT.ANN.XX.
HI.DVO.CONVENTI.
VNA. FATA. SECVTI.
VNO.LECTVI.COMPOSITI.
VNA. FAVILLA. IACENT.
A.LIVIVS. BASSVS. MERENTIBVS.

Nec omittamus Vmbricam Bassam; quæ quidem Ioui Templum erexit. Extat eiusdem memoria in lapide.

IOVI. SOLI.
INVICTO. SARA-
PIDI.T.ÆLIVS AN.
TIPATER. PROG.
AVGG.CVM.VMBRICA.
BASSA. CONIVGE.GRATIAS.
AGENTES. POSVERVNT.

Nec prætermittamus Publilij Bassi nomen, quod inscriprum inuenio Romæ, lapidi ad D.D. Cosmi, & Damiani, propè cloacam D. Luciæ.

DIS. MANIBVS.
MARCIO.DORYFORIANO.FIL.
CARISSIMO.ET.PIENTISSIMO.QVI. VIXIT.
ANNIS.XIII. DIEBVS. XXX. FECIT.

AN-

ANTONIA. EVHODIA. MATER. ET. DORYPHIDI.
------ CONIVGI. SVO. ET. DORYPHONO.
---------------------- PVBLILIO. BASSO.

Vrbici Bassi F. habemus epitaphium apud Martialem, hoc Epigrammate.

Conditus hic ego sum Bassi dolor Vrbicus infans,
Cui genus, & nomen maxima Roma dedit.
Sex mihi de prima deerant trieteride menses,
Ruperunt tetricæ cùm mala sensa Deæ.

Nequè sileamus Marij Bassi memoriam in lapide ad radices Quirinalis Romæ expressam, ità in ædibus Grifoneti, referente Lazio Commentariorum Reip. Rom. Lib. 4.

C. MARCIVS. C. F.
SERG. SALVIANVS.
NORBA.
GENIO. CENTVRIÆ.
COH. X. PR. P. MARI. BASSI.
IN. QVA. MILITAVIT. AN. XIIX.
VOTO. SVSCEPTO.
MISSVS HONESTA. MISSIONE.
PRIDIE. NON. IANVAR.
Q. FABIO. CATVLINO. M. FLACCO.
APRO. COS.
ANIMO. LIBENS. ARAM. SVA. PECVNIA.
POSVIT.

His adnectamus Bassam, clarissimam feminam, ad quam Sanctæ Pulcheriæ Augustæ extant literæ, apud Cardinalem Baronium Ann. Ecclesiast. Tom. 6. sub annum Iesu Christi CDLVI.

Exhibeamus item Marci Sulpitij Bassi, ex veteri marmore sepulchrum.

DIS. MANIBVS.
M. SVLPITII. BASSI.
AMICI. OPTVMI.
L. NONIVS.

Dè quodam alio Basso alia inscriptio Romæ, in hortis Carpensibus, sic habet, siuè in ædibus Baptistæ Iacobi Matthæi.

BASSO. Bassio, legit Lazius AVG.LIB.
PROX. AB. EPISTVLIS.
GRÆCIS.PROC.TRACTVS.
CARTHAGINENSIS.
FABIA.Q.F.PRISCILLA.
MARITO. PIISSIMO.
ITEM.GLAVDIVS.COMEN.
PATRI. BENEMERENTI.
FECERVNT.

Est etiam Neapoli cuiusdam alterius Bassi epitaphium quod descripsit Paulus Manutius in Orthographia.

C.OPPIA.T.F.BASILLA.
MATER.INFELICISSIMA.
FECIT.BASSO.FIL.OPTIMO.
ET.PIISSIMO,ET.SIBI·ET.
AMANDO.AVG.I. CONIVGI.
ET.LIBERTIS.LIBERTABVSQVE.
BASSI.FILI.MEI.ET.MEIS.ET.
AMANDI.ET.NATIS.NATÆVE.
EORVM LOCO EMPTO.
TERRÆ.IVGERIBVS.TRIBVS.
ET. ÆDIFICIS. OMNIBVS.
CIRCVMDATA.MACERIA.

Bassus Episcopus Ferentonus, qui vna cum aliis Episcopis, decretis Symmachi Roman. Pontificis subscripsit, Symmachus hic sedit Romæ, circa annum salutis Ccccxcviii.

Iunius Bassus, Bithyniæ Quæstor, in crimen vocatus, contrà quem egit Pomponius Rufus, Vir peritus, & vehemens; cui successit Theophanes, vnus ex Bithyniælegatis, fax accusationis, & origo hoc illum onerabat, quod homo simplex, & incautus, quædam à Prouincialibus, vt amicus acceperat.

Re-

Respondit pro illo Plinius Iunior, prima die, pluraque dixit de Iunii Bassi ornamentis, quæ illi ex generis claritate, & ex periculis ipsis magna erant. Altera die egerunt, idem Plinius, Titius Homulus, & Fronto, mirificè. Misso tandem Senatu, lege repetundarum absolutus, & magna hominum frequentia, magno clamore, & magno gaudio exceptus est; vti fusè prosequitur Plinius Epistolarum Lib. 4. Epistola ad Vrsum 9. ac ad eundem Epistola 20. Lib. 5. & Epist. 29. ad Quadratum, Lib. 6.

Asinius Bassus maximus Quæstor, de cuius industria probitate, eruditione, ingenio studiis, & memoria apud Plinium Iuniorem plura, Epistolar. Lib. 4. Epist. 25. *ad Fundanum.*

Aufidius Bassus, M. Annæi Senecæ coætaneus, ac intimus familiaris; de quo idē Seneca in Suasoria prò Cicerone, quæ incipit. *Deliberat Cicero, an promittente salutem Antonio, orationes suas comburat.* Ac etiam Epist. 30. vbi summis extollit laudibus Aufidium, veluti mortis contemptorem. Illius verò initium hoc est. *Aufidium Baßum, virum optimum, vidi quassum ætate, obluctantem.* Ex qua colligitur, quæ fuerit Aufidij animi fortitudo, atquè doctrina. Hic Historicus, Quintiliani temporibus Bellum Germanicum descripsit; vti in Antropologiæ Lib. 14. annotat Volaterranus; cuius Historiam prosecutus est Plinius Senior, vti testatur Iunior Epistola ad Macrum, quæ est 5. Libri Epist. 3.

Musonius Bassus, Vir grauissimus, vitam Claudii Pollionis edidit, vt asserit Plinius Iunior; Epistolarum, Lib. 6. ad Cornutum Epist. 30.

Iunius Bassus, alter à superius memorato, Declamator apud Senecam, 3. & 4. Controuersiis Lib. 2.

Iulius Bassus, apud eundem Senecam declamator. 13. & 14. controuersiis, Lib. 3.

T. Iulij Bassi mentio habetur Siuessę, in lapide, quem descripsit in Orthographia Paulus Manutius, ad verbum, *Bibliotheca,* quem hic non describo, nè videar in lapidibus referendis molestior; sat sit indicasse.

Tileus Bassus, Medicus, de quo Dioscorides in prooemio, ad Arrium.

Li-

Licinius Bassus, eiusdem Dioscoridis, necnon & Arrii prędicti, amicus. Vir equidem probus; de quo idem Dioscorides eodem in prooemio.

Silius Bassus, apud Senecam pariter, Declamator: ab illo namque ad perorandum introducitur in 6. Controuersia Lib. 3.

Sepulius Bassus, apud eundem Senecam interlocutor, 17. ac 18. Lib. 4. Controuers. vbi de nece M. Tullii Ciceronis ab Lenate illata agitur.

Iulius Bassus alter, à relatis, Gręcè de Medicina scripsit, Quintiliani temporibus; à Plinio citatur in tabulis indicis Lib. 33. 34. & 35.

Calphurnius Bassus, citatur idem in indice Auctorum Plinianæ Tabulæ, librorum, 17. 18. & 19.

Saleius Bassus, Poeta Epicus, cuius est, Quintiliano, vehemens, ac poeticum ingenium, nec ipsum, senectute maturũ, præueniente fato; quemadmodum, & Valerio Flaccó contigit; de quo Crinitus, & Volaterranus.

Cæsius tandem Bassus, inter poetas Lyricos ab eodem Quintiliano recensetur; de quo etiam Probus. Quintilianus quoque se illum vidisse ait; nescio tamen, an Seleium, an Cæsium intelligat Ouidius de Tristibus Lib. 4. Elegia 9. cum inquit.

Bassus quoquè clarus Iambis,
Dulcia conuictus membra fuere meì.

Cæsij Bassi inuenta opera apud Bobium, in Cœnobio, anno Domini Mcccclxxxxiv. Romamque adsportata à Thoma Phædio, vt inquit eiusdem conciuis Raphael Volaterranus, ad calcem Tertij Geographiæ Libri. Ad Cæsium hunc extat Auli Persii Satyra, quæ incipit.

Admonuit iam brumæ foco te, Basse Sabino.

Ad Saleium dubio procul extat illud Martialis Epig. Lib. 5. Epig. 54.

Colchida quid scribis; quid scribis amice Thryestem?
Quid tibi, vel Niobe, Basse, vel Andromache?
Materia est, mihi crede tuis aptissima chartis,
Deucalion; vel si non placet hic, Phaeton.

Hæc

Hæc de Baſſis ſigillatim; iterũ verò in nobiliſs. familiæ laudibus, nec prætermittam Prudẽtii, aduersùs Symmachum, teſtimonium de Chriſti fide inter primores,& illuſtriores vrbis Romæ Senatores,à Baſſis,poſt Conſtantini Auguſti baptiſmum ſuſcepta: ſic enim inquit ille ibidem Lib. I.

.... non Baſſorum dubitauit
Prompta fides dare ſe Chriſto, ſtirpemque ſuperbam,
Patriciæ gentis venturo attollere ſæclo.

Omitto denique Martialis,& aliorum illuſtrium poetarum, in Baſſorum quoſdam carmina; quę pauca attigimus curſim, vti P.Ventidii Baſſi, Aſculani,claram, & fœcundam ſobolem, tot Magiſtratibus magnificè geſtis, totque ingeniis præclaris cohoneſtatam, in conciuium meorum oblectamentum,& decus propalarem. nunc ad reliquos.

L. Tarium Rufum, anno ab V. R. C. Dccxxii. Coſ. ſuffectum, iuxta opinionẽ Caroli Sigonii in Faſtis, fuiſſe Aſculanum, eiuſdem ex lapidi inſculpta effigie coniecto: Aſculi nimirum, ad D.Hilarii, è regione Cryptæ, in qua Sancti Emygdij corpus primo ſepultum extabat, me puero, duorum Coſs. imagines, iunctis ſimul manibus,cum hac inſcriptione.

P.VENTIDIVS. L.TARIVS.

Nunc verò fracto penitus lapide, vix nomina legi poſſunt. Tulit hoc antiquitatis naufragium ætas noſtra;nam theſauri manus auida, dum effodit, ſaxum fregit; credebant quippe,ſic vulgo referente, magnam intus auri copiam ibidem deliteſcere. Cæterum, ſi auaris, imperitiſque hominibus, illuſtre hoc vetuſtatis monumentum innotuiſſet, vtique intactum reliquiſſent; ac religioſa veneratione coluiſſent. Sunt item aliorum Cos. in lapidibus effigies, apud Mauritium Mauritii filium notum in agro Parignano, quas puto eorundem, Ventidii, & Tarii, nomina, obliterata licet inſcripta habuiſſe. Eſt inſuper nonnullorum ex Rufa gente, Aſculi nobilis memoria; ſic enim legitur ad Portam Romanam in pariete.

T.PRÆ.

T.PRÆTINIVS.
T.L.SVRVS.T.T.L.
LAVMEDO.T T.L.
SPERATVS.T.T.L. PRIN-
CEPS.T.L.RVF.A.

Vide Panuinium. Et in domo Armonij Nouelli.

ÆLIA. L. F. TERTVLLA.
SIBI. ET. SVIS.
CONSIDIA. L.F.RVFA.
M. VALERIO.M.L.
MELANTHO.
I.F. P.XV.I.A. P. XV.

Lapidem insuper Templi Fortunæ Reduci à Rufo constructi prætermitto, cuius vtpotè inscriptio superius iam commemorata. In ædibus etiam Prosperi Bizarii, Philosophiæ, & publici medicinæ professoris Asculani, tituli fragmentum habet sic in lapide.

L SAVR..............
RVFV.............

Adde aliud monumentum in pariete, ad Sanctæ Mariæ in Marsia, propè Castrum Aquæ Sanctæ, Asculanæ ditionis, vbi hæ literę insculptæ

SAV. RVFVS.

Habetur insuper in D. Gregorii magni Indice, alterius Rufi mentio; mandat enim Sanctus Pontifex Passiono Episcopo Firmano, vti de reliquiis Sncti Sabini Martyris tradat Rufo Asculano, qui in honorem Sancti Sabini Templum in agro Glisiano construxerat. Ex quibus adducor facilè vt credam, Tarium Rufum fuisse Asculanum; de quo Plinius Senior lib. 18. Cap.4. his verbis. *Tarius Rufus, infima natalium humilitate, consulatum militari industria meritus, antiquę alias parsimonię, circitèr millies sestert. liberalitate Aug. congestum, vsque ad detractionem heredis exhausit, agros in Piceno coemendo, colendoque.* L. autem Annæus Seneca de Clem. Lib. I. summopere Augusti Cæsaris laudat clementiam, qui accitus ab hoc L. Tario, vt sententia, ferret contra filium, deprehensum in patricidio, causam ipsi patri diiudicandam reliquit: qui quidem filium

filium exilio mulctatū, Massiliæ parricidam continuit, & annua illi suppeditauit, quæ vitæ integro solebat. Et hęc pauca de antiquioribus. Verùmenimuerò antequam vlterius progrediar, hìc denuò patriæ fata deplorare contingit. Oh vetustatem rerum gestarum consumptricem! immo potius, Oh iniuriam hominum! Oh Ciuium ignauiam! O inscitiam! Vtram quippe potius accusem dubius sum. Mirum profectò est, pauca adeo de Asculaneis rebus, post Christum natū tradita. At veritati cedat admiratio: barbarorum enim sæuitia, & libidine latius domiantibus, non solum antiquæ militiæ maiestas; sed vetus etiam literarum, atquè ingeniorum dignitas funditùs periit; vti deplorat in occidentali Imperio Sigonius; neque in tanto bellorum æstu, ac quotidiana seruitutis, necisque formidine, pristinis doctrinæ, & eloquentiæ studiis vacare hominibus licuit; cum fœcunda illa eruditorum, disertorumque virorum soboles, quæ vsque ad primam Gothorum in Italiam excursionem, maxima cum omnium admiratione floruerat, violento barbariæ afflatu, veluti infesto rapidi cuiusdam Aquilonis impetu, prorsùs exaruerit. Quapropter nec mirū, si veteribus rerum Scriptoribus destituti, si flammarum vbique debacchantiū iniuriam passi, ac tandem minus accuratam in conseruandis illustriū, & nobilium procerum stemmatibus, experti maiorum diligentiam, recentiorum Asculanorum militum decus, & gloriam, ex corrosis, & semiustis Annalibus patriis, accedente nonnulla quorundam Auctorum pietate, perpauca quidem eruta vindicamus ab interitu, & obliuione; producamus tamen quæ supersunt.

Apud Basinium Poetam Parmensem, legitur Epistola, nobilis sanè, metricis scripta numeris; in qua quidem superstes ager Picenus, de laudibus Pandulphi Asculani, Ecclesiasticarum copiarum Imperatoris, ad Asculum loquitur; ipsius virtute nimirum, ac ductu Picenum totum vsquequaque tyrannide oppressum, impiæ seruituti colla exemit: sic enim habet Epistola.

O decus Asculeum, Picenis vrbibus vna
Ex priscis, terra alma, quibus te laudibus alto

Æquarim Cælo; tù causa salutis, & auctor
Auxilij. Picenus ager nam totus in vna
Te pendens, valuit scelerata erumpere vincla.
Te propter nostri quondam Pandulphius heros
Defensor, potuit fasces, & munera magni
Imperij, & priscum Romanę gentis honorem,
Pontificis iussu auspicijs adsumere faustis.

Ac postmodum pręclaris Pandulphi enumeratis gestis, in Arcis Contradæ, Auximi, Firmi, aliarumque Picenarum Vrbium, & oppidorum expugnatione, ad calcem, sic tandem pergit.

Ergò ego perpetuas refero tibi carmine laudes,
ASCVLON antiquum, Picenis vrbibus vna
Ex priscis; æterna tibi donatur in omni
Tempore libertas; tali te laude superbum
Reddidit ipse pater, Romanę gloria famæ.

opus est editum Parisijs, apud Simonem Colinæum, anno circiter Christi MDxxxix. vna cum Pouelli, ac Trebiani, Poetarum, opusculis.

Cum annis ab hinc vndecim in Corsica volutarem Chronicon, deprehendi quendam Asculanum bellatorem, ab Insulanis illis IIII. vir delectum; cuius militari virtute, & Imperio, rebus optimè gestis, insulam à barbaris receptam manibus, ait Chronologista. Locum, vbi de viro hoc fit mentio, incuria fateor nō cōseruaui; memoria tamèn recolo, oppidū ab illo extructum, vocitatum fuisse, á patriæ nomine, ASCVLVM, quod nunc hac voce elisa, rudiores incolæ ASCO appellant. Strenuum militem, Petrum Scalam nominatum, ex maiorum traditione, affirmat vir longæuus admodum, ac optimæ fidei Brandimartes Parisianus.

Marinus Rocca, cui cognomentum Scaramuzza: mos enim tritauorum nostrorum ætate inualuit, vti Viris bellatoribus, siuè ab euentu quodam, siuè á naturæ quadam indole, huiuscemodi inderentur cognomina; hinc Mutius Actendolus, à bellicis conatibus, Sforzia; hinc Angelus Liuellus à Lingua blęsa, Tartaglia; hinc, vt sileam cæteros, Erasmus Narniensis, à mellitis verbis, Gattamelata cognominati;

minati; sic à militari congressu, Marinus Rocca, Scaramuzza dictus, eorum alter, qui factionibus, atque cladibus inclyti copiarum duces, ad posteros nomen transmiserunt, belligerando: nam Ioannæ ii. Neapolitanorum Reginæ intimus, aduersus Brachianos, in Aquilana expeditione, inter primos equitum ductores, ab Angelo Fonticulano recensetur, eo Libro, quem de Bello Aquilano inscripsit. Opus Franciscus Viuius Iurisconsultus Aquilanus celeberrimus, Syluæ Variarum opinionum inseruit. Dono insuper Scaramuzza, ab eadem munificentissima Regina accepit in agro Præcutino insigne Castrũ, quæ ciuitas Tomachiaria vocitabatur olim; nunc verò oppidi tantũ apparent vestigia, propè Colũnellam. Donationis, ac alia illustris familiæ monumẽta scripsit Hieronymus Rocca, Asculanus Canonicus, Vir omni officiorum genere, ac eximia morum suauitate magna laude dignus. De eodem Marino agit Boccatius.

Fulchius de Massa, qui apud Asculum, Fulchiæ gentis auctor, sub Pontif. Romani dominium vrbem hanc redegit, militiæ Ecclesiasticæ Præfectus, sua tempestate satis clarus. Vixit anno Christi MCDII.

Guerrerius, Friderici F. Asculanus, vegeti maximè corporis, & excelsi animi bellator, meruit apud Ianuensem Rempub. peditum mille, equitumque tercentorum, eodem tempore Tribunus. De viro hoc apud Asculum primò factionum studioso plura in Grammatophylacio; agitque de illo Simonetta, in Sforziade, Corius in Historijs, & Adamus in Fragmentis. Seruant Fulchii, & Guerrerii, Atauorum suorum consanguinei, stemmata, & decoras missiones, Galeazzius, & Marianus Fulchius, nobilissimæ gentis Marchionũ de Massa, longa annorũ serie nepotes. De Agnelina, huius Guerrerii sorore, præclara femina, in domesticis Fulchiorum Annalibus memorabile inuenio, quod audita Mariani filii ex S. C. ad patriam reuocatione, nimio exhilarata gaudio, repentina morte obierit; octo quippe, & decem annis abfuerat exul.

Ioannes Maxius Tibaldeschius, Pontificiæ factionis apud Asculum Princeps; qui miles tempestate sua fortis, sub Bar-

naba Mediolanensium Duce stipendia fecit, à quo quingentis equitibus præfectus, in expeditione obijt, veneno sublatus. Plura de illo in Annal. Asculaneis; necnon in lapide Asculi, in ædibus Felicis Card. Centini. De quo insuper illud memoriæ traditum, quod Cuprensem quendam, filii interfectorem domi seruauerit, atque vnici filii parentalibus peractis, incolumem dimiserit: inscius enim ad Ioannis domum confugerat, vt ibi tutus foret homicida.

Armalerius Asculanus, in bello Aquilano aduersus Brachium Perusinum, Pontificiæ annonæ præfectus, miles illo æuo perillustris; qui vno, eodemque tempore, prætèr veteris militiæ institutum velitum, peditumque ductor, proditionis, crimine insimulatus, à Vitelleschio Cardinali, Alexandrino Patriarcha, extremo supplicio affectus est. Indignum equidem tanto viro funestum hoc mortis genus. Agit de illo Fonticulanus, Garimbertus. in Pont. necnon Paulus Iouius, quem in elogio Vitelleschii Cardinalis Cornetani, necnon in Sforziæ vita, proditorem appellat. At qui nam ex clarissimis militum ducibus, non proditores apud Iouium, in vita Sforziæ? Iulius Cæsar Capuanus, Perectus, Troiæ Comes, Cecolinus Perusinus, Nicolaus, & Paulus Vrsinus, Bisus a Cotognola, Gratianus Fauentinus, Tartaglia, Ciarpellonus, ac alii præstantissimi viri, proditores Iouio censentur. Pereat Scriptor, grandiloquus quidem, at nescio quam sincerus Historicus; de quo illud hic referam, quod Scaliger ad Ianum Drusum scribens audacter protulit. *Paulus Iouius* (inquit ille) *me puero, in aula Henrici secundi, breuissimo cuique claritatem generis mercede pollicebatur, maledicentia ulturus, qui eius nundinationi aduersaretur; quod quidem expertus est Annas Mommorantius, Comes Stabuli Franciæ*. Sic Iosephus Scaliger Epist. prima. Armalerius hic ex patricia Bastonea familia, filium habuit Antonium Ricciardum, qui Bartholomæi Trincii, Fulginensium Tyranni filiam duxit vxorem, vt ex Historia manuscripta Durantis Dorii constat. Alium habuit filium, Franciscum nomine, cui restituta paterna bona, iuxta conuenta pacta inter Cardinalem Aquileiensem, Piceni Legatum, & Ciuitatem Asculanam; fuerant enim Fulgina-

ti

ti, Francisci Sforziæ cõmilitoni, adiudicata Armalerii bona.

Fulignates, Asculanus Eques, Francisci Sforzię commilito, floruit iisdem temporibus, in rebus bellicis. Brachium Perusinum clarissimum, ac fortissimum copiarum imperatorem, pugnando apud Aquilam vulnerauit, captiuumque fecit; vti fusius apud Simonetam in Sforziade; qui quidem Simoneta, in eadem Aquilana expeditione, Angeli quoque Marcolini, Asculani, fortis centurionis facit mentionem; cuius etiam meminit in Historiis Bernardinus Corius Mediolanensis.

Troilus Asculanus, strenuus militum ductor, multa gessit præclara, sub auspiciis Francisci Sforzię Mediolanensium Ducis; vt innuit Bugadus in Hist. Mediolanensi.

Pandulphus Dalmontes, patricius Asculanus, Reip. Venetæ peditum Conestabilis vulgo, vixit anno Christi circiter MCCCCXXXIX. quod constat ex procurationis mandato Ludouici Odecani de Odecanis, Veconiensis F. rogato die xiii. Februarij, Indictione 2. Seruat memoriam Cicconus Liuerottus de Scalzacano, Asculanus. Fuit ab Eugenio iv. Castri Gismundi constitutus Baro, quod postea Firmanis vendidit. Deuenit ad Vinciorum familiam anno 1485

Andreas Iosias Bisonnus, & Astorres, filij quondam Ioannis Saladini, & alij huius familiæ, anno MCCCCXXXXV. die vij. Septemb. Castrum Reuetinum, eiusque territorium, pro suis heredibus, ac successoribus habuerunt, quod scil. suppetia tulissent Sedi Apostolicæ, in recuperanda Asculi ciuitate, à Ludouico de Aquileia, Camerario Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, & Prouinciæ Marchiæ Legato à latere; in eorumque possessionem introducti fuere eodem anno, sub xxvi. Septemb. vt ex instrumento rogato Ser. Ioannis Sersantis Asculi patet.

Thomas, Ioannis Gulielmi Guidarocchi filius, ex nobilibus Montis Calui, atque Colloti Dynastes præstantissimus, & clarissimus bellator, Francisco Sforziæ Mediolanensium Duci familiarissimè coniunctus, ac Ferdinando, Aragonum, ac vtriusque Siciliæ Regi, ob egregiam, ac pluries in rebus bellicis spectatam virtutem, in primis charus, à quo, vti gentilitijs stemmatibus falcem adderet, regio cautum diplomate,

te; hinc Thomas ex hoc Falcietta nuncupatus; de quo agunt etiam, Albertus, in Italiæ descriptione; necnon Sansouinus. Titus Guidarocchius, inter cætera suæ familiæ monumenta, de huius militari virtute, fidei publicæ literas seruat Francisci Sforziæ, datas Mediolani die 19. Martii Mccccl. ac etiã Ferdinandi Regis, datas Venusij, die 26. Aprilis, 7. Indictione, anno Mcccclix. quibus equidem literis plurimum se Thomæ deuinctum profitetur Ferdinandus; cum multa præclara oppida, tum in Præcutinis; tum in Marrucinis expugnarit, atquè in Regis potestatem redire coegerit. Seruat insuper Titus idem pacta inter Marcum Tit. Sancti Marci S. R. E. Cardinalem Vicentinum, ac ipsum Thomã inita; qui sub annum Christi Mcccclxix. die 27. Februarij, *conduxit, ac firmauit se* (vtar proprijs instrumenti, transacti verbis.)

„ *ad stipendia, & seruitia Pauli II. Pontif. Max. cum conducta,*
„ *& comitiua quinquaginta Armigerorum, idest ducentorum, &*
„ *quinquaginta equitum: ex quibus ad minus tres quartæ partes*
„ *sint viri armigeri, extrà domum, & qui omnes sint armigeri sac-*
„ *comani, & Ragauij, habentes bonos, & sufficientes equos, ac be-*
„ *nè, & sufficienter armati, more modernæ militiæ*; vti vberius in
„ dictis Conuentionibus.

Nos de Thoma, atque Francisco, qui apud Venetos meruit, ac inter clarissimos militum Tribunos à Philippo Iacobo numeratur, in Chronico, sub annum Mccccclx. necnon de Astulfo I. Astulfo II. Astulfo III. de Guido Felicis filio, qui peditum cccc. sub Reipub. Venetæ auspiciis electus fuit ductor, obijt in expeditione; item de Rocco Guidonis fratre, Ecclesiastico ducenturione in Campania, sub Iulio III. atq; de alijs, ex familia Guidaroccha, illustribus proceribus, in Genealogia satis luculenter agimus. Thomæ huius æmulus, & apud Asculanos aduersę factionis Princeps. Ciottus Milianus, bellator ipse quoque valdè strenuus memoratur ab eodem Leandro, atque à Sansouino, de Famil. illustribus Italiæ.

Floruit Vincentius Ficcadẽtes de Asculo, ducenturio, insignis bellator, tempore Pauli ii. summi Pontificis. At sub quo principe meruerit, ignoramus. Seruant imaginem consan-

san-

ſanguinei , Bartholomæus , & Ioannes Vincentius Ficcadentes, patricij Aſculani.

Æneas Siluius Piccolomineus Senenſis, qui creatus poſtmodum Pont. Max. Pius ii. dictus eſt, nobilem Aſculanum, Ioſiam vocitatum, in Europæ deſcriptione memorat, à quo interfectum ait Alexandrum, Franciſci Sforziæ fratrem.

Raynaldo verò eiuſdem Sforziæ vterino fratri, quem ab Aſculanis trucidatum affirmant, Simoneta, Corius, Adamus, ac alii, Perus Vannis de Ciuccijs, Regulus caſtri Luci, atque inter Aſculanos proceres, & bellatores princeps; a quo nobiles Ciuccij adhunc vſque diem florentes, oriundi, feliciter vitam ademit; ac huius viri militaris virtus, pietas in patriam, obſequium in Romanum Pontificem tunc maxime enituit; cum incredibili alacritate animi, rem periculi plenam adortus, ſibi gloriam, patriç ſecuritatem, Eccleſiaſtico dominio Ciuitatem, & eius cauſa, totum propemodum Picenum, adiunxit. Cum enim Franciſcus Sforzia, armis, aſtu, largitionibus eam prouinciam occupaſſet, Eugenii IV. Summi Pontificis, neque humanam, neque Diuinam potentiam reueritus; atque Aſculi dominationem mandaſſet Raynaldo fratri vterino, qui concreditam ſibi vrbem Tyrannorum more ſæuiter habebat, neque ſanguini, neque pudori, neque opibus parcens, reliquis ciuium adeò indigna patientibus, & curantibus, pro virili, in ea calamitate, rem ſuam, ſolus Perus de Tyramni nece, de patriæ libertate, de Pontificis gratia promerenda, deque gloria conſequenda, quam nulla futuris ſeculis obliterabit obliuio, conſilium meditatus eſt. Auſus igitur inſigne facinus, collecta clam è ſuis caſtris, & ex finitimis pagis complurium armatorum manu, noctu Aſculum pergit, & die Martis 10. Menſis Auguſti, hora 12. ciuitatē ingreſſus, cuſtodiis inopinato eius aduētu territis, tum trucidatis, tum in fugam actis, demum ferociter ad Raynaldum contendit, inuadit, obtruncat, ſatellitio, quo ille ſtipatus erat, fruſtra obnitente; & reliquo militum præſidio, quo ciuitas tenebatur, non ſolum ſtrenuè reiecto, ſed ne ad internecionem vſque deleretur, dilapſo ſola celeri fuga, qua palantes, & vagi ferebantur. Ita Aſculum

à ty-

à tyrannide respirauit, sibique redditum, Ecclesiæ restituitur, virtute Peri Ciuccij; cuius exemplum postea secuti in toto Piceno, aliarum vrbium, & oppidorum ciues, iniquę seruitutis iugum à ceruicibus suis excusserunt, & perpetua vsi bellandi felicitate, repulere. Cuius rei luculenta diplomata in hunc vsque diem, Ciucciorum familia seruat.

Volaterranus autem Geographiæ Lib. 6. occisum à Iosia refert Ioannem, dum inquit. *Iosias autem nobilis adolescens, sub Calisto III. tumultus in ea excitauit, Ioannem Francisci Sforziæ fratrem, qui Asculanos defensitauerat, interficiendo. Quare passus exilium, tandem cum nec quiesceret, captus à Roderico Pontificis propinquo, ac Romam ductus est.* In tanta scribentium varietate quid sentiam certè hæreo, Ioãnem Sforziam Dominum Asculi fuisse, etiam apud Põtanum lego, de Fortitudine domestica. At è Sforzianis duo Asculi iugulati, Raynaldus videlicet, & Alexander, siue Ioannes. Quid certi vero hucusque hac in re affirmem anceps sum. Iosias autem, de quo verba facimus, è Saladina familia, dux militũ strenuus, sub Venetorum Rep. stipendia meruit, & Comitis Maurutij Tolentinatis, clarissimi copiarum Imperatoris vexillis. Seruat Titus Guidarocchius, tritaui sui, materno latere, illustria missionum monumenta. Catharinæ uerò, Iosię huius filiæ, Comiti Balduino Balduino Maurutio nuptę mentio habetur apud Sansouinum, ad Maurutiam familiam. Porcia item, Iosię filia, Felicis Guidarocchi, clarissimi ciuis vxor, inter illustriores sui ęui feminas numeratur ab Antonio Maltempio Perusino, Lib. 2.

Sinibaldi Marcolini Asculani, insignis bellatoris meminit Marcus Guazzus.

Ioannes Cautus, miles fortis, ac strenuus, meruit sub Venetis cccc. peditum ductor. Seruat memoriam Horatius Cautus. Vixit anno MIↃXX.

Constantius Malaspina, atque Thomas Bizarius, Patricii Asculani, copiarum in Germania, sub Carolo V. Austrio Romanor. Imperatore duces, in re bellica, atque armorum vsu, laudatur abunde à Iulio Ferretto; in Stratagemmatibus

matibus;qui nimirũ fortiſſime dimicãtes apud Anſeſtat, vrbẽ,ſexcentis cõfoſſi vulneribus occiderunt Extat Conſtantii clara memoria Aſculi, ad Diuæ Mariæ Maioris, propè Aram Sanĉti Silueſtri. Cœnotaphij verba non appono; cum barbariem,ac Chriſtiano ſeculo indignam elocutionem ſapiant. Sub hæc eadem tempora vixiſſe Marcottium Pecorellum, Centurionem Aſculanum, ex Philippi Iacobi Bergomatis colligo Annalibus, & ex Marco Guazzo. Fuit hic ſupra quam dici poſſit, miles in præliis audax, atque ferox, multiſque donatus muralibus coronis; cum ſemper primus murum ſubierit,& in hoſtium oppida per vim conſcenderit. Mira illius geſta rudi carmine decantauit Rocchus quidam Pomponus, eius conciuis, vernaculus poeta; eſtque Marcottius apud Aſculanos nominis fama florentiſſimus. Mortuus eſt, dum Buſchi ducis propugnata mœnia ſumma vi, ſuperare contenderet, anno MDxxxvii.Seruat conſanguinei memoriam Felix Pecorellius, presbyter Aſculanus, Vir probitate, & honeſtate maximè ſpectabilis. Ijſdem temporibus floruit in re bellica Ioannes Baptiſta Santuccius, Patricius Aſculanus, à Sciarra Columna CCL. peditum in expeditione Germanica, ſub Carolo V. præfeĉtus. Vidi eius publicæ fidei literas apud Hieronymum nepotem.

Montius Aſculanus, militum dux, apud Vrbinatum Principem Guidobaldum Roboreum,celebris, memoria Sereniſſimi Franciſci Mariæ,vt ex literis nuper datis patet. Vixit anno MDXL. Plura vero de hoc referam ex prolixa eiuſdem hiſtoria, à nobiliſſimo amico meo Gaſpare Mazza Piſaurenſi prodita.

Carolus Ferrus, Patricius Aſculanus, Dux militum in Germania plurimum cõmendatus, Maximiliani ii Roman. Imperatoris literis ad Cardinalem Alexandrinum datis in arce Poſſonienſi, die xviii. Iunii, anno Domini MDlxvii. Regn.Rom. v. Hung. iv. Bohemiæ verò xix.quorum literarum hoc initium. *Capitaneum Carolum Ferro Aſcolitanum, propter eius eximiam virtutem, & præclara merita, obſequiaque nobis*

 in

in expeditione nostra bellica præteriti anni præstita, singulari gratia, & benignitate complectimur. Militauit postmodum in Gallia, commendatus literis Sforziæ, Sanctæ Floræ Comitis, datis Romę die VII. Martii MDLXIX. qui intrepidè dimicans, occubuit; celebratur item Homeri Tartaræ testimonio; seruatque parentis honestas missiones Latinus filius. Octauiani quoque Ferrei, copiarum ductoris meminit Hieronymus Ruscellius in Historia de Bello Truentino; pluraque de illo ad Aram Sancti Caroli, in Diui Francisci, necnō in historia Iacobi Augusti Thuani Lib. xiii. sub annum Christi MDLVII. apud Ascanium quinetiam Centorium de Hortensiis, Lib. 5. Part. 2.

Iulius Saccoccia, fortissimus bellator, qui quatuor supra viginti stipendia meruit, ducenturio in bello Germanico, sub Carolo V. Austrio Imperatore; postmodum in Turcas cccc. peditum ductor, à Paulo III. Farnesio Pont. Max. vnicè amatus; Petri Aloysii Parmæ ducis vindex aduersus Placentinos, dum castra mouet, militari summa virtute, Farnesianum exercitum ab imminenti clade liberauit; saucius verò, ac ab hostibus captus, fideque eius sollicitata, ut ad ipsos deficeret, rem indignam minime passus, infusis in vulnera venenatis succis, militari seruando Sacramento gloriosus interijt.

Rem gestam prosequitur Ioannes Baptista Adrianus, Florentinus, in Historiis. Tribuno benemerenti Farnesiani Principes, in Sancti Dominici Templo, Parmæ illustri, Sepulchrum erexerunt; extatque insuper Asculi in D. Michaelis Magni Templo, clarissimi, & strenui militis nobile monumentum Franciscus verò Saccoccia, Iulii è sorore nepos, auunculi vestigiis inhærens, annis circiter xxxv. militiæ operam dedit, multaque clara facinora aduersus Vgonottos, vt vocāt, patrauit in Gallia; ac Tribunus militum electus nomini gloriam peperit immortalem. Multa laude celebratur à P. de Perusiis Escoyel, in Historiis. Seruat Stemmata Iulii, materno latere Auia fratris, & Francisci Patris, Celsus Saccoccia, vir honestissimus, amicus noster, Mathematicus ingeniosissimus.

Fri-

Fridericus Ciuccius, inter ſpontaneæ militiæ Martij Columnæ commilitones, in Bello Melitenſi recenſetur à Boſio. Et quoniam gnauiter militis officio perfunctus erat, accitus in bellicarum rerum conſilium, in eo prudenter multa geſſit. Hic idem Paulo iv. Pontif. Max. aduerſus Philippum II. Auſtrium Hiſpaniarum Regem bellum gerente, ſupremus totius Eccleſiaſtici exercitus creatus eſt copiarum in aciem inſtruendarum Præfectus; Pompeij item, Proſperique Columnenſium Commilito memoratur ab Antonio Franciſco Cirno. Seruat ataui materno latere, memoriam Franciſcus Maria Sgarilia, patricius Aſculanus, equitum turmę pręfectus. Eadem in expeditione Melitēſi, inter alios claros bellatores, memoratur etiam à Boſio, Iulius Bizarius Aſculanus.

Marianus Pariſianus militum Tribunus, à Sabaudię Duce, cum expedito peditatu ſex auxiliarium cohortium, aduersùs Senensē Remp. pro Etruriæ Duce miſſus Tribunus, bellator ſuo tempore, corporis robore licet puſillo, animi tamen fortitudine præſtantiſſimus, in patria factionum ſtudioſus: Quo nomine carpitur in Pij V. Pont. Max. Hiſtoria. Seruat ataui imaginem Emygdius Pariſianus I. C. amicus noſter; agitque de illo Maltempius Lib. 1.

Iulius Mariani filius, ex Sacra S. Stephani familia antiquæ nobilitatis eques, ob parentis claram memoriam, & eiuſdem merita, magno Etruriæ Duci, Franciſco Medicæo, apprimè dilectus, in primo felicitatis curriculo interijt.

Marianus Marcolinus, Vir ſtrenuus, à Paruta Veneto ſummis laudibus celebratus, Renetium de Ceco ſecutus. Reperitur cuiuſdam nobilis, & generoſi militis Mariani memoria, apud Sgarilios. Fuit hic anno Mccccl xxiv. die X. Auguſti, Dux electus à Florentina Rep. vt conſtat ex diplomate, hoc anno ſcripto.

De Luca Aſculano, in bello Truentino ducenturione agit Sanſouinus, ad Rouerellam familiam. Seruat Aui fratris memoriam Ioſephus Tutius I. C. & Canonicus Aſculanus exculti ingenii iuuenis, ac nobis multa familiaritate iunctus; qui Tractatum de Iudæis, ad vmbilicum nōdum perductum, Typis committere properat.

Scipionis etiam de Turre, militum ductoris aliqua habetur mentio in Buglosiij, & Campanæ Historiis. Hic meruit sub Venetis. Seruat memoriam Alexander nepos I. C. ac olim Balneoregii, in Tuscia, pro sede Apostolica Gubernator.

Antonius Milianus, militum Tribunus, sub Veneta Rep. stipendia meritus, in bello Cyprio, multa præclara gessit; a Turcis captus, publico aere fuit redemptus; totius indè Cretę Regni militiæ Gubernator creatur. Agitur de illustri milite, in Historia Io. Petri Contareni, apud Hieronymum Cattenam, in Bello Nauali ad Echinadas Insulas, nec non apud Mambrinum Roseum: apud quem quinetiam aliqua habetur quoq; mentio Ioannis Calcauecchiæ, Sebastiani Rubei, atq; Ioannis Marię Rocchę, copiarum in bello Cyprio ductorum. Antonii Miliani effigies seruatur apud Milianos; qui etiam clara diplomata, & honestissimas habent militares missiones Iacobi, & Ioannis Francisci, Fratrum; qui Venetorum peditum duces, proximis hisce ad Gradiscam tumultibus, in illius vrbis obsidione occubuere; primus quidem morbo; alius verò lethali bombardæ minoris vulnere interfectus.

Emygdius Turnus, ex patricia de Guerris familia militum Tribunus, Iacobi Boncompagni Legatus, & Mediolanensium equitum promagister; necnon Venetæ peditum militię supremus à recensendis militibus, ob bellicam industriam, & morum elegantiam, à Summis Principibus stipēdia meritus. Agit de illo Cæsar Campana in Historiis, Michael Angelus, Matthæi Venæ filius, Vir modestissimus amicus noster, Patris auunculi seruat imaginem, & missiones. Matthæus autem, Emygdii è sorore nepos, in ipsius defuncti locum, sub Clemēte VIII. equitum turmæ subrogatus est. Seruat diploma idē Michael Angelus eius filius.

Multa occurrunt clara nomina in Odoarda familia, quam primariæ vetustissimęque nobilitatis, Odoguardam etiam, & Catilinensem dixere, Romanis Catilinis, & ab ipso Lucio, famosæ coniurationis auctore, manantem. Quod probant Maiorem traditio, generis nomen, gentilitij Stemmatis, & multorum lapidum inscriptiones, plura scripta, & præalijs

vetus

vetus Cronicon sub anno 759 quo nobilis Contes Catallinus Odoardus suinmmo nobilium dissidio Arbiter recensetur. Ex ea Franciscus Gualterij Odoardi circa annum 1311. tenuit Castrum Lamæ, cuius olim vetustate collapsi retinet adhuc inter ampla prædia minosas maceries Brutus Odoardus Dux equitum sub Paulo V. Pont. Gentiles, Francisci filius, anno 1350. vltra paternũ Lamæ dominatum habuit Castrum, & Pagos Montis Adę, bona dotalia Gualfredinæ vxoris, filiæ Vinciguerræ Iordani, quę per acta Ser Angeli Orbetani mortuo iam viro Asculanæ illius vendidit Ciuitati anno 1359. Constantinus Asculanus sub Paulo III. militum ductor, bellator strenuus, cuius meminit Cypr. Manentes Hist. vol. 2. Hunc credo Basilij Odoardi primogenitum, D. Bruti auum, nisi Constantinus corrruptè legatur pro Constantio Malaspina, hic enim sub Paulo III. militauit, Octauium Farnesium secutus in Germaniam sub auspicijs Caroli V. vt in Hist. & ex cœnotaphio patet.

Lucius filius quinquenniũ apud Belgas grauitèr præliatus fuit ibi Equitum turmę Aquilifer sub Alexandro Farnesio; & apud Venetos Ducenturio. De Odoardo Odoardo, Constantini fratre, Militum Tribuno, Alæ Præfecto &c. multis agerem, nisi eo me onere leuassent Ægyd. Chaissius Aueniònensis in funebri concione edita, & Theodorus Albertinus I. C. Asculanus, multis vulgatis in eius laudem poetarum carminibus, & descriptis funeralibus iustis, quibus Bononiæ, vbi obijt Brutus ex fratre pronepos, splendidissim patentauit. Apponam solum Theodori Elogium.

D. O. M.

ODOARDVS. ODOARDVS ASCVLANVS.

Vixit, Et. Obijt.

Neque. Ignotus. Vixit. Qui. ex. Antiquiss.

Catelinar. Genere.

Iuuenis. In. Patria. Suis. Ciuibus. Pugnax.

Vir. In. Gallia. Aduersus. Vgonottus.

Bellator.

Senior. Bononiæ. Velitum. Præfectus.

Acer. Et. Peruigil. Est. Agnitus.

Neque

Neque. Inhonoratus. Vixit. Qui. A Pio. V.
Aciei. Ductor.
A. Sixto. V. Tum. In. Ditione. Auenion.
Arcibus. Et. Peditat.
Tum. In. Bonon. Peditatui Et. Equitatui.
Præpositus. Generalis. Constitutus.
A Successoribus. Summ. Pontificibus.
In. Summum. Vsque. Diem.
Comprobatus. Et. In. Præfectura.
Confirmatus.
Neque. Non. Longæuus. Vixit. Qui.
Nouem. Nouennia.
Incolumi. Senecta. Superauit.
Liberalis. Magnificus. Magnanimus.
Laudabilis. Vixit. Lacrymabilis.

Ejus filius Basilius, bellica gloria illustris, pro fide Ortodoxa Ecclesiasticus Ducenturio fortitèr in Gallia aduersus Hæticos pugnauit. Cæsar, alius Odoardi frater in Bello Senensi Ducenturio Strenue pro Gallis decertans gloriosa morte procubuit. Huius merita Chaissius luculenter celebrat. Eius vero, & plurimorum præterea Maiorum clara diplomata militaria Brutus seruat, futura sanè generosæ posteritati magnum ad gloriam incitamentum.

Vincentius Parisianus, Brandimartis filius, Piccioni militum ducis nepos, in Gallia primo suæ spontis miles; postmodum Ecclesiasticæ Triremis, in patris locum præfectus subrogatus; necnon aduersus latrones, & perduelliones in Latio Alæ præfectus: proximis autem Pannonicis, Illyricis, Germanicisque motibus, ad Canisium, Iauarinum, Strigonium, Comaram, bellator strenuus, Flaminij, Delphinii, equitum magistri legatus; torque insuper aureo, & equo strato, ob rem strenuè gestam, donatus à Matthia Austrio, qui postea Rom. Imp. acclamatus est, cum parua siquidem equitum manu missus explorator, innumeris Turcarum turmis, vi irrumpentibus, impauidus pugnans, militari obstitit sagacitate, & inuictus, sine commilitonum offensa; nec tamen sine hostium sanguine, spectante Matthia, in castra tutus sese recepit

pit. Agit de illo Cęsar Campana. Cœlius autem Parisianus, Vincentii sanguine germanus, ac bellicæ eius virtutis æmulus, in Gallia, tum suæ spontis, tum Henrici IV. stipendiarius miles; postea peditum semel, ac iterum, in Pannonijs ducenturio, ibidemque à consiliis bellicis, & militum Tribunus, magna nominis gloria. Præfuit tandem in Ferrariensi dominio Ecclesiastico equitatui; de quo idē Campana. Legitur Ferrariæ, in ipsius sepulchro, epigramma. Æmilius Cœlii filius, Asculanorum in Statiuis Dux, patris, ac patrui illustres seruat missiones.

Raymundus verò, ob vultus, & animi candorem, vulgò Piccionus nominatus, Vincentii, atque Cœlii frater natu minor, à Ioanne Francisco Aldobrandino, Clementis VIII. Pont. M. e fratre nepote, vnicè amatus, atque equitum Alæ, labararius, & Aquilifer electus, cum ad illustriora militaria munera præpeti gradu properaret, obiit Romæ, in ipso pubertatis flore, non sine omnium lacrymis.

Horatii Aluitreti, Ecclesiasticarum copiarum Tribuni, vidi Romæ in marmore memoriam, apud D. Augustini Fanum. Epitaphii exemplar hic non appono; cum ad manus non sit. Seruat aui clara diplomata Horatius Iunior, nobilis adolescens.

De Ioanne Antonio Coro, patricio sic legitur Asculi, ad D. Mariæ Annunciatæ, in lapide.

D. O. M.
IOANNI. ANTONIO. CORO. VIRO. DOMI.
FORISQVE. CLARO.
HELVETICORVM. PEDITVM. IN. GALLIA. NARBONENSI. DVCENTVRIO.
A. CLEM. VIII. IN. PANNONIAM BELLI. TEMPORE.
FRVMENTARIÆ. REI. MISSO PRÆFECTO.
IN. LEONIS. XI. INTER. REGNO ROMÆ. AD. IRRVPTIONES. COHIBENDAS.
CENTVRIONI. CONSTITVTO.
A. RAINVTIO. PARMÆ. DVCE. SAMNITICIS.
GVBERNIIS. COHONESTATO.

FRA-

FRATRI. BENEMERENTI. CHRYSIPPVS. ET.
VIRGILIVS. MOESTISSIMI.
P. P.
VIXIT. ANN. LIII.

Octauium vero istorum alium fratrem, diù Lucensis Reip. stipendia meritũ, militum Tribunum, & à Senatu Ven. Sudæ Arcis gubernatorem constitutum, missum facio: viuit enim adhucnum iuxta nostrum propositum, mortuos tantum recenseamus.

Vincentium Sgarilia militum ducem, Mauritii Mori Veneti carmine celebratum lego; cuius viri extat clara memoria marmorea in D. Augustini Templo, vbi sic legitur.

D. O. M.
Vincentio. Sgariliæ. Patricio. Asculano.
Strenuo. Fortique. Viro.
Ductoris. Copiarum. Munere. Sub. Auspicijs. Reip.
Venetæ. Egregiè. Functo.
Ob. Spectatam. Virtutem. Plerisque. Principibus.
Viris. In Primis. Caro.
Stipendijs. Etiàm. A. Magno. Etruriæ. Duce.
Cohonestato.
Iosephus. Sgarilia. Parenti. Optimo. P.
Vixit. Ann. LVI. Obiit. Anno. ab Orbe. Redempto.
MDCII. Die. Vltima. Martii.

Sgarilia verò Vincentij f. semel, ac iterum in bellis Hungaricis, sub Clem. VIII. ducenturio ob impauidam pluries contestatam militarem fortitudinem, omnium ore celebratur.

Gasparis verò Vincentij Sgariliæ. P. centurionis, in populari seditione interfecti extat illustre sepulchum, ad Ædem Sanctæ Mariæ Maioris Asculi, cum non inerudita inscriptione, quam hic refero.

D. O. M.

D. O. M.

Gaſpar.Sgarilius.Heros.Mauortius.Cēturiæq.EΞ ARXOΣ
Forma.Nobilitate.opibus.ac.probitate.inſignis.in.populari.
Seditione.intrepide.dimicans.Humanoq.Fulmine.in.capite
vix.percuſſus. Dijs.iratis florenti.ætate.communiq.omniū.
luctu.cecidit. Coniuge.Natiſq. procurantibus. benemerens.
Stemmate. hoc. exornatur.

Hos ſtrenuos milites comitentur eiuſdem familiæ nobiles viri, Goliaſſus,& Paris de Sgariliis,in familiares, domeſticos, & continuos commenſales electi, recepti, ac etiam deputati, aliorumque familiarium domeſticorum, & continuorum commenſalium numero , ac conſortio aggregati à Ludouico,Tit. S. Laurentii in Damaſo S. R.E.Presb.Cardinali,Patriarcha Aquileienſi Sanctiſſimi D.D. Papæ Pij Pont. Anno II. vti ex literis apud nobilē virum Cap. Franciſcum Mariam de Sgariliis proſtantibus patet, his verbis.

Ludouicus, miſeratione Diuina Tit. Sancti Laurentij in Damaſo S.R.E. Presbyter Cardinalis,Patriarcha Aquileienſi. SS. D. N. Papæ. Camerarius, nobilibus Viris , Goliaſſo Oddi,& Paridi de Sgariliis de Eſculo, dilectis noſtris ſalutem in Domino ſempiternam. Generis veſtri nobilitas, necnon ingens affectio, &c.

Floruit Marianus Sgarilius militum dux,bello Florentinæ Reipub. cuius fortitudine vſa fuit in quadam expeditione magni momenti; partes primò ſecutus Ioannis Renati, Regis Audegauenſis filii, contra Ferdinandum, Bello Ciuili Neapolitano. Idem equitum Turmas duxit in Galliam , pro Republica Veneta.

Pantolfus Talmontes Sgarilius, Dynaſtes fuit Caſtri Giſmundi, quod poſtea Aſculanæ Ciuitati vendidit.

Leonardus Talmontes Sgarilius,Palarettæ Comes à Sacris fuit Regi Vladislao.

Alcides Veramontes,bellator fortis, pueritiæ proximus,in Gallia ſpontis ſuæ miles, ducenturio ; poſtea ſemel, ac iterum aduerſus Vgonottos ſic dictos, à Philippo Emanuele

Lotharingio, Gallicarum copiarum Imperatore electus, vti ex literis datis Rhemi, die xx. Aprilis MDLXXXIII. ac ex aliis datis apud Nannnetes 3. Maii MDLXXX. Duarum indè regiarum Triremium præfectus, atque Henrici III. Galliarũ, & Poloniæ Regis diplomatibus summopere commendatus, datis Parisijs die xxix. Ianuarii MDLXXXVII. Reg. xiv. indè apud Santones, Broagii Arcis, ac Burdegalæ Gubernator: in Gallia item Alæ militũ præfectus; vti ex ijsdẽ diplomatibus patet. Honestam insuper missionem accepit ab Antonio Lusitaniæ Rege, datis literis in Angla die vi. Nouembris, MDLXXXIII. Commendatus item testimonio Alberti Gundij, Gallicarum Triremium Thalassiarchi, datis literis Parisijs, die xx. Augusti MDLXXXVII. In Italiam dein reuersus, à Clemente VIII. Pontif. Max. Vmbricæ militiæ Tribunus creatus; atquè primo, & secundo Hungarico bello, muralium Tormentorum maiorum Commissarius Generalis constitutus; Arcium insuper Anconæ custos; cui aliquando subrogatus Camillus, Alcidis pater; ac in Ferrariensi tandem expeditione tormentorum muralium maiorum summus præfectus. Vidi fidei publicæ literas, penès Emygdium Parisianum I.C. Alcidis è sorore nepotem.

Franciscus Lentus, Patricius Asculanus, in tumultu Parmensi, à Paulo III. Summo Pont. dux electus, Anno Domini MDLI. Postmodum apud Serenissimam Rempublicam Venetam militum Chiliarchus constitutus.

Horatius Lentus Asculanus, copiarum instructor, meruit stipendia sub Repub. Veneta, Anno MDLXXXVIII. Seruat monumenta Iosephus Lentus. Ioannes Franciscus, ex eadem Lentorum sobole ducenturio, meruit stipendia sub Paulo VI. strenuèque se gessit in motibus Parmensibus. Legitur eius Cœnotaphium in Ecclesia Sancti Angeli Magni.

Hæc in transcursu de Viris Illustribus; possem tandem, & alios, militiæ addictos recensere; verum de iis, prout de familiis verba facere abstineo; nedum eos celebriores reddere calamo studeo, potius offendã; noui enim flagrantẽ inter

partes

partes inuidiam; nec ſcio, quo ſuo quiſque loco ſit collocandus. Solummodo paucis referam viginti familias, ex Germania oriundas.

Familia Aſtoltij, baroniſſa Montis acuti, & ſaxi Piſili, atque Patrona Collotij, & dimidii caſtri Toni.

Corradutij, Baroniſſa Caſtri Veteris.

Emanuelis, patrona Montis Alti, anno 1338.

Gaufridi, Baroniſſa Sancti Homeri, anno 1195.

Gualtieri, Patrona Riuitini, anno 1341.

Hiordani, Baroniſſa Montis Adami 1358.

Iacobi, Baroniſſa loci, vulgò la Macchia.

Martelli Martelleſchi, Patrona Fozzani, & aliorum locorum.

Monalda, patrona Caſtri Petræ Altæ, anno 1297.

Nobilium Montis Paſſilli, anno 1292.

Paduli, Patrona Collotij, anno 1357.

Raynaldi, Baroniſſa Caſtri Caroſiæ, Alex. IV. temporibus.

Dicti Raynaldi, Baroniſſa ſancti Poli, & Caſtorani.

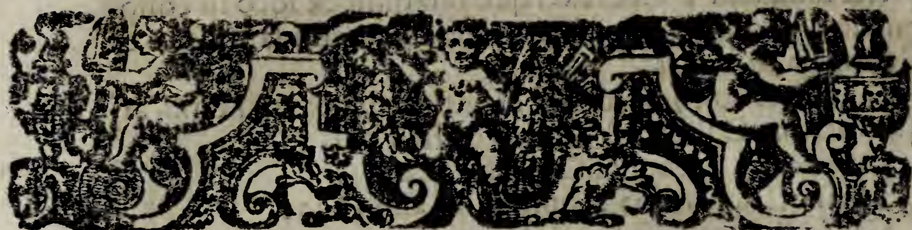
Saladini, Patrona Caſtri, vulgò Beluedere, anno 1307.

Sigolfi, & Mainardi, Baroniſſa Poleſij, anno 1098.

Talamontis ex Comitatu Palarettæ, anno 1413.

Tibaldeſchi tandem, & Viperæ nobiliſſimæ familiæ, atque Venæ Collinæ familia, Baroniſſa Caſtri ſaxi Piſilli, anno 1449.

Finis Libri Quarti.

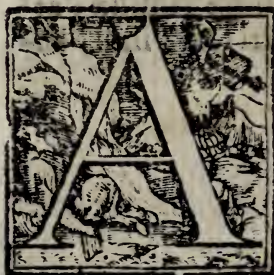
SEBASTIANI ANDREANTONELLI

IVRISP. ASCVLANI

ASCVLANÆ ECCLESIÆ

HISTORIARVM

LIBER VNICVS.

ASCVLANA, siuè Esculana Ecclesia (nam vtroque modo legitur in Actis Pontificum) in Piceno suburbicario, cęterarum Ecclesiarum antiquissima, atque Primaria multis nominibus, ob amplos redditus inclyta, ac venerabilis. Illam Sanctus Marcellus Papa Apostolica plantauit auctoritate; Diuus autem Emicidius, siue Emygdius proprio rigauit sanguine, Deusque eidem, ob Sanctissimorum Antistitum merita, incrementum dedit.

Cuius antiqua Diœcesis iure dici poterat amplissima; fines enim illius in latitudinem, ab Aso fluuio ad vsque Montis Poli radices; in longitudinem verò, ab Hadriatico litore, ad Amantinorum decliuia, Spoletaniq; Ducatus terminos exporrigebantur, propè Nursiam. Quæ inquam his, atque

atque adeò amplo terrarum ambitu continebantur Castra, Oppidaque, suis cum pagis, Plebibus, & Ecclesiis, sub Asculani Comitatus nomine, Antistitum parebant dominio. Qui quidem non vno Augustorum, Regumque mandato; nec vno summorum Pontificum rescripto, huius tùm Ciuitatis, tùm Comitatus pleno iure declarati, confirmatique Dynastes, populis sibi subiectis, non diuina duntaxat, sed humana quoque iura præscribebant, Vicecomites locorum creabant, Castra Viris nobilibus, Feudi iure donabant, a Domicellis, homagium vocant, hoc est submissi obsequij, & fidelitatis iuramenta recipiebant, nundinas prolubitu, vbiq; locorum subiecti sibi dominii instituebant, pedagia, & nauia exigebant, numos argenteos cudebant, baculos quandoque inauratos gestabant, & singulari quadam prærogatiua, non vt cæterarum Ecclesiarum Præsules, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia; sed, miseratione Diuina scribebantur Episcopi. Qui, his temporibus, titulus solis Cardinalibus competit. At nūc Ancarani, frequentis vtique, clarique Castelli Barones, Pontificalis Aulæ Comitum, Sacrique Romani Imperij Principum gloriosa retinent nomina. Præsens autem superstes Diœcesis, multis licet locis à nouarum Cathedralium, & Basilicarum substructionibus dispertita fuerit; haud tamen angusta est: cōplectitur enim Ciuitatem ipsam Asculanam, cum toto fere illius Comitatu, paucis exceptis Villulis, & Castellis; quorum quædam Firmano Archiepiscopo; quædam verò tum Aprutino, tùm Ripano, tum etiam Montaltensi subiacent Episcopis. Continet insuper Oppida illustriora quatuor; multa verò Castra minora, & pagos, siue Villas, multò plures. Confinis est Diœcesi Firmi, Spoleti, Reates, Therami, siuè Aprutinæ, Ripętransonis, & Montisalti.

Cæterum, vt de singulis locis breuiter aliqua ad religionem præsertim spectantia attingamus, à Ciuitate ipsa ordiri non alienum duco.

Asculana Ciuitas, quæ Marsorum Metropolis, Catone Auctore, Picenæ gentis Caput, Floro, & Piceni Colonia nobilissima censetur, Plinio, ad radices Apennini sita est, alto

quodam

quodam in saxeto, & in planitie circumiacente; cui quidē, præterquam ad Orientem, vndequaque imminent montes, nullis penetrabiles exercitibus. Duorum fluminum, Truenti nimirum, & Castellani Secursu alluitur, & circundabatur, præterquā ad Occidentē, quo loco, breui fossa, in Insulā quidē efformaretur, ni iā exporrigeretur in Isthmum. Occupat in longitudinem milliarium, tribus ferè millibus muro cincta; in sex antiquitus diuisa Regiones, quas vocabant Sesterios; nunc autem in quatuor tantum, & Quarterios appellant, Diuorum scil. Emygdii, Mariæ inter Vineas, Venantii, & Iacobi nominibus nuncupatos. Quatuor suprà viginti habet vicos, quos vernacula lingua Clamas vocant: continet priuatos lares bis mille, & quingentos. Multa equidem Vrbem illustrem, ac munitā efficiunt, Arces scil. duæ, prææltæ Turres centum, ad hostium impetus propulsandos, & potentiam, nobilitatemque Ciuium ostentandam, ab antiquis constructæ; quarum qninquaginta nunc dirutæ. Sex Pontes mirabili architectura exstructi, Portæ nouem, nitidissimæ, latissimæque viæ, atque plateæ lateribus stratæ, ampla fora, splendida palatia, in quorum singulis effossi putei, atque hortuli habenrur. Templa denique, & Religiosorum Monasteria magnifica; de quibus, ceteris prætermissis, hic fusius agere propositum est.

Cathedralis Ecclesia, Episcopi Regiæ adiacet, Diuæ MARIÆ Maioris nomine, ac Diui Emygdii patrocinio dedicata, sita est ad Orientem; ante cuius portas Forum satis amplum exporrigitur, Arringum vulgo nuncupant, quæ vox latinis Agonem sonat; quod Agonalia ibi fortasse celebrata antiquitus; nunc autem ibidem lustrantur milites, eduntur que ludi, atque spectacula.

Corinthiaca architectura, vndequaque, ex viuis quadratis lapidibus constructa est, cuius frontispicium, Asculanæ Vrbis insignia, Cassarum nempe uocant, ad amussim repræsentaret, quod rarum est, si quæ diruta est Turris cornu dextero, adderetur alteri sinistrorsum erectæ. Templum non minus spatiosum, quam speciosum, longitudine palm. cccix. latitudine xxx. cum dimidio complectitur. Tres intus

habet

habet ex lateribus fornices, quorum medius, vt amplior, ità & altior. sex integris octangulis, quatuor verò dimidiatis, suffultus columnis, singulis ex quadrato lapide, cum suis arcubus, testudinibusque affabre elaboratis, inferius stratum efformantibus, populis, & in primis mulieribus destinatum. Ab hoc ad medium ascenditur, interiacenti arcu diuisum, Præsidi, quem nunc Gubernatorem vocant, Decurionibus, Magistratui, Spectabilioribusque Ciuibus assignatum, dum sollemnibus intersunt, & concionibus. Super quod quidem medium pauimentũ, assurgit Cupula, seu fornix altus satis, & elegans, quatuor arcubus suffultus, cum suis lateribus, qui efformant sacella, ac testudinibus quadratis. Inter primum autem, mediumque pauimentum erecta cernuntur Organa sinistrorsum, quæ quidem ob artem Antonii Miræi Antuerpiensis, illorum artificis, atque sumptus magnificentiam, omnino ad pompam exstructa. Tertium denique pauimentum, ceteris superius, occupatur à Clero; in cuius medio attollitur Ara Maxima, cũ insigni ligneo Tabernaculo, vndequaque inaurato. Opus Georgii Vasarii, Florentini, Viri, cęlo, penicillo, & calamo æquè celebris; ante pẽdet lychnuchus aureus ex testudinis, vel cupulæ meditullio, sex argenteis lampadibus refulgens; à dextris Sedes radiat Episcopalis; è regione sacra panditur Ædicula, quam ruditer, ad alterius maioris discrimen, paruam appellant Sacristiam, vbi conueniunt Canonici ad negotia discutienda congregati. Ad vsum autem, atque ad Psallentium commodum; adest Tribuna, cũ triplicis ordinis Choro: in cuius suprema parte Antistitis Thronus coruscat, & quidem in superiori Ordine, Canonicorum; in medio, Mansionariorum, vt vocant, a Sacris quotidie celebrandis vtrinque Scala; & in inferiori, venerabilis Seminarii Clericorum subsellia. Canonici numerantur duodecim, & Archidiaconus, vnica nunc dignitas. Fuerunt quidem olim aliæ quatuordecim dignitates, Archipresbyteri nimirum, Primicerii, Prępositi, atque Mansionarii; verum temporis lapsu horum suppressæ præbendæ vulgo seu cẽsus. Vtuntur Cappis, vel palliolis Episcopalibus Optionisq, fruuntur priuilegio: Antiquitus eligebant Episcopos,

ſcopos, confirmabantque in Caſtris, Pemontis, Columnatæ, & Maltignani Vicecomites; verum nunc dirutis prioribus, Maltignani Barones ſunt. Oppidum propè Aprutii fines; quibuſdam in Parochiis, ex antiqua conſuetudine, Rectores inſtituunt, Manſionarii, numero ſex, iique præbendati, vulgò, beneficiorũ ſcil. Eccleſiaſticorũ participes perpetui. Sũt & miniſtri ad tempus, Præfectus Chori, Muſici, Organiſta, Sacrario præfecti, & eorum miniſtri, ceterique inferioris conditionis.

Sunt in hoc Templo Altaria viginti, & quidem ſplendida; illud autem in primis maiori cultu venerandum, quod Beatę Virginis Lauretanæ argenteũ exornat ſimulachrum, priuilegio pro defunctis condecoratum; ſunt præterea inanes tumuli, ac cœnotaphia in hoc Templo, parietibus adſtructa, quamplurima.

Sacrarium Maius amplum eſt, nitidum, conſpicuum, atque ſalubre; in quo ſunt armaria, veſtibus recondendis, lignea, ſegmentata, cùm capſulis, & loculis, ordine, opereque multiplici diſtincta; ſuntque altaria duo lignea; in ornatiori, Canonici; in altero verò ceteri Eccleſiæ Sacerdotes, ſacra facturi, ſacris induuntur veſtimentis. Adhęret Sacrario Hortulus, parietibus concluſus, vbi puteus, vbi floſculi, in Altarium ornamentum.

Inter minus, & maius Sacrarium eſt gazophylaciũ, in quo recondita pretioſa ſcriptorum cuſtodiuntur monumenta, Summorum ſcil. Pontificum diplomata, & Imperatorum, Regumque priuilegia, aureo quinetiam ſigno munita; ſeruantur & litui, lampades, Cruces, Candelabra, Calyces, Patenæ, Thuribula, Luſtralis aquæ Vaſcula, cum aſpergillis, aliaque ſacra pretioſa ſuppellectilia: atque in primis, quæ antependet tabula maxima ex argento ſolido conſpicua, in qua vitæ, mortiſque Chriſti Saluatoris expreſſa ſunt myſteria; necnon Pallium, ſolidis Margaritis intextum, munere Nicolai Papæ Quarti; & Argenteum ſimulachrum Sancti Emygdii, viuã eiuſdem imaginem, & Staturam ad amuſſim exprimens. Seruantur deniq; ibidem Sanctorum reliquię, & venerandæ imagines, in quibus recenſentur, fruſtum Sacræ

Co-

Columnę, ad quā Christus fuit flagellatus. Miraculosa Virginis, Christum lactantis imago, à Diuo Luca, vt fertur, depicta, eiusdem Nicolai IV. donum; dexterum S Emygdii, benedicentis instar, brachium; necnon Sancti Benedicti Martyris caput, loculis vtrumque argenteis inclusum.

Ipsi Templo subest Ecclesia, quæ licet subterranea, perspicua tamen est: Ad illā, tum ad dexteram, tum ad læuam per gradus quindecim descensus est facilis; septem supra sexaginta fulcitur solidis, tùm lapideis, tùm marmoreis columnis; tribus item Aris exornata: in quarum celebriori, Diuo Emygdio dicata, sub arca marmorea argentea, ferreis cancellis inauratis circunsepta, recondita sunt eiusdē Emygdij, sociorumque corpora. Legitur ibidem versiculus.

CVM SOCIIS ALIIS EMIGDIVS HIC REQVISCIT.

Fuerunt autem alii eiusdem socii, Euplus, Germanus, ac Valentinus. Retrorsum autem, assurgit loculus lapideus, quem piè deosculantur fideles; ibi enim alij sanctorum conditi cineres; quorum tamen nomina scripta sunt in Cœlis. In superiori autem Ecclesia, asseruari ossa Diui Christantiani Leuitæ, & Martyris; necnon Sanctæ Veneris Virginis, & Martyris, affirmant alii. Extitit olim Altare, Beato Saladino dicatum; cuius cineres ibi concludi, docent antiqua Ecclesiæ monumenta. Legitur insuper in marmore quodam humatum Sanctum Augustinum Eremitam, cum ab eo progenitis; necnon sub alio lapide sepultum Hieronymum Tuberum, Presbyterum; cui monumentum posuere Canonici, ob vitam piè, sanctèque peractam. Ab huius templi latere, ædes sunt Canonicorum, quas vocant Canonicas, Claustrum satis amplum efformantes.

Venerabile Clericorum Seminarium, à Petro Camariano Episcopo excitatum, non longè distat ab hoc Templo, via tantum intercurrente, situm, vbi olim fuit Xenodochium, cum Ecclesia Sanctæ Luciæ; auctum & à fundamentis instauratum, sub auspicijs Fratris Hieronymi Berne-

rij Prædicatorum coetus, S. R. E. Cardinalis Episcopi, & Principis Asculani.

Quatuor supra viginti alumni, conuictoresque hactenùs numerabantur, hoc in Seminario habitantes Clerici: quorum tamen nunc numerus diminutus, non quidem prouentus inopia; sed quod data Iesuitarū commodiori opportunitate, iuuenes ad eorum Collegium, studiorum causa frequentes confluunt.

Præter Basilicas, hac in Ciuitate quatuordecim numerantur Parochiales Ecclesiæ. Prima in ipso Templo maximo, sub cura Archidiaconi, qui suum ibi perpetuum substitutum habet Vicarium; in ea semotum Baptisterium, antiquissimum vtique, pulcherrimumque, cum Ecclesia, Diuo Iohanni, Christum baptizantis dedicatum. Secunda Ecclesia Sanctæ Mariæ inter Vineas, antiquitùs Collegiata, habet Plebanum, & quinque Clericatus. Tertia Ecclesia SS. Anastasij, & Siluestri, antiquitus item Collegiata, habet Priorem, & duos Clericatus. Plures in ea seruantur SS. Reliquię; fuitque ibidem Laicorum Confraternitas vulgo, seu societas, nomine Disciplinæ Domini Nostri Iesu Christi. Quarta Ecclesia S. Iacobi Apostoli, habet Præpositum, & vnum Clericatum. Quinta Ecclesia Sancti Leonardi Confessoris, habet Plebanum, eique annexæ sunt, Ecclesia Sanctæ Marię Magdalenæ in Faieta, & S. Tussiæ, in Territorio Casturani; huius verò Ecclesiæ Clericos in Apostolicum suscepit patrocinium Honorius..... Sexta Ecclesia S. Andreæ Apostoli, habet Præpositum, illique olim fuit adiunctum Xenodochium Sancti Pamphili, extra Portam Romanam. Septima superiori annexa, Ecclesia Sanctæ Crucis, habuit Priorem, seu Præpositum ex Congregatione Sanctæ Crucis de Auellana; vnicum verò habet Clericatum. Octaua Ecclesia S. Thomæ Apostoli, iurisdictioni Sacrosanctæ Lateranensis Ecclesiæ subiecta, habet Vicarium perpetuum; nobilis olim Collegiata Canonicorum eiusdem Lateranensis Ecclesiæ, habuit Præpositum, ad quem extat Innocentij III. rescriptum, in cap. Iacobus de Simon. Vnicum nunc habet Clericatum; estque eidem annexa Ecclesia S. Bartholomęi, extra Pontem

Sole-

Soleſtanum, vbi antiquitùs fuit Xenodochium, & habuit Præpoſitum; atque Eccleſia Sanctę Catharinæ, ibidem olim constructa, iam diruta eſt. Nona Eccleſia Sancti Iuliani Martyris, habet Præpoſitum. Decima Eccleſia S. Martini Turonenſis, habet Præpoſitum, & Vnicum Clericatum. Vndecima Eccleſia S. Gregorii Magni, habet Plebanum, & annexam Eccleſiam Sancti Ioannis de Octauo, cuius ſuperſunt tantummodò veſtigia. Duodecima Eccleſia SS. Victoris, & Euſtachii, fuit olim Collegiata; proprium verò nunc habet Plebanum, & duos Clericatus; atque inſuper annexam aliam Parochialem Eccleſiam, nomine Sanctæ Mariæ de Podio Brietæ, & nonnullas alias, ſed dirutas. Decimatertia Eccleſia Sancti Angeli Magni, ſub cura Monachorum Montis Oliueti, habet Vicarium ad tempus. Decimaquarta Eccleſia SS. Petri, & Ioannis de Cryptis, proprium habet Plebanum; non tamen Parochianos vulgo, ſeu ſacrorum præfectos Fuit verò præteritis annis ſuppreſſa alia parochia ſic dicta, in Eccleſia Sancti Venantii, quę ſuum habuit Plebanum, fuitque olim Collegiata.

Sunt prætereа in Ciuitate, & iuxtà eandem Religioſorum virorum Monaſteria Vndecim; Sacrarum verò Veſtalium quinque, & quidem ſingula, non vno nomine venerabilia, & memorabilia.

Primum, cæteriſque antiquius, Monaſterium eſt nomine Sancti Angeli Magni, in Texello, cuius Eccleſia, non vtique venuſtate, nec ſumptibus, quanquam moles cedit aliis: ſiquidem ibi viſuntur Columnæ amethyſtinæ, antiquorum Imperatorum præferentes Maieſtatem, quorum iuris fuiſſe olim locum hunc, non vno diplomate ipſi profitentur Augusti. Præter Columnas, trium ſcilicet Eccleſiæ fornicum fulcimento, ſunt eadem in Eccleſia Organa, Subſelliaque, ac Sacrariũ, omniaq; ſimul cœnobij membra, ſibi inuicẽ reſpondentia, ſumptu, & ſpectabilia. Hoc incolunt nunc Monachi Oliuetani, quorum Abbas Mithram gerit, & lituũ; à primęua autem fundatione hoc habuere Sacræ Veſtales, ex Diui Benedicti norma, quæ poſtea Sanctæ Claræ inſtitutum amplexæ fuerunt. Cœnobium hoc Apoſtolica pariter, at-

que Augustali tutela gaudet, Abbatissisq; primitùs confirmata, Ceresiæ, Ciuitoniciq;Oppidulorum temporalis, seù sæcularis iurisdictio; iisdemque paruere, tùm parochiales, tùm rurales Ecclesię quamplures,quarum nomina hic subiiciūtur.Et primo quidem intra Vrbem, Sancti Angeli Minoris, in Plateola; extrà verò,S. Petri de Aquario, S Venantij in plagis, S. Pauli de Pinea,S. Leonardi item de Pinea,Sanctę Mariæ de Mognano, S. Sauini de Gimiliano!, S.Ioannis de Tronzano, S.Siluestri de Riuo Sancto, S. Angeli de Ceresia, S.Nicolai de Ciuitonico, S.Emygdii de Mermellone,S.Petri de Rongone, S. Emygdii de Fulca, S. Siluestri de Podio, S. Ioannis de Montecucullo, S.Petri denique, ac S.Siluestri, propè Castrum Montis Elponis. Harum quidem periere nonnullæ; aliquæ verò superstites adhuc, Monachorum subiacent dominio. Seruantur in Monasterio venerandæ antiquitatis monumenta, Bullę nimirum Apostolicæ Alexandri III. Honorii III. Gregorii IX. Innocentii IV. Alexandri IV. Nicolai III. Martini II. vulgò IV Honorii IV. Nicolai IV. Bonifacii VIII. Iohannis XXII. Vrbani VI. aliorumque Romanorum Pontificum; seruantur & Augustalia pretiosa diplomata tutelaria Henrici VI. atque Friderici II iuxtà cum peruetustis aliorum Principum, & Episcoporum priuilegiis, tabellionumque instrumentis, non in præfatarum Vestaliū solummodo; sed etiam ad aliorum quorundam, tùm Cœnobiorum; tùm Ecclesiarum gratiam stipulatis, & transactis. Horum verò hic meminisse non alienum duco; fueruntque celebriora Cœnobia nobis memoranda, cum annexis priuilegiis, ac aliis ad ea pertinentibus. Primum quidem fuit Monasterium Sancti Angeli ab Vlturino, sub regimine Eremitarum Benedictinorum, cuius Præsul Generalis toti præfuit Congregationi; quæ quidem in Asculana dumtaxat, Reatinaque, & Aprutina Diœcesi habuit Eremos,cellulas, & Ecclesias;parebant autem huic Monasterio, veluti membra, Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Magdalenæ, Sanctæ Mariæ in Montepoli, S.Mariæ interfoci, S.Benedicti, S.Sauini, S.Mariæ de Tesano, S.Crucis de Paduie, S. Angeli de Nocella, ac denique S.Laurentii de Mozano,in patrocinium Apostolicæ

Sedis

Sedis susceptum fuit à Greg. IX. Innocentio IV. Alexandro IV. Nicolao III. ac Bonifacio VIII. Secundum fuit Monasterium nomine S. Laurentii de Plagis, eiusdem Eremitici Benedictini instituti, Præsuli quinetiam patere solitum, sub Apostolica item tutela, à Nicolao III. Bonifacioque VIII. cui subiacebant Ecclesiæ S. Benedicti de S. Flauiano, Sanctæ Crucis, & S. Bartholomæi de Amantia, Sancti Angeli de Vulturna, S. Mariæ Interfurcas, S. Francisci, & S. Mariæ Magdalenæ Montispoli; ac etiam Ecclesia in Valle de Nouero, & Ecclesia S. Mariæ de Cerro. Tertium fuit Monasterium, nomine S. Angeli de Cryptis Esculanis, sub auspicijs item Apostolicæ Sedis, Honorio III. P.M. inhabitatum antehacà Monachis Cisterciẽsis Cœtus; postea a Vestalibus eiusdem instituti, paruitque eiusdem Abbatissæ, vnica tantùm Ecclesia S Mariæ de Maltignano. Quartum fuit Monasterium, nuncupatum S. Mariæ de Cecco, cuius item fuit Abbatissa, Cistercienfis Cœtus, nobilium mulierum; quarum pietas tribus Gregorii IX. Bullis mirificè præfulget. Quintum denique fuit Monasterium S. Mariæ de Picallo, sub Præsule. Cæterum, cuius nàm fuerit instituti, ignoratur; innotescit verò solummodo ex Actis Anthonii cuiusdam Gisonis, publici Notarii, anno Domini circiter 1278. Quæ omnia ex monumentis S. Angeli Magni collegimus. Cœnobia verò, de quibus supra egimus, supressa fuere, ac Monachis Oliuetanis adiecta: Ecclesiæ autem ferè omnes æquatæ solo. Legitur in Æde S. Angeli Magni, memoria D. Ioannis Baptistæ de Ponte, eiusdẽ Cœtus Monachi, Episcopi Tertiburriensis, cui exstruxit sepulchrum Iulius Saccoccia eiusdem consanguineus, militum Ductor, Ciuis Asculanus, anno Domini MDXVIII. renouatum postea anno MDXLVIII. vt ex inscriptione ibidem patet.

Secundum est Monasterium S. Antonio Abbati dicatum, extra męnia ad Truenti Cliuum, loco vtique peramœno, propè fontem Vlmi, sub cura nunc Canonicorum Congregationis S. Georgii in Alga, Venetiarum adiunctum Cœnobio S. Saluatoris in Lauro, de Vrbe. Regitur a pręposito, eiusdem Congregationis Religioso.

Illius

Illius verò fundatrix fuit Amata, Asculana Virgo, quæ vere Dei amans, ac à Deo vicissim amata, ibidem se conclusit, cum aliis Sacris Virginibus, Cisterciensis Instituti, sub auspiciis Innoc. III. Fridericus verò II. Imperiali tutela obfouit, cuius Cœnobii Abbatissam, nomine Margaretã, eiusdẽ modestiam, religionemque, ac laudabilem consuetudinẽ idem Augustus præclaro extulit encomio. Suborta verò iam lite, de Monasterio visitando, inter Asculanum Episcopum, & Clarçuallis Abbatem, Nicolaus IV. ab Archidiacono Auximano, hanc iussit dirimi. Plurima ibi quoque asseruantur scriptorũ munimina, & Bullæ nimirum Romanorum Pontificum, Innocentij III. Honorij III. Gregorij IX. Innoc. Alexand. Vrban. ac Nicolai IV. necnon Bonifacii VIII. Perstitit in hoc Monasterio regularis Cisterciensis obseruantia ad Alexandrum vsque VI. Pontificem Maximum; postmodum verò, ab excessu Magdalenæ Abbatissæ, concessum Canonicis de Alga. Non longè verò ab illo olim fuit Ecclesia, nomine Sanctorum, Lucæ Euangelistæ, & Mariæ Magdalenæ; verum iam infrequens, ex monumentis Monasterii, & lapide ibi posito.

Tertium est Monasterium, nomine Sancti Petri Martyris, ex Prædicatorũ Cætu, Prouinciæ Aprutinæ, siuè S. Catharinæ Senensis, cum Ecclesia satis conspicua, & ampla, tribus fornicibus distincta. Creditum, constructam fuisse ab ipsomet Diuo Petro, Sanctoque Dominico consecratam à primæua fundatione. Custodiebatur verò in eadem veneranda reliquia, ipsius nimirum Sancti Dominici digitus, Philippo Galliarum Regi, cognomento Pulchro traditus a fratre Francisco de Iacobis, Ciue Asculano, eiusdem Cœtus Religioso, qui fuit eiusdẽ Regis à confessionibus; à quo etiã accepit spinam ex patiẽtis Christi serta corona auulsam, quæ ibidem summa colitur veneratione. Inter alia vero Cœnobij scripta Archetypa, seruatur Bulla ipsius Petri Martyris Canonizationis: Quiescit ibi Seruus Dei, Frater Aloysius Lucẽsis, Presul olim, vir multis nominibus: sed seuero instituto, ac innocentia in primis venerabilis. Ante Aram maximam iacet Frater Petrus ab Asculo, eiusdem Cœtus.

Au-

Auximanæ Ecclesiæ Episcopus, qui obijt Anno Domini MCCCLXXXI. die iii. Mensis Augusti, vt ex inscriptione patet.

Quartum fuit Monasterium, cum Ecclesia, in honorem Sancti Dominici exstructa, eiusdem Prædicatorum Cœtus; sed tamen Prouinciæ Lombardiæ, a Beato Constantio de Fabriano renouata, cuius corpus ibidem requiescit. Habet annexam Parochialem Ecclesiam in Villa Collium, nomine Sanctæ Felicis de Octauo, eique præest Vicarius, ad tempus, Præsulis arbitrium, & nutum. Est in dicto Monasterio antiqua Bibliotheca, maiori custodienda diligentia.

Quintum Monasterium, titulo Sancti Augustini, Eremitarum Cœtus, è Congregatione de Britinis, cuius Ecclesia maiori laude digna foret, si amplior. Fuit susceptum in Apostolicam tutelam, ab Innocentio, & Vrbano IV. Venerationi est, in eadem Ecclesia, Beatæ Virginis miraculosa imago, Nomine REGINÆ Pacis; estque Confraternitas Laicorum. Viguit olim alia quinetiam Confraternitas, seu societas Sanctissimi Crucifixi. Plures possedit olim Ecclesias, de Iure patronatus; quarum potissima pars, ob Fratrum incuriam periit, earumque nomina infra descripta, hæc scil. S. Mariæ in Territorio Lisiani, S. Iohannis in Stromma, in Territorio Forcellæ, S. Martini, in Territorio Falciani, S. Iohannis, in Territorio Lisiani de Colloto, S. Siluestri, in Territorio Rocchettæ, S. Georgij, & S. Angeli, in Salmacina, S. Petri de Tallacano, S. Crucis de Valle Conni, S. Mariæ de Colle florido, S. Mariæ, & S. Petri de Gottarijs, S. Andreæ de Plano, S. Mariæ de Plano, S. Iohannis de Lisiano, S. Mariæ de Montepolisio, cum Xenodochio, S. Mariæ Magdalenæ in Tezano, S. Trinitatis in Polisio, Admirabilis, Ascensionis, in Polisio, vbi adhùc extat Cęnobiolum. Tandem SS. Trinitatis de Lisiano, vbi alterum cœnobiolum eiusdem instituti. Dirutum autem Monasterium eiusdem Cœtus, situm olim in ditione Mariæ, Asculanæ Diœcesis, loco S. Crucis de Scalellis, ex monumentis S. Augustini.

Sextum Monasterium Minorum Conuentualium cum ele-

eleganti Eccleſia, Diuo Franciſco Aſſiſinati dicata, in celebriori, frequentiorique Vrbis loco ſita, & ſuperioris Fori proſpectu. Templum nulli certè ſecundum, architectura quidem antiqua, ſed tamen elegantiſſima exſtructum. Caput eſt Aſculani Aſyli, franchigiam vocant, cui ſubiacent infraſcripti conuentus, Aponenſis, ſcilicet, Venaruptæ, Sanctæ Victoriæ, Aquę Sanctę Puleſii, Montiſalti, Caſtellionis, Capradoſſi, Ripæ Tranſonis, Montis falconis, Offidæ, Montisflorum, Aquæuiuæ, Podij Canuſæ, Furci, Coſiniani, atque Columnellæ in Aprutio.

In qualibet verò huius palatij Eccleſia, duabus tantum exceptis, Aquæſanctæ nimirum, & Columnellæ, poſtremò adiectis, adoratur inſignis Dominicæ Crucis reliquia, à Nicolao IIII. eò tranſmiſſa. Aſculi autem in veneratione eſt inſuper ſanguis è ſacris D. Franciſci ſtigmatibus profuſus, in vitrea ampulla ſeruatus; necnon eiuſdem Sancti Viri fruſtũ cinguli, cum aliis Sanctorum reliquiis. Sub Sixto V. Anno ſcilicet à Virginis partu MDLXXXVI. in hoc Monaſterio generalia comitia celebrata ſunt. Seruantur maioris momenti Bullæ quamplures, & inter has Norma Tertij ordinis de Pęnitentia B. Franciſcis, à Nicolao IV. tradita.

Septimum eſt Monaſterium, Diuæ Mariæ Annuntiatæ nomine, Minorum Regularis Obſeruantię Cœtus Veſtalibus olim, ex inſtituto Sancti Auguſtini loco ſatis amęno, atque accliui inhabitatũ; vnde in totã ferè Ciuitatẽ proſpectus facile patet: cui quidem antiquorum ſubiacẽt rudera ædificiorum, quas rude, ac imperitũ vulgus Polymnii Regis vocitat Palatium; non enim Rex hic fuit; ſed Aſculanæ Vrbis Præſes Polymnius: quod Palatium magnum, & excelſum fuit, & ex quadratis lapidibus mirificè exſtructum; picturiſque variis, & pario marmore condecoratum. Centum quinquaginta portas habet, à populi irrumpentis furore, ob Diui Emygdii decollationem perruptum, dirutũ, & ſolo æquatũ. Habet Eccleſiam ſatis decoram, & excultam, cum prædiuite Sacrarij ſuppellectile, & ligneis ſubſelliis, vtroque latere, intra Eccleſię ambitum, ſumptu, & mira arte conſpicuis, habetque multis inſtructam codicibus Bibliothecam.

An-

Antequam verò Minores obseruantiæ hanc sacram colerent ædem, extra Portam Molinariam, vltrà Castellanum, in Cęnobio, & Ecclesia S. Nicolai de Ponticello, habitabant, quæ temporis iniurijs modo ità diruta est, vt nec illius appareant vestigia, sub auspicijs Celestini III. antiquitus, vna cum annexis, in quarum numero alia Ecclesia fuit Sancti Secundi nomine; cuius etiam solũmodo visuntur maceriæ, tituloque Vicus adhucnum insignitur, cis Truentum, è regione Riui Putridi.

Extta Ciuitatem, ad mille passus, vltrà flumen, in supercilio eminentis cuiusdam amęni montis, cui Collis Columbarius, nomen, Octauum assurgit Monasterium B. Sabino Martyri dedicatum, quod antiquitùs Vestales Benedictinæ possederunt; nunc verò Minores Obseruantiæ incolunt; de quo haud displicet Francisci Gonzagæ, Mantuani Antistitis verba subnectere. *Licet,* ait ille, *Sacra hæc Ædes inter montes ædificata sit; nihilominus tamen ita est disposita, vt eius accolæ, ex vna parte totam Ciuitatẽ: ex altera verò patentissimos Regni Neapolitani Campos, atque pręterlabens Truentum flumen; & ex altera mare, ad quindecim milliaria indè distans, facillimè, atque iucundè contueri possint. Mirabile dictu est, quanta in hunc locum, atq; in S. Sabinum eius Patronum. Religione Asculani Ciues, præsertim verò mulieres hunc frequentent, & cetera.*

Nonum Monasterium est, nomine Sancti Georgii. *Ad secundum milliarium* (verba sunt eiusdem Gonzagæ) *ab Asculalana Ciuitate, meridiem versus, non longè à fluminis Castellani margine, in loco quodam accliuiori, & nemoroso, Conuentus Diuo Georgio in Granitis sacer ædificatus est. Constructus asseritur à Cõmunitate Asculana, ex publicis redditibus, in gratiam Clarenorum Fratrum, sub quibus & fuit, vsque ad annum Domini MDLXVIII. quo ijs reformatis, atque regulari obseruantiæ mancipatis, Marchiæ Prouinciæ accessit.* Et post alia. *Tantè Asculanorum ad hunc locum deuotio maior, quanto is magis ab eorum Ciuitate distat, quantoque ob frequentia miracula, à B. Georgio Martedita, cuius pollex, cum alijs plurimis terræ Sanctæ reliquijs ibidem religiosè asseruatur. Quorum quidem Cœnobiorum, Sancti scilicet Sabini, atque S. Georgij,*

gij, sicut & cæterorum huius instituti, in ditione Asculana existentium, & propinquorum ægroti fratres, ad infirmariam, quæ constituta est in prelibato Monasterio S. Mariæ Annuntiatæ, tam ex consuetudine, quàm ex constitutionibus ducuntur, ibique magna charitate curantur. Cęnobia verò sunt subscripta: illud in primis Sanctæ Mariæ Gratiarum, apud Montem prandonum multis nominibus celebre, tum miraculosa videlicet Virginis imagine; tum perpetuo populorum concursu; ac denique ob eius fundatorem, B. Iacobum nempè, cognomento de Marchia, Virum sanè sanctissimum. Aliud propè Montem Sancti Poli, inuocationis Sanctissimi Crucifixi, cuius structura satis elegans, in cliuo peramęno.

Decimum Monasterium, cum Ecclesia Sanctæ Mariæ de Solestano, situm est propè Truentum, ab Vrbis męnibus, ad primum lapidem. Locus quidem Populi confluxu, ob venerationem B. Virginis, satis frequens, in ampla spectabilis planitie; Religiosorum verò Sanctimonia, & doctrina clarissimus.

Vndecimum, & postremum Monasterium, nuper exstructum in honorem S. Mariæ de Monte Carmelo, Siculæ Congregationis Reformatæ, non longè à męnibus, intra Ciuitatem, propè Pontem, quem vocant [Maiorem]; vbi frequens in dies fit Populi concursus, tùm in Beatam Virginem pietate; tùm Religiosorum exemplo. Primum est, & hucusque vnicum huius Congregationis in Italiæ continenti.

Præter Monasteria superiùs recensita, est in eadem Ciuitate Collegium Presbyterorum Societatis Iesu, triginta abhinc annis excitatum, eorundem sacris exercitationibus conspicuum. Colunt Ecclesiam S. Venantii, quæ olim secularis, Collegiata suum habuit Plebanum, & Clericos: vbi asseruabatur ampulla miraculosi sanguinis Christi, cum frustulo eiusdem Crucis. Seruantur adhuc, costa ipsius Sancti Venantii; necnon corpus S. Lucii Papæ, ac S. Sabæ Mart. cum aliis Diuorum reliquiis, Patrum pietate, ac solertia ab Vrbe huc translatis.

Dum hæc scriberem, excitatum est Oratorium Congregationis

-gationis Sancti Philippi Nerii, & Ecclesia eidem Diuo dicata.

Hæc de sacris Regularium Virorum Ædibus, Ecclesiisque adhuc superstitibus; quibus merito, antequam de S. Vestalium Claustris aliquid in medium producamus, operæpretium ducimus, alia quoque Religiosorum Virorum adiungere domicilia, quæ vel intrà, vel propè Asculum antiquitus constructa fuerunt, ac diuino consecrata cultui, ne funditus eorum pereat memoria; eorum siquidem quædam diruta penitus; alia verò, mutata conditione, sola facta sunt Sacerdotia. Primoque occurrit loco Monasterium, quod Proculus, Asculanæ Ecclesiæ Diaconus in fundo Grissiano, sui iuris, pro sua pietate, in honorem S. Sauini Martyris construxit, eiusdem Beati reliquiis colendum; cuius meminit S. Gregorius Epist. 20. Lib. 11. data Mense Decembri, Indict. 6. Fundi locus ignotus, ni pro Grissiano, mendosè, Lisiano, siuè Gemiliano legi debeat; nam propè Lisianum adhuc extat S. Sauini Monasterium, superius à nobis memoratum; ac etiam fuit eidem Sancto dedicata Ecclesia, apud Gemilianum, qui locus distat ab Asculo circiter milliarium, & plus eo; sed nunc Ecclesia diruta est. Apud Grissianum Ascul. Diœc. Villam, in Acumulensi tractu, nulla Sancti omninò Sauini memoria. Ecclesiæ S. Sauini de Nereto, in Diœcesi Asculana, antiqua meminerunt monumenta.

Secundo occurrit loco Ecclesia Domini Saluatoris, quæ dicitur Caput Aquis, cuius meminit Ostiensis, in Chronico, dum refert ex donario consecrato, ministerio S. Angeli, iuxta fluuium Sangri, quod Barregium dicitur, Christianissimi Ludouici Imp. exstructam esse in hæc verba. *In Asculo Ecclesiam Domini Saluatoris, quæ dicitur Caput Aquis cum omnibus pertinentijs suis, Sancti Angeli de Stabulo. Sancti Angeli de Feltriano, S. Petri in Pectiniano, Curtem de Casa Perende, vicendas duas magnas, necnon seruos, & ancillas multas, diuersis in locis. & alia plurima, quæ suis muniminibus continentur........* Suum habuisse Præpositum, autumo; de quo ita idem Ostiensis Lib. 1. C. 45. *Hermefrid Ciuis Asculanus, vir diues, Subdiaconus officio obtu-*

Lib. 1. Cap. 36.

circa ann. D 870.

lit se ipsum per capillos sui capitis ann. 888. Præposito nostro nomine Vuamelfride, omnibus omninò mobilibus, & immobilibus suis de partibus illis. Cuius hanc quidem Ecclesiam Domino Saluatori, à Diuo Emygdio erectam puto; nam Diui Valentini testimonio abundè constat, tres à Diuo Emygdio constructas Asculi Basilicas; quarum prima ab eodem, Christo dicata fuit Saluatori; multas tamen Asculi, tum in illius dominio, ac Diœcesi, nomine Saluatoris fuisse Ecclesias, docent antiqua monumenta; vt alibi quinetiam meminit idem Auctor, inquiens. *Guido etiam Asculanus obtulit Curtem suam de*
Lib. 1 *Casali, loco, qui dicitur Force; quæ est terra modiorum circiter mil-*
Cap. 6. *le quingentorum: obtulit autem illam in Ecclesia Sancti Saluatoris de Asculo, ad opus Monasterij huius.* Hucusque Ostiensis, &c.

Tertio occurrit loco Monasterium eiusdem nominis Sancti Saluatoris, ad Vallem, nuncupatum, à Benedictinis possessum, sub auspicijs Prioris seu Præsulis. Extat adhuc Ecclesia extra Pontem Maiorem, trecentis circiter passibus ab Asculo distans, in accliui loco amænissimo sita. Monasterium à Diuo Romualdo censetur exstructum, Petri Damiani auctoritate, qui in eiusdem vita Cap. 45. sic inquit. *Breui tempore tria constituit Monasteria; vnum videlicet in Valle de Castro, vbi nunc Sanctissimum eius corpus reconditum est: aliud propè Isinum fluuium, tertium iuxta Oppidum condidit Esculanum.* Farfensis Abbatiæ membrum primo, nunc verò simplex factum Sacerdotium.

Quarto loco fuit Monasterium S. Hilarii ad Cęnobitarum montis radices, extrà Vrbis męnia ducentes: constructa illius Ecclesia anno Dominicæ Incarnationis MCLXVII. in lapide namque ibidem posito, rudibus versiculis ità legitur

Hoc opus est factum post partum Virginis anno
Quinto milleno decimo, bis, terque triceno.

Possessum diù fuit à Congregatione Sanctæ Crucis de Auellana, sub auspiciis Prioris. Suppressum tamen à Gregorio XIII. Pon. Max. & restitutum. At propè Ecclesiam S. Hilarij mons attolitur, ad cuius radices cernuntur Cryptæ; non

vtique

vtique diuerticula, & anfractus, latronumque latebræ; sed Sacræ olim Cœnobitarum cellulæ, ac D. Emygdij Oratorium.

Propè Diui Hilarii Ecclesiam, in veneratione est Crypta, ad quam Diuus Emygdius iam decollatus peruenit, capitis portitor ipse sui; cuius meminit Petrus in Catalogo. Prouentus Clericis seminarij fuerunt assignati, vna cum Ecclesia S. Crucis intrà Ciuitatem, eiusdem instituti, cuius supra meminimus.

Sexto loco, Monasterium S. Petri de Castello in Insula, vbi anno 1192. Cœtus Canonicorum sacer, iuxta B. Augustini Normā institutus est. Huius Sacræ ædis habemus notitiam in Gestis S. Emygdii: receptum à Celestino, atque Innocentio III. sub Apostolicam tutelam, tutatur idem corpus S. Benedicti Martyris: adiunctum ab Hadriano VI. Cathedrali Ecclesiæ. Habet Turrim seiunctā ab Ecclesia, in qua sic legitur. Hæc Turris est facta in anno millesimo, sexagesimo nono Incarnationis Domini nostri X.

Septimo loco Monasterium S. Erasmi, intrà Ciuitatem, Congregationis Cruciferorum, cum alia Ecclesia, ac Xenodochio, nomine Sanctæ Mariæ de Potentia, quæ adhuc superstes, sub eiusdem Congregationis potestate omnia ex Actis Episcopalibus, & Bullis, quondam Gregorii XI.

Octauum Monasteriū Cisterciensis cętus, in quo Ecclesia Sancti Marci de Vena, ad mille, & quingentos passus ab Asculo distans, intra saxosi montis viscera, mirabili arte constructum, habuit Priores dictos. Leguntur Constitutiones huius Cœnobii, Monachis traditæ à Bono Iohanne Episcopo, die 22. Aprilis, Indict. XV. anno Domini 1287. Apostolica Sede vacāte. Fuit verò tum Prior Frater Bartholomęus ab Asculo, cui successit anno 1294. Fr. PAX, ab eodem Episcopo ideo excommunicatus, quod contumax compertus, veluti direptor, non permitteret fratres ingredi Monasterium. Suppressum puto, ab anno 1387. quo fuit Prior electus quidam Fr. Stephanus, in defuncti Fratris Vannis Domini Georgii locum; nunc est de Iurepatronatus nobilis familiæ

miliæ de Sgariliis. Monasterium S. Laurentii de Plagis, in Eremo Sanctæ Mariæ Magdalenæ, ab iisdem Benedictinis cultum, indè à Diuo Frãcisco receptum, non longè semotũ fuit à prædicto S. Laurentii Cœnobio. Locus adhucnum dicitur Eremitarum, cuius meminit Vadingus.

In Montepolisio Monasterium est S. Iacobi, de quo fit mentio sexcentis abhinc ferè annis, à Benedictinis pariter inhabitatũ, vnà cum Ecclesijs, s. Eliæ, s. Cataldi, ac s. Polisiæ Virg. cuius sacrum corpus ibidẽ quiescere piè creditur. Hæc Polimnii, Asculanæ Vrbis Præsidis filia, Christianam fidem à s. Emygdio edocta, ac ab eodem baptizata, patris in Christianos persecutionem euitans, ad montes confugit, ibique in Domino occubuit. Extat adhuc in huius s. Virginis honorem, Ædicula, de cuius laudibus Mauritius Centinus Miletensis Episcopus sacrum cecinit hymnum.

Retulimus hucusque Monasteria, intrà, vel propè Asculum antiquitus exstructa, omissis, quæ in Diœcesi fuerunt; sed illa tantum indicasse sufficiat, quę celebriora habentur. Monasterium sanctæ Mariæ de Monte sancto, Monasterium s. Saluatoris propè Asum, Monasterium s. Laurẽtii de Trione, ac denique Monasterium s. Ægidij ad Vibratam. Nunc referamus Claustra Vestalium in Ciuitate; quorum primum est Sanctæ Margaretæ.

Sacra hac Aedes (ait Gonzaga) *antiquissima est cum anno Domini* 1390. *à pijssima quadam Vitarella, ex mera tantum deuotione, qua in Beatam Margaretam Virginem, atque Martyrem, & in Tertiarias Franciscanas sorores ferebatur, in eiusdem Sanctæ honorem ædificata, præfatisque Tertiarijs sororibus collocata fuit. Sanctę Crucis particulam, & habitum simul, atque Capucium B. Patris Iacobi Picentis custodiunt.* Hucusque Gonzaga.

Ecclesia s. Ægidij intrà Ciuitatis mœnia, membrum fuit antiquitus Monasterij s. Ægidij ad Vibratam; fuit inde concessa s. Virginibus Benedictinis, quæ postea iuxta illam claustrales ædes construi curarunt, ad quas profectæ ex

Mona-

Monasterio s.Mariæ de Lacu, ad Pontem maiorem, quò venerant à primæua ipsarum fundatione, sub Diui Benedicti Norma, vt dictum est; inde sub instituto S. Claræ innocentem duxere vitam. Quapropter suscipi in tutelam Sedis Apostolicę, ab Innocentio, & Alexãdro IV. & ab eiisdem innumeris donari priuilegiis meruerunt; nunc verò primũ obseruant institutum. Annexum illi alterum Monasterium Ss. Trinitatis, & s. Pauli in Campo Stumio fundatum simul, ac dotatum à Balda quadam Hospinella, nobili Virgine Asculana, à temporis edacitate, ac Truenti erosione absumptum, cuius modo vix apparent vestigia; necnon illi adiũctæ Ecclesiæ, s.Laurentij ad Rotellam s. Saluatoris ad Vezzinum, sub Antistitis regimine degunt.

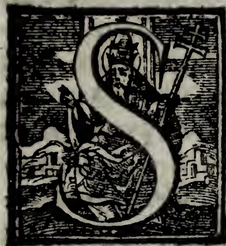
Sub Paulo IV. Ecclesia s.Onuphrii intrà Ciuitatem, vbi antiquitus fuit Pauperum Xenodochium, fuit concessa Vestalibus s.Benedicti, à primęua Institutione, & postmodum s. Claræ instituti. Fuit olim ipsarum Monasterium in loco propè muros Ciuitatis, ad Portam Molinariam, Inuocationis s. Spiritus, & s.Clarę; quæ quidem Ecclesia, sub Alex.IV. in tota Seraph. Religione, prima cõstituitur ab Assisinate, in qua eiusdem sanctæ quiescit corpus. Susceptæ & ipsæ quoq; in tutelam Apostolicam, ab iisdemmet Romanis Pontificibus; quarum sanctitas ab eodem Alex. in primis summis extollitur laudibus. Nunc verò iuxta primæuum institutũ degentes; Episcopi dominio quinetiã subiacent annexę Monasterio Eccl. s. Lucæ, s.Elenæ, s. Pancratii, s. Liberii, sancti Nicolai de Picollo, sancti Venantii, & ex parte etiam Ecclesia sancti Ioannis de Montecucullo; ac denique sancti Sauini. Seruantur in hoc Monasterio venerandæ antiquitatis monumenta, Bullæ videlicet Apostolicæ Alex. III. Innoc.III. Honorij III. Gregorii Noni. Innoc.IV. Alexand.IV. Clem.IV. Nicolai III. Martini IV. Honorij IV. Nicolai IV. Bonifacij VIII aliorumque Pontificum: seruantur & Augustalia diplomata Henrici VI. & Friderici II. vnà cum vetustissimis etiam aliorum Principum priuilegijs, tabellionumque instrumentis; non ad Vestalium præfatarum solummodo: sed etiam ad aliorum quorumdam, tùm monasteriorum,

rum, tùm Ecclesiarum gratiam stipulatis.

Celebriora Monasteria ex scriptis prædictis fuerũt hæc. Primum s. Angeli ab Vlturino, sub regimine Eremitarum Benedictinorum, cuius Prior Generalis toti præerat Congregationi, cui subiacebant veluti membra, Ecclesiæ s. Mariæ Magdalenæ, & s. Mariæ in Mõtepoli, s. Mariæ interfoci, s. Benedicti, s. Sabini, s. Mariæ de Tezano, s. Crucis de Padule, s. Angeli de Nocella, & s. Laurentij de Muzano; in tutelam Apostolicæ Sedis susceptum à Greg. IX. Innoc. IV. Alex. IV. Nicolao III. & Bonif. VIII. Secundum verò Monasterium fuit, nomine s. Laurentii de Plagis, eiusdem Eremitici Benedictini Instituti, quod etiam Priori parebat; in Apostolicũ susceptum patrociniũ à Nicolao III. ac Honorio IV. cui parebant Ecclesiæ S. Benedicti de s. Flauiano, s. Crucis, & s. Bartholomęi Amantricæ, S. Angeli de Vulturno, s. Marię inter furces, s. Francisci, & s. Mariæ Magdalenæ, sitæ in loco, qui dicitur Monspoli. Ecclesia insuper in Valle de Nouero, & Ecclesia s. Mariæ de Cerro. Tertium Monasterium fuit s. Angeli de Cryptis Esculanis, in Apostolorum item, Petri, & Pauli susceptum tutelam, ab Honorio III. possessum primum à Monachis Cisterciensis Gœtus; indè à Vestalibus eiusdem Instituti, Abbatissa Præside; paruit eidem vnica tantum Eccl. s. Mariæ de Maltignano. Quartum Monasterium fuit nomine s Mariæ de Cerro; habuit item Abbatissam Cisterciensis Cœtus. Quintum demùm fuit Monasterium de Picco, sub Prioris regimine; quarum Vestaliũ pietas tribus Greg. IX bullis mirificè refulget; cuiusnam verò instituti fuerint, ignoro; cuius tamẽ notitia in Actis Antonij Gisonis, &c. pub. Notarij, anno Dom. 1278. habetur. Seruatur demum Bulla Martini II. vulgò IV. qui in Diuorum Petri, & Pauli, & Apostolicam tutelam suscepit Henricum Recarem Ecclesiæ s. Gregorij de Murio Asculanæ Diœcesis. Quæ ferè omnia Monasteria, & Ecclesiæ nunc diruta iacent; quorundam verò prouentus, & prædia in Oliuetarum cessere commodum.

CATALOGVS EPISCOPORVM, qui Asculanæ pręfuerunt Ecclesiæ.

DE S. EMYGDIO.

SAnctus Emygdius, primus Episcopus, & Martyr, sub Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus, Marcello I. Romano Pontifice; de quo Petrus de Natalibus quædam commemorauit, quæ indigent censura; vt ait Baronius, Notis ad Martyrologium, ad Nonas Augusti. Scripsit ante Petrum de s. Emygdio, ad Melchiadem Papam Valentinus Leuita: sed sexcentis fœdata est erroribus historia. De eodem agit Philippus Alexandrinus, ex Seruitarum cœtu. Idem Baron. ad Ann. Christi cccix. socios habuit passionis, sanctum Benedictum, cuius sacrum corpus quiescit in Ecclesia s. Petri in Castello, sub Altari eidem sancto dicato, sanctum Valentinum Leuitam, sanctũ Euplum, atque s. Germanum, quorum corpora condita sunt vna cum ipso s. Emygdio, in Altari, sub loco, à Cõfessionibus Cothedralis Ecclesiæ, ipsi Emygdio cõsecrato. Emygdius cæco lucem restituit. Puellam à sanguinis fluxu liberauit. Statuam Asclepii contriuit. Asculi 150. infirmos sanauit. Filiam Polymnij, siue Poliani Præfecti ad veram fidem conuertit, quæ sancta Polisia appellatur; cuius corpus quiescit in monte ab ipsa Polisia nuncupato. Proprium caput ad ccc. passus manibus gestauit; anno verò à Christo nato MCCI. Danieli extinctam oculorum lucem restituit. Hic Sacerdos è VillaCeresia in Præcutinis, Ecclesiam ipsi Emygdio dicatam, sed dirutam, in accepti beneficii memo-

riam instaurauit; vt constat ex scriptis in Archiuo Sancti Angeli Magni.

DE CLAVDIO.

CLaudius Prouinciæ Piceni Episcopus, in Ariminēsi Concilio, seu mauis Conciliabulo, à Secretis, sua industria, Valentis, & Vrsacii, hæreticorum lapsui parauit foueam; cuius viri extat duntaxat fidei confessio; de quo Sanctus Hieronymus aduersus Luciferianos; necnon Cæsar Cardinalis Baronius Annalium Romanorū III. ad Christi ann. 359. quo quidem anno celebratum fuit Ariminense concilium. Claudium hunc inter Asculanos Antistites recensui; cum post Sanctum Emygdium, nullum ad illa vsque tempora alterius Picenæ Ciuitatis Episcopum inuenerim; ni fieri potuerit, vt Picenum vnicum tantum habuerit Episcopum, post Sanctum Emygdium, qui à Valentino appellatur Montepolitanus, & Piceni Apostolus. Hic idem fortasse Episcopus, qui duobus ante annis Sardensi subscripsit Concilio; cum ex II. Apologetico S. Athanasij constet, inter Episcopos, ex diuersis Prouinciis subscribentes, Italorum primum recenseri Piceni Episcopum. A Claudio ad Lucentium, de quo infrà, intercessere anni LXXXII.

DE LVCENTIO.

LVcentius, Asculanus Antistes, in magno illo Chalcedonensi Concilio, cui triginta suprà sexcentos interfuere Episcopi, Sancti Leonis magni Legatus, Euthychetem, Nestorium, & Dioscorum Heresiarchas damnauit. Socios habuit in Legatione, Paschasinum Lilibetanum, Siculum Episcopum, & Bonifacium, Ecclesiæ Romanæ Cardinalem. Videantur eiusdem Concilii Acta; necnon Card. Baronius Annalium Tom. 6. ad Christi ann. 451. & Annalium Tom. 7 ad Christi annum 553. vbi agit ex auctoritate Vigilii p.p. de eodem Lucentio. Horum Legatorum diligentia summopere commendata est à Sancto Leone Papa, Epistolis, 41. &

42 ad

42. ad Martianum Augustum; necnon Epistola 45. ad Conc. Chalcedonense, ita subscribit Lucentius, &c. A Lucentio ad Quintianum vsque nullius Episcopi memoriam lego; intercurrente annorum spatio XXXII. Hoc autem anno, quo Lucentii habemus memoriam, Attila Rex Hunnorum flagellauit Italiam.

DE QVINTIANO.

QVintianus, magni nominis Episcopus Asculanus. Hic sub Felice III. Pont. Max. aduersus Petrum Gnaffeum, in Antiochensem Cathedram obtrusum, egregiè scripsit: ille enim funestissimus Petrus Hæresiarcha, se non tantum Euthychianum, sed Apollinaristam, atque Sabellianum prodidit; dum Sacro Trisagio, cani consueto in omnibus Orientis Ecclesijs, diuinitùs hominibus impertito quo dicitur, Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus Immortalis, addidit iste, in hæc verba blasphemiam, Qui passus est pro vobis; adscribens nimirum passionem Sanctissimæ Trinitati. Aduersus sceleratissimum blasphemum, inter alios etiam inuectus est acriter Quintianus; arguitque nefandum hominem prolatæ ab eo in Deum horrendæ blasphemiæ. Quintiani Epistolæ exordium sic habet. *Multifariam, multisque modis à veritate, charissime declinasti*. Habetur Epistola, cum 12. Anathematibus eiusdem Quintiani, in Petrum Gnaffeum, Concil. Tom. 2. De illo plura Baronius; necnon Seuerinus Binius, & alij. Vixit anno CDLXXXIII. quo fuit à Sancto Felice Papa missus Vitalis, Episcopus Truentinus ex Regione Picena, vnà cum Miseno, Cumanæ Ecclesiæ Antistite, Legatus Constantinopolim, ad Zenonem Imperatorem, & ad Acacium Patriarcham. Qui quidem legati, Legatione in proditionē conuersa, cum ipsis hæreticis consuetudinem habuerunt. Quamobrem sequenti coacto Romæ Generali Concilio, Sacerdotali Collegio, & Sacrosancta Communione fuerunt interdicti. Verum Cumanus porrecto supplici libello, à Gelasio Papa, in Romana Synodo fuit absolutus, anno ccccvc. at Vitalis, Truentinus Episcopus poe-

nas luit Diuini iudicij ; antequam enim Catholicæ communioni restitueretur, ex hac vita subductus est. Per hæc eadem tempora, adhùc fortasse Quintiano in viuis, idem Gelasius, misso Romulo S. Rom. Ecclesiæ Diacono Cardinali, Legato, literas ad Episcopos Piceni dedit, illosque acriter arguit, quod ipsorum ignauia, hæresis Pelagiana per Picenum fuerit disseminata à quodam Seneca, rudi homine, illiterato, obtuso, vecorde, stupido, & infantissimo. Habetur Epistola To. I. Epistolarum Romanorum Pontificum Epist. V.

DE EPIPHANIO.

EPiphanius Asculanus, sanctissimus, ac Deo amatissimus Episcopus, Sancti Agapiti primi Papæ Legatus missus ad res Ecclesiasticas, iam ferè collapsus, in oriente instaurandas, socios in Legatione habuit, S. Sabinum, Episcopum Canusinum, Sanctum Asterium, Episcopum Salernitanum, S. Leonem Episcopum Nolanum, Rusticum, Episcopum Fesulanum; qui omnes subscripti habentur in Concilio Cōstantinopolitano, sub Menna Patriarcha, in sententia lata contra Authimum, Trapezuntium Episcopum subrogatum in locum Epiphanij, Episcopi Constantinopolitani, Eutychianæ hæresis sectatorem; atque etiam contra Seuerum hæreticum, qui Anthimum fouebat, & Petrum, & Zoaram Acephalos; vt patet ex Synod. Act. I. Tom. 2. Concilior. nonę editionis ; necnon apud Cæsarem Cardinalem Baronium Annalium Tom. vii. ad Ann. Iesu Christi DXXXV. & DXXXVI. Huius fortasse Episcopi temporibus captum fuit Asculum à Totila, qui regnare cœpit anno DXXXXII. regnauitque annis decem ; fuitque constructum à Sancto Benedicto Monasterium Montis Sancti in Præcutinis, propè Asculum, ad MMMMM. passus; vt ex quodam Monasterij Chronico manuscripto colligitur. Temporibus verò Gregorij Magni exstructa fuit Ecclesia S. Sabini ; vt ex monumentis dicti Sancti patet.

DE

DE FELICE.

FElix Episcopus Asculanus, vixit anno DCXXC. quò vna cum aliis, Episcopi Agathonis Epistolæ, necnon Romanæ Synodi ad Constantinum maiorem, Heraclium, & Tiberium Augustos, in Conc. Constantinopolitano Sexto Oecumenico, vt ex Actis dicti Concil. patet referenda verba. *Hoc anno*, vt inquit Paulus Diaconus, *sub Diuæ Scholasticæ instituto, plura sacratum Vestalium Monasteria ædificata fuere*. de quibus alibi, pro temporis ratione. Vide Baron. Ann. Tom. 8. ad hunc annum, pag. 542. lit. D.

DE TVSTOLPHO.

TVstolphus Episcopus Asculanus, floruit sub Leone III. Pontif. Max. circa Christi annum 800. Clarus donatione, à Ludigaro Asculanæ Vrbis Comite, in nostræ Ecclesiæ gratiam facta, à Karolo Magno Francorũ, & Longobardorum Rege confirmata, atque à Pipino Karoli filio, Romanorum Patricio; necnõ à Vinigiso Spoletano Duce, & Marchione, à Saseprundo, Rodelanto, & Astulpho subscripta. Seruatur donationis monumentũ in Cathedralis, seu Basilicæ Ecclesiæ Archiuo. Scripto equidem elocutionis barbaræ, & à tineis aliquantum corroso.

Lubet verò hic barbarę elocutionis specimen adscribere, ne ab aliis desideretur: prout namque effossum nuper aurum, & rude, eo pretiosius esse solet, quod nihil alterius metalli permistũ habeat; ità à magnis Viris rudi stylo subscripta egregię donationis monumẽta, in pretio esse solent, & iucundiora, quam recentioris Auctoris quibuslibet eloquentiæ phaleris, & orationis fuco obducta, ac verborum exornata pigmentis, quæ suspecta magis; puriorque enitescit sub puritate simplicitas; quæ quod mentiri nesciat, cetera, quamuis ad ornatum composita abhorret. Ita verò habet donatio.

In nomine Domini Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, regnante Domino Karolo, & Pipino filio, excellentissimis Regibus Francorum, & Longobardorum, & Patricijs, seù Romanorum Regnorum in Christi nomine, in Italia, Deo propitio, Vigesimosexto, & octauo decimo; ijsdemque temporibus, Viro gloriosissimo, Vinigiso, summo Duce, anno felicissimo Ducatus eius octauo; seù Ludigari Comit. Ciuit. Asculan. Mense Iunij 2. Indict. 6. Ideo constat, quod ego Ludigarus, Comes Ciuitatis Asculanæ, considerans me de mea retributione, & pro mercede, & redẽptione animę meæ, dono, & ad diẽ præsentis, trado in sanctam Matrem Ecclesiam, in Episcopatu Asculano, vel in veneratione Viri beatissimi Tustolphi, Episcopi aliquid de rebus proprietatis meæ, idest, in Asculano Territorio ipso monte Columnatę, cum septicenti modiorum, & in Forano modiorum quatuor centi, & medietate Ecclesiæ B. Petri, quæ ibidem modò extare videtur, cum dotis, & ornamentis, & in Trisago modiorum sexcenti, & in Lomicciano, & in Velariana, pro singule petie posite, modiorum octocenti, & Ecclesia Sanctæ Elenæ, *cum dotis, & ornamentis suis, & in illo ipso monte, modia trecenta, &* Ecclesia S. Pauli, *cum dotis, & ornamentis suis, & in Valueneria, trecenti sexaginta, & in Cerro modia trecenti nonaginta. Omnia ista suprascripta, Terra, cum pomis, & arboribus suis, & cum vineis, & oliuetis, Cannetis, Salcetis, cum ripis, riuis, cultis, & incultis, seruis, ancillis, cartulatis, præstandacijs, liberis hominibus, & omnia super se habentem in integrum. Et habet fines de Capo fine Vmbrida, & rigo maiori, de vno latere, fine Brita, de alio lateret fine Claro, & Clarata, de pede fine Trunti. Ista omnia suprascripta Terra est; insimul tria millia quingenti, quinquaginta modiorum, omnia ista. Scriptas res sic dono, & ad pręsentem diem trado, Ego suprascriptus Ludigarus.......... Episcopo Asculano, & tibi Domine Tustolphe, Episcope, vel successoribus tuis, ad proprietatem dicti Episcopij, & possidendum, nullo impediente. Vndè pro ista subscripta donatione mea dedisti mihi tù Domine, Tustolpho Episcopo aliquid de rebus Episcopij tui propter stare, intrà Ciuitatem, & extrà, idest in ipsum Castellum in Isola, cum ipsa pertinentia, & ipsa Curte de Parignano, foris Pontem Solestanum, & ipsa Curte de Casale, & ipsa Curte de Prepi, & ipsa Curte Lomenia, tantum diebus vitę meę, quod apud me habere testatus sum, & hoc me repromitto. Ego supradictus Ludigari Comes*

mes, tibi ſupraſcripto Tuſtolpho Epiſcopo, vel poſteris, ſucceſſoribus tuis; ſi autem quoquo tempore quęſiero remouere, vexare, vel cauſare prȩſumpſero, aut à quolibet homine defendere, vel antiſtare non potero Ego ſupraſcriptus Ludigari Comes, vt alia tanta, tale reſtaurare debeo, quę dicitur Ferquide, quale in illa die videtur eſſe in extimatione, in ipſis ſupraſcriptis locis, vel vocabulis. Tibi Domino Tuſtolpho Epiſcopo, vel à poſteris ſucceſſoribus tuis, ad proprietatem, ſupraſcripto Epiſcopio poſsidendum. Cartula iſta in ſua permaneat firmitate. Actum in Aſculo, in loco, qui dicitur Carrufa, anno ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti Octocenti Septuagintaquatuor. Quę verò carta iſta donationis, ſcripſi Ego Elmericus Notarius, ex rogo Ludigari Comes, qui me ſcribere rogauit, &c. adſunt indè ſubſcriptiones ità

Ego Ludigari Comes, in hac charta à me facta propria manu mea ſignum s. Crucis feci ✠

Ego Karolus Imperator hanc cartulam à me laudatam & confirmatam de rogo Ludigari Comes ſignum Crucis, feci ✠

Ego Pippin Patricius, Romanorum Imperator ſignum Crucis feci ✠

Ego Vinigiſius Dux, & Marchio, ex rogo Ludigari Comes teſtis rogatus, ſignum Crucis feci ✠

Ego Suſeprundus à ſupraſcripto, Ludigari Comes, teſtis ſum rogatus, ſignum Crucis feci ✠

Ego Rodelantus à *s. s.* Ludigari Comes, teſtis ſum rogatus ſignum Crucis feci ✠

Ego Aſtolphus à *s. s.* Ludigari Comes, teſtis ſum rogatus ſignum Crucis feci ✠

Vixit Tuſtolphus Iohannis VIII. Pontif. Maximi temporibus.

DE ARPALDO.

ARpaldus, Aſculanus Epiſcopus, duræ ceruicis, a ſuis Clericis apud Pontificem Maximum accuſatus fuit. Ad hunc extat B. Iohannis VI. Rom. Pontif. Epiſtola, qua illum arguit, quod ad Concilium accedere renuerit. Vixit Ioannes

annes anno circitèr Domini DCCII.

Epistola ccxxix. B. Iohanni Papæ VI.

Arguit eũ, quod ad Synodum non venerit, iubet ad se venire, vt ijs, quæ a suis Clericis obijciebantur, respondeat.

Epistolæ verba.

Reuerendiss. & Sanctissimo Arpaldo Episcopo Asculano.

Secundum Sacros Venerabilium Patrum Canones, Spiritu Dei conditos, & totius Mundi reuerentia consecratos; pro Ecclesiasticis duntaxat necessitatibus, ad eas quas nuper statutis diebus celebrauimus Synodos missis, ex more auctoritatis nostræ litteris, fraternitatem tuam debere occurrere modis omnibus decreuimus. Sed quia cæteris deuotè valdè venientibus, te minimè venisse; cum etiam & auditu didiceris, nos synodum celebrare, neque excusationem tuam regulari tenore, in tractoria descriptam, nobis, & Sanctę Synodo, causã temeritatis, & inobedientiæ tuę, vt euidenter apparet, non direxisse comperimus, ne dilectionem tuam de hoc indiscussam præteriisse videamur, hoc nostrę auctoritatis Statuto iubemus, eam de præsenti, sine aliqua mora, vel ambiguitate, ad nos debere venire, nostrisque se obtutibus præsentare. Nam & Clerici tuę nos Ecclesię adierunt, reclamantes, multa se à tua perpessos fraternitate enormiter aduersa, & contra regulam Ecclesiasticam iniustè fore oppressos; quorum videlicet obiectionibus, coram nostro Prȩsulatu assistentem te oportet proculdubio respondere. Et ideo hac iussione nostra percepta, occurrere studeas, antequam Ecclesia tua maius schisma, vel scandalum patiatur; quoniam si venire iam modò contempseris, dignam excommunicationis à Sede Apostolica prolatam sustinebis omninò censuram. Dat. 8. Kal. Decembris.

DE RICCONE.

Ricco, Episcoporum alter, qui Ludouicum Lotharii Imperatoris filium, Romam proficiscentem comitati sunt, qui quidem stimulis prauorum consiliariorum exagitatus, consilium cœpit subiicere sibi Romam Tyrannide. Cuius rei causa secum duxit exercitum; Compulsusq; est, ad hoc facinus; ipse malè consultus Ludouicus, ab Episcopis, qui eum sunt comitati, qui omnes in Sergium II. Romanum

Pon-

Pontificum odio flagrantes. Inter Epiſcopos recenſetur hic Ricco Aſculanus; ſocios habuit, inter alios , in Ludouici ſententiam concurrentes, Sigiſmundum Epiſcopum Eccleſiæ Aprutinenſis, Fratellum, Epiſcopum Eccleſiæ Camerinenſis, Giſum, Epiſcopum Eccleſiæ Firmanæ, Amadeum, Epiſcopum Eccleſiæ Pinnenſis, & alios, quos ex Adone Vienneſi recitat Baronius Annal. Tom. 10. ad Chriſti Annum Dccclxiiii. Pag. 15. Litt. C.

DE THEVDERANDO.

TVeuderandus Epiſcopus Aſculanus, vixit anno Dcccliij. cuius Vicem geſſit Theuderanus Presbyter, ſubſcribens anathemati in Anaſtaſium, & s. Marcelli Presbyterum Cardinalem; hic enim propriam Parochiam deſerens in aliena, per multos annos viſus fuit immorari; quamobrem à Leone IV. fuit omnino ſubmotus Sacerdotali miniſterio, & anathemate fulguritus; contra quem ſubſcripſere Epiſcopi numero ſexaginta ſeptem, vt inquit Baron. ad hunc annum, Annalium Tomo X.

DE IOANNE II.

IOannes hic Epiſcopus interfuit Eccleſiæ Sanctiſſimæ Trinitatis ad Cauam Metellinam conſeruationi anno Domini Mxcii. Vrbanus namque II. hoc anno in Prouinciam ſe contulit Picentinorum, atque apud Salernum, ad nobile Monaſterium Sanctæ Trinitatis perrexit, vt Baſilicam illic in honorem Sanctiſſimæ Trinitatis erectam ſacris ritibus conſecraret: quod feliciter impleuit, vt indicat lapis ibidem inciſus, parieti affixus; indè conceſſit idem Vrbanus priuilegium à ſe ſubſcriptum, cui quidem ſubſcripſere, poſt Pontificem, nonnulli Epiſcopi, inter quos fuit Ioannes hic Aſculanus Epiſcopus, vt ad hunc annum ſcribit Baronius Annal. Tom. XI. octauo decimo kal. Octobris xv. Indictione, Pontificatus Vrbani Papæ II. anno v. ità enim poſt Obdonem Albanenſem Epiſcopum ſubſcribit. *Ego Ioannes Aſculanus*

nus Episcopus subscripsi. Hic primus Episcopus fortasse à Capitulo electus, cum anno MLXXIII. vsque ad Io. XXII. Episcoporum electio spectaret ad Capitulũ; vt ex compendio patet. Verum anno MXC. in ipsius gratiam facta fuit donatio multorum bonorum, à Transane Mayrandi F. Ciue Asculano, ex rogito, vel Actis cuiusdam Alberti publici Notarii.

DE CLIEL......

CLiel........ (nescitur nominis clausula) Episcopus, monumentum S. Augustini Picturis ornauit; vt ex marmore, in Sacrario Basilicæ Ecclesiæ habetur. Tempus, quo floruerit ignoratur; vnde necesse est in obscurissima sæcula incidisse, rudis namque, & diu penitùs ignota, Barbarismis fœdata omnis syllaba: sic enim habet.

Hic iacet humatus in terris Amic.....
Regi Aeterne Augustinus Sess.cum ienit
S suos pro Christo......Æ coronatus, cui P.
P. Corpus Cliel.....Episcopus ex diber
sis A.moris hac Pictor....circum-
dedit decoris in qua modo. Propter An-
gelorum decoris consortes animæ bonæ, illi
Qui pro Christi amore, suo antro circumfluxit
honorem.

DE FILERO.

FIlerus, cui donauit nonnulla bona in Territorio Asculano Iselbertus Iselfredi filius, anno 925. indict. 13. mense Octobri. Monumentum in Archiuo Cathedralis Ecclesiæ, circunscripto charactere reperitur, & difficilis intellectus.

DE FVMONE.

Fumo reperitur anno 1000. in antiquis tabulis eiusdem Ecclesiæ.

DE

DE EMMONIO.

EMmonius, Episcopus Asculanus vixit ante Elperinum de quo infrà. Cuius Episcopi solam habeo memoriam ex quadam donationis chartula, vbi deest Indictio, & stipulationis tempus. In huius Asculani Episcopi, Capitulique gratiam Leo VIII. qui vixit ann. Dcccclxv. confirmauit bona ab ipsis possessa, teste Leone X. in diplomate dato Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die 11. Iunij MDXXI. Pontificatus eiusdem ann. IX. de quo suo loco; Verum periit Leonis VIII. bulla; atque hoc solùm constat ex monumentis Cathedralis Ecclesiæ.

DE ELPERINO.

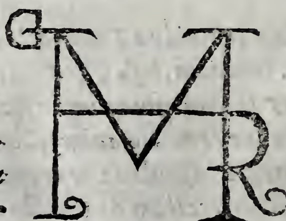
ELperinus successit Emmonio. Vixit anno Dccclxx. Clarus hic donatione eidem facta, ab Oemundo Sigolfi filio, quam postmodum confirmauit Conradus II. anno MXXXVII. ex ijsdem monum.

DE ADAMO.

ADam Episcopus Asculanus, & Abbas Farfensis; vti ex Priuilegio Ottonis II. Dato Capuæ ad Non. Nouembris anno Dominicæ Incarnationis Dcccclxxxiij. Hic Episcopus multa Ecclesiæ Asculanæ Canonicis largitus est. Donationes confirmauit idem Conradus; vt ex diplomate hic apposito colligitur.

In nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis. Otto, Diuina fauente Clementia Imperator. Omnium Iesu Christi Ecclesiæ, nostrorumque fidelium prgsentium, & futurorum nouerit Vniuersitas, qualiter nos pro Dei amore, nostræque remedio animę, Canonicis Sanctæ Dei Genitricis Marię, de Ciuitate Asculana præceptum, à nostris antecessoribus perfectum, v. g. Curticellam de Sancto Sauino, pertinentiæ de Communi Asculano, sub omni integritate, in sua Canonica haben-

dam, cum omnibus adiacentijs, & aspicientibus rebus, seruis, & ancillis ad eandem Curtem pertinentibus: mansa autem ibidem, quæ sunt in Sancto Sauino, mansa duo; in Maltiniano Mansa IX. In Frondario mansa II. Item in Fundaniano mansa II. in Lunaniano mansa II. in Castelle mansa II. cum seruis, & Vxoribus, & filijs eorum; in Ponticello mansa II. Curticellam de Ragiano, Curticellam de Gabiano, Curticellam de Cacabo: Curtem de Marciano, cum plebe Sancti Victoris, & Plebe Sanctæ Mariæ, & Plebe Sancti Petri, & Plebe Sancti Venantij, plebe Sancti Anthonii. Molendinum de Postercula, cum omnibus pertinentijs, & adiacentijs, quæ ADAM Episcopus ad eandem Canonicam Sanctæ Mariæ donauit, per nostri præcepti paginam confirmamus, corroboramus, prout iustè, & legitimè possumus. Viri Sacerdotes, qui in ipsa Canonica manere videntur, habeant potestatem, qualiter ipsis placuerit, more hereditario, ordinare, & frui, vt..... .Episcopis, qui in ipsa Ecclesia ordinati fuerint..... .de ipsa Canonica quocunque modo, vel ingenio auferre, vel in beneficio, vel per donationes, vel permutationes, seu quocunque pacto, vel modo donare audeat; sed liceat Sacerdotes de ipsa Canonica in perpetuum habere, & frui, & ordinare, qualiter secundum Domini voluntatem esse videbitur. Præcipientes igitur iubemus, vt nullus hominum, Dux, Marchio, Episcopus, Comes, Vicecomes, vel aliqua nostri Imperij magna, paruaque persona prædictos Canonicos, de omnibus, quæ superius diximus, inquietare, molestare, vel disuestire, sine legali iudicio præsumat. Qui autem hoc fecerit, sciat se compositurum auri optimi libras centum, medietatem Kameræ nostræ, & medietatem præfatis Canonicis. Quod vt verius credatur, manu propria præsentem paginam confirmantes, nostro Sigillo.......iussimus insigniri.

Signum Domini *Ottonis, inuictissimi Imperatoris*

Heribertus Cancellarius, Vice Petri Episcopi Notarius. Data VIII. Kal. Iul. Anno Dominicæ Incarnationis MXXXVII. Indict. IX. Anno verò Tertij Ottonis regnantis XIII.

XIII. Imperatoris verò primo. Actum in Pistria feliciter Amen.
Vixit Adam sub Benedicto VII. Ioanne XIIII. & Ioanne XV. Summis Pontificibus.

DE BERNARDO I.

BErnardus huius nominis primus, Asculanus Episcopus, vixit temporibus Conradi II. Romanorum Imperatoris Augusti, à quo illi confirmata Asculanæ Ecclesiæ concessa priuilegia; vti ex infrascripto Diplomate constat.

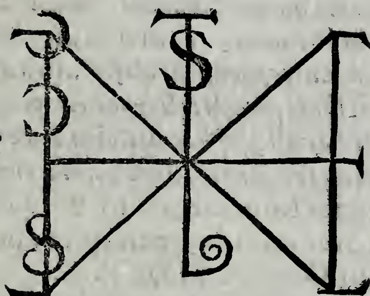
In nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis, CHONRADVS Diuina fauente Clementia Romanorum Imperator Augustus. Omnium Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrique fidelium præsentium scilicet, & futurorum nouerit industria, qualiter fidelis noster Asculanus Episcopus, nomine Bernardus, conspectui nostro præceptum quoddam protulit, in quo continebatur, quomodo antecessor noster bonæ memorię, Otto Imperator, pro Dei nomine, & pro remedio animæ suæ, eiusdem Sanctæ Asculanæ Ecclesiæ Præsulis nomine Adam, eiusque successoribus donauit, & per præceptum suæ Confirmationis corroborauit omnem Terram sui Episcopij; tam ad matricem Ecclesiam pertinentem, infrà, & extrà Ciuitatem suam, quam ad cæteras Ecclesias maiores, & minores, videlicet, plebes, & Capellas, siue Monasteria ad prædictam Ecclesiam respicientia, quorum vocabula hæc sunt. Monasterium Sancti Angeli, quod situm est infrà Ciuitatem, & Sancta Maria in Monte Sancto, & Sancti Saluatoris, iuxtà fluuium Asum positum, seu nominatam Terram, quam Otmundus F. Otmundi *prenominato Adam Episcopo, suæque Ecclesiæ per chartulas dedit, & confirmauit, cum omnibus suis integritatibus, finibus, & adiacentijs suis, sicut in* Otmundi *Cartula legitur, & quemadmodum Episcopus eidem Otmundo per prestitum dedit;* Ac ipse Otmundus *Ecclesiæ supradicti Episcopi, qui per precarium promisit tantum res, quas prestitum ipse* Otmundus *accepit. habere debet diebus vitæ suæ, aut sicut inquirere potuit, tam Episcopus, quamque suus nuncius, per inquisitionem trium liberorum hominum, vt inuestitus sæpè nominatus* Otmundus *de sua hæreditate, & tenebat, cum omnibus finibus, & terminis, quam per*

car-

cartulam dedit Ecclesiæ Episcopij ; & sicut inuestitus erat Elperinus Episcopus antecessor Adam Episcopi, *ità inuestita sit Ecclesia, absque molestatione omnium hominum, vsque in perpetuum], post eiusdem Otmundi obitum, tam de sua proprietate, & acquisitione, quam de suę ipsius Ecclesiæ proprietate, quam ipse detinuit; necnon omnia munimina Cartarum, seù aliquorum scriptorum eidem Asculanæ Ecclesiæ pertinentium. Nos insuper concedimus, & confirmamus eidem suprascripto Episcopo Bernardo, eiusque Successoribus, omnem ipsam Terram de Snmmati, quam Maginardus, filius Sigolfi, per cartulam, & per traditionem dedit ad proprietatem pręfato Episcopo, suęque Sanctæ Ecclesię, idest Castellum de Troione, cum omnibus suis pertinentijs, & quicquid sibi pertinebat per proprietatem, & per scriptum in Maßa, in Marte, in Bazano, in Canalcele, in Pastina, in Florminiano, in Petroniano, in Ilice, cum ipsa Ecclesia Sancti Pauli, in Grisiano, in Cose, & in Tellegiano, in Rapino, in Arcezano, in Cornu, in Acumulo, in Saxa, in Guastopomarese, in Casa Vetula, In Terrasino, in Pendino, in Colle spinoso, in Salle, in Pernice, in Colle de Spada, in Tonzelino, in Carpenoso, in Cotiano, in Sculcula, in Matrice, & omnia, quæ prædicto Episcopatui; tam in prædictorum Castrorum, quamque & omnia, quę in Summati ad proprietatem pertinent eidem] præfatæ Ecclesiæ, sicut in Cartulis, & precarijs Otmundi, & Mainardi filij Sigolfi habetur, & legitur. Mercatum etiam vbicunque in suo Episcopatu voluisset, sine contradictione cuiuslibet hominis, tàm infrà Ciuitatem, quam extra facere liceret. Monetam etiam in Ciuitate construere, ad componendos nummos cuiuscunque generis, Asculana videlicet sui Episcopi, ac liberè, & securè currentia per totum nostrum Regnum, & quicquid ad Regiam censuram, & potestatem nostram pertinet, transfunderemus in eius, & successorum illius ius, & dominium per præceptum nostræ confirmationis roborare, & donare, & confirmare dignaremur. Vndè verò & nos pia facta antecessoris nostri ad memoriam reuocantes per* interuentum, & petitionem dilectæ Cõ*tectalis nostræ ......gillæ Imperatricis, & Piligrini Archiepiscopi, & Brunonis Archi Cancellarij eidem Episcopo BERNARDO, suisque successoribus omnia prædicta donauimus, & per huius nostri præcepti approbationem corroborauimus, eo ordine, vt nullus*

Dux,

Dux, Marchio, Archiepiscopus, Episcopus, Comes, Vicecomes, Scultarius, Gastaldus, ac publicæ rei exactor, magna, paruaque nostri Regni persona, disuestire, molestare, inquietare prædictum Bernardum, Asculanæ Ecclesiæ Episcopum, eiusque successores, de omnibus suprascriptis, aut à nobis prędecessoribus Imperatoribus, siuè Regibus concessis, & nobis modo per hoc præceptum confirmatis, & datis, vnquam interponere pręsumant, videlicet, tam de immobilibus rebus, seruis, & ancillis, liberis etiam hominibus, Mercatis, moneta, quam ei donauimus, piscationibus, portulis, aquis, aquarumque ductibus, molendinis, cultis, & incultis; Siluis, Forestis, & omnia, quę dici, vel nominari possunt, Ciuitatem, & Castella; & si inuentus fuerit, qui contra hoc nostrum pręceptum facere tentauerit, sciat, se compositurum, velle, nolle, mille libras auri optimi; medietatem nostrę Kameræ, medietatem quidem sępè nominato Bernardo Episcopo, suisque successoribus. Quod vt verius credatur, diligentiusque obseruetur, manu propria subter confirmantes, Sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum Domini *Conradi Romanorum Imperatoris Augusti.*

Bruno Cancellarius Vice Peligrini Archicancellarij recognoui. Datum anno Dominicę Incarnationis MXXXVII. Anno autem Domini Conradi II. Regnante XI. Imperante IX. Actum Podelbrannen feliciter.

Vixit Bernardus hic primus sub Benedicto IX. Pontif. Maximo. V. Chonradus autem Imperator duobus post annis, suscepta legatione à Cafs......venit in Italiam, & mulctato

Pan-

Pandulphio, Capuano Principe, vt ait Leo Ostiensis in Chronico Cass. Lib. 2. Cap. 66. Beneuentum concessit, atq; indè per Picenum agtum patriam repetens, expleto vix anno, defunctus, Henrico filio reliquit Imperium. Quod autem fuerit in Piceno, constat ex sententia in gratiam Episcopi Asculani, contra &c. quæ recondita est in Archiuo Cathedralis Ecclesiæ Asculanæ.

DE BERNARDO II.

Bernardus Bernardum habuit successorem. Hic ab Henrico III. multis donatis priuilegiis, vt in Diplomatibus inferius describendis videtur. Hic equidem magni nominis Antistes, qui Asculanam Ecclesiam sua impensa instaurauit; arguitur tamen à Petro Damiano in Epistola ad Cardinales, vti superbus; ait enim, referente Baronio Tom. XI. Annalium ad Christi annum MLIX. quo quidem tempore vixit Bernardus hic Episcopus. *Numquam certè vidisse me memini Pontificales baculos tàm continuò radiantis metalli nitore contectos, sicut erant, qui ab Esculano, atque Tranensi gestabantur Episcopis. Vterque tamen, alter in Apulis finibus, Nicolao præsidente; alter in Lateranensi Ecclesia, Alexandro Papa, Romanis scilicet Pontificibus, sunt deiecti; nec eis profuit, quod Pontifices ligneis inaurarатis vsi sint baculis, cum Sacerdotis meritum, non vitor efficiat vestium; sed spiritualium norma virtutum.* Hæc Petrus. At Henricus Imperator, in Bernardi gratiam quæ concesserit, ex diplomatibus percipite: sic enim habet primum, sub annum Domini MXLV.

In nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis. Henricus Diuina fauente Clementia, Rex, omnium Sanctæ Dei Ecclesię, nostrique fidelium, pręsentium scilicet, & futurorum nouerit industria, qualiter fidelis noster Asculanus Episcopus nomine BERNARDVS SECVNDVS conspectui nostro præceptum quoddam protulit, in quo continebatur, quod beatæ memoriæ Pater meus Imperator Chonradus pro Dei nomine, ac pro remedio animæ suæ, eiusdem Asculanę Ecclesię Pręsuli, nomine BERNARDO I. eiusque successoribus donauit, per pręceptum suę confirmationis corroborauit, Terram sui Episcopi

scopij, tam ad Matricem Ecclesiam pertinentem, quam etiam ad cęteras Ecclesias maiores, & minores, infrà, & extrà Ciuitatem suam, videlicet Plebes, Capellas, siuè, Monasteria ad prædictam Ecclesiam respicientia; necnon omne seruitium, quod ipsi milites debent dare, vel facere mihi, & meis Nuntiis, & ad Marchiones eorum castra, infrà Episcopatum sita, seù nominatim, Terram, quam Otmundus *filius* Otmundi *cuidam ADAM Episcopo eiusdem loci, suæque Ecclesiæ per cartulas dedit, & confirmauit, cum omnibus integritatibus suis, finibus, & circumadiacentijs suis, sicut in* Otmundi *Cartula habetur, & legitur; quemadmodum idem ADAM Episcopus eidem* Otmundo *per prestitum dedit, ac ipse* Otmundus *Ecclesiæ supradicti Episcopi, qui per precarium promisit tantū res, quas per prædictum ipse* Otmundus *accepit, habere debet diebus vitæ suæ, ac sicut inquirere poterit, tàm Episcopus, quam suus Nuntius, per inquisitionem trium liberorum hominum, vt inuestitus Episcopus, sæpè nominatus,* Otmundus *de sua hæreditate, quam tenebat, cum omnibus finibus, & terminis, quam per cartulam dedit Ecclesiæ, & sicut inuestitus erat ELPERINVS Episcopus Antecessor ADAM Episcopi; ità inuestita sit Ecclesia, absque molestatione omnium, vsque in perpetuum, post eiusdem* Otmundi *obitum, tam de sua proprietate, & acquisitione, quamque de suæ ipsius Ecclesię proprietate, quam ipse detinuit; necnon munimima cartarum, vel scriptorum eidem Asculanæ Ecclesiæ pertinentium. Mercatum etiam, vbicunque in suo Episcopatu voluisset, sine omni contradictione, tàm intrà Ciuitatem, quàm extrà facere sibi liceret; monetam etiam in Ciuitate construere, ad componendos nummos cuiuscunque generis, liberè, ac licitè currendos per totum Regnum, & quicquid ad Regiam censuram, & potestatem pertinere visum est. Vnde ergo & nos pia facta genitoris nostri ad memoriam reuocantes, pro intuitu, & petitione dilectæ Contectalis nostrę AGNETIS REGINÆ, & HERIMANDI Archiepiscopi, & HVMFREDI nostri Cancellarij, eidem Episcopo BERNARDO, suisque successoribus omnia supradicta donauimus, & in huius nostri præcepti reuocatione corroborauimus, eo tenore, vt nullus Dux, Marchio, Archiepiscopus, Episcopus, Comes, Vicecomes, Sculdalius, Gastaldus, vel vlla nostri Regni magna, paruaque persona disuestire, vel inquietare præsumat prædictum Episcopum BERNARDVM, eiusque successo-*

res, de omnibus supradictis, ab anteceßoribus nostris Imperatoribus, & Regibus concessis, & à nobis modo per hoc præceptum corroboratis, & datis. Si quis autem hoc nostrum præceptum in aliquo infregerit, sciat se.........medietatem nostræ Kameræ, & medietatem prędicto Episcopo BERNARDO, suisque successoribus. Quod vt veriùs credatur, & diligentissimè ab omnibus in perpetuum inconcussum conseruetur, manu propria subtus firmauimus.....................................insigniri voluimus.

Signum ✠ Henrici Regis III. Romanorum inuictissimi. Humfredus Cancellarius, Vice Herimani Archicancellarij recognouit.

Datum IIII. Idus Iulii, Indictione XIII. Anno Dominicæ Incarnationis MXLV. Anno autem D. Henrici Regis XXXXII. XVI. Regni vero VII. Actum Coloniæ, in Dei nomine feliciter. Amen.

Aliud extat eiusdem Henrici diploma, in eiusdem Bernardi II. gratiam, non tantum AGNETIS IMPERATRICIS, & Gebehardi Ratisponensis Ep. & Guntheri Canc. sed etiam Victoris Papæ, vt infrà apparebit; Qui quidem Papa, vt lites, quæ intercedebant huic Asculano, cum Aprutinis Antistitibus componeret, Roma egressus, Asculum, Interamnamque venit, teste Mutio de Mutiis in Antiquitatibus Præcutinis, ad Ann. MLVII. Formula verò alterius Diplomatis hæc est.

In nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis. HENRICVS Diuina fauente Clementia Romanorum Augustus. Omnium Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrique fidelium, præsentium scilicet, & futurorum nouerit industria, qualiter BERNARDVS II. Sanctę Esculanę Ecclesiæ Episcopus, quæ extructa est in honorem Sanctę Dei Genitricis MARIÆ, & in qua requieuit Corpus Sancti EMIGDII, interuentu Domini VICTORIS P. P. ac petitione dilectæ contectalis nostrę AGNETIS Imperatricis, & Gebehardi Ratisponensis Episcopi, & Guntheri nostri Cancellarii, & à secretis nostris, *adiens præfatus Episcopus Imperialem Excellentiam petijt, quatenus pro Domino, & Animę bonæ memoriæ CHONRADI patris nostri remedio, tàm ipsi, quam suę Ecclesiæ res omnes Esculano Episcopio, quolibet*

libet iure pertinentes, à suisque etiam prædecessoribus ante acquisitas nostræ preceptalis authoritate, prout iustè, & legaliter possumus, cum omnibus mobilibus, & immobilibus, superioribus, vel inferioribus, vel etiam cum omnibus pertinentijs, & adiacentijs suis, secundum precepta antecessorum Imperatorum, aut Regum, confirmare, & corroborare dignaremur. Cuius dignis petitionibus aurem accomodantes, prenominate Ecclesie Esculane, dedicatæ in honorem Sancte MARIÆ, & Sancti EMIGDII, prout iustè, & legaliter possumus, corroboramus, & confirmamus omnes res, & proprietates, & familias ad eandem Ecclesiam pertinentes, CIVITATEM ESCVLANAM *ex integro, cum ipsa sua portione de Monasterio S. Angeli, Monasterium Sancte Marie in Montesancto positum, Monasterium Sancti Saluatoris, positum iuxtà fluuium Asum, Plebes, & Capellas maiores, & minores, iustè ad eandem Ecclesiam respicientes seù nominatim Terram, quam* Otmundus *filius* Otmundi, *prefato Episcopio ad proprietatem dedit, & per cartulam confirmauit. Nos insuper concedimus, & confirmamus eidem suprascripto Episcopo, BERNARDO II. eiusque successoribus, omnem ipsam Terram de Summata. quam Maginardus filius Sigolphi ad proprietatem dedit, & per cartulam confirmauit iàm dicto Episcopio, idest Castellum de Tiozono, cum Monasterio Sancti Laurentij, atque omnibus suis pertinentijs, & quicquid prenominato Maginardo pertinebat ad proprietatem, & prescriptum in Massa, in Marte, in Bagano, in Villa Magna, in Flaminiano, in Plica, in Spinetule, in Api, in Cusiano, in Teleniano, in Belenterio, in Cose, in Bapino, in Colle Spinoso, in Canalide, in Parsena, in Petroniano, in Aneniano, in Cornu, in Acumulo, in Salla, in Portice, in Fileto, in Colle de Spado, in Fonsolino, in Carpenolo, in Murdetto, in Cotiano, in Sculcula, in Matrice, & omnia, quæ prædicto Episcopatui, tam supradictorum Castrorum, quorūcunq; omnia etiam, quæ in Summati ad proprietatem pertinent, eidemque præfatæ Ecclesiæ, sicut in Cartulis, & precarijs* Otmundi, *& Maginardi filij Sigolfi habetur, & legitur. Insuper confirmamus nostra præceptali pagina, omnes inscriptiones Communitatum, quas prænominatus Episcopus* BERNARDVS II. *à bonis hominibus in præteritis temporibus acquisiuit, & in futuris eidem superiùs nominate Ecclesie acquirere potest, tam ipse, quàm sui successores; acquisita autem in suis temporibus nominatim, hæc*

Hh 2 *sunt*

sunt. Castra, Aquilaria, Luco, Turre, Luciana, Scalelle, Cinitella, Corsale, Ciniano, Causule, Venarupta, Colõnata, post Mõtes, Affiano, Poio de Villa Magna, qui Fildriano VIII. Montecoci, Spinetule, Ripa, Poio Sigolfi, Ilice, cum Turre Sestelana, Elicetum, Cillinule, Corata, Colondelle, Saletto, Massa deramata, Caselle, cum omnibus illorũ pertinentijs. Sancimus etiam eidem Ecclesiæ, pro firmitate, quod si eædem Ecclesiæ aliquo casu ab igne crematæ fuerint, seù à prauis hominibus furatæ, vel ablatæ, ex nostra Auctoritatè, liceat Episcopum ibi pro tempore ordinatum se in placido decensare, & inuestituram Terræ, de qua contentio orta fuerit, tenore, secundum quod eius Antecessor inuentus fuit, & detinuit, donec.......... ad placidum se conduxit.. Super hęc omnia, permittimus ei, quoniam in nostra fidelitate persudauit, cõsiderãtes eò magis, quod in restauratione optimè vigilat, donauimus ei, quicquid nobis pertinet de Comitatu Asculano, in fœdere, & in placito, suisque successoribus. Mercatum etiam, vbicunque in suo Episcopatu voluisset, sine contradictione cuiuslibet hominis, tàm intrà Ciuitatem, quàm extrà facere liceat. Monetam etiam in Ciuitate construere, ad componendos nummos cuiusuis generis, Asculan videlicet........Episcopis, liberè, & securè currendos per totum nostrum Regnum, & quicquid ad Regiam censuram, & potestatem nostram pertinet, in eius transfundere, & successorum eius ius, & dominium per pręceptum nostræ conconfirmationis donamus, & corroboramus, eo ordine, vt nullus Dux, Marchio, Archiepiscopus, Episcopus, Comes, Vicecomes, Scultalius, Gastaldus, aut publicæ rei exactor, magna, paruaque nostri Regni persona, disuestire, molestare, inquietare prędictum Bernardũ II. Asculanum Episcopum, eiusq; successores de omnibus suprascriptis à nostris prædecessoribus Imperatoribus, siuè Regibus concessis, aut a nobis modo per hoc præceptum confirmatis, & datis vnquam in tempore pręsumat, videlicet tam de mobilibus, quàm de immobilibus rebus seruis, & ancillis, liberis etiam hominibus. Mercatus, monetã fodrum, & placitum, quæ ei donauimus, piscationes cũ Portibus, Aquis, aquarumque decursibus, Molendinis, Pratis, Pasculis, Cultis, & incultis, Siluis Ceruorum, ceterarumque ferarum forestis, Armentis, Gregibus, & omnia, quę dici, vel nominari possunt, eidem iustè fauentibus. Si quis igitur, quod minimè credimus, huius nostræ Confirmationis præcepti Temerarius Violator aliquandò extiterit,

sciat

sciat se compositurum auri optimi libras mille, medietatem Kam erę nostræ, & medietatē Bernardo II. Episc. suisque successoribus quibus violentia illata fuerit; quod ut verius credatur, firmiusq; ab omnibus obseruetur, manu propria roborantes, nostro sigillo iussimus insigniri.

Signum Domini Henrici III. ✠ Romanorum Imperatoris Augusti.

Guntherus Cancell. Vice Hermandi Archiepiscopi, & Archicancellarii recognoui. Datum vi. Kal. Iunii, Ann. Dominicę Incarnationis 1056. indict. 9. anno Domini Henrici III. Ordinat. eius XXVIII. Regni verò 14. Imper. II. Actum Florentiæ, in Dei nomine feliciter. Amen.

Adest magnum sigillum cuiusdam misturæ, cui insculpta Imperatoris imago, sedētis dextera manu pallam rotundam tenentis, cum Cruce, & sinistra baculum, & circumcirca legitur Henricus, &c.

Leonis IX. Diploma tale, est ex Archetypo desumptum.

Leo Episcopus, Seruus seruorum Dei.

Bernardo II. Episcopo Ecclesię, & Episcopatus Sanctæ Dei Genitricis Virginis MARIÆ, & Beatissimi Martyris Emygdij, positæ in Comitatu Esculano, intrà Ciuitatem, cunctisque suis successoribus canonicè illuc intrantibus, in perpetuum. Quia Diuina largitate, gratię Beato Petro, Apostolorum Principi, regere, dispensare, & ab omni prauorum infestatione munire, & tutela, conuenit nos, qui eius vice Apostolatus fungimur culmine, singulis Ecclesiæ iustæ protectionis manus porrigere, quatenus, quod illis ad tutaminis proficit fulcimentum, nos expediat à debito, quod debemus omnibus. Proinde rogatu Domini supra nominati BERNARDI, Episcopi Sanctę Ecclesiæ Asculanæ, Apostolicę auctoritatis munimen concedente, & per eam præfato Episcopo, cunctisque eius successoribus mihi intheonizatis, quę ad honorem Dei Genitricis, semperque Virginis MARIÆ est dedicata, nec in inferioris liberalitatis præscriptum, sed obstaculum, & totius protectionis Clypeum, priuilegij munimen conferimus, vt Ecclesia, quæ nomini Summi Omnipotentis Regis Martyrum est dedicata, sit etiam summi militis, eius filij scripto protecta, gladioque defensa; quod ideo Apostolica auctoritate prouidentes

dentes singula, quidquid iustè eidem deferetur Ecclesię, confirmamus, & corroboramus ipsi, vt nemo exindè eum audeat disuestire, vel molestare, seù aliquam inquietudinem illi inferre, idest Ciuitatē Esculanam ex integro, cum ipsa sua portione de Monasterio Sancti Angeli, quod in ipsa Ciuitate est constructum, & Monasterium Sanctæ Mariæ in Sancto Monte positum, cum omnibus iustè sibi pertinentibus, vel quæ antea aliquorum iusta datione legaliter pertinere poterunt. Castellum, quod dicitur Trigone, cum Monasterio S. Laurentij, cum omnibus pertinentijs suis, Curtem de Massa, cum ipso Poio de Valle Lucida, Curtē de Monte, Curtem de Razano, sicut in Cartula Maginardi, filij Sigolphi habetur, & legitur. Castra, quæ dicuntur Serculcula, Matrice, Spinetule, Curtem de Ilica, Curtem de Cariano, Curtem de Core, Curtem de Belenterio, Curtem de Flaminiano, Curtem de Api, Curtem de Terracina, Curtem de Bapino, Curtem de Guasco Pomarese, Curtem de Xafa, Curtem de Salli. Curtem de Patauro. Curtem de Villa Magna, & omnia, quæ prædicto Episcopatui pertinēt, tàm supradictorū Castrorum, quam Curtem de Mōtaciolo intus Ciuitatem Spoletanam: Curtem de Paterno, in loco, qui ponte dicitur, Curtē de primo Casu, Gualdū de laguine, in Nursiā Casam, Curtem infrà locum, vbi olim fuit Ciuitas; Curtem de Sala in eadem Nurzia, Gualdum de fesso, Curtem Sauelli. In Comitatu item Esculano, in loco, qui Aqua dicitur. Castellum de Luco, & Turrim de Fotiano, & Poium de Quinto Decimo, Curtem Mazzanam, cum salinis suis, Castellum de Murro, Castrum Fundanianum, Montem purum, cum forestis, & syluis, cum Poio, quod Clamatoriū dicitur, Plagæ, cum Castro Lusiano, Villa Magna, cum Podio, & Castello, Cicilianum, Montem caluum, Baianum, Castrum de Gualdo, Curtem Angeli, Castrum Ligualianum, Curtem Pupillianam, Curtem Sancti Stephani, Curtem de Paterno, & Castrum de Spelunga, cum ipsa Curte de Valeriano, Curtem de Bosiano, Montem Andreæ, Poium Siluistum, quod est ante Castellum Gusianum, necnō & Castrum de Spinetulo, cum Curte sua, quæ Francisca dicitur, Curtem Fassianam, Curtem Præstitulam, Poium Valenterium, Castellum de Octano, Poium Gaminaldum, Curtem Geruinariam, Curtem Chrisianam, Curtem de Viuario, Curtem S. Felicis, Poium de Pignole, Curtem Sancti Martini, Castrum de Corato, cum Poio Eliceti, & Cisimulæ Curtem in Popiliano, Curtem Laurentianam, Curtem Maldilianam,

Ca-

Castellum Castelli in Frondaria, Curtem Porilem, Curtem Dianam, Curtem de Quarto, Castellum de Postmontes, Curtem Capitinulam, Curtem Paternionis, cum Poio Auignonis, Gastellum de Callondata, cum suis Curtibus, Curtem Ciniani cum suo Castello, Curtem de Casule, & Castellum de Vino. Hæc omnia supra nominata, cum plebibus, & Ecclesijs singulis, earumque dotalibus, cum seruis, & ancillis, Villulis, Massaritijs, & Commendatitijs, & Colonis singulis, cum Alpibus, & Montibus, siluis, pratis, pascuis, vineis, oliuetis, cultis, & incultis, aquis, molendinis, Piscarijs, Piscatoribus, Salinis, Aquarumque decursibus, necnon & armentis, equorumque forestijs, seù omnibus iustè sibi pertinentibus in integrum confirmamus, atque Apostolica auctoritate corroboramus. Decimas etiam, seù primitias, & cunctas oblationes fidelium virorum, & mortuorũ eidem Episcopatui, iustè, & canonicè pertinentes, ipsi iuxtà Canonicam institutionem Sanctorum Patrum concedimus, ne aliquis Episcopus, alicuius auctoritate, vel potestate suffultus audeat absque licentia, inibi, iuxtà prefati Episcopi ordinationes, seu constitutiones aliquas facere, vel iudicia disponere, seu Clericos, aut Presbyteros synodo qualicunque distringere, vel fatigare; Statuentes igitur, Apostolica auctoritate, quæ seruanda est ab omnibus, & in omnibus, statuimus, & sub Anathemate constringimus, vt nullus Imperator, siuè Rex, nullus Dux, vel Marchio, Comes, Vicecomes, Castaldus, vel quilibet publicè pariter exactor, seù cuiuslibet nominis persona, cuiuscunque sit ordinis, dignitatis, seu religionis, hanc pragmaticam Priuilegij sanctionem audeat refragare, vel in quoquã confringere, quod qui tentauerit, à Beato Petro, Apostolorum Principe Anathemate diuino percussus intereat; quia Dei Genitricem, eique famulantes offendere non timuit, Deumque hoc inspicere, pro nihilo duxit: conseruator verò, Benedictione suffultus Apostolica, à Deo Omnipotente vitam consequatur æternam.

Datum Kal. Iulii per manus Frid. Diaconi S.R.E. Bibliothecarii, & Cancellarii, vice Domini Herimandi Archicancellarii, & Coloniensis Archiepiscopi, anno Domini Leonis IX. P.P. IV. Indict. 5. Actum Beneuenti, in Dei nomine feliciter. Amen.

Victoris verò II. eidem Bernardo concessum diploma est.

eisdem verbis descriptum, cum superiori Leonis. Subscriptio verò est, quæ sequitur.

Ità in Plumbo addita in medio hæc verba.

IESVS CHRISTVS, PETRVS, PAVLVS.

Victoris Primæ Sedis Episcopi, & Vniuersalis P.P.II. Datum IV.Non.Ianuarij, per manus Hildebrandi S. R. E. Subdiaconi Vice Heimandi Apostolicæ Sedis Archicancellarii,, ann.1.Domini Victoris PP.II.Indict.VIII.Datum Romæ in Dei nomine feliciter. Amen.

Interfuit noster Bernardus II. Concilio Romano, sub Nicolao II. celebrato, anno 1059. Mense Aprili. Nec abs re erit, Henrici III.Imp.sententiam referre, in gratiam Bernardi latam, contra Albasiam Abbatissam, anno 1074. in qua, præter alios, Sigemanus numeratur Episcopus Fulginatensis, hucusque scriptoribus ignotus. Monumentum tale est.

Sententia Henrici III.Imperat.in gratiam Bernardi II Asculani Episcopi contra Albasiam Abbatissam.

DVm in Dei nomine, in Comitatu Firmano, in loco, qui dicitur ad S. Marotum in Placito, residebat Dominus Henricus Imp.cum Henrico Sacri Palatii Cancellario, ad iustitiam faciendam, deliberandam, residentibus cum eo, Bonofilio Iudice Imperiali, & Papiensi Vgone, filio Grimaldi, Transmundo, filio Raselgardi, Artone, filio Odemundi, Giselberto, filio Giselmandi, Episcopo Eremanno de Firmo, Episc. Sigemanno de Fuligno, Fulcho filio Alberti, Vgone filio Petri, Ladone filio Carloni, & reliquis pluribus. Ibiq; in eorum veniens præsentiā Dominus Bernardus Secundus, Episcopus Episcopi Sanctæ Esculanæ Ecclesiæ, simul cum Vrso Aduocato suo, & cepit dicere. Domine Seniorum Imp. iam plures vires me reclamaui ad vos de Albasia, muliere Pandulfi, de illa Curte de Heliceto, & de illo Castello de Corata, cum omni sua pertinentia, quod ipsa tenet contra me malo ordine, & contradicte.....terrogauit supradictā Albasiam, quid sibi pertinuisset supra dicta res, illa respondit, quod suus Maritus commutasset cum Atto, filio Choni; tunc supradictus Imp. interrogauit supradictū Iudicem,

dicem, Domine interrogante eam, vbi esset suus Doctor, vel si habet testimonia, tunc interrogauit eam supra dictus Imp. si habuisset Doctorem, vel testimonia; tum dixit supradicta Albasia; non possum hic habere Doctorem, vel testimonii, quia ego deprecata sũ Vos, vt Vestram Episcopalẽ illis mandasſetis; illi nolũt venire mecum in vestram præsentiam. In eadem hora, Dominus Imp. quando tale audiuit, dixit ad supradictum Iudicem, quæ exinde fuisset lex, tunc suprad. Iudex Bonfilius respondit, & dixit, Domine lex est, vt facias illam refutare ad supradictum Episcopum illam inuestituram, de illa supradicta re, quòd faciatis facere infrà seipsum Episcopum, à supradicta Albasia, salua querela, & vos debetis inuestire supradictum Episcopum, & suum Aduocatum in perpetuum. Tunc Dominus Imperator, quando tale audiuit, fecit supradictã Albasiã ad supradictũ Episcopum refutare ipsas præfatas res, sicut supradictus Iudex iudicauit; & per fustem, quem in manu tenebat supradictus Imperator, inuestiuit ipsas suprascriptas ad suprascriptum Episcopum, & suprascriptum Aduocatum ad suprascriptum Episcopatũ in perpetuum. Insuper misit suum bannum supra prædictum Episcopum, & super iàm prædicta Curte Helicero, & supradictum Castellum, cum sua pertinentia, vt nullùs quilibet homo audeat iam dictum Episcopum, vel suum successorem, ad partem iam dicti Episcopii exindè disuestire, molestare, vel inquietare, sine legale iudicio. Qui contrafecerit, centũ libras auri se compositurũ agnoscat; medietatẽ Cameræ nostræ, & medietatẽ pro dicto Episcopo, suisque successoribus, & a notitia, qualem acta etiam causa fieri ammonuerunt. Quidem & Ego Falcho Notarius Sacri Palatii, ex iurisdictione supradicti Imper. & Iudicum ammonitione scripsi. Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi 1946. Actum in Comitatu Firmano, ad Sanctum Maonum; in Dei nomine feliciter. Amen.

Ego Henricus Imp. subscripsi.

Ego Henricus Cancellarius subscripsi.

Ego Panfilius Imperialis Iud. & Papiensis interfui.

Ego Adamus Iud. Firmanus interfui.

Ego Adebertus Iud. subscripsi.

Ego Vgo Reuendensis interfui.

Ego Bonushomo Iudex subscripsi.

Bernardus hic II. sub ann. Christi MLXVII. Indictione V. die xx. Martij, concessit Doelbertæ, Abbatissæ Monasterii Sancti Angeli, quæ Normam Sancti Benedicti custodiebat, ius decimãdi in Pagis, Pineæ, Nauicellæ, Marini, Plagiarum, ac in Ceresia; confirmauit insuper homagium in homines, qui sub eiusdem Ecclesiæ Sancti Angeli Parochia inhabitabant, onere ipsi Doelbertæ, & successoribus imposito, vti quolibet anno, à die Assumptionis Beatæ Mariæ, ad Octauã vsque Candelarum, Episcopio persoluant. Concessioni subscripsere tali forma, Episcopus, & alij Asculanæ Ecclesiæ Sacerdotes.

✠ Ego Bernardus secundus, Esculanus Episcopus subscriptus a.........precaria a me facta, & confirmata manibus meis.

✠ Ego Adelberius Archidiaconus consensi, & manu m. subscripsi,

✠ Ego Petrus Archipresbyter consensi, & manu m. subscripsi.

✠ Ego Sigiardus, Primicerius ccnsensi, & manu mea subscripsi.

✠ Ego Iohannes, Custos Ecclesiæ consensi, & manu mea subscripsi.

✠ Ego Azolinus Sacerdos consensi, & manu mea subscripsi.

✠ Ego Chonr. Presbyter consensi, & m.m. subscripsi.

✠ Ego Simeon Testis sum rogatus ad suprascripta m.m. subscripsi.

✠ Ego Paganus testis sum rogatus ad suprascripta, & m. m. subscripsi.

✠ Ego Andreas testis sum rogatus ad suprascripta, & m. m. subscripsi.

Vixit hic Episcopus Gregorii VI. Clementis II. Damasi II. Leonis IX. Victoris II. Stephani I. Nicolai III. & Alexandri II. temporibus.

DE

DE STEPHANO.

Stephanus comperitur Episcopus Asculanus, post Bernardum II. Habeo illius memoriam ex cartula donationis ipsi facta à Sciolfo Transmundi F. manu Petri Notarii, anno sexagesimonono, supra millesimum, Mense Septembri, Indictione V. Donauit Sciolfus medietatem Castri Ciuitellæ, & multa alia; vt in dicta donationis cartula, quæ seruatur inter domestica monumenta nobilis Viri Titi Guidarocchi, Patricii Asculani patet. Vixit, Alex. II. Summo Pont. Huius Episcopi temporibus, hoc est anno superius notato, fuit constructa Turris ad Diui Petri, in Castello, vbi sic legitur.

HÆC TVRRIS EST FACTA
IN ANNO MILLESIMO SEXAGESIMONONO INCARNATIONIS DOMINI NOSTRI.

DE ALBERICO.

Albericus, Asculanæ Ecclesiæ Episcopus, vixit anno MCIV. vti colligitur ex scriptis Monasterii Sancti Angeli Magni: hoc enim anno dono dedit Domnæ Dodæ Abbatissæ, cæterisque dicti Monasterii Sacris Vestalibus quædam bona in territorio Plagiarum, rogatu Sciolfi, Ansonis F. Mense Decembri. Scriptura equidem barbara est, in cuius calce sic legitur.

✠ Ego Domnus Albericus Episcopus, hac cartula concambiationis rogaui, & confirmaui, & atteftibus roboraui, & subscripsi.

Habetur eiusdem Alberici Episcopi, & alterius eiusdem nominis, Archidiaconi memoria, ab anno MCXXV. sub Honorio II. in gradibus pauimenti antè Aram maximam Cathedralis Ecclesiæ. Vixit antè Honorium, etiam temporibus Paschalis II. Gelasii II. & Calisti II.

DE PRESBYTERO.

PResbyter Episcopus diù Asculanam rexit Ecclesiam; illius namque reperitur memoria ab anno Domini MCXXXVII. vsque ad annum MCLXV. Hic primus Asculanorum Antistitum ab Imperatore Chonrado II. in Principum consortium receptus, vt infrà patebit; Ad huius Episcopi postulationem, Lotharius Imperator priuilegia Asculanæ Ecclesiæ concessa ab aliis confirmauit, dato diplomate, cuius tenor talis est.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis

Diploma Lotharij Episcopo Asculano concessum.

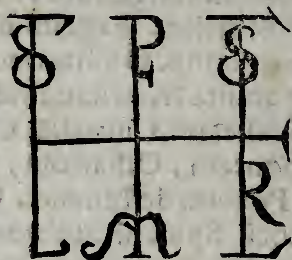
Lotharius, Diuina fauente Clementia, Romanorum Imperator Augustus. Iustum est, & omnino Imperialẽ decet munificentiã, inter ceteras Ecclesias, eas potissimum amplecti, quæ de Imperio sunt, & ad nostram specialiter spectant defensionem. Proindè, omnium fidelium nostrorum, tàm futurorum, quam præsentium industriam nosse volumus, qualiter nos instinctu Consortis nostræ RICHINIÆ, annuente fideli nostro Henrico, Ratisponensi Episcopo, & Archicancellario nostro, *Esculanæ Ecclesiæ omnem suæ dignitatis integritatem conseruare necessarium duximus*. Ad quod, & exemplo antecessorum nostrorum Regum, & Imperatorũ informamur, & non minus deuotio, & seruitiũ eiusdem Ecclesiæ Venerabilis Episcopi PRESBYTERI nomine, ad id nos accendit. Quem Imperiali liberalitate, per omnia amplectentes, confirmamus ipsi, suisque successoribus, *& donamus Comitatum Esculanum ex integro, omnesque pertinentias, quas vel modo tenet, vel iure tenere debet*. Confirmamus, & donamus ei, suisque successoribus Esculanam Ciuitatem, cum omni districtu Imperiali, necnon familijs, & pertinentijs ipsius; Monasterium videlicet Sancti Angeli, in eadem Ciuitate constructum, quod Iuris nostri esse dignoscitur, quod donamus, & confirmamus eidem Ecclesiæ Esculanæ,

atten-

attendentes deuotissimum prædicti Episcopi Presbyteri seruitium Monasterium quoque Sanctæ Mariæ, in Montesancto positum, Monasterium Sancti Laurentii, iuxta Castellum Troione positum, cum omnibus pertinentijs suis. Monasterium etiam s. Petri in Cerreto, quod Transaricus filius Teodini, pro remedio animę suę, supradicto Epis. & Esculanę dedit Ecclesiæ. Terram quoque, quam Otmundus, filius Otmundi eidem dedit Ecclesiæ. Confirmamus, & donamus ipsi Terram de Summati, quam Mainardus, filius Sigolfi eidē obtulit, tempore Bernardi II. Episcopi, idest Castellum de Troione, de Valle lucida...tonem, & quicquid prænominato Mainardo proprietatis iure pertinebat, in Massa, in Marte, in Bazano, in Villa Magna, in Flaminiano, in Ilica, in Spinetule, in Api, in Grisiano, in Telleniano, in Belenterio, in Cose, in Rapino, in Sasa, in Guasto Pomarese, in Casa Vetula, in Theralino, in Pennino, in Colle Spinoso, in Cananicle, in Pastina, in Petroniano, in Auezano, in Cornu, in Acumulo, in Sallo, in Pernice, in Filetta, in Colle de Spada, in Tonsolino, in Carpenoso, in Musiclo, in Cotiano, in Sculcula, in Matrice. Castellum Colle altum, cum Eremo, & pertinentiis suis. Omnia quoq; tempore prædicti Bernardi Episc. acquisita, Aquilariā videlicet, Lucum, Turrem Fucianam, Scallelam, Ciuitellā, Casulam, Ausulū, Columnatam, Posmontem, Offiarium, Poium de Villa Magna, Filtrianum, Podium de Iuliano, Castinianum, Octactuum, Montemcocū, Spinetū, Montem de Castanea, Ripā, cum ipso Poio Sigolfi, Ilicem, cum Turre Sisterana, Licetum, Sinule, Coratā, Ancarianū, Colondelle, Saletto, Carrufa, Maltinianū, Cantalupum, cum Ripa Curuaria, & alias Ripas, Maltam, Deramatam, Caselle, Murrum; quod vi ablatum prædicto Episcopo Presbytero restitui iussimus, Fundanianum, Pineā, Lisianum, Tolesianū, Ripā, cum Podio de Vallicella, Porchanum, Montem Andreæ, cum Ecclesia Sanctæ Mariæ; Podium Meghenardi. Præterea Terram, quā dedit Otto, filius Trasmundi, prænominatæ Ecclesiæ, Venā Ruptam, Oliuolum, Palumnianum, Valerianum. Confirmamus etiam eiusdem proprietatis Olettam, & de alia ob-

latione, medietatem de Castello Patrinione, cum omnibus possessionum prænominatarum pertinentijs, *Super hæc omnia remittimus, & condonamus eidem Ecclesiæ pro seruitio fidelis nostri sępius nominati Episcopi; quicquid nobis pertinet de Comitatu Esculano, in fodro, & in placito*. Mercatum quoque, vbicunq; in toto suo Episcopatu voluerit, infrà, & extrà, Ciuitatem Episcopi, dictæ Ciuitatis liceat sine contradictione alicuius, monetam quoque, vbi voluerint, habeant, & faciant. Horũ omnium supradictorum ius, & dominium eidem Ecclesiæ, auctoritate priuilegii nostri, eo ordine confirmamus, vt nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes; nulla denique magna, paruaque persona in his omnibus supradictis præfatam Ecclesiam molestare, disuestire, aut inquietare præsumat. Si quis verò contra hoc, quod non credimus, præsumere poterit, centum libras auri Cameræ nostræ, & totidem ipsi componat Ecclesiæ. Quod vt veriùs credatur, & ab omnibus diligentiùs custodiatur, præsentem indè cartam sigillo nostro insigniri iussimus.

Signum D. Lotharij Imperatoris in-

III. Romanorum uictissimi.

Ego Ricardus, Vice Henrici Archicancellarij recognoui. Data Anno Incarnationis Dominicæ MCXXXVII. indictione XV. Kalend. Decembris, anno verò Regni Regis Lotharij XII. Imperij VI.

Actum Salerni, in Christi nomine feliciter Amen.

Hic idem Presbyter Episcopus Ecclesiam Sancti Petri in Castello consecrauit, anno MCXLII. Sic enim legitur in Altari Sancti Benedicti Martyris, intrà dictam Ecclesiam.

A. D.

A.D.INC.MCXLII.P.ÆSCVLANVS.EPISC.CVM.
T.SENOGALIENSI.ET.EGVBINO.EPISC.
HANC.ECCLESIAM.CONSECRAVIT.VI.D.AVG.P.
DIAC.CVM.PRESBYTERO.STABIL.HVIVS.ECCL.
PRIOR.HOC.FIERI.STVDVIT.

Concessit Ramburgæ Abbatissæ Monasterii Sancti Angeli multa bona, anno Domini MCXXXI. vt ex monumentis dicti Monasterii patet.

Anno verò centesimo quinquagesimo supra millesimū, fuit adscriptus ab Imperatore Chonrado Principum consortio, eique ab eodem confirmata amplissimè omnia ab ipso possessa. Lubet verò hic de more exscribere Augustum diploma, quod tale est.

Chonr. Imper. Diploma Presbytero Episc. Asculano, Principum Consortio adscripto concessum.

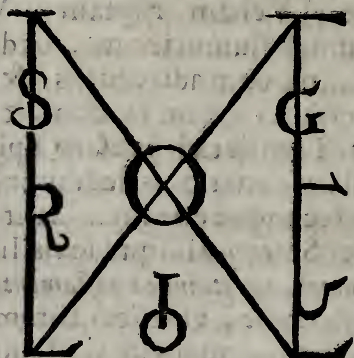
In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Chonradus, diuina fauente Clementia, Romanorum Rex II. ac semper Augustus. Decet Imperialem magnificentiam eas Ecclesias potissimum fouere, & amplecti, quæ de Imperio sunt, & specialiter ad nostram defensionem spectare dignoscuntur. Quo circa, fidelium nostrorum omnium, tàm præsentium, quàm futurorum nouerit industria, qualiter Nos Principum nostrorum precibus, suadente quoque Vvibaldo Abbate Compagense, Ecclesiæ Esculanæ omnem dignitatis suæ integritatem conseruare dignum duximus. Exemplo quoque Antecessorum nostrorum, Regum, & Imperatorum instruimur, & informamur; & nihilominus magna deuotio, magnumque seruitium eiusdem Ecclesiæ Venerabilis Episcopi, nomine PRESBYTERI, venientis ad Nos in Alemaniam, ad id nos accendit, & inuitat. Quem honestissimè recepimus, eumque de Regalibus inuestientes in CONSORTIVM PRINCIPVM NOSRORVM suscepimus; cui etiā omnia bona suæ Ecclesiæ, omniaque Ecclesiæ suæ iura, quæ vel tempore suo, suorumque prædecessorum amissa sunt, per corporalem inuestituram reddidimus, & alia, quæ à nobis petiit; videlicet, Totam Terram mutorum, Colle-

pa-

pagane, Lempa, Siluagrossa, Ilgiam, Pharaonem, secundum cordis nostri serenissimam ęquitatem, respectum sui seruitii, donauimus diligenter, & concessimus, cum adiacentiis, & pertinentijs suis omnibus. *Donantes, & confirmantes ipsi, suisque successoribus, Comitatum Esculanum ex integro, omnesque pertinentias, quas vel nunc tenet, vel de iure debet tenere.* Confirmamus, & donamus ei, *suisque successoribus, Ciuitatem Esculanam, cum toto Imperiali districtu; necnon familijs, omnibusque pertinentijs ipsius. Monasterium videlicet Sancti Angeli, in eadem Ciuitate constructum, quod iuris nostri esse dignoscitur,* quod donamus, & confirmamus eidem Esculanæ Ecclesiæ, attendentes prædicti Episcopi Presbyteri deuotissimum seruitiū; Monasterium etiā Sanctæ Mariæ in Montesancto ædificatū, Monasterium S. Laurentii, iuxtà Castrum Trione positum, cum omnibus suis pertinentiis, Monasterium quoque Sancti Petri in Cerreto, quod Transaricus, filius Teodini, pro remedio animæ suæ, eidem Episcopo, & supradictæ Esculanæ Ecclesiæ dedit. Confirmamus etiam, & donamus ipsi Terram, quam Otmundus filius Otmundi eidem Ecclesiæ dedit, & Terram de Summati, quam Mainhardus, filius Sigolfi, tēpore Episcopi Bernardi II. ibidem concessit, & dedit; idest Castellum de Troione, Vallem Lucidam, Vagizonem, & quicquid prænominato Mainhardo, iure proprietatis pertinebat, in Massa, in Marte, in Bazano, in Villa magna, in Flaminiano, in Ilica; in Spinetule, in Api, in Grisiano, in Telleniano, in Bellentino, in Chose, in Rapino, in Sasa, in Guasto Pomarese, in Casa Vetula, in Terrortine, in Pennino, in Colle Spinoso, in Cananicle, in Pastina, in Petroniano, in Auezano, in Cornu, in Acumulo, in Sallo, in Pernice, in Colle de Spado, in Philetta, in Carpenulo, in Tensolino, in Cotiano, in Alusiclo, in Sculcula, in Matrice. Castellum Colle altum, cum Eremo, & pertinentiis suis. Omnia quoq; aquisita tempore Bernardi prædicti Episc. videlicet Aquilariam, Lucum, Turrem Fucianam, Scalelle, Ciuitellam, Casulam, Ausulum, Colonnatam, Posmontem, Maltinianum, Offianum, Poium de Villa Magna, Podium de Iuliano, Filicianum, Castinianum, Ottauum, Montem Cocum, Spinetulum,

tulum, Montem de Castanca, Ripam, cum ipso Poio Sigolfi, Ilicem, cum Turri Sisterana, Licetum, Cilinule, Corana, Ancarianum, Colondelle, Saletto, Carrusa, Cantalupum, cum Ripa Curuaria, & alias Ripas, Malta, Deramata, Murrum, Caselle, Fundanianum, Lisianum, Pineam, Tolenianum, Ripam, cum Podio de Vallicella, Porclanum, Montē Andreæ, cum Ecclesia Sanctæ Mariæ, Podium Maginardi. Prȩterea Terram, quam dedit *Arto filius Transmundi* prænominatæ Ecclesiæ, Venam ruptam, Valerianum, & Olettum, Oliualum, Palumnianum. Adhuc etiam confirmamus Pater.........ne, cum adiacentiis, & pertinentiis suis; necnon etiam Terram, quam Iacobus, & Translaricus, filii iam prænominati Translarici, præfato Episcopo, & Ecclesiæ suæ, per cartulam donationis dederunt, videlicet, *Castellum Milianum*, & vbicunque eorum.......alitas esse dinoscitur, in Castello scilicet Sereto, aliisque locis. Insuper *donationem, quam Mattheus Comes Aprutinus ex testamento, idm sæpè dicto Episcopo, & Ecclesiȩ suæ dedit*, videlicet totam hæreditatem Aimerardi, & Gualfredi, quam in Castello Spinetulo tenebant, cum suo Campo manuali, sub ipso Castello in plano posito. Castellum quoque Mozanum, à filiis *Transmundi eidem Episcopo, suæque Ecclesiæ donatum*, cum antiqua possessione *præfatæ Ecclesiȩ*: Terram etiam, quam Mattafellone eidem Episcopo, & supranominatæ Ecclesiæ dedit, idest Castella, Collatum, & Lucum, & partem suam de Actineo, & hæreditatem suam totam, vbicunque inuenta fuerit. Confirmamus etiam eidem Ecclesiæ, Castellum Montem mori, quod præfato Episcopo *Vbaldus Cardinalis reddidit*. Super hæc omnia, remittimus, & condonamus eidem Ecclesiæ, pro seruitio fidelis nostri sæpius nominati Episcopi, quicquid nobis *pertinet de Esculano Comitatu, in placito, & in fodro*. Vbicunque etiam voluerint, mercatum in toto suo Episcopatu, sine alicuius contradictione, Episcopis eiusdem Ciuitatis, infrà, & extrà Ciuitatē liceat: habere monetā quoq; vbi voluerint, faciant, & habeant. Auctoritate nostri Priuilegii confirmamus ius, & dominium supranominatæ Ecclesiæ horum supradictorum omnium, eo ordine, vt nullus Dux, Archie-

piscopus, Episcopus, Marchio, Comes, Vicecomes, nulla denique magna persona, siuè parua, præfatam Ecclesiam in his omnibus prædictis inquietare, disuestire, aut molestare audeat. Si quis verò, quod non credimus, contrà hoc præsumpserit, centum libras auri Cameræ nostræ, & eidem Ecclesiæ totidem componat. Quod vt verius credatur, & ab omnibus diligentiùs custodiatur, præsentem indè cartam Sigillo nostrò iussimus insigniri.

Signum D. Chon- *radi, Regis Roma-*
norum *Secundi.*

Ego Arnoldus, Cancellarius, vice Henrici Moguntini Archiepiscopi, & Archicancellarii recognoui.

Data pridiè Idus Martij, indict. X. Anno Dominicæ Incarnationis MCL. Regnante Chonrado Rege Secundo Romanorum, anno Regni eius XIII. Actum Nurimbergh, in nomine Christi feliciter. Amen.

Legitur de hoc eodem Episcopo ad Ædes Leonidæ Terniani; Asculi, in pulcherrimo marmore, literis semibarbaris, ità.

Hæc est cepta Domus post partum Virginis, anno
Milleno, Centeno, Quinto, bisque triceno:
Herese Romæ olet; Fridericus at Imperat Orbi.
Huic vt Stella preest lux Præsul PRESBYTER Vrbi.
Hanccum prole domum Comes VValterius agit,
Marsilio, Ioachim, post hos, geminoquè nepote
Iacintus fertur, post hunc Odorisius alter.
Hæc cano, Transmundus, cui sit sine crimine Mundus.
Has Ricienatus sculpsit res Apulus Vgo.

Quo

Quo quidem anno constructa etiam Ecclesia fuit in honorem Sancti Hilarii, extra Vrbis mœnia; ità enim legitur in pariete.

Hoc opus est factum post Partum Virginis, anno
Quinto milleno decimo bis terque triceno.

Cuius Monasterium diu à Congregatione Sanctæ Crucis de Auellana possessum, &c.

Vixit Presbyter in Asculano Episcopatu, Celestino II. Iulio II. Eugenio II. Anastasio IV. Hadriano IV. & Alexandro III. Summis Pontificibus.

DE TRANSMVNDO.

TRansmundus, post Presbyterum hanc rexit Ecclesiam. Fuit Asculanæ Ecclesiæ Archipresbyter, & fortasse prædictorum carminum Auctor. Aliquid simile ei intercedit cum Aczolino, & Scintillo, sociisque, in monumentis Asculanis, scilicet, quod ipse, & eius hæredes, annuatim Esculanę Ecclesiæ tribuere tenentur spallam vnam, cum Lonza, in Natiuitate Domini, & vnam Salmam musti in suo tempore, & pro Ecclesia Sancti Laurentii, vnam salmam musti, & duos denarios de Capitulo, & alia, &c. Anno Dominicæ Incarnationis 1177. Transmundo Præsule, Alexander Papa III. anno 1179. Raynaldum Archidiaconum, reliquosque Canonicos Asculanæ Ecclesiæ in tutelam B. Petri suscepit. Diploma quod sequitur huiusmodi est.

Diploma Alexandri III. Pontif. Max. Raynaldo Archipresbytero, & veteris Asculanæ Ecclesiæ Canonicis.

Alexander Episcopus. Seruus Seruorum Dei.

Dilectis filiis, Raynaldo Archidiacono, Mattheo Archipresbytero, & Canonicis Esculanæ Ecclesiæ, tàm præsentibus, quàm futuris, canonicè substituendis in perpetuum.

Quoties illud à nobis petitur, quod Religioni, & honestati conuenire dignoscitur, animo nos decet libenter concede-

re, & petentium desideriis congruum suffragium impertiri: ea propter, Dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & Canonicam vestram sub B. Petri, & nostra protectione suscepimus, & præsentis scripti priuilegio communiuimus; statuentes, vt quascumque possessiones, & quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum, iustè, & Canonicè possidet, aut in futurum, concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seù aliis iustis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis de stirpe successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, videlicet, Castrum Maltignanum, Castrum Posmōtes, Castrum Columnatæ, cum Ecclesijs eorum, & omnibus suis pertinentiis, riuis, pascuis, terris cultis, & incultis, molendinis, arboribus fructiferis, & infructiferis, aquis, aquarum decursibus; plebem Sancti Victoris, & Plebem Sancti Venantii, & Plebem Sanctæ Mariæ inter Vineas, Ecclesiam Sancti Petri ad............Ecclesiam Sancti Erasmi, & plebem de Pagano, cum Capitulo, & mortuariis, plebem de Cruce, plebem Sancti Anthimi, Plebem de Casaregnano, cum omnibus pertinentiis, & possessionibus suis, Ecclesiam Sancti Benedicti de Fontagrano, cum omnibus vannis, & gualterio, cum sorte sua, & Guidino, Ecclesiam S. Mariæ de Podio, cum Benedicto Dominici, & cum cōsortibus suis, Ecclesiam Sancti Stephani, cum filiis Amiconis, Thederade, Ecclesiam Sancti Laurentii de Riuo, & Adam cum Nepote suo, Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Marzano, Ecclesiam sancti Pauli, & ius, quod habetis In Sancto Venantio de Plagis, Ecclesiam Sancti Benedicti, in Palaretta, Ecclesiam s. Mariæ in Yeneti, & quartam partem sancti Petri ad Collem, Ecclesiam sancti Maximi, in Summati, domum filiorum, & Nepotum Asiani Roberti, cum tenimentis, & seruitiis eorum, seruitium Simonis, cum beneficio suo, domum Odoniscam cum tenimento, & seruitio suo, & omnia bona, quæ Azo Valentini dedit, & concessit in Canonica vestra, & bona omnia, quæ Gerallus dedit, & concessit eidem Ecclesiæ; domum Aponiscam, & seruitium beneficii Nicolai Ste-

phani,

phani, & seruitium, quod Griso Primicerius Ecclesiæ vestræ in obitu suo reliquit, videlicet spallam, cum lonza, & Sarcinam musti, cum hominio, & fidelitate hæredum suorum, Ecclesiam sancti Petri inter sulcos, Ecclesiam sancti Iuuenalis, Terram in Capite Pontis Maioris, iuxtà vineam Episcopi, Ecclesiam sanctæ Mariæ in plano, Ecclesiam sancti Laurentij, iuxta Pontem Solestanum, & seruitium quinque denariorum Henrici, quos filij stabilis Castelli, & hęredes eorum Ecclesiæ vestræ annuatim persoluendum debent, Ecclesiam Sancti Petri in Pane perdito, in Tolegnano, seruitium quod filij Actutij Presbyteri Ioannis, videlicet duos denarios Henrici, annuatim Ecclesiæ vestrę persoluere debent, cum hominio, & fidelitate, & ius, quod habetis in Sancto Nicolao, ad Canalem, Ecclesiam Sancti Petri in Castello, & medietatem oblationum defunctorum de Summati, & omnia, quæ Canonica vestra infrà, & extrà Ciuitatem iustè habet, vel est habitura. Ad hęc, auctoritate nostra Apostolica indulgemus, quod si aliqui de Episcopatu vestro impositionis, aut in alia bona Canonicæ vestræ violentiam exercuerint, vel rapinam, & ad secundam, vel tertiam commonitionem vestram, præsumptionem suam dirigere, emendare contempserint, Episcopo vestro ipsos ad secundam, vel tertiam requisitionem vestram, deuotè, & humiliter, per conuenientia interualla temporis facta, volente, vel non volente corrigere, pax vobis sit de auctoritate vestra, in eos interdicti, & excommunicationis sententiam promulgare. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Canonicam temerè perturbare.

Ego Alexander Cathol. Ecclesiæ Episcopus.
Ego Vbaldus Ostiensis Episcopus.
Ego Theodinus, S. Rufinæ Sedis Episcopus.
Ego Henricus Albanensis Episcopus.
Ego Io. Neor. Io. & Pauli Presb. Card.
Ego Cintius Presb. Card. tit. S. Ceciliæ.
Ego Vgo Presb. Card Tit. S. Clementis.
Ego Matthæus Presb. Card. Tit. S. Marcelli.

Ego

Ego Ardiccio Diac. Card. S. Theodori.
Ego Gratian. Diac. Card. SS. Cosmi, & Damiani.
Ego Ioannes Diac. Card. S. Angeli.
Ego Mattheus S. Marię Nouæ Diac. Card.

Data Agnani, per D. Dayfen. S. R. E. Subdiaconum. vix. Kal. Nouembris, Indictione XIII. Incarnationis Dominicæ MCLXXIIII. Pontif. verò D. Alexandri Papæ III. anno XXI.

Habetur eiusdem Episcopi memoria, in quadam lite pro iuribus Episcopalibus, in Castro Muzzano, scripta anno 1224. probant testes fuisse dictum Castrum sub ditione Ecclesiæ Esculanæ, temporibus Transmundi Episcopi, &c.

DE GISONE.

GIsonis, Episcopi Asculani extat dumtaxat memoria in quibusdam Celestini P. P. III. Bullis, in Desiderii, Rectoris Ecclesiæ Sancti Nicolai in Ponticulo gratiam expeditis, sub annum à Christo nato nonagesimumprimum, supra millesimum, & centesimum. Hic donauit Ecclasiam Sancti Secundi Desiderio prædicto, vt verbis Raynaldi Episcopi successoris, testatur Celestinus, dum sic inquit.

Concedimus & confirmamus tibi Ecclesiam S. Secundi, sicut Predecessor Giso Episcopus beatæ memorię tibi dedit.

De illo nullam alibi mentionem fieri animaduerto; puto autem virũ fuisse sanctitatis opinione celebrem; cum Raynaldus illum beatæ memoriæ virum prædicet; vt in Bullis, quas alibi pro temporis ratione retulimus habetur. Hoc eodem Præsule, vtputo, Alexand. III. confirmauit Ecclesiæ Esculanæ iura sua. Data........per.......Dayfen S. R. E. Subdiaconum; Nono kal Nouemb Indict. XIII. Incarnationis Dominicæ MCLXXIX. Pont. Max. Alex. P. P. III. ann. XXI.

DE RAYNALDO.

RAynaldus primus ex Archidiacono, vt puto, factus Episcopus, (tres enim alias Asculanam rexisse Ecclesiã di-

diuersis temporibus, colligo; de quibus abundè suis locis dicemus infra) successit Giloni. Illius memoria habetur nobilissimis in Diplomatibus, ab anno MCLXXXIII. vsque ad annum MCXCIII. Ne autem pretiosa scriptorum monumenta, iam ferè obliterata, membranæque multis in locis corrosæ, & puluere penè obrutæ, intereant penitus, illas hic adscribere non me piget, vt saltem eas editione ab interitu, & obliuione vindicem.

Diploma Friderici Ænobarbi concessum Raynaldo Episcopo Asculano.

Fridericus Ænobarbus ad Raynaldi Episcopi intuitum, quod hic sequitur, concessit priuilegium.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Fridericus diuina fauente Clementia, Romanorum Imperator August. Inter varia humanæ conditionis vota, & opera, hoc potissimum fore censemus ad salutem animarum, si Ecclesiis Dei, & Ecclesiasticis personis solertiæ nostræ studium efficaciter impendentes, eas non solum in iure suo conseruamus; verũ etiam dispersa, recolligenda, fracta, reconsolidanda, & quæ in præsentiarum possidentur, feliciter augenda Imperiali virtute fouemus, ac defensamus. Studentes ergo laudum titulo, probatamque honestatem Venerabilis Esculanæ Ecclesiæ, quæ licet propè fines Imperii nostri longè sita sit, tamen lucem bonæ opinionis suæ nobis cominus effundit; libenter etiam annuentes precibus dilecti nostri RAYNALDI, eiusdem Ecclesiæ Episcopi, ad exemplum prædecessorũ nostrorum, diuersorum Regum, & Imperatorum, Henrici III. & Lotharii III. & Regis Chonradi II. Patris nostri, notum facimus, tàm successiuę posteritati, quàm præsentium industriæ, quod nos præscriptæ Ecclesiæ, & prænominatum Episcopum, & Congregationem eius in perpetuum, & Successores eorum, & omnia ipsorum bona, mobilia, & immobilia, quæ nunc habent, vel in posterum, præstante Deo, iustè poterunt adipisci, sub protectione defensionis nostræ suscepimus, & ex mera liberalitate, atque conscientia concedimus

mus eis, atque donamus;& Imperiali auctoritate confirmamus omnia iura Eccleſiæ ſuæ, quæ vel nunc habent, vel tempore ſuo, vel prædeceſſorum ſuorum negleƈta ſunt, & nominatim totam Terram mutorum, Collē paganū Lempā, Siluam groſſam, Iſolam, Pharaonem, cum omnibus adiacentiis ſuis. Comitatum quoque Eſculanum, ex integro, omneſque pertinentias, quas modò tenent, vel de iure tenere debent, & Ciuitatem Eſculanam, cum toto Imperiali diſtriƈtu; necnon familis, omnibusque pertinentiis ſuis; Monaſterium videlicet Sanƈti Angeli in eadem Ciuitate conſtruƈtum, quod iuris noſtri dignoſcitur, & Monaſterium Sanƈtæ Mariæ in Monte ſanƈto ædificatum, Monaſterium S. Laurentij, iuxtà Caſtrum Trione poſitum, cū omnibus pertinentiis ſuis; Monaſterium S. Petri in Cerreto, quod Translaricus, filius Theodini, pro remedio animæ ſuæ, Eſculanæ Eccleſiæ, & Epiſcopo dedit. Terram quoque, quam Otmūdus, filius Otmundi eidem Eccleſiæ dedit, & Terram de Sūmata, quam Maginardus filius Sigolfi, tempore Epiſcopi BERNARDI Secundi ibidem conceſſit, & dedit. Item Caſtellum Trione, Vallem Lucidam, Fagerone, & quicquid prænominato Maginardo veræ proprietatis pertinebat, in Maſſa, in Marte, in Bazano, in Villa magna, in Flaminiano, in Ilica, in Spinetule, in Api, in Oreliano, in Teloniano, in Belenterio, in Choſe, in Rapino, in Saxa, in Guaſtopomareſe in Caſa vetula, in Teraſino, in Pennino, in Colle Spinoſo, in Comanicle, in Paſtina, in Petroniano, in Auezano, in Cornu, in Acumulo, in Saxa, in Pernice, in Colle de Spada, in Filetta, in Carpenolo, in Tollerino, in Couano, in Muſceto, in Sculcula, in Matrice: Caſtellum Colle altum, cum Eremo, & pertinētiis ſuis, Roccham Galli, & omnia acquiſita tempore Bernardi prædiƈti Epiſcopi, videlicet, Aquilariam, Lucum, Turrem Fucianam, Scalelle, Ciuitellam, Caſulam, Auſulum, Colomnatam, Poſmontem, Maltinianum, Offianum, Poium de Villa Magna, Podium de Iuliano, Filicianum, Caſtinianum, Ottauum, Montem Cocum, Spinetulum, Montem de Caſtanea, Ripam, cum ipſo Podio Sigolfi, Ilicem, cum Turre Siſterana, Licetum, Cilinule, Coratā,

Ancarianum, Colondelle, Saletto, Carufum, Cantalupum, cum ripa Curuaria, & alias Ripas, Quatrellã, Maltam, Deramatã, Murrũ, Caſelle, Fũlanianũ, Liſianũ, Pineã, Tolenianũ, Ripã, cum Podio de Vallicella, Porchianũ, Montẽ Andreæ, cum Eccleſia S. Mariæ, Podium Mainardi, Venamruptam, Valerianum, Olettã, totã terram Sinebaldi Attonis, Oliuolam, Palumnianũ, Speluncam Tre....Becianum, Tufum, Morice, Caſtellum Caſtelluni, Pantur........cum adiacentiis, & pertinentiis ſuis; necnon Terram, quam Iacobus, & Tranſaricus, filii prænominati Translarici PRESBYTERO Epiſcopo, & Eccleſiæ ſuæ per cartulam dederunt, videlicet Caſtellum Milianum, & Lexium, Rubum...............dinoſcitur, Caſtellum Aponcanum, in ſupradicta donatione, quam Mattheus, Comes Aprutinus iàm ſæpè dicto Epiſcopo, & Eccleſiæ ſuæ dedit, in totam hæreditatem Aimerardi, & Gualfredi, quam in Caſtello Spinetulo........ ſub ipſo caſtello in plano poſito, Caſtellum quoque Muzzanum, Caſtellum Collotum, Caſtellum de Cruce, Caſtellum Caſtaneum, Caſtellum de Mada, Caſtellum de Pezo, cum tota Terra filiorum Sigolfi filii Odomundi; Hominium etiam, & fidelitatem filiorum Attonis, & Tranſmundi de Aquauiua, de Terra, quã habent in Comitatu Eſculano, & de Terra etiam, quam Matafellone eidem Epiſcopo, & Eccleſiæ ſuæ dedit. Item Caſtella, Collutum, Lucum, & partem tertiam de Atineo, & totam hæreditatẽ ſuam, quocunq; habeat loco. Inſuper Caſtellum Montemmori, cum pertinentiis ſuis. Ad augmentum quoque noſtræ Imperialis gratiæ, remittimus, & condonamus dictæ Eccleſiæ, & Epiſcopo quicquid nobis pertinet in Eſculano Comitatu, in placido...............& in placito. Et vbicunque voluerit in toto Epiſcopatu ſuo, intra Ciuitatem, & extrà liceat ei conſtituere mercatum; & vbi voluerit, infrà hos terminos, cudere monetam, ſalua in omnibus his ſupranumeratis, dignitate Imperialis excellentiæ. Statuimus ergo, & Imperiali auctor. ſancimus, vt nullus PONTIFEX, nullus Archiepiſcopus, nec Epiſcopus, nullus Dux, nullus Marchio, neque Comes, neque Vicecomes, neque Capitaneus, nulla Ciuitas, nullum Commune, nullauè Poteſtas,

nulla denique persona, humilis, vel alta, Secularis, vel Ecclesiastica, hoc Maiestatis nostræ priuilegium audeat violare, seu Esculanam Ecclesiam, & Episcopum eius, & Canonicos in possessione, Iure, & dominio prædictarum rerum, omniumque bonorum suorum, præsentium, & futurorum aliquibus iniuriis calumniarum, siuè damnis præsumat attentare. Quod qui fecerit, in vltionem temeritatis suæ, centum libras auri componat, dimidium Imperiali Cameræ, & reliquum iniuriam passis. Huic vti testes sunt, Gulielmus Astensis Episcopus, Bonifacius Nouariensis Episcopus, Pandulfus, Abbas Farfensis, Petrus, Vrbis Præfectus, Bertoldus Legatus Italiæ, Conradus Dux Spoletanus, Comes Henricus de Dietle, Comes Simon de Spanherm, Vandericus Bollande, Comes Rainaldus de Falerna, Reinaldus Comitis Monaldi, Otto de Monticellis, Otto de Bran.·.......Otto de Palumbaria, Rudolphus Camerarius.

Signum mei, Friderici Romanorum Imperatoris Inuictissimi.

Ego Gotefridus, Imperialis Aulæ Cancellarius, Vice Philippi Colomensis Archiepiscopi, & Italiæ Archicancellarij recognoui.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnat. MCLXXXV. Indict. IV. Regnante D. Friderico, Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno Regni eius XXXIV. Imperij verò XXXII.

Datum apud Cucurionem, in Territorio Spoletano, in Nomine Domini, xiiii. Kal. Octobris. Adest Signum, & pen-

pendet aurea Bulla, cum ipsius Imperat. imagine, & his literis FRIDERICVS DEI GRATIA ROMANORVM IMPERATOR AVGVSTVS. Et in auersa parte visitur insculpta VRBS ROMA, & hic versus.

ROMA CAPVT MVNDI REGIT ORBIS FRENA ROTVNDI.

Diploma equidem munificentissimum, & amplissimum, ambitionis tamen, & fastus plenum.

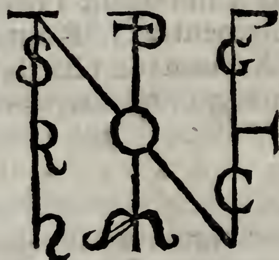
Raynaldi verò Episc. extat etiam clara memoria, circiter annum MCXXXVII. ex Henrici VI. diplomate, dato Esculi, indictione VI. II. Kal. Augusti: Testis adhibitus in priuilegio, in Monasterii S. Angeli, Amelgardæque Abbatissæ gratia concesso, quod equidem alibi, pro temporis ratione retulimus. Cuius item notitia habetur in bullis Celestini, anno MCXCI. & MCXCI. necnon Innocentii III. Celestini Bullas confirmantis, anno MCCVI. Pontificatus verò V. Fuit quoque testis in quodam alio priuilegio, ab eodem Henrico VI. concesso, in Berardi Asculani Archidiaconi, Medici, & ipsius Imperatoris à Sacris gratiam; de quo suo loco fusius. Diploma datum apud Tianum, anno MCXCV. anno autem MCXCIII. idem munificentissimus Augustus, hoc precibus ipsius quoque Raynaldi concessit.

Diploma Henrici VI. Imper. Rom. Raynaldo Episcopo Asculano concessum.

In nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis. Henricus VI. Diuina fauente Clementia, Romanorum Imperator semper Augustus. Ad humanæ vitæ statum felicem consequendum, & bonorum meritorum præmium Salutis æternæ adipiscendum nobis proficere speramus, si hanc ad Ecclesiarum Dei profectum adhibeamus operam, vt non solùm eas in bona tranquillitatis habitudine conseruemus; verum etiã nostræ magnificentiæ munificentiam in memorialem, piè, ac liberaliter impendamus. Qua sanè consideratione inducti, notum facimus Vniuersis, tùm præsentis, tum futuræ ætatis Imperij fidelibus, quod nos fidem sinceram, & deuotionem Raynaldi Episcopi Asculani, necnon fidelissimi nostri Magistri BERARDI, cuius obsequia multimoda nobis

placita præ oculis habemus; supplicatione præcipua inuitati, eidem Episcopo, suisque successoribus, & Ecclesiæ Esculanę concedimus, atque donamus Cantalupum, vtramq; Ripam, Querquellare, cum Ecclesia Sãcti Ægidij, & Casali, Faraonẽ, lempam, Collem Paganum, Sanctam Crucem de Massa, Ius patronatus, & Dominium, quod Comes Reinaldus videbatur habere in Monte Sancto, & quicquid idem Comes, vel homines sui habuerunt in Fundaniano, cum omnibus supradictorum pertinentijs, Terris, Ecclesijs. Vineis, aquis, aquarumq; decursibus, molendinis, & quibuscunque rebus alijs. Quæ omnia prædicto Episcopo, & Ecclesiæ Esculanę, ipsiusque Episcopi successoribus, præsenti pagina confirmantes, statuimus, & Imperiali auctoritate sancimus, vt nulla omninò persona, sæcularis, vel Ecclesiastica illam audeat infringere, vel aliquo temeritatis ausu ei præsumat obuiare. Quod qui fecerit, in vltionem pœnæ LX. libras auri purissimi componat, quarum medietatem Cameræ nostræ, reliquam verò partem passis iniuriã solui iubemus. Huius rei testes sunt, Otto Frisigensis Episcopus, Vvalterus, Tianeus Episcopus, Atto, Aprutinus Episcopus, Emecho Comes de Cocligero, Burgundius de Noueremberg, Albertus, Comes de Iparchein, Arnoldus de Horembe, Rudolfus de Kisyloure, Henricus Marscalcus de Callendin, Rainaldus de Lutra, & alij quàmplures.

Signum D. Henrici Imperatoris

Sexti Romanorum Inuictissimi.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCXCIII. Indictione XI. Regnante Domino Henrico Sexto, Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno Regni eius XXIV. Imperij verò III. Datum apud Luceram, pridiè Nonas Iulij.

Ray-

Raynaldum hunc vixiſſe reor in Aſculano Epiſcopatu, ad annum vſque ducenteſimum tertium ſupra milleſimum: eo enim anno, V. Idus Auguſti, Eccleſia Sancti Emigdij de Fulca, in Valle Caſtellana fuit conſecrata per Attonẽ Epiſcopum Aprutinum, Aſculana Eccleſia ſuo Paſtore orbata, rogatu, precibuſque Cataldi Archidiaconi Aſculani, & Mãſibiliæ, Monaſterij Sancti Angeli magni Abbatiſſæ, ex dicti Monaſterij monumentis. Quo tempore, Eccleſiaſtico interdicto fuit Aſculana Ciuitas icta. Conſtat id ex minaci Innocentij III. Bulla, Data Velletri eodem anno, XV. Kal Octob. Pontif. anno V. Hic idem Raynaldus Epiſcopus an. 1142. Ind. X. menſe Octobri, conceſſit Petro, Priori Eccleſiæ Sancti Petri in Caſtello Eccleſiã prædictam, vt in ea COETVS CANONICVS, qui ſecundum Deum, & B. Auguſtini Regulam in eodem loco inſtitutus erat, in perpetuum inuiolabiliter obſeruaretur. Confirmauit conceſſionem Celeſtini III. datis literis Laterani XV. Kal. Feb. Pont. ann. II. ex Mon. Cathed. Eccleſiæ. Ad hunc eundem Epiſcopum extat reſcriptum Innocentij III. vt habetur in Cap. Sicut Tit. ne Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotijs ſe immiſceant.

DE RAYNALDO II.

Raynaldum, de quo ſupra, ſequitur eiuſdem nominis alius Epiſcopus, cuius habetur notitia in ſcriptis ſolũmodò Monaſterij Sancti Angeli magni, anno 1208. Conceſſit hic quædam bona Manſibiliç Abbatiſſæ, ex Rogitu Salimbeni Notarij, hoc anno, die 26. Iunij.

DE PETRO I.

PEtrus Epiſcopus Aſculanus floruit ſub Ottone IV. Romanorum Imperatore, & vixit anno circitèr MCCXV. vt infrà: ad cuius intuitum, priuilegium, quod ſequitur, cõceſſit Otto Imperator ſupradictus.

Di-

Diploma Ottonis IV. Rom. Imper. Petro Asculano Episcopo concessum.

Otto Quartus, Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Notum facimus Vniuersis præsentem paginã inspecturis, quod veniente ad præsentiam nostram dilecto fideli nostro PETRO Esculano Episcopo, ipsum, prout decuit, tàm honestum, & prudentem virum, & specialiter nobis dilectum, benignè recepimus, & pro affectu ipsum honorauimus. Regalibus quoque Esculanæ Ecclesiæ, cum Comitatu, & vniuersis eius pertinentijs, cum omni iurisdictione, & honore, excepto Imperiali, eum inuestiuimus. Ad hæc quoque, inspecta honestate ipsius Episcopi, quem semper dileximus......... in honorẽ, atque vtilitatẽ ipsius intendere decreuimus, de Imperiali Clementia, ipsum & eius Ecclesiam, cum Comitatu, & vniuersis pertinentijs suis, in specialem protectionem regalem nostram recepimus, Imperiali edicto strictè præcipientes, vt nemini licitum sit, ipsum vel in Comitatu, vel in aliquibus, quę ad ipsum pertinent, vel etiã quencunq; sibi subiectorum hominum lædere, vel aliquo grauamine molestare. Quod qui facere præsumpserit, in suę præsumptionis pęnam, centum libras argenti purissimi cõponat, quarum medietas fisco nostro; reliqua verò medietas iniuriam passo persoluatur.

Datum apud Castellum Florent. VI. Kal. Nouembris, anno scilicet 1209. Indictione XIII. Pendet signum Imperatoris, cum Sigillo cerco. PETRVS hic Episcopus, in gratiam Nicolai, Andronicique Presbyterorum, aliorumque Sanctæ Mariæ inter Vineas Clericorum super decimarum confirmatione concessit priuilegium, quod scripsit Ma.......nens, à gloriosissimo Romanorum Imperatore Henrico notarius constitutus, indictione III. anno M.........XV. VI. Kal. Octobris, tempore Innocentij P.P. III. anno Apostolatus eius octauo decimo, Regnante Domino Friderico Romanorum Rege, in Imperatorem electo. Huius Episcopi temporibus, Diuus Franciscus, Eremitarum institutor, Asculum venit; quid

quid verò egerit, audiamus Lucam Vadingum Hibernum, anno MCCXII. & iterum Asculum venit anno MCCXV. Huius etiam Episcopi temporibus, Amata quædam, nobilis Asculana fundauit Monasterium sub Inuocatione SS. Matthæi Apostoli, & Antonij Abbatis, quod suscepit in Apostolicam fidem Innocentius III. confirmauitque bona omnia ab illo possessa, datis literis. ....an. XIII. Kal. Iunij Pont. an X Laudatur eadem Amata ab Episcopo Asculano, sub Indictione XIII. mense..........Innoc. PP. III. an XII.

DE ALTEGRVNO.

ALtegrunus præfuit Ecclesiæ Asculanæ Anno Domini circitèr MCCXXII. Hic multa concessit Isabellę, Sancti Angeli magni Abbatissæ, decimare scilicet vt posset in plagis, & alibi. Constat id ex concessionis cartula, manu Salimbeni, Pontificalis Aulæ Notarij, die vltima Martij, eodem anno, sub Honorio III.

DE NICOLAO I.

NIcolai I. Asculanorum Pręsulis memoria vna tantum in Cartula inuenitur, anno Domini MCCXXVI. inter eiusdem Monasterii scriptas membranas, sub Honorio III. siuè huius, siuè successoris temporibus. In porta ad pontem Solestanum, ità legitur, rudibus carminibus scriptum.

Annis transactis terdenis mille ducenis, &c.

DE PETRO II.

PEtrus Secundus de Narbona, factus est Episcopus Asculanus anno MCCCLXXV. Vixit anno MCCCLXXXV sub Vrbano VI.

DE MARCELLINO.

MArcellinus Episcopus vixit anno MCCXXXIII. hoc enim anno, die X. Mensis Aprilis, Indict. VI. Pontificatus Greg IX. anno VII. se recepisse, habuisseque fatetur à Paulo, Petro, Bonifacio, & Alberto fratribus de Turre, duas supra sexaginta vncias boni & legalis auri, quod ipsi Asculanæ Ecclesiæ soluere tenebantur. Est insuper inserta eiusdem concessio quędam, in Vestalium Sanctę *Mariæ*, in plano Sancti Panfilii gratiam, in Epistola CCXXXIIX. registri Vaticani, quam Lucas Vadingus Hibernus inseruit Historiæ Seraphicæ ad annum MCCXXXV. *Tenorem* autem ait GREGORIVS IX. *literarum ipsius Episcopi ad cautelam duximus, pręsenti Priuilegio inserendum, qui ta........*

Marcellini Asculani Episcopi priuilegium Vestalibus Sancti Damiani, Ascul. concessum.

Marcellinus miseratione diuina, Esculanus Episcopus, Dilectis in Christo Filiabus, Abbatissis, Monialibus inclusis, de ordine Sancti Damiani Monasterii gloriosæ Virginis Mariæ................ Sancti Gregorii Esculani salutem, & benedictionem.

Cum vos diuina gratia inspirante, Monasterium gloriosæ Virginis Mariæ, extrà Ciuitatem Esculanam, in loco, qui dicitur, plana.... ... Panfilo construxeritis, ea propter, &c. Decernimus, &c. Datum Perusii, per manus Magistri Gulielmi S. R. E. Vicecancellarii, VII Kal. Septembris. Indict. VIII. Incarnation. Domini anno MCCXXXV. Pontificatus verò Greg. PP. IX. ann. IX.

DE MATTHÆO.

MAtthęus successit Marcellino. Hic confirmauit Gualfredo Archipresbytero, & Capitulo Asculano decimas vinearum, in territorio Toloniani, à Riuo putrido, vsque

que ad Sanctum Nicolaum, à Canali vſque ad Brittam, & flumen Truentum, conceſſas a Raynaldo; ac addidit ſpecialem etiam decimam, à Ponte maiore, & à Riuo Carpineto, pergendo per Sanctam Iuſtam, & Sanctum Laurentium de Riuo, & per Sanctam Mariam in Paterno, & Riuum Marinum, diuertendo in flumen Truentum. Conſtat ex conceſſione, data anno Domini MCCXXX. VII. Kal. Maii. Pont. Gregor. PP. IX. ann. XI.

In feudum redegit Caſtrum Veneruptæ. Recepit Caſtrum Porchiani à Raynaldo Bodaroci.

DE THEODORINO II.

THeodorinus, huius nominis II. Aſculanorum Antiſtes numeratur, poſt Matthæum. Huius habeo memoriã ex Archiuo Sancti Antonii Abbatis, anno MCCXXXXI. Commendat ſiquidem ſacras Veſtales Ciſterſienſis Cœtus, in Monaſterio Sancti Antonii, religiosè degentes, omnibus Chriſti fidelibus, rogans, vt eiſdem Veſtalibus eleemoſynas elargiantur munificè. Datum Eſculi, anno 1241. Menſe Maio xiiii. Indict. Huic Epiſcopo recens conſecrato mandat Gregorius IV. vt annuo cenſu dimidiæ libræ ceræ contentus, nil amplius ſperare debeat à Monaſterio S. Angeli Aſculani cœtus S Damiani. Datum Laterani Idibus Iunij, Pontificatus ann. XIII.

Inſtauratio Caſtri Murri facta à Domino Raynaldo Bodaroci, anno 1239. Electio verò Abbatis Montis S. à Theodorino facta MCCLVI.

DE THEODORO.

THeodorus præfuit Aſculanæ Eccleſiæ, poſt Theodorinum. Illius habetur mentio in quodam dumtaxat procurationis mandato, à Domno Raynaldo Hilario, atque Hilario eius fratre, aliiſque, in Sancti victoris Eccleſia, Beneficiatis Clericis, poteſtate agendi facta cuidã Bonaretto, eiuſdem Eccleſiæ Sindico, & Curatori, veniamque, eorum no-

mine impetrandi à Theodorino Episcopo, omnium criminum ab iisdem perpetratorum, atque insuper licentiæ obtinendæ vt cooptaret Meliorem Gualterium Filium in Cœtum suum, & Ecclesiæ Sancti Victoris Clericum, anno MCCXLVI. indict. III. die Iunii xi. Ab hoc verò vsque ad annum MCCLX. nullius, nomine Episcopi monumentum inuenio; quo temporis spatio, Petrus Miseratione Diuina Tit. Sancti Georgij, ad uelum aureum, Diaconus Cardinalis Apostolicæ sedis Legatus, Esculanam redintegrauit Ecclesiam, Terris Summatinis; vt ex illius constat rescripto, Recaneti dato III. Idus Martij, anno MCCL. Innocentius insuper IV. his temporibus, restrictum duodenarium Canonicorum numerum, ab Archipresbytero, & Asculanæ Ecclesiæ Canonicis, confirmauit, datis literis Perusii, II. Idus Augusti ann. x. quo etiam, quæ statuerant, Prætor, Asculanorumque Consilium in Ecclesiasticæ libertatis gratiã, contra Laicos, idem Summus Pontifex confirmauit, Laterani x kal. Decembris. Alexander quinetiam III. ad Episcopi, Capitulique petitionem, has confirmationis bonorum expediuit Bullas, eodem anno.

Alexandri III. Pont. Max. Bulla Theodoro Episcopo, & Capitulo Esculano concessa.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabili fratri Episcopo, & dilectis filiis Capituli Asculani salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum, sicut ex parte vestra fuerit propositum coram Nobis, quod claræ memoriæ Lottarius, & Fridericus II. Romanorum Imperatores, aliique fideles, Columnellam, Coratam, Ancaranum, Salinum, Cantalupum, Ripam Quatrellariam, Isclam, Pharaonem, Colpaganum, Roccam de Camiliano, Carrusam, & quædam alia bona Esculanens; & Aprutinens. Diœcesis, Ecclesiæ vestræ, prout spectabat ad eos, pietatis intuitu, duxerint conferenda, ut in eorum literis indè confectis dicitur pleniùs contineri. Nos vestris deuotis supplicationibus inclinati, collationes huiusmodi,

sicut

ſicut piè, & prouidè factæ ſunt, ratas habentes, & gratas, ipſas authoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum, Petri, & Pauli, Apoſtolorum eiuſdem ſe nouerit incurſurum. Datum Neapoli III. Kal. Februarii, Pontificatus noſtri anno I. Anno verò huius Pontificis II. reſtituta Eccleſiæ Eſculanæ Caſtra, occupata à Nurſinis. Extat declaratio facta à Nurſinorum Curatore, in gratiam Ciuitatis, & Eſculani Epiſcopatus. Idemque Pontificatus anno IV. Theodoro adhùc Aſculanorum Epiſcopo fortaſſe in humanis agente, mandauit Priori Sancti Petri in Caſtello, vt ad Capituli Aſculanæ Eccleſiæ intuitum............eos, qui dum deberent in Eccleſiam prædictam ingredi per oſtium, & ibidem iuxta......tum Apoſtolicum, aſſequi quod intendebant, fulti ſæculari potentia, in eandem Eccleſiam temeritate propria ſe intruſerant, in Chorum intrauerant, Cameras occuparant.........rant Cellarum, panem, & vinum, & alia bona communia ipſius Eccleſiæ violen............tate acceperant, & vſurparant. Datum Anagniæ xiv. kal. Aprilis Pontificatus anno IV Per hæc tempora dedicata Eccleſia in S. Petri Martyris honorem; cui aliquando ipſe Sanctus præfuerat Præſul. Canonizationis Bulla ſeruatur in Monaſterio.

DE RAYNALDO III.

RAynaldus III. fuit in humanis, ab annis MCCLX. vſque ad annũ MCCLXXXV. Hic facultatem conceſſit religioſæ vitæ, in ædibus propè Ripas fluuii Caſtellani, iuxta Sancti Spiritus Monaſterium, fratribus, Giſoni, & Mattheo, Raynaldi Donadei, necnon Ioanni, Aſculanis ciuibus vtique pijs, ſub indict. 3. die xiv. Septembris MCCL. ſubſcripſit hic idem Canoni ſancito in Concilio Lugdunenſi II. à Gregorio P. P. X. pro Romani Pontificis electione à Clero

Mm 2 die

die Veneris xiii. Mensis Iunij, Pont. Domini Gregorij PP. X. anno III. ex Lib. 4. de modo eligendi Pontifices. Idemque Raynaldus Episcopus concessit fratri Bonaguro, procuratori tunc temporis, & postmodum primati Præsuli Monasterij Sancti Angeli de Vulturino, Cœtus Eremitarum Sancti Benedicti Abbatis, immunitatem ab omni Iure Episcopali Emphytheotico, tàm pro dicto Monasterio, quàm pro reliquis Cellis, & Ecclesijs, possessis à fratribus eiusdem Cœtus in Asculana Diœcesi excepta, dumtaxat iurisdictione causarum, quæ sunt discussæ coram Diœcesano, conseruationis Altarium, & Ecclesiarum, & Ordinum Clericorum; idque prima Decembris, Indictione I. anno 1273. Donauit insuper, anno 1273. Indictione IV. die 13. Ianuarii, Vestalibus Sancti Spiritus, Ecclesiam, iuraque ipsius Ecclesiæ de Picolle. Raynaldi huius Episcopatus tempore, quia Manfredo, Tarentino Principi, & Vberto Marchioni Pelauicino, aliisque Ecclesiæ persecutoribus adhærebat Asculana Ciuitas, Ecclesiastico idcircò damnata est interdicto: hinc Vrbanus IV. factus Pontifex anno 1261. dignas commemoratione hortatorias expediuit Bullas, quarum tenor hic est.

Vrbani IV. Pont. Max. Interdictum contra Ciuitatem Asculanam.

VRBANVS Episcopus, seruus seruorum Dei, Potestati, Capitaneo, Consilio, & Communi Esculano, spiritum Consilij sanioris.

Nauicellæ Petri, quàm Nobis, licet indignis Omnipotens Dominus committere voluit, suscepto regimine, priusquàm eius de litoribus fune soluto, sinuosa illius vela ventis explicitè traderemus, mens nostra consilio perpenso disposuit, sic tumido bellorum, & discordiæ fluctu, quibus Mare huius sæculi vbique, ac præsertim in partibus Italiæ, irruentibus ventis è regione deserti, illudque concutientibus, æstuat, illo nobis cooperante, qui mari, & ventis imperat, & statuit procellas in auras australes pacis, & concordiæ, le-

nitate

nitate substernere, vt cum in altum ipsius sęculi pelagus eadem Nauicula nostra fuerit, auctore Domino, gubernatione perducta, sedatis vndique procellosis turbinibus, placida, & quieta, possit æquora, officiosa remorum repercussione sulcare, ac ad Portum salutis, suauis flaminis aura ipsius reuerberante lintea, feliciter peruenire. Huiusmodi autem salubris intentionis nostræ propositum, quod noster animus non sine deuota inspiratione concepit, cupientes ad vos, quos à fidelitate, ac deuotione Romanæ Matris Ecclesiæ quædam quasi leuitas mentium, aliquorum forsan duro regimine prouocata, & exasperata subduxit, in huius nostræ nouitatis initio, eò propensiori, & attentiori conuertere studio, quò clariori, & firmiori certitudine tenemus, & nouimus, Marchiam eandem, principaliùs, & peculiariùs ad eandem pertinere Ecclesiam, vosque specialiùs, & pleniùs ipsi Ecclesiæ, eiusque temporali Dominio subiacere. Nam licet erga præfatam Ecclesiam, vestram Matrem, & Dominam vsi fueritis hactenus, & vtamini duritia priuilegiorum; quia tamen tenera matris affectio de duris etiam filiis eam cogitare compellit, cum nunquam sic genitrix possit natorum suorum excessibus prouocari, quin ipsa natiui fœderis vnione constricta, de illis semper, velut timens, & peruigil meditatrix, dignum fore præuidimus, ad conuersionem vestram, primitiua nostræ sollicitudinis studia deriuare, ac laborare constanter ad hoc, vt relicta perditionis via, qua periculosè inceditis, ad salutis, & rectitudinis tramitem tutò, ac celeriter redeatis.

Et quidem nostis quod Apostolica Sedes circà prosperum, & felicem statum dictæ Marchiæ, sub diuersitate temporum adhibuit, quam potuit, opem, & operam efficacem; nec ignoratis, quot persecutiones, quot vexationes, quot molestias, & pressuras, occasione Marchiæ ipsius eadem Ecclesia pertulit, & quot labores, quotque sumptus inestimabiles pro ipsius defensione, Romani Pontifices, prædecessores nostri, qui fuere pro tempore, subierunt. Et licet ipsa Sedes frequenter pro illa persecutorum inualescente Tyrannide, duras, & asperas aduersitatum persenserit

ſerit punctiones; nunquàm tamen ab eiuſdem Marchiæ defenſione, ſuique profectus proſecutione ceſſauit; ſed velut tenera mater, & diligens, pro ipſius populo ſemper ſtetit, & obſeruauit multum aduerſus peſtilentiæ Principes, qui conati ſunt illam ab ipſius Sedis fidelitate ſubtrahere, ſuæque ſubdere ſeruituti. Cum igitur horum omnium notitiam habeatis, non indignè miramur, quod vos ad prædictam Sedem deuotionem debitam non habentes, neque recognoſcentes beneficia vobis ab ipſa collata, ſuaue ipſius iugum, onuſq; leue, non ſinè ingratitudinis, & inconſtantiæ nota, impudenter, & imprudenter effugere, & aſpero perſecutorum eius dominio voluntariè colla ſubmittere præſumpſiſtis, nequaquam conſiderantes, quod Viperea perſecutorum ipſorum generatio, in ſubiectos ſibi populos non cedere Scorpionibus, ac illato latere vulnere conſueuit. Nam ſi olim ſæcularium Principum Cęſarea nos arctante potentia, nonnunquam ab ipſius ſedis deuotione duxeritis diuertendum, vis, & metus, qui cadere poterat in conſtantes, vos ſuper hoc reddere potuit forſitan in aliquibus excuſatos; ſed nunc, cum operante Regis æterni clemētia, quæ curuat Imperia, potentatus perſequentium Imperatorum, & Principum ceſſauerunt; nec eſt qui poſſit vos violenter, inuitos ſub ſua ſeruitute tenere; ad nulla excuſationis ſuffragia poteritis habere recurſum, ſi voluntariè aduerſario Eccleſiæ vlteriùs adhęrendo, non curaueritis ad ſinum ipſius Eccleſiæ, qui non clauditur ad illam redeuntibus, cum omni humilitate redire, & offerre ſibi pœnitentiæ munera, & contriti cordis, & humilitatis ſpiritus holocauſta. Verum, quia regiminis aſperitas, qua vos fortè aliqui, quibus erat tunc Marchia eadem à dicta Sede commiſſa, iniuſtis vos vexabant conditionibus, & indebitis exactionibus moleſtabant, cauſam vobis rebellionis huiuſmodi dicitur præbuiſſe; cum tamen nullæ tribulationum aquæ veſtram erga præfatam debuiſſent extinguere charitatem. Nos coniicientes ex præteritis qualiter agi debeat in futuris, ac volentes vobis in hac parte ſpecialiter prouidere, tali perſonæ Eccleſiaſticæ curam, & regimen ipſius Marchiæ duximus

com,

committenda, cuius fidei firmitatem in multis arduis iàm probatam præfata Ecclesia experimento cognouit, & quæ vos in omni benignitate, & humanitate tractabit; scietque Marchiam ipsam lucidis iustitiæ, ac pacis operibus, quæ potissimæ requiruntur in Præside, auctore Domino, feliciter gubernare. Ideoque Vniuersitatem vestram monemus, rogamus, & hortamur attentè, & obsecramus per aspersionem sanguinis Iesu Christi, per Apostolica vobis scripta; nihilominùs districtè præcipiendo mandantes, quatenus attendentes prouidè, quod Generalis Pater, & Pastor totius fidei Christianę de vestra salute sollicitus, ad communionem fidelium, extra quam culpæ, & transgressiones vestræ vos posuisse noscuntur, paternis monitis, & exhortationibus vos inuitat; pensantes etiam, quantum honori vestro expediat, & famæ, aduersario Ecclesiæ prædictæ relicto, vt toto corde conuersi ad Dominum, eiusdem adhærendo Communioni, ac eius parendo humiliter beneplacitis, & mandatis, sicut diurnam curam habetis, gratiam, statim receptis pręsentibus, de huiusmodi conuersione vestra sollicitè cogitare, & ad dulces memoratæ Sedis amplexus, quæ vos extensis brachijs clementer exoptat, & expectat, omni prorsùs dilatione, & difficultate remotis, redire curetis; scituri pro certo, quod in Nobis inuenietis, dante Domino, misericordiam, gratiam, & fauorem, & in prædicta Ecclesia, quicquid in benigna, & pia Matre consueuit à filijs inueniri. Datum Viterbii 15. Kalend. Decembris, Pontific. nostri anno primo.

Anno verò sui Pontificatus III. mandat idem Summus Pontifex, vt strictiori interdicto premat Asculanus Antistes Asculanam Vrbem. Actum apud Vrbē Rotæ Idibus Ianuarij. Clemens quoque IV. qui Vrbano successit in Pontificatu, viuente adhùc Raynaldo Episcopo, mandat S. tit. Sancti Martini presbytero Card. Apostolicæ Sedis Legato, vt compellat Regni Siciliæ Iustitiarium ad relaxandum quædam loca ad Asculanam Ecclesiam, Asculanosque Ciues spectantia, per ipsum Iustitiarium occupata. Literarum tenor talis est.

Clementis

Clementis IV. Pontif. Max. Bulla in Asculanæ Eccl. gratiam.

CLEMENS Episcopus, seruus seruorum Dei. Dilecto filio S. tit. Sancti Martini Presb. Card. Apostolicæ Sedis Legato salutem, & Apostolicam benedictionem. Venerabilis Fr. noster D. Episcopus Esculanus nuper nobis exposuit, quod Iustitiarius carissimi in Christo filij C. Siciliæ Regis illustris in Aprutio, deputatus, ad terram Ecclesiæ manus irreuerenter extendens, ESCVLVM NOVVM, Terram de Summati, cum suis pertinentijs, Arquatam, & quædam alia Castra, & possessiones, sita circa Marchiæ Anconitanę, & Siciliæ Regni fines; quorum aliqua specialiter ad Apostolicæ Sedis, quædam verò ad Ecclesiæ Esculanæ dominium, & etiam ad Esculanos Ciues pertinere noscuntur, hostiliter, & violenter inuasit, compellens nobiles viros, Iohannem, Gulielmi, Rogerium de Colloto, Iacobum de Monte Caluo, & nonnullos alios Esculanæ Ciuitatis, & eius districtus, Ecclesiæ Romanæ Vassallos, ad exhibendum sibi, nomine dicti Regis, fidelitatis, & homagii iuramentum. Vnde, cum talis iniuria non sit aliquatenus toleranda, volumus, & per Apostolica tibi scripta firmiter præcipiendo, mandamus, quatenus ea, quæ de præmissis, tàm ad Roman. quàm ad Esculan. seù Ciues eosdem spectantibus inueneris, vel cognoueris, taliter occupata sinè dilatione recuperare procures, in eundem Iustitiarium, & quoslibet sequaces ipsius, aliosque contradictores, & rebelles, si qui fuerint, sublato cuiuslibet appellationis obstaculo, censuram Ecclesiasticam exercendo; adhibiturus nihilominus contra tales, secularis brachium potestatis, si extiterit oportunum. Datum Viterbii 8. kal. Decembris, Pontif. nostri anno II. qui erat ab Orbe Redempto. 1266. quo etiam anno mandauit Priori S. Petri in Castello, ut Iura Episcopi defenderet, datis item literis Viterbii xii. kal. Decembris.

DE

DE BONOIOANNE.

BOnusIoannes suffectus est in defuncti Raynaldi locum, anno Domini 1281. confirmauit Honorius IV.electionem à Capitulo factam, datis Bullis vt infrà.

Bulla Honorij Papæ, Clero, & Diœcesi Asculanæ data.

HONORIVS Episcopus, seruus seruorum Dei. Dilectis filiis, Clero Ciuitatis, & Diœcesis Esculan. salutem, & Apostolicam benedictionem. Dudum Ecclesia Asculana per obitum bonæ memoriæ R. Pastoris Episcopi Esculani; solatio destituta, dilecti filii, Archidiaconus, & Capitulum eiusdem Ecclesiæ, vocatis omnibus, qui voluerunt, debuerunt, & potuerunt commodè interesse, die ad eligendum præfixa, conuenientes in vnum, ac deliberantes, eidem Ecclesiæ de Pastore, per viam scrutinij, prouidere ad scrutandum cunctorum vota, tres fide dignos de ipso Collegio assumpserunt, qui sincerè, & sigillatim sua, & aliorum omnium vota scrutati, mox publicauerunt eadem in communi. Quorum publicatione facta, compertum extitit, quod sex ex Canonicis ipsius Ecclesiæ, qui erant in vniuerso vndecim numero, de quo Venerabilis frater noster, Bonus Ioannes, Asculanus Episcopus tùm temporis existebat in ipsum B. eidem B. in Azonem, Canonicum Bononiensem suos præbuerant consensus, reliquis quatuor nolentibus in aliquem consentire, quamquam fuissent super hoc à prædictis scrutatoribus requisiti; & deindè facta collatione meriti ad meritum, numeri ad numerum, zeli ad zelum, vnus de prædictis scrutatoribus, vice sua, & omnium illorum, qui in ipsum B. consenserunt, & de ipsorum mandato, eundem B. in Episcopum Esculanum elegit, qui ad eorundem instantiam, electioni eiusmodi consensit. Cumque præfatum B. propter hoc, infrà tempus à Iure statutum, ad Sedem Apostolicam accessisset, ac præsentato, felicis recordationis Martino P.P. prædecessori nostro, eiusdem electionis decreto, ex parte

Nn dicti

dicti B. & prædictorum ipsum eligentium, vt electionem ipsam confirmaret, sibi fuisset humiliter supplicatum; qui Abamons, vnus de quatuor prædictis se opponebat electioni prædictæ, idem prædecessor huiusmodi negotium dilecto filio nostro Iordano, Sancti Eustachii Diacono Cardinali audiendum commisit; coram quo, post citationes de mandato ipsius Cardinalis factas, in audientia publica, ut est moris, præfato B. & dicto Abamonte comparentibus, & lite inter ipsum B. & prefatum Abamontem, in ipso negotio legitimè contestata; tandem cum pro parte dicti Abamontis nihil rationabile contra dictum B. seu formam electionis prædictæ fuisset probatum, idem Cardinalis, iuris ordine obseruato, ad ipsius B. instantiam, in negotio ipso conclusit; ac post multum, procuratores ipsius Abamontis, ab eo, ad hoc specialiter constituti, in ipsius Cardinalis præsentia spontè huiusmodi quæstioni cesserunt; sicque memoratus prædecessor dicti Cardiualis, super premissis relatione audita, cum reperisset prædictam electionem Canonicam extitisse, personam præfati B. per venerabilem fratrem L. Episcopum Ostiensem, & dilectum filium nostrũ, Comitem tit. Sanctorum, Marcellini, & Petri presbyterum, dictumq; Iordanem, Cardinales examinari mandauit; ac demum facta sibi per eosdem, Episcopum, & Cardinales relatione fideli, quia electionem ipsam inuenit de persona idonea canonicè celebratam, de fratrum suorum consilio, de quorum numero tunc eramus, eandem electionem auctoritate Apostolica confirmauit, & sic præfatum B. præfecit ipsi Ecclesiæ in Episcopum, & Pastorem, sibique fecit subsequenter per eundem Ostiensem Episcopum, munus consecrationis impendi. Verum, quia literæ super premissis, sub nomine dicti Prædecessoris confectæ, non fuerunt cum bulla bullatæ, Nos factum prædecessoris eiusdem in hac parte fauorabiliter prosequẽtes, Vniuersitati vestræ, per Apostolica scripta mandamus, quatenus eidem Episcopo, tanquam Patri, & Pastori animarum vestrarum, plenè, & humiliter attendentes, obedientiam, & reuerentiam debitam sibi exhibere curetis; alioquin sententiam, quam ipse propter hoc rite tulerit

rit

lerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus eam, aucto-re Domino, vsque ad satisfactionem condignam inuiolabiliter obseruari.

Datum Romæ, apud Sanctam Sabinam, Idibus Decemb. Pontificatus nostri anno primo.

Bullam lubens exscripsi, vt inchoatam pro more Asculanorum Episcop. seriem, aliquo, siuè Pōtificio, siuè Imperiali, aut saltem autentico scribæ probarem monumento; atque etiam vt antiquam in Asculana Ecclesia seruatam eligendi à Capitulo Episcopi consuetudinem, modumque oculis subiicerem. Hinc facili coniectura ducor vt credam, vetustiores ferè omnes Asculanorum Antistites, Asculo oriundos, siuè incolas, & Asculanæ eiusdem Ecclesiæ alumnos extitisse, priusquàm ad præsulatus apicem fuissent euecti. Ceterum, non tantùm Episcopi nominandi fuit penès Canonicos facultas antiquitùs, Sede vacante; sed in defuncti etiam Canonici locum subrogabant alium. Hinc Nicolaus IV. Pontifex Maximus, patria & ipse Asculanus, in humanis adhùc agente Bono Iohanne Episcopo, de plenitudine potestatis, absque vllo indulti præiudicio, in Canonicum Esculanum, Gismundum Anserici F. promouit, non obstantibus, inquiens, quibuslibet eiusdem Ecclesiæ statutis, & consuetudine contrariis, iuramento, Confirmatione Sedis Apostolicæ, vel alia quauis firmitate vallatis; vti ex Bullis Datis Romæ, apud Sanctam Mariam Maiorem VII. Idus Decembris, Pontificatus sui anno II. patet. Qui quidem Nicolaus, superiori anno, Esculano huic Episcopo mandat, vt corrigere faciat Statutum à Potestate, Communi, & Consilio Esculanorum factum, quod nemo possit ire ad molendina Monasterij Sancti Angeli; cum id sit contra libertatem Ecclesiasticam; prouiso tamen, ne Episcopus in Vniuersitatem Esculanæ Ciuitatis, excommunicationis, vel interdicti sententiam proferat, nisi à Summo Pontifice super hoc mandatum receperit speciale. Datum Reatæ, Idibus Septembris, Pontificatus anno primo. Idemque similem mittit Bullam Potestati, Consilio, & Communi Esculano; vt scilicet eiusmodi reuocent edictum. Data est eo-

dem die; Anno verò secundo, ijsdem mandat, vt præfatum corrigant statutum. Fuit autem tunc temporis, Asculi Prętor Stephanus Columna. Bulla equidem minax est, & suasoria, quam hic describere non piget.

Bulla Nicolai Papæ IV. Missa Potestati, Consilio, & Communi Asculano de corrigendo Statuto.

Nicolaus Episcopus, seruus seruorum Dei.

Dilectis Filijs, Potestati, Consilio, & Communi Esculanis salutem, & Apostolicam benedictionem.

Turbamur, & premimur, cū personę, maximè sexus fragilitate imbecilles, à potentibus opprimūtur; sed illæ præcipuè, quæ ob reuerentiam Saluatoris, se ipsius obsequijs perpetuò deuouentes, piis merentur auxilijs confoueri. Sanè nuper ad aures nostras, non sinè admiratione multa, peruenit, quod vos ad dilectas in Christo filias, Abbatissam, & Conuentus Monasterii Sancti Angeli Esculani, Ordinis Sanctæ Claræ, non habentes in earum paupertate compassionis affectum; immò illas potiùs damnis, & iniurijs opprimere innitentes, temeritate propria statuistis, vt nullus ad Molendina dicti Monasterii, quæ eadem Abbatissa, & Conuentus, in flumine Castellani obtinere noscuntur, accedere audeat ad molendum, contrafacientibus impositis certis pœnis; & vt etiam huiusmodi Statutum in detrimentum dicti Monasterij plenius obseruetur, destrui fecistis vias, per quas ad dicta molendina habebatur accessus; ex quo fit, vt eædem, Abbatissa, & Conuentus, de dictis Molendinis, ex quorum prouentibus magna, immò maior pars substentationis suę proueniebat, eisdem nullum possunt commodum reportare, in ipsarum, & dicti Monasterij graue præiudicium, & grauamen. Super quo, eædem, Abbatissa, & Conuentus, ad Apostolicę prouisionis remedium recurrerunt. Nos itaque Statutum huiusmodi, vtpotè contrà libertatem Ecclesiasticam aptemptatum, iniquum penitus reputantes, Vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur, attentè, per Apostolica vobis nihilominus

nus scripta mandantes, quatenus Statutum huiusmodi, & alia similia reuocetis, in præiudicium dicti Monasterij attẽptata, illa nullatenùs in posterum earum præiudicium resumpturi; nec volentes ire ad huiusmodi Molendina dicti Monasterii, ad molendum, impedire vllatenus præsumatis, quin potiùs eisdem, Abbatissæ, & Conuentui de damnis, quæ occasione huiusmodi incurrerint, ob diuinam, & Apostolicæ Sedis reuerentiam, satisfactionem plenam, & debitam impertiri. Huiusmodi autem preces nostras, & mandata talitèr impleturi, quod exindè à Deo Vobis .... & à Nobis digna proueniat actio gratiarum. Datũ Reatæ, Nonis Augusti, Pontificatus ann. II. Honorius IIII. huius Episcopi temporibus, sub Apostolicum patrocinium, Cœnobium Sancti Laurentij de Plagis, propè Asculum Anno 1286. Pont. II. suscepit.

Boni Iohannis verò Episcopi memoriam habeo etiam ex lapide, ad Ecclesiam Sancti Spiritus, propè mœnia Ciuitatis, vbi sic legitur barbaro charactere.

Hoc opus factum fuit, sub anno Domini 1289. Indictione secunda, tempore Domini Nicolai Papæ IV. & tempore Domini Boni Iohannis Episcopi Escoli, & Dominæ Marinę Abbatissę, & Domini Bonicuntij, Sindici Monasterij Sancti Spiritus, & Sanctæ Claræ, & fin. tempore Domini Bonifacij P.P. Octaui, sub anno Domini MCCLXXXXV. Indictione octaua, & dicti Domini Episcopi, & Dominæ Iacobæ Abbatissæ, & Domini Sindici prædicti, sub vocabulis Sancti Spiritus, & Sanctæ Elenę, & Sancti Lucæ, & Sanctorum Liberij, & Basilii, & Sancti Nicolai, & Sa...... ......Anno verò MCCLXXXVII. consecrauit Altare Sanctorum Apostolorum, Petri, & Pauli, in Ecclesia Cathedrali, & concessit indulgentiam vnius anni, & quadraginta dierum, visitantibus idem Altare quotlibet anno, à die cõsecrationis, per totã octauam. Constat id ex concessione data Asculi anno, verò quo supra Ind. XIV. Concesserunt eidem altari quadraginta alios dies, de vera indulgentia, Bernardus Auximanius, Accursius Pisauriensis Ro.............. Aprutinus, Fridericus Senogalliensis, & ego Betitanus, Episcopi; vt cõstat ex concessionibus, &

sub-

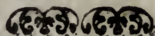
subscriptionibus, cum Sigillis pendentibus. Mortuus est Bonus Iohannes, & in illius locum suffectus B.......... Perusinus, Canonicus Rauennas, anno 1310. Pontificatus Clem. V. Annno septimo.

DE BONINSIGNA.

Bonus Bonum sequitur Boninsigna suffectus in Boni......... Episcopi locum. Fuit hic & Asculanus Canonicus; Patria, tamen Perusinus. Bullam eius confirmationis non adscribo, quia ad manus nõ habeo; cuius tamẽ memoria eiusdẽ est tenoris ac superius relata, ad Boni Iohannis confirmationem. Habetur insuper huius Episcopi memoria, anno MCCCXIII. quo concessit fratri Rogerio, Hospitalero Hospitalis Sancti Emygdii, pro alimoniis, & sustentatione pauperum, & infirmorum, ad Hospitalem prædictum confluentium, ac in eo iacentium, quartam partem mortuariorum totius Ciuitatis Asculanæ, die circitèr xvi. Mensis Ianuarij. Mortuus est sub finem Clementis V. Pontificatus, anno MCCCXV. Verum antequàm Boninsigna ex hac migraret vita, concessit Indulgentiam dierum XL. Confratribus congregationis nuper Asculi excitatę, sub Inuocatione LAVDIS Omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ semper Virginis, Matris eius. Datum Asculi, anno 1313. Indictione 11. die 15. Ianuarij.

DE RAYNALDO IV.

RAynaldus IIII. ex Canonico Subdiacono Asculanę Ecclesiæ electus est Episcopus. Extant Bullæ, tùm electionis, tùm confirmationis Io: PP XXII. Pontificatus anno primo, qui est ab orbe redempto MCCCXVI. quarum tenorem duximus hic describendum.

Bullæ

Bullæ electionis, tùm confirmationis Raynaldi Episc. Ascul. data à Pontif. Max. Iohanne XXII.

Ioannes Episcopus, seruus seruorum Dei.
Dilectis filijs, Potestati, Capitaneo, Consilio, & Communi Esculano salutem, & Apostolicam benedictionem.

Circa Pastoralis officij, nobis quanquàm immeritis, superna dispositione commissa, iugitèr pulsat, & excitat mentem nostram, vt de vniuersis Orbis Ecclesijs sollicitè cogitemus; sed earum sollicitudo fortiùs animam nostram vrget, quę immediatè subesse Romanæ Ecclesiæ dinoscuntur, quasquè proprijs Pastoribus destitutas, vacationum incommodis expositas intuemur, vt per nostræ prouidentiæ studium curiosum, ipsis in pastores viri præficiantur idonei, qui sciant, & possint iisdem Ecclesijs præesse vtilitèr, & prodesse. Pridem siquidem Ecclesia Esculana, ad dictam Romanam Ecclesiam, nullo medio pertinente, per obitum bonæ memoriæ Boninsignæ, Episcopi Esculani, Pastoris solatio destituta, dilecti filij, Nicolaus Archidiaconus, & Capitulum eiusdem Ecclesiæ, vocatis omnibus, qui debuerunt, voluerunt, & potuerunt commodè interesse, die pro facienda Episcopi substitutione præfixa, conuenientes in vnum, & deliberantes ad id fore per viam scrutinij procedendum, tres de ipsis fide dignos, videlicet dictum Archidiaconum, & Gismundum, Ansarici, & Iacobum Acuntij, Canonicos ipsius Ecclesiæ, ad scrutandum vota sua, & aliorum Canonicorum Ecclesiæ præfatæ, ibidem præsentium, concorditer assumpserunt. Eumque Archidiaconus, Gismundus, & Iacobus supradicti, primo sua, & deindè suorum sociorum Canonicorum, in dicto Capitulo vota scrut......... Sigillatim diligentia inquisissent, ac ea demum in scriptis redacta publicassent, illicò ....muni compertum est, quod faciente illo, qui concordiam diligit, omnes prædicti, qui procesś.................. huiusmodi electione, conuenerunt, in dilectum filium Raynaldum, electum Asculanum Canonicum eiusdem Ecclesiæ, in Subdiaconatus ordine, & ætate legitima constitutum, di-

rexerunt

rexerunt vnanimiter vota sua; sicque idem Gismundus, suo, & dictorum Collegarum suorum, & aliorum prædictorum de dicto Capitulo, nomine, & potestate sibi ab ijsdem concessa, eundem Raynaldum electum in Episcopum Esculanũ elegit, electionem huiusmodi coram eisdem, Capitulo, & demùm coram Clero, & Populo Ciuitatis Esculanæ solemniter publicauit, idemque Raynaldus electus, quam cæteri procuratores, ab eodem Capitulo, ad Sedem Apostolicam propter hoc specialiter destinati, nobis præsentato ipsius electionis decreto, humiliter supplicarunt, vt dignaremur electionem huiusmodi confirmare in his omnibus statutis, à Iure, temporibus præteritis obseruatis. Nos itaque tam electionem prædictam, quàm personam ipsius Raynaldi electi, per Venerabilem Fratrem Berengarium Episcopum Tusculanum, & dilectos filios nostros Guilelmum tit. Sanctæ Cęcilię Presbyterum, & Neapoliorem, tit. Sancti Adriani Diaconum, Cardinales examinare fecimus diligenter, & facta nobis ex indè à dictis, Episcopo, & Cardinalibus relatione fideli, quia eandem electionem inuenimus de eodem Raynaldo electo persona idonea, cuius literarum scientia, morum elegantia, vitæ virtus, discretionis maturitas, aliaq; insignium dona virtutum, eidemque Raynaldo electo desuper concessarum noscuntur laudabilitèr suffragari, canonicè celebratam, illam de ipsorum, Episcopi, Cardinalium, aliorumque fratrum nostrorum consilio, & auctoritate Apostolica confirmauimus, ac ipsum Raynaldum electum dictæ Ecclesiæ præfecimus in Episcopum, & Pastorem, curam, & administrationem eiusdem, tàm in spiritualibus, quàm in temporalibus plenariè committendo, in eo, qui dat gratias, & largitur præmia, confidentes, quod dicta Ecclesia, sub suo felici regimine, dextera Domini sibi assistente propitia, salubriter, & prosperè dirigetur. Quocirca Vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attentè, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus præfatum electũ deuotè recipientes, & honestè tractantes, ipsi electo, in recuperandis, & in manutenendis iuribus eiusdem Ecclesiæ Esculanæ fauorabiles assistendo, eius salubribus mandatis, &

mo-

monitis humiliter intendatis, ità quod ipse, in vobis, deuotionis filios reperisse lætetur, vosque in eo patrem habeatis assiduè gratiosum.

Datum Auenioni VII. kal.Iulii, Pontificatus nostri anno primo. Ab eodem Episcopo lapis Benedictus in fundatione Ecclesiæ Sancti Lucæ, & Sanctæ Mariæ Magdalenæ, ità habet, propè Ecclesiam Sancti Antonij Abbatis extrà muros.

✠ A.D.MCCCXXIII.FVNDATA.EST.ISTA.ECCLESIA.S.LVCÆ.ET.MARIÆ.MAGDALENÆ.CVM.LAPIDE.BENEDICTO.XVII.KAL.AVG.

Huius tempore Episcopatus, floruit Ciccus, Magistri Simonis F. Stabilis Esculanus, Mathematicorum antesignanus. Per hæc eadem tempora vixit Dominicus Sacci, Ciuis Esculanus. Hic simulata sanctitate, Xenodochium ad Portam Tosiliam, permissu Raynaldi, Esculanorum Episcopi, suscipiendis peregrinis, & infirmis curandis destinatum, aere proprio construxit; quique etiam, sumpto vili habitu, in Polixi montis cacumine cęnobiolum ædificauit, ibique relictis, domo, filiis, & vxore, Pizocharum, Pizochorumque Institutorem se fecit. Libros composuit deliramentis plenos, quos igni tradi mandauit Fr. Emygdius Esculanus Minorita, in Piceno, aduersus Hæreticam prauitatem generalis Inquisitor. Fuit postea, velut in eundem relapsus errorem vltimo affectus supplicio. Affirmauit hic nebulo, se Dei Filium esse, miracula propria virtute facere, luxuriam non esse peccatum, Christianorum filios sinè baptismate decedentes, in fide parentum saluari, licere tàm viris, quàm feminis, publicè nudatis vestibus, pro peccatorũ expiatione, se ipsos flagellare. Acta eius causa primum Asculi, indè Auenioni, coram summo Pontifice Ioanne XXII. Tandẽ fratris Petri de Penna, quod Oppidũ est in agro Piceno, Firmanę Diæcesis, sententia, Asculi, Curiæ traditus est sęculari, ex processu apud Eremitas Augustinianos. Iohannes autem Summus Pontifex, anno VII. Pontificatus, ad Archidiaconi, Canonicorum, Capitulique Asculani intuitum,

duas direxit Bullas Episcopo Aprutino ; quarum prima data Auenioni , Idibus Martij; alia verò eidem Episcopo, nec non Præposito Sancti Petri in Campogalano, & Archipresbytero Sancti Flauiani Aprutinæ Diœcesis, kal. Maii, quibus mandat, ut iura Capituli defendăt, & censuras in bonorum Esculanæ detemp tores promulgent.

Habeo Raynaldi Episcopi memoriam, ad annum vsque 1339.quo quidem anno, indictione VII.die prima Iulii, tempore Domini Benedicti P.P.XI.dicti XII Raynaldus hic concessit Priori, & Canonicis Ecclesię Sancti Petri in Castello, inuestituram omnium bonorum Ecclesiæ Sancti Ægidii ad Cinnum. Familia Raynaldi, ex qua iste fortasse, aliique eiusdem nominis supranominati Episcopi duxerunt originem, Ranalla vulgò dicta, diù floruit viris, & potentia, Asculi. Plures numerantur huius familiæ proceres; de quibus fusius, pro temporum ratione, à nobis alibi dicetur. Modò verò extincta est; de qua satis sit meminisse Conradi Raynaldi I. C. testis adhibiti in absolutionis ab interdicto Bulla, ab Ægidio Albernotio S. R. E. Cardinali, totius, pro Sede Apostolica, Italiæ Legato, expedita in Asculanorum gratiă, anno MCCCLVI.die iij.Iunii.Fuerunt enim ipse Conradus, & Angelus Bouirannus, item I.C. Boni Iohannis, superiùs nominati Episcopi fortasse consanguineus, intimi familiares ipsius Ægidij; necnon meminisse iuuat etiam Nicolai Raynaldi, militis Hierosolymitani, atque Sancti Georgii ad Salmarias Aquas præceptoris, qui arbiter electus, vnà cum fratre Bartholomæo Vanni, Asculano item Ciue, Cœtus Sancti Augustini, Sacræ Theologiæ Magistro, Episcopo Catarensi, ad lites dirimendas, quæ de nobilis feminæ Lixiæ de Vazzano, hæreditate vigebăt inter Sacras, Hierosolymitanam, Augustinianamque Religiones. Vixit anno MCCCLXXXIII. Bullarum verò tenorem non alienum duximus hic exhibere. Ita vero habet prima.

Bulla

Bulla I. Ioannis XXII. Pont. Max. de Lite inter Ierosol. & August. Religiones, Episcopo Aprutino data.

Ioannes Episcopus seruus Seruorũ Dei. Venerabili fratri Episcopo Aprutino salutem, & Apostolicam benedictionẽ. Sua nobis, dilecti filii, Archidiaconus, & Capitulum Ecclesiæ Esculanæ petitione monstrarunt, quod nonnulli Clerici, & Ecclesiasticæ personæ, tàm religiosæ, quàm sæculares, etiam in dignitatibus, & præsulatibus constituti; necnon Comites, Barones, & Nobiles, milites, & alii laici Esculanen. Ciuitatis, & Diœcesis, qui castra, villas, domos, terras, possessiones, prata, pascua, nemora, molendina, & nonnulla alia bona immobilia, quæ ab eadem Ecclesia in feudum, vel sub censu annuo, seù redditu teneat quandoque locis religiosis, & Ecclesijs, Ecclesiasticisque personis, interdùm nonnullis personis potentibus, atque laicis vendere, atque donare, & ad perpetuum censum concedere, ac deinceps alios infeudare, & alias eadem alienare; necnon quibusdam huiusmodi Castris, villis, terris, possessionibus, atque aliis prædictis nouas seruitutes imponere de facto, cum de Iure non possent, absque ipsorum, Archidiaconi, & Capituli assensu, temeritate propria præsumpserunt; sicque illi, prætextu venditionis, donationis, concessionis, infeudationis, & alienationis huiusmodi, in Castris, Villis, Terris, possessionibus, & alijs supradictis bonis quodammodo ius Dominij sibi vendicare contendunt, & interdum, per ipsos, illa in alios, & per illos sæpè in personam tertiam, & deinceps ipsis, Archidiacono, & Capitulo non requisitis, nec consentientibus transferuntur. Vndè cum ex hoc Ecclesia prædicta non modicam substineat læsionem, ijdem, Archidiaconus, & Capitulũ nobis humiliter supplicarunt, vt prouidere super hoc, indemnitati ipsius Ecclesiæ, paterna sollicitudine curaremus. Nos itaque prædictorum, Archidiaconi, & Capituli precibus inclinati, fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ità, infeudationes, seù alia præmissa ab ijsdem personis Religiosis, Cle-

ricis, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, militibus, & alijs prædictis, contrà iustitiam attemptatas, in irritum reuocare, & ne ab eis similia de cetero attemptentur, auctoritate nostra firmiter inhibere procures; prouiso ne in terram prędictorum Comitum, & Baronum, ac nobilium excōmunicationis, vel Interdicti sententiam proferas, nisi à nobis super hoc mandatum receperis speciale. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram Ecclesiasticam, appellatione cessante, compellas veritatis testimonium perhibere. Datum Auenioni, Idibus Martij, Pontificatus nostri anno septimo. Alia verò ita habet.

Alia eiusdem Pontificis Bulla.

Iohannes Episcopus, seruus seruorum Dei.

Venerabili fratri Episcopo Aprutinensi, & Dilectis filijs, Præposito Sancti Petri in Campogalano, & Archipresbytero Sancti Flauiani, Aprutinens. Diæcesis Ecclesiarum salutem, & Apostolicam Benedectionem. Militanti Ecclesiæ, disponente Domino, præsidentes circa curam Ecclesiarum omnium solertia reddimur, & indefesse solliciti, vt iuxtà debitum Pastoralis Officij, eorum occurramus dispendijs, & profectibus, & diuina cooperante clemētia, salubriter intendamus. Sanè, dilectorum filiorum, Archidiaconi, & Capituli Ecclesiæ Esculanæ conquestione percipimus, quod nonnulli Venerabiles fratres nostri, Archiepiscopi, Episcopi, ac Clerici, Ecclesiasticæque personæ, tàm religiosæ, quàm seculares; necnon Comites, Barones, Nobiles, ac Milites, & Vniuersitates Ciuitatum, Castrorum, & Villarum, & alij Laici Ciuitatis, & Dięcesis Esculanen. & parum vicinarum, occuparunt, & occupare fecerunt Ecclesias, Capellas, Castra, Terras, Villas, possessiones, casalia, prata, molendina, nemora, piscarias, pascua, census, redditus, & prouentus, iura, iurisdictiones, & nonnulla alia bona immobilia, & mobilia, ad Ecclesiam ipsam spectantia, & ea detinent occupata, seù huiusmodi detinentibus præstant auxilium, &

fa-

fauorem. Quodque Clericos, homines, & Colonos, in terris, possessionibus, locis ad Ecclesiam ipsam spectantibus consistentes, inuadere, capere, & carceri mancipare, ac etiã detinere præsumunt; equos etiam, oues, boues, & nonnulla alia bona eorum incendio concremare præsumpserunt hactenus, & præsumunt. Nonnullæ quoque aliæ personæ Ecclesiasticæ, seculares, & regulares; Comites quoque, Barones, & nobiles, Vniuersitates, & singulares personæ Ciuitatis, Diœcesis, & partium prædictarum, de redditibus, prouentibus, & iuribus, censibus, & rebus aliis ad dictam Ecclesiam spectantibus, eisdem, Archidiacono, & Capitulo, in Ecclesiis, Capellis, ac castris, Villis, casalibus, terris, possessionibus, pratis, pascuis, molendinis, siluis, piscarijs, censibus, redditibus, prouẽtibus, iuribus, iurisdictionibus, ac rebus aliis ad eandem Ecclesiã spectantibus, multiplices inferunt molestias, & iacturas. Quarè dicti, Archidiaconus, & Capitulum nobis humiliter supplicarunt, vt cum valdè difficile reddatur eisdem, pro singulis querelis ad Apostolicam Sedem habere recursum, prouidere sibi super hoc, paterna diligentia dignaremur. Nos igitur, aduersus occupantes, præsumptores, molestatores, & iniuriatores huiusmodi, volentes iisdẽ, Archidiacono, & Capitulo remedio vti, per quod ipsorum compescatur temeritas, & aliis aditus committendi similia præcludatur, discretioni vestræ, per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, vel vnus vestrum, per vos, vel per alium, siue per alios, etiamsi sint extra loca, in quibus deputati estis conseruatores, & Iudices, præfatis, Archidiacono, & Capitulo efficacis defensionis præsidio assistentes, non permittatis eos, super præmissis omnibus, & eorum singulis, ab eisdem, vel quibuscunque aliis occupatoribus, detemptoribus, molestatoribus, præsumptoribus, & iniuriatoribus indebitè molestari; vel sibi grauamina, seu damna, vel iniurias irrogari, facturi dictis, Archidiacono, & Capitulo, cum ab eis, seu procuratoribus ipsorum, vel eorum aliquo fueritis requisiti, de prædictis, & aliis personis quibuslibet, super restitutione Ecclesiarum, Capellarum, Castrorum, Villarum, Casalium, terrarum, pos-

possessionum, pratorum, molendinorum, pascuorum, iurium, iurisdictionum, & bonorum mobilium, & immobilium, reddituum quoque, & prouentuum, censuum, & aliorum quorumcunque bonorum prædictorum; necnon de quibuslibet molestijs, iniurijs, atque damnis, pręsentibus, & futuris, sibi, tàm in personis, quam bonis prædictis illatis, & etiam inferendis, in illis videlicet, quæ iudicialem requirunt indaginem, de plano, & sinè strepitu, & figura iudicij. In aliis verò, prout qualitas ipsorum exegerit iustitiæ complementum. Occupatores, seù detemptores, molestatores, seù præsumptores, & iniuriatores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet, & rebelles cuiuscunque dignitatis, status, ordinis, vel conditionis extiterint, quandocunque, quotiescunque expedierit, per cēsuram Ecclesiasticam, appellatione proposita, compescendo; inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis; non obstante bulla fel.rec. Bonifacii PP.VIII. prædecessoris nostri, qua cauetur, ne Iudices, & conseruatores à Sede deputati potentia extrà Ciuitatem, & Diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, siuè alij, vel alijs vices suas committere, aut aliquos vltrà vnam dietam à fine Dięcesis eorūdem trahere præsumant; seu quid de aliis, quàm de manifestis iniuriis, molestijs, & alijs, quæ iudicialem indaginem exigunt, pęnis in eos, si secus egerint, & in id procurantes adiectis. Conseruatores se nullatenus intromittant, quàm alijs quibuscunque Constitutionibus, à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, tàm de Iudicibus delegatis, quàm de conseruatoribus, & alijs editis, quæ nostræ possent in hac parte iurisdictioni, aut potestati, eiusque libero exercitio quomodolibet obuiare; dummodò vltrà duas dietas aliquis extrà suam Ciuitatem, & Dięcesim, auctoritate præsentium non trahatur; seù si aliquibus communiter, vel diuisim potētia sit à Sede per indultum, quod excommunicari, suspendi, vel interdici; seù extra, vel vltra certa loca ad iudicium euocari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi, & eorum personis, & locis, ordinibus, & nominibus

proprijs mentionem, & qualibet alia dictæ Sedis Indulgentia generali, vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertã vestræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat, quomodolibet,& de qua,cuiusque toto tenore de verbo ad verbum, in nostris litteris habenda sit mentio specialiter. Cæterum volumus, & Apostolica auctoritate decernimus, quod quilibet vestrum prosequi valeat articulum, per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento canonico impeditus, quodque à dato præsentium, sit vobis, & vnicuique vestrum in præmissis omnibus, & eorum singulis cæptis, & non cæptis, præsentibus, & futuris perpetua potestas, & iurisdictio attributa,vt in eo vigore,eaque firmitate possitis in præmissis omnibus cæptis, & non cæptis pręsentibus, & futuris, & pro prædictis procedere, ac si prædicta omnia, & singula coram vobis cæpta fuissent, & iurisdictio vestra,& cuiuslibet vestrum, in præsentibus omnibus, & singulis per citationem, vel modum alium perpetuatã legitimum extitisset, Constitutione prædicta super Conseruatoribus, & alia qualibet in contrarium edita non obstante, præsentibus, post quinquennium minimè valituris. Datum Auenioni Kalend. Maij, Pontificatus nostri anno septimo.

DE ISAACH.

FR. Isaach Asculanus Episcopus, fuit ex Cœtu Sancti Benedicti, & olim Monasterij de Candiano, Patauinæ Diœcesis Abbas. Vixit Anno MCCCXXXXVII. Concessit facultatem Canonicis eligendi deputatos ad reformandum Asculanæ Ecclesiæ statum. Anno verò MCCCXLIX. mense Maio, fuit coniectus a Galeotto Malatesta, Asculanorum Tyranno in ergastulum, apud Cassarum, vna cum Angelo, Benedicto, & Nicolao fratribus. vbi permansit vsq; ad VIII. Idus Aprilis, anni MCCCL. Habeo ipsius etiam notitiam ex cartula, hoc eodem anno, indict. III. die XXIIX. quo suscepit in Episcopalem tutelam Nicolutium, cæterosque

Ec-

Ecclesiæ Sancti Sabini fratres, Clemente VI. Pontifice Maximo.

DE PAVLO I.

Paulus successit in Episcopatu Isaacho. Hic Aquilanus Ciuis, vixit anno MCCCLIV. Meminit huius Episcopi Franciscus Timidei F. in actis Episcopalibus eius anni, indictione 7. die prima Iulii tempore D. Innocentij PP. VI. Mandauit hic Iacobo Timidei, Clerico Ecclesiæ sanctæ Mariæ inter vineas, vti executioni mandaret testamentum Dominæ Lixiæ, Martellisci filiæ de Fazano, vt fusius ex Actis supradicti Francisci Timidei F. quæ seruantur in Archiuo Sancti Augustini, patet. Huius, necnon Isaach, & Raynaldi Episcoporum temporibus, semper ferè Ecclesiæ fuit Asculana Ciuitas subiectas interdicto, vigẽtibus, Iohanne XXII. Benedicto XII. Clemente VI. & Innocentio VI. Summis Romanis Pontificibus. Huius fortasse Episcopi temporibus, Vrbanus V. confirmauit bona, per Ecclesiam, & Canonicos possessa, Data bulla apud Montem Flasconem v. Non. Maij. Pont. anno VIII.

DE ISAACH II.

Isaach II. Benedicti F. Ciuis, Episcopus, Palatinus Comes, & Princeps Asculanus concessit Indulgentiam XL. dierum visitantibus Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Valle Fatarina. Constat id ex Archiuo Sancti Augustini, data bulla Asculi, anno MCCCLVII. indict. X. die 10. Augusti, sub Innocentio VI. Superiori verò anno reperitur testis absolutionis ab Ægidio S. R. E. Card. Episcopo, Sabini PP. Legato, Asculanis concessæ; vt abundè constat, ex Actis Cauutij Siluestri F. Petri nep. Asculani Notarii, anno Domini 1356. indict. 9. & die 14. mensis Iunij, Pontific. Sanctissimi in Christo Patris, & D. D. Innocentii PP. VI. anno 4. Huic etiam ab eodem Ægidio facta facultas pronunciandi summam pecuniarum, ob rebelliones commissas ab Asculanis soluendam,

ciam, vt in 4. & 6. constat. Obiit anno 1358. die septima Iulij; at sepultus in Ecclesia Sancti Augustini, vbi nullum legitur Epitaphium.

DE VITALI.

FR. Vitalis de Bononia, successit Isaacho. Rexit Asculanam Ecclesiam, ab anno 1358 vsque ad 1360. quo ad Teatinam transiit, de illo Ferdinandus Vghellus.

DE HENRICO.

HEnricus de Sessa, qui quidem anno superiori fuerat eiusdem Ægidii, Sabinensis Episcopi, in Marchia, in spiritualibus, Iudex Generalis, Capellanus, & Auditor, fuit Asculanus Antistes; cuius inuenio memoriam in Archiuo Sancti Augustini, sub indictione tertiadecima, anno 7. Pontificatus Innocentii, diuina prouidentia PP. VI. Huius vicē gessit Iohannes Episcopus Senogalliensis, qui Indulgentiam XL. dierum concessit visitantibus quibusdam diebus festiuis, Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Valle Fatarina, in territorio Casteneani, tum temporis Asculanæ Diœcesis. Hic idem Henricus, qui Asculanos ab interdicto absoluit, eiusdem Ægidii mandato, vt fusiùs à nobis alibi memoratum, præfuit Asculanæ Ecclesiæ, ab anno 1360. vsque ad annum 1362.

DE AGAPITO.

AGapitus ex nobilissima Columnensium familia, Romanus, electus Asculanæ Ecclesię Antistes, anno 1366. quam gubernauit ad annum vsque 1369. Visitauit Diœcesim, & consecrauit Ecclesiam Sanctæ Mariæ Castri Spinetuli, quo Sacerdotio nunc fruimus tenui nostro merito. Fuit S. R. E. Cardinalis......... sub Vrbano V.

DE IOHANNE II.

IOhannes hic Secundus, Eques Neapolitanus, ex inclyta Aquauiua Familia, successit Agapito in Asculano Episcopatu, sub Vrbano V. Bulla seruatur in Archiuo Ciuitatis Asculi. Habeo illius memoriam anno 1370. & 1372. sedente Gregorio XI. cuius quidem temporibus, anno scilicet 1472. consecrata fuit Ecclesia Sancti Francisci, die 16. Iunii, ex chronico manuscripto; translatus vero ad Archiepiscopatum..............

DE ANTHEO.

ANtheus Iohannis Aquauiuæ successor, cognomine caret, & patria.........ignoratur. Fuit Episcopus anno 1375. prout habetur in manuscriptis Episcopalis Archiui, sedente Gregorio XI.

DE PETRO II.

PEtrus II. de Narbona, factus est Episcopus Asculanus, anno MCCCLXXV. & vixit anno MCCCXXXV. sub Vrbano VI.

DE ANTONIO.

ANtonius, ex familia de Archionibus, nobilis Romanus, successit Petro, & fuit S. R. E. Cardinalis. Vixit sub Vrbano VI. anno 1340. Visitur Asculi in Episcopatu illius stemma in lapide incisum.

DE PETRO II.

PEtrus alius, post Antonium, reperitur Episcopus, anno circiter 1397. Indict. V. sub Bonifacio IX. die 10. Septembris, indictione 4. concessit facultatem fratribus Sancti Augustini, construendi Ecclesiam Sanctæ Mariæ Assumptionis.

DE

DE IOHANNE III.

IOhannes III. de Firmonibus nobilis Firmanus, relicto Sauonensi Episcopatu factus, est Ascul. Antistes, ann. 1406. fuit in Marchia, vice Domini Gregorii PP. XII. & pro S.R.E. Thesaurarius generalis. Quinque tantum annis rexit Asculanam, ex qua ad Firmanã migrauit Eccles. subscripsit in Concilio Constantiensi Sess. 20. tam pro se ipso, quam pro Archiepiscopo Brundusino, ac pro Abbate S. Nicolai de Ausino, ex Tom. 4. Concil.

DE NARDINO.

NArdinus Asculanus, ex Archidiacono factus Episcopus, anno Domini 1411. vt ex Bullis Gregorij, datis Ca...... vii. kal. Sept. Pontif. anno V. suffectus est in Iohannis Firmani locum, sub Gregorio XII. Fuit hic ex clara Dalmontica familia; cuius maiores Palarettæ Comites vocabantur. Vixit vsque ad annum 1420 De illo plura leguntur in Archiuo Episcopali. Fratrem habuit Leonardum nomine, Ladislai Regis à Camera, à cuius obitu, idem Rex Comitatus dignitatem Dalmonticæ restituit familiæ. Lubet hic nobilis extinctæ stirpis meminisse, Regiumque descripsisse Diploma, quod sic expressum.

Diploma Ladislai Hungariæ Regis, Nardino Asculano Episcopo concessum.

LADISLAVS, Dei gratia Hungariæ, Hierusalẽ, Siciliæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ramę, Seruiæ, Galitiæ, Ladomeriæ, Cumaniæ, Bulgariæque Rex, Prouincię, Forcalquerii, & Pedemontis Comes, vniuersis, & singulis præsentes literas inspecturis, tàm præsentibus, quàm futuris. Ad dignorum extollenda merita, & testimonia virtuti reddenda, circunspectionis regalis instinctus pręcipuè moueri debet, & excitari consequenter Regiæ benignitatis affectus, circa il-

 los

los præsertim, quos nobilitate generis, strenuitateque personarum, probata fides, & constantia, magis dignos, & benemeritos facit, & obsequiorum impensa, cum præconiis multis, de laudis, & virtutũ donis, amplè decorauit, quia dum fides, & meritum in vnum conueniunt, virtus, & obsequium in iisdem se iungunt, gratitudo euidenter consurgit, quàm Regiæ Præsidentiæ prouisa consideratio non omittit. Cum itaque vir nobilis, Leonardus de Dalmontibus, de Exculo, deuotus, fidelis, & Cambellanus noster, dilectus maiestati nostræ humiliter supplicauit, vt cum à centum annis, & vltrà, & ab eo tempore, cuius in contrarium memoria non existit, sui prisci; ataui, & antecessores fuerint Comites Palarettæ, Comitatus Exculi, & priuilegiũ ipsis Comitatus dignitatis, propter immensas nouitates, & mutationes status ipsius Ciuitatis Exculi deperditum fuerit; ipseque exponens, licet dictum locum Palarettæ habuerit, & possederit, ac habeat, & possideat pacificè, & quietè, tanquàm rem suam, sinè contradictione alicuius dictam dignitatem exercere non potest, ex defectu præfati priuilegij deperditi, vt profertur, dignaremur, sibi, & suis heredibus, & successoribus dictæ dignitatis priuilegium de nouo concedere, ipsosque dignitate Comitatus huiusmodi decorare. Nos autem considerantes internè, quantum dictus Leonardus suis laudabilibus meritis, & virtuosis operibus clareat, qui nullis suæ personæ pepercit sumptibus, periculis, & expensis obsequendo nobis in tempore oportuno; ad eius propterea dignitatem grato animo non immeritò, ac decorem, vt ipse, dictique sui heredes, & posteri celebri honoris titulo illustrentur, ex præmissis, & aliis digne mouentibus mentem nostram, eundem Leonardum, tanquàm benemeritum, atque dignum, ipsiusque prædictos heredes, & posteros, Comites dicti loci Palarettæ, præsentium serie, certa nostra scientia ordinamus, ipsosque in perpetuum dignitate, honore, & titulo Comitatus ipsius Palarettæ decoramus, & pariter insignimus. Ipso Leonardo exinde, per Maiestatis nostrę vexillum, sicut in similibus est moris, principaliter inuestito, receptoque per nos, ab eo, solito in tali-

bus

bus iuramento. Volentes, decernentes, & expreſsè mandantes, quatenus præfatus Leonardus, velut huiuſmodi honoris Comitatus titulo, per noſtram Celſitudinem, taliter inſignitus, & nunc, & antea, donec vixerit; & deindè pręfati ſui heredes, & poſteri, Comites dicti loci Palarettæ vocari, nuncupari, buccinari, & intitulari debeant ab omnibus, tàm in literis, & ſcripturis, quam in aliis actibus quibuſcunque; necnon vti, & gaudere vbilibet de cetero illis honoribus, priuilegiis, immunitatibus, franchigiis, exemptionibus, libertatibus, fauoribus, prærogatiuis, & gratijs, quibus ceteri alii Comites conſimilium locorum dicti Comitatus potiuntur, & gaudent, & potiri, & gaudere ſoliti ſunt, & debent. In cuius rei teſtimonium, pręſentes literas exindè fieri fecimus, & magno pendente Maieſtatis noſtræ ſigillo iuſſimus muniri.

Datum Neapoli, per manus viri magnifici Bernardi Zuruli, de Neapoli, militis, Logothetæ, & Protonotarii, Regni noſtri Siciliæ Collateralis, Conſiliarij, & fidelis noſtri dilecti. Anno Domini milleſimo quadringenteſimo tertio decimo, die vigeſimo nono Menſis Decembris, ſextæ Indictionis, Regnorum noſtrorum anno Vigeſimo ſexto. Ex hac etiam illuſtri progenie ortum habuit Pandulphus, qui meruit apud Venetos peditum generoſus, & ſtrenuus Conteſtabilis. Vixit anno circiter MCCCCXXIX. teſte Odecano Veronenſi.

DE PETRO III.

PEtrus hic Tertius, Liuerotti filius, Ciuis Aſculanus, primùm Epiſcopus Anconæ; indè ad Aſculanam euectus Eccleſiam, vixit anno 1420. ſub Martino V. Pontifice Maximo. Extant translationis Bullæ, penès electos Aſculanos Ciues, qui Petrum hunc Epiſcopum, gentilem ſuum prædicant; reclamantibus tamen Scalzacanis, qui & ipſi coniecturis quibuſdam ſuum eſſe contendunt. Parum vixit in Epiſcopatu. Bullarum verò tenorem hic exſcribendum duximus.

Mar-

Martini V. Pontif. Max. Bulla Petro III. Asculano Episcopo concessa.

MARTINVS Episcopus, seruus seruorum Dei.

Dilectis filijs, Populo Ciuitatis, & Diœcesis Esculanæ salutem, & Apostolicam benedictionem.

Apostolatus officium, quanquam insufficientibus meritis nobis ex alto commissum, quo Ecclesiarum omnium regimini præsidemus, vtiliter exequi, coadiuuante Domino, cupientes, solliciti corde reddimur, & solertes, vt cum de ipsarum, præsertim Romanæ Ecclesiæ immediatè subiectarum regiminibus agitur committendis, tales eis pastores preficere studeamus, qui commissum sibi gregem Domicum sciant, non solum doctrina verbi, sed etiam exemplo boni operis informare commissas sibi Ecclesias in statu pacifico, & tranquillo velint, & valeant, Duce Domino, feliciter regere, & salubriter gubernare. Dudum siquidem bo. mem. Nardino Episcopo Esculano, regiminis Ecclesiæ Esculanæ, eidem Romanæ Ecclesiæ immediatè subiectæ, præsidente, nos cupientes eidem Ecclesiæ, cum vacaret, vtilem, & idoneam, per Apostolicæ Sedis prouidentiam, præesse personam, prouisionem ipsius Ecclesiæ, ordinationi, & dispositioni nostræ duximus ea vice specialiter reseruandam, decernentes ex tunc, irritum, & inane, si secus super hijs, per quoscunque, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contingeret, attemptari postmodùm verò præfata Ecclesia Esculan. per obitum dicti Nardini Episcopi, qui extrà Romanam Curiam diem clausit extremum, Pastoris solatio destituta nos vacatione, huiusmodi, fide dignis relatibus intellecta, ac ad prouisionem ipsius Ecclesiæ celerem, & felicem, de qua nullus præter nos ea vice se intromittere potuerat, siuè poterat, reseruatione, & decreto obsistentibus supradictis, ne ipsa Ecclesia longæ vacationis exponeretur incommodis, paternis, & soliicitis studijs intendentes, post deliberationem, quam super hijs cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad dilectum

ctum filium Petrum, Liuerotti Esculani, tùm Anconitani Electum, consideratis grandium virtutum donis, quibus personam suam, prout fide dignorum testimonio accepimus, diuina gratia insigniuit, & quod idem Petrus electus, qui regimini Anconitanæ Ecclesiæ hactenus laudabiliter præfuit, dictam Esculanam Ecclesiam sciet, & poterit, auctore Domino, vtiliter regere, & feliciter gubernare, conuertimus oculos nostræ mentis. Intendentes itaque tam dictæ Esculanæ Ecclesiæ, quam eius gregi Dominico salubriter prouidere, præfatum Petrum electum, à vinculo, quo eidem Anconitanæ Ecclesiæ, cui tunc præerat, tenebatur, de ipsorum fratrum consilio, & Apostolicæ potestatis plenitudine absoluentes, prædictum Petrum electum ad dictam Esculanens. Ecclesiam auctoritate Apostolica transtulimus, ipsumque illi præfecimus in Episcopum, & pastorem, curam, & administrationem dictæ Esculanæ Ecclesiæ, eidem, à Petro electo, in spiritualibus, & temporalibus plenariè committendo, liberamque ipsi tribuendo licentiam ad eandem Esculanam Ecclesiam transeundi, firma spe, fiduciaque cōceptis, quod dirigente Domino actus suos, præfata Esculanen. Ecclesia, per ipsius Petri electi industriæ, & circunspectionis studtum fructuosum regetur vtiliter, & prosperè dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus, & temporalibus suscipiet incrementa. Quocircà Vniuersitatem vestram rogamus, & hortamur attentè, per Apostolica scripta vobis mandantes, quatenus eundem Petrum electum, tanquam Patrem, & Pastorem animarum vestrarum deuotè suscipiētes, & debita honorificentia prosequentes, ipsius salubribus moni-is, & mandatis humiliter intendatis; ità quod ipse in Vobis, deuotionis filios, & Vos in eo, per consequens, Patrem inuenisse beneuolum gaudeatis.

Datum Florentiæ ij. Kal. Februar. Pontificatus nostri anno III. Pendet plumbum, cum imaginibus Sanctorum, Petri, & Pauli Apostolornm, pro parte; ex alia verò extant literę, Martinus PP. V. Gratis de mandato Domini Nostri PP IO. DE MONTE MONACHO, Gratis, demandato Domini Nostri PP. H. Tausen.

DE

DE PETRO IV.

Petrus Petro subrogatus, Anconitanus Asculano; fuit namque Petri Liuerotti F. Asculani successor Petrus, ex Comitibus Castri Feretti, probatæ nobilitatis patricius Anconitanus; æquum quippè fuerat, vt duæ in Piceno æquissimo iunctæ fœdere Ciuitates, equestris ordinis Episcopum eiusdem nominis, eodem ferè tempore sibi inuicem mutuarent. Ceterum ipse parùm etiam vixit in Asculano Præsulatu. Legitur duntaxat illius memoria ab Anno 1421. vsque ad annum MCCCCXXII. Martino V. Pontif. Max. De illo agit gentilis eius Iulius Ferrettus in Tractatu de Nauigationes.

DE PAVLO II.

PAulus huius nominis secundus, Asculanæ Ecclesiæ Præsul, ex Nobili Albertorum Familia, Florentinus, successit Petro IV. vixitque Martini V. atque Eugenij IV. Sũmorum Pontificum temporibus, cuius ad annum vsque trigesimum Octauum suprà millesimum quadrigintesimum continuata Episcopalibus in Bullarijs extat memoria. Illud verò solũmodò pretereundũ esse, minimè existimaui, quod inter sacri Diuæ Margaretæ Cœnobij legitur monumenta, hunc scilicet Episcopum sui Capituli consensu prænominatum concessisse Cœnobium Venerabili cuidam Abbatissæ PAVLÆ, Iusti Nerci F. quæ è Florentia, Tertij ordinis Diui Francisci habitum assumeret, Asculum veniens, sumptu suo maximo conlato, Ædes, & Diuæ Margharitę iam collabentes instaurauit, anno Christi MCCCCXxIIX. Sancti Philippi, Congregationis Oratorii Fundatoris gentilem consanguineam, Asculani Cœnobij instauratricem, & Abbatissam hic memorasse, gratum cunctis futurum existimaui.

DE

DE PETRO V.

PEtrus V. ex inclyta Sfortia de Attendulis familia, Comitis Francisci frater germanus, Pauli de Albertis, in Asculana Ecclesia succesfsor, vixit ad annum vsq; 1442. Qua quidem tempestate, non ROMANA dumtaxat, Orbis Ecclesiarum parens, & magistra; sed minor quælibet etiam Ecclesia diuturna passa est schismata, deposito in Basileensi Concilio, seù potiùs conciliabulo, Eugenio IV. Hinc Asculanam Cathedram duo quoque per illa tempora occupabant Antistites; Paulus hic Sfortia, vnus fuit ab Eugenio IV. constitutus; alter verò LAVRENTIVS appellatus est, Dominici filius de Rotella, cuius posteri ab ipso Electo, de Electis, Asculi nuncupantur. Hic à Martino V. Pontifice Maximo primum creatus Archidiaconus Constantiæ, IX. Kal. Decembris, Pontificatus ipsius anno primo, in defuncti Onuphrij Asculani locum, qui etiam literarum Apostolicarum scriptor, & abbreuiator cū esset, extrà Romanā Curiam diem clausit extremum; vt legitur in Bullis; Paulo postmodùm de Albertis, Episcopo obeunte, fuit illius electus successor in Concilio Basileensi, V. Idus Iulij. At de Laurentio nulla omninò in Episcopali Grammatophylacio legitur scripta memoria, qui Sfortiana tunc maximè vigēte in Piceno potentia fortasse perteritus, nunquam in Patria est ausus exercere iurisdictionem. Seruat gentilis sui Bullas, Hyacinthus de Electis, presbyter Sacerdos, quas infrà adscribere non pigebit; licet enim nostram non rexerit Ecclesiam, Episcopi tamen titulum retinuit, & nomen; vir equidem solertissimus, vixitque ad extremam vsque senectutis metam; sub Iulio namque II. Pontifice Maximo, fuit Vrbis Romæ Gubernator, & Vicecancellarius anno MDXI. principemque, post S. R.E. Cardinales, in Lateranensi Concilio occupauit locum.

Per hæc eadē tempora, Franciscus Sfortia Vice Comes, bellator ille Celeberrimus Ascul. cum esset Tyrannus, pro suæ animæ salute, & in Leonardi fratris memoriam, cuius

corpus in maiori quiescit Ecclesia, Lincolae Montis F. de Tebaldeschis, Asculani perduellis, in fiscum relata bona omnia Asculanæ adiecit Canonicæ.

DE FR. VALERIO.

VEnerabilis, & religiosus Vir fr. Valerius de Pasqualibus, de Mediolano, electus Episcopus Asculanus, in locum defuncti Fratris Petri Sfortiæ de Attendulis, anno 1442. vt constat ex Francisci Sfortiæ Vice Comitis literis ad quendam Baltasarem, de Fidelibus, Asculanum Ciuem, quem supradicti Episcopi nomine................. constituit in Episcopatu administrando. Datum Æsij, die sexta Decembris 1442. Cui verò addictus fuerit Religioni, & habitui, ignoro; ac de illo nulla penitus alia mentio in Actis Episcopalibus.

DE VALENTINO.

VAlentinus, post Petrum, legitur Asculanæ Cathedræ Episcopus. Hic, siuè vsitatum illius sæculi morem secutus; siue carens vero cognomine, à Patria nuncupatus de Nursia. Singulari equidem studio non semel à Ciuibus nonnullis Narniensibus contēdimus, vt nos Valentini huius Episcopi docerent progeniem; sed hùcnsque & ipsis ignota. Vixit verò sub Eugenio IV. anno MCCCCXLV.

DE ANGELO.

ANgelus & ipse Valentini in præsulatu successor, patria Romanus, ex clara Capranicorum familia. Fuit autem Apostolicus delegatus Nuntius in Sancti Bernardini Senensis canonizatione. Notus ex actis Episcopalis Curiæ ab anno MCCCCXLVII. vsque ad annum MCCCCLI. sub Nicolao V. Celebris est etiam in Historia Aquilana, apud Bernardinum Cyrillum, & in Historia Seraphica, Part. III. Vicarium habuit Conradum Marcellinum, Basilicæ Prin-

cipis,

cipis Apostolorum de Vrbe Canonicum: vt quibusdam in Bullis Nicolai V. datis Romæ apud S. Petrum, anno 1451. 17. Kal. Iunii, Pontificat. ann. V. patet. Creatus Cardinalis, à Pio II. anno 1460.

DE IOHANNE FRANCISCO.

IOhannes Franciscus, ex Monaldēsiū celeberrima familia, Vrbeuetanus, anno Christi 1452. abdicato Patriæ Episcopatu, factus est Ascul. Antistes. Fuit verò apud suos factionibus addictus, in quē plura coniecta crimina ab Vrbeuetano populo, ann. 1462. relictis sibi hæredibus, Achille, Buccij fratris filio, & Raynaldo Bernardi Monaldēsis filio. Eius corpus in Eccl. Cęnobii Spineti, apud Vrbē veterem conditum est. Arā maximam S. Mariæ illius Ciuitatis dotauit, & figuris exornauit. Censum etiam Aræ, in Sancti Britii honorem extructæ, auxit, & multa insuper largitus est dona Ecclesiis Castrorum paternę ditionis Collelongi, Ripauclæ, Sancti Venantii, Palazibouarini, Orsali, Sancti Viti, atque Rochæ Sternæ; vti susius apud Alphonsū Ciccarellū videre est Historiarum Familiæ Monaldensium Lib. 3. & 4. De illo etiam Cyprianus Manentes, ac Monaldus de Ceruaria, in Patriis Annalibus. Huius Episcopi temporibus expulsæ sacræ Vestales S. Angeli Monasterio, & concessa Ecclesia, & ædes Monachis Oliuetanis a Pio II. Summo Pontifice.

DE PETRO VI.

PEtrus VI. de Valle, Romanus, patricio sanguine oriundus, duobus tantum annis post Iohannem Franciscum Monaldensem, vixit in Asculana Ecclesia antistes. Legitur illius memoria anno 1463. vsque ad annum 1464. sub Paulo II.

DE PROSPERO.

PRosper Casarellus, item patricio sanguine Romanus, successit Petro de Valle, vixitque Episcopus ab anno

1464. vsque ad annum MCCCCCVI. Hic ex integro ferè Episcopalem reparauit Aulam, vt ex inscriptione patet, quę sic legitur.

SISTO IV. PONT. MAX.
PROSPER. CAFARELLVS. VRBE
ROMA. GNRE. CLARO. EPISC. ET.
PRIN. ASCVL. SVO. CVM. CA-
PITVLO. SACRAM. HANC. Æ-
DEM. VETVSTATE. OBSOLETAM.
CONLABENTEMQ; A FVNDA-
MENTIS. RESTITVIT. AN. SAL.
CHRISTI. MCCCCLXXXII.

Extat alia quoque inscriptio de restituta etiam à fundamentis Cathedrali Ecclesia, in hæc verba.

PROSPER. CAFARELLVS. VRBE. ROM.
NOBILI. GENERE. NATVS. PONT. ET. PRI. ASCVL.
AVCTO. EPISC. CENSV. RESTITVTOR.
SVA INDVSTRIA, ATQVE. IMPENSA. ÆDES.
VET. A. FVNDAMEN. INSTAVRANDAS.
CVRAVIT. AN. SAL. MCCCCLXXXV.

Legitur in fornice Putei, quem effodi mandarat ipsemet Prosper Episcopus, propè Hortos Episcopales, hæc Epigraphe.

IES. CH.
HORTVS. VT. IRRIGVA. FIERET. CELEBRATIOR.
VNDA.
GRATIOR. ET GELIDÆ. POTVS. VT. ESSET. AQVÆ.
PROSPER. ROMANVS. CAFARELLO. SANGVINE.
PRINCEPS.
ASCVLEVS. PVTEO. SVRGERE. IVSSIT. AQVAS.
MCCCCLXXXVIII.

Fuit verò vir doctrina, & sciētia nimium quam venerandus. Prostat alia ipsius memoria, sub lapide in lucē edito Templi Fortunæ Reducis, monumento diù neglecto, ità.

ALEX,

ALEX. VI. PONT. MAX.
PROSPER. CAFARELLVS ROMANVS. EPISC. ET.
PRIN. ASCV. PRISCÆ. VIRTVTIS. CVLTOR.
MONVMENTVM. HOC. DIV. NEGLECTVM.
IN LVCEM. EDIDIT. EPISC. SVI. ANN.
XXXII. MCCCCLXXXVI.

Fuit Apostolicus in Hungaria Legatus, & pacem composuit inter Matthiam Coruinum, Regem, & Fridericum Imperatorem; quem Antonius Bonfinius, Asculanus Ciuis, summis exornat laudibus, tùm Libro 3. de Pudicitia; tum in Historia Hungarica, pag. DCX. illiusque meminit etiam Abraham Bakschiaius Schemnicensis Pannonius, in Chronologia Regum Hungariæ, pagina MCXXIIX. De illo quoque legitur Romæ in lapide, ad Ædem Sanctæ Mariæ, suprà Mineruam; Sacellum namque in dicta Æde Gentilibus suis instaurauit. Huius, siuè fratris filius, siuè alia affinitate consanguineus, Tiberius Cafarellus, fuit Canonicus Asculanus, vt patet ex hoc disticho.

TIBERII. IVSSV. CAFARELLO. SANGVINE. CRETI
CANONICI. ASCVLEI. CONDITA. PORTA. FVIT.

Fuit verò tunc temporis Archidiaconus in Asculana Ecclesia, Petrus Paulus de Perleonibus, Romano item sanguine Patricius; reliqui verò Canonici ferè omnes, in patria principe, nobilitate Ciues. Vixit Prosper Pauli II. Sixti IV. Innocentij VIII, & Alexandri VI. summorum Pontificum temporibus.

DE IVLIANO.

IVlianus è Cæsarinis Dynastis, S. R. E. Cardinalis, Episcopus, & Princeps Asculanus anno 1500. successit Prospero Cafarello. Extat eius memoria etiam in lapide, ad annum 1509. quadam in Vinea pagi Teloniani, cum gentili stemmate, hac simplicissima inscriptione; fuit namque

fru-

fructuũ referuatarius vulgò, feu cuftos. De hoc agunt, Diaconus, Sanfouinus, & alij. Vixit Epifcopus fub Alexandro VI. Pio III. Iulio II. Leone X. Pontif.

DE LAVRENTIO.

LAurentius de Flifco Ianuenfis. Vide fcripta Abbatis Vvghelli. Huius Epifcopi temporibus inftituta in Vrbe Afculana Societas Crucifixi apud Eremitas Auguftinianos, fuadente Sigifmundo Septempedano, eiufdem Cœtus, in S. Theologia Magiftro, & eximio concionatore; ex fcriptis monafterij.

DE HIERONYMO

HIeronymus Ghimnucius, Epifcopus, & Princeps Afculanus, Reuerendæ Cameræ Apoftolicæ Auditor, & poftea à Paulo III. Pont. Maximo in Sacrum S.R.E. Cardinalium Collegium adfcitus. De illo legitur in Archiuo Epifcopali, anno MDVI. Proftatq; ad Epifcopatus portam ipfius in lapide memoria. Damnauit Martinum Lutherum, Germanum illum hærefiarcham, & hærefiarcharũ omnium Principem, fub Leone X. Pontif. Max. Hic Vir fuit nobilis Senenfis, doctrina, & moribus inclytus. Huius Epifcopi temporibus, Leo Decimus conferuandis Afculanæ Ecclefiæ priuilegiis, has Cardinali in Piceno Legato Bullas expediuit. Fuit quippe tunc Piceni Legatus.........Cardinalis.

Leonis X. Pontif. Max. Bulla, pro conferuatione priuilegiorum Ecclefiæ Afculanæ.

Leo Papa X. Dilecto filio noftro, falutem, & Apoftolicam benedictionem.

Non fine animi noftri moleftia, nuper, pro parte Venerabilis fratris Epifcopi, & dilectorum filiorum, Capituli, & Canonicorum Ecclefiæ Efculanæ, nobis porrecta querela, percipimus, quod nonnulli res, iura, & fubditos, & præfertim Caftra Ancarani, & Maltignani, Efculanæ Diœcefis, illorumque

rumq; incolas, & bona ad Episcopum, & Canonicos prædictos, prout ex obseruata quadringentorum annorum, & vltrà, consuetudine; necnon priuilegiorum, per fel. recordat. Leonem IX. Victorem secundum, Alexandrum III. & Alexandrum etiam IV. Iohannem XXII. Vrbanum V. & alios prædecessores nostros, Romanos Pontifices, & claræ memoriæ Ottonem, Conradum, Henricum, Lottarium, Fridericum, & Henricum VI. Romanorum Imperatores; ac etiã Fridericum, Siciliæ Regem, etiam Romanorum Imperatorem, eidem Episcopo, Capitulo, & Canonicis concessorum, & confirmatorum tenoribus latiùs asseritur apparere, spectantia, iustitia, & Dei timore postpositis, in humani, diuinique iuris contemptum, inuadere, deprędari, atque vexare non verentur. Quare, pro eorundem parte, asserentium, priuilegia huiusmodi esse in vsu, nobis fuit humiliter supplicatum, vt sibi in præmissis opportunè prouidere, ex benignitate Apostolica dignaremur. Nos, quorum est, bona, & Iura omnium, & præsertim Ecclesiarum, Ecclesiasticarumque personarum illæsa conseruare, huiusmodi etiam supplicationibus inclinati, priuilegia prædicta, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum præsentibus insererentur, pro expressis habentes, prædecessorum nostrorum, quatenus sint in vsu; Imperatorum verò, & Principum, dummodò sint licita, & honesta, & sacris Canonibus non contraria, auctoritate Apostolica, tenore præsentium approbamus, & confirmamus; & ne desit illis defensor, qui nomine, & auctoritate nostris, si quando fuerit opportunum, Episcopum, Capitulum, & Canonicos prædictos, ab illicitis molestijs illæsos præseruet; idcircò Auctoritate Apostolica, tenore pręsentium, te, seù Vicelegatum tuum, ac tuum, seù illius in eadem legatione in perpetuum successorem, eorundem, Episcopi, Capituli, & Canonicorum; nocnon omnium Castrorum, Villarum, Dominiorum, terrarum, possessionum, iurium, iurisdictionum, fructuum, censuum, redditiuum, & prouentuum, aliorumque bonorum, mobilium, & immobilium, tàm spiritualium, quàm temporalium, de Iure, vel prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, seù

Impe-

Imperatorum prædictorum, aut quauis Regum, aliorumuè Principum concessione, seù obseruata consuetudine, ad illos nunc, & pro tempore spectantium, defensorem facimus, constituimus, & deputamus, circunspectionique tuæ, in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub indignationis nostræ pœna committimus, & mandamus, quatenus per te, vel alium, seù alios, eisdem, Episcopo, Capitulo, & Canonicis, efficacis defensionis præsidio assistendo, ab eis, vel eorum procuratore requisitus, nō permittas eosdem, super his, aut alijs quibuscumque rebus, & iuribus, ad illos, vt profertur, spectantibus, indebitè molestari, aut ipsis damna, grauamina, seù iniurias a quoquam inferri; & si quę forsan illata fuissent, de ijs summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij; sed sola facti veritate inspecta, infotmatus, illatores huiusmodi, ad passis damna integrè satisfaciēdum compellas, & cogas; dantes tibi facultatem, & potestatem, præsumptores, occupatores, detemptores, malefactores, iniuriatores, damnorum illatores, contradictoresq; & rebelles quoscunque, & si Cardinali, Archiepiscopali, Episcopali, Patriarchali, Abbatiali, vel alia Ecclesiastica; aut etiam Imperiali, Regali, Vice Regali, Ducali, Marchionali, Baronali, militari, vel alia quauis mundana dignitate, statu, gradu, ordine, vel conditione suffulti sint, quomodocunque, & quotiescunque expedierit, auctoritate nostra, vt a molestijs desistant, & de damnis, & interesse satisfaciant, quoties, & iuxta eos, qui tibi visi fuerint, terminos monendi, & contumaces, per excommunicationis, suspensionis à diuinis, interdicti, aliarumque Ecclesiasticarum censurarum promulgationem, appositionem, aggrauationem, & reaggrauationem, appellatione postposita compescendi, brachijque sæcularis auxilium inuocandi, ac vim vi, si quando facti qualitas exegerit, impunè repellendi, cæteraque omnia, & singula, quæ ad conseruationem rerum, & iurium Episcopi, Capituli, & Canonicorum prædictorum visa fuerint necessaria, seù quomodolibet opportuna, ordinandi, committendi, mandandi, faciendi, & exequendi, non obstante fel. record. Bonifacii P.P. VIII. prædecessori nostri, de

vna

vna, & Concilii generalis de duabus dietis, & personis, vltrà certum numerum ad iudicium non vocandis, seù si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod excommunicari, suspendi, interdici, seù extrà certa loca ad iudicium euocari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ Sedis indulgentia generali, vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, huiusmodi potestas tibi per nos tributa, valeat quomodolibet impediri, & de qua, cuiusque tenore de verbo ad verbum, in nostris literis habenda sit mentio specialis, alijsque Apostolicis, & Synodalibus Constitutionibus, & ordinationibus in contrarium facientibus quibuscunque.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris. Die 11 Iunij MDXXI. Pontificatus nostri anno nono. Fuit equidem Hieronymus Ghimnucius, dum Asculanam rexit Ecclesiam, verè Sacri Custos, honesti cultor, prauique vltor; sic enim de ipso legitur in fornice valuarum Episcopalis Palatii.

DE IVLIO.

IVlius, è Medicea Serenissima Familia oriundus, Florentinus, Iuliani F. à Leone X. tit. Sancti Clementis S. R.E. Presbyter Cardinalis creatus, ex dimissione à Ghimnucio facta die 30. Iulij, anno MDXVIII. Asculanæ Ecclesiæ electus administrator, illam non diu gubernauit, & vix elapso mense, cũ Tolonensi in Gallia permutauit, vt concistoralia testantur acta, ab eodem citata Vghello. Factus hic indè Papa, die 19. Nouembris 1523. Mortuus est Romæ die 25. Septembris 1534. & sepultus in Basilica Sancti Petri, & indè ad Ecclesiam Sanctę Mariæ super Mineruam translatus. Asculanam Ecclesiam, Asculanosque Ciues amauit vnicè, quorum iura, aduersus Regni Neapolitani ministros, in Castris Ancarani, & Maltignani, necnõ Montispoli ditione propugnanda, etiam armata manu suscepit. Hic factus Pontifex, dictus fuit Clemens VII.

DE PHILOS.

PHilos, ex Comitibus Rouerellis, illuftri ortus profapia apud Ferrarienfes, Epifcopus, & Princeps Afculanus, poft Paulum Mediceum. Hic Pauli III. Pontificis Maximi interregno, Vrbis Romæ à facro S. R. E. Cardinalium Collegio, Gubernator conftitutus, confirmatus in Regimine à Iulio III. & vnus ex Capellæ Pontificiæ Affiftentibus renunciatus, primus poft Quintium Rufticum Miletenfem, Epifcoporum in prima feffione fubfcripfit in Concilio Tridentino, cuius gentilitia ftemmata non vno loco Afculi cõfpiciuntur, lapidibus infculpta; at in primis legitur in Epifcopali Aula, quam proprijs conftruxit fumptibus, ftatuifq; exornauit egregiis, in hęc verba.

SVB CLEMENTE VII. PONT. MAX.
Philos. illuftri Rouerellæ
Domus familiæ. Patria Ferra-
rienf. ab. Imp. Comes Epifc. & Prin.
Afcul. ad................... imi-
tan nouum hoc ædificium
à fundamentis erexit.
MDXXXII.

Hieronymus Tuber, Afculanus Sacerdos, qui non fine Sanctitatis opinione occubuit, Diui Patris Emygdij Hiftoriam à Valentino Leuita defcriptam, in lucem edidit huius Epifcopi temporibus, volumenque ipfum eidem Epifcopo dicauit. Vixit Adriano..........Clemente VII. Paulo III. necnon Iulio III. Summis Pontificibus.

DE PETRO VIII.

PEtrus VIII. ex Camaiana Familia, nobilis Aretinus, Fęfulanus primum Antiftes, fubfcripfit Concilio Tridentino, dè à Pio V. ad Afculanam euectus Ecclefiam, vir fuit

Zeliplenus, & morum reformator, Synodalia promulgauit decreta, anno....... Venerabile Clericorum fundauit Seminarium, ſuppreſſisq; Sanctæ Crucis, & Sancti Hilarij Prioratibus, ex ordine Sanctæ Crucis de Auellana, eorundē prouentus Clericis alendis applicauit. De Aſculani Cleri ſpolijs cum Reuerenda Camera conuenit. Internuncius ad Catholicam Philippi II. Auſtriaci, Hiſpaniarum Regis Maieſtatem miſſus, impigrè, ſolerterque commiſſa grauia ſibi negotia pertractauit. Doctrina, & probitate equidem inſignis. Viſitator Apoſtolicus in Piceno fuit. A Gregorio XIII. vnicè amatus, non tantum ab eodem, pro Diœceſi Aſculana, ad annum integrum; ſed etiam pro adiacentibus prouincijs iubilæum obtinuit, anno MDLXXV. qua occaſione, reparata Eccleſia S. Andreæ, vbi ſic legitur.

GREGORIO XIII. PONT.
MAX. PET. CAMAIANO
EPISC. ET PRIN. ESCV. FI-
DELIVM ELEMOSINIS
ANNO POST IVBILEVM
1575. INSTAVRATVM.

Maioris Eccleſiæ teſtudinem eleganti architectura, multoque ſumptu conſtruxit. In Arcu medio ſeipſum, expanſis manibus, genuque flexo, ante Chriſti Crucifixi ſimulachrum depinxit, ità precantem, Eſto Domine &c. Eccleſiam in Deiparæ Virginis, necnon in Diui Blaſij Martyris honorem conſtruxit, vbi ſuum corpus condi iuſſit. Mortuus eſt die Lunæ, hora decima. Legitur in illius ſepulchrali lapide, hac inſcriptio.

PETRO. CAMAIANO.
PATRITIO ARETINO.
EPISC. AC. PRINCIPI. AS-
CVLANO. VIRO. INTEGERRIMO.
RELIGIOSISS. AC. OMNI. VIRTVT.
GENERE. ORNATISS. COSMVS. S.
D. N. PAPÆ. REFER. ANT.

COMENDATOR S.STE-
PHANI.FRATRES. AC.LELI-
VS.EQVES. IESV. CHRISTI.
NEPOS. IN. ISTA. ECC.
AB.IPSO.A.FVNDAMEN-
TIS. INSTAVRATA.
ET. ORNATA. POSVE-
RVNT.VIXIT.ANNOS.
LX.MENS.I. DIES.XX
VII. OBIIT. DIE. XXVII.
IVLII.M.D.LXXIX.

DE HIERONYMO II.

Hieronymus Bernerius Corrigiensis, professione Religiosus, ex Diui Dominici familia, Sacræ Theologiæ Magister. Vir equidem multis nominibus celebrandus, à Sixto V. primùm Episcopus, & Princeps, indè Presbyter tit. S. Mariæ supra Mineruam S. R. E. Cardinalis, Asculanus nuncupatus, creatur. Commissam sibi rexit Ecclesiam, vsque ad Pauli V. Pontificatus initium; indè sponte Asculano cessit Præsulatui, vt summi assessor Pontificis, in Vrbes, ad res fidei pertractandas sedulam nauarret operam; cuius gesta, ne ab alijs relata referam, legi possunt ab Vghello descripta in Appendice ad Ciacconum, atque à Michaele Pio lib.4. Mortuus est Episcopus Portuensis, Sacri Cardinalium Collegii prodecanus; ex cuius Aula, equo veluti Troiano, quamplurimi proiere viri, Ecclesiasticis insignes dignitatibus; ex quibus hic satis sit meminisse Scipionis tit. Sanctæ Susannæ, Cardinalis Cobellutij, Francisci tit. sancti Clementis Cardinalis Cinnini, vt Io. Baptistam Coccinum, Sacræ Romanæ Rotæ Decanum, & ....,............ Archiepiscopum omittam, & reliquos Antistites. Vicarios in Asculano Episcopatu, habuit Eugenium Fuccium, Præpositum Spinetuli, & indè Episcopum Vesulanum; necnon Sigismundum, de quo infrà. Synodales Constitutiones, ad abusuum extirpationem, morumque correctionem, atque ad

ad totius Ecclesiasticæ disciplinę, in Vniuersa Asculana Dięcesi incrementum promulgauit, anno MDLXXXXVI. quo in illius honorem, ex Decreto Decurionum, posita in Prætorio insignia lapidea, hac inscriptione.

FR. HIERONYMO. BERNERIO. CARD.
EPISCOPO ET. PRINCIPI. ASCVL.
PATRI. PATRIÆ.
PATRI PAVPER.
PATRI. OMNIVM.
BONORVM.
L. D. D. D.
1596.

Venerabile Clericorum Seminarium instaurauit, ampliauitque. Testamento quingentos scutatos Archidiacono, & Capitulo Asculano largitus est.

Legitur in illius sepulchro Romæ, in Ecclesia S. Sabinæ, propè Aram à se constructam, in hac verba.

FR. Hieronymus Bernerius Corrigiensis, ex Ord. Prædic. tit. S. Mariæ super Mineruam, Presb. Card. Asculanus, de morte, & corporis resurrectione, piè, & religiosè cogitans, hoc sibi sepulchrum, in quo cum vniuersæ Carnis viam ingreßus fuerit, mortale suum conderetur viuens P. Sacellum, vbi quotidiè pro eius anima, vt sacrum fieret, extruxit D. Hyacintho Confessori. Vixit Annos LXX. menses III. dies XI. Obijt Episcopus Portuensis VI. Idus Iulij MDCXI. Credò quod Redemptor noster viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum.

IN

IN OBITV

Illustrissimi, & Reuerendiss. D.

HIERONYMI BERNERII

S.R.E.Cardinalis Ampliss.

CARMEN

Cogimur in liquidos dissoluere lumina fontes,
Et teneras lacerare genas: tuus optime Princeps,
Cogit amor, cogit pietas, reuerentia cogit
Fundite sanguineos, mea lumina, fundite riuos.
Occurrunt animo virtutum insignia, raræ
Mentis opes, intacta fides, tranquillaque morum
Temperies, cęli verba ignea, spiritus ardens,
Religionis amor, mitissima viscera Patris,
Et mea crudeli diuellor corda dolore.
Fundite sanguineos, mea lumina, fundite riuos.
Non rutilum rabidis quæ faucibus imbibit aurum,
Quæ scelerum genitrix mortalia pectora cogit
Sacra fames, partos nec quæ comitatur honores
Ambitio, aut tumido ventosa superbia fastu;
Non venus, & nati vesana Cupidinis arma
(Edita tartareis fędissima Numina ab antris)
Caniciem vicere tuam, vicere iuuentam.
Fundite sanguineos, mea lumina, fundite riuos.
Non probitas, non iuris amor, non gloria recti,
Magnaque vis animi, linguæ facundia, non te
Ingenij præstantis opes, augustaque frontis
Maiestas, odiumque nec terrore mouebat,
Non tua te comitas, venerandaque gratia vultus;
Non quæ sponte tuæ supplex se purpura fronti
Obtulit, heu triplicem non inspectura Tiaram;

Proh

Proh dolor, immeritæ potuit ſubducere Morti.
Fundite ſanguineos mea lumina, fundite riuos.
Siccine mors meliora rapis? mors effera Patrem,
Cui rerum ſummas iam commiſſurus habenas,
Sequemet Orbis erat: Mors, heu, mors effera, noſtrum.
Quem gemina alterno coluerunt flumina plauſu,
Nunc gemina alterno fleuere fluenta ſuſurro,
Paſtorem ex oculis rapuiſſe perenniter audes?
Heu, heu, proh quantos inter ſuſpiria queſtus,
Fundit amor, fundit pietas, verecundia fundit.
Vos quoqae ſanguineos mea fundite lumina riuos.
Nec plantas inter Dryades, nec Oreades altis
Montibus, aut mœſtis tacuerunt Hymnides aruis,
Naiades è fluuijs, vitreo de fonte Napeæ
Ingemuere ſimul, montes fleuere propinqui,
Ipſeque cæruleis Neptunus inhorruit vndis.
Fundite ſanguineos, mea lumina, fundite riuos.
Occidit heu noſtri ſydus venerabile ſecli,
Bernerius, dignus tranſcendere Neſtoris annos;
Occidit, & meſtis ſol aureus occidit vndis.
Siccine mors tibi nulla mora eſt? non parcitis vllis
Crudeles Parcę? nunc currite flumina mœſtis
Vberiora genis, largos ſoluantur in imbres
Lumina, gratus amor fieri ſibi talia mandat.
Fundite ſanguineos, mea lumina fundite riuos.
Sed quid egò lacrymis indulgeo? lumina ſat iam
Viuis adhuc, tibi parta quies, tibi palma pudoris
Sydereis conceſſa plagis, tibi reddita vita eſt.
Claudite ſanguineos mea lumina, claudite riuos, &c.

I.M.S.

DE

DE SIGISMVNDO.

Sigismundus Donatus Corrigiensis, Diui Stephani sacræ familiæ Eques Commendatarius, Archidiaconus, & Ecclesiæ Asculanę Vicarius Generalis, postmodum Episcopus Venusinus; tandem ex renunciatione Hieronymi, Episcopus, & Princeps Asculanus, Vir doctrina, rerumque vsu clarus, Ecclesiasticæ immunitatis, libertatis propugnator acerrimus. A Paulo V. Pont. Max. ad Venetos missus, integerrimè se gessit; redux verò à Gregorio XV. inter familiares, Pontificiique Sacelli Assessores declaratus. Humanę conditionis memor, suo pulueri conditorium parauit antè Aram Maximam, in Cathedrali Ecclesia.

D. O. M.
AD
REQVIEM OSSIVM.
SIGISMVNDI. DONATI. ANTONINI.
FILII. HECTORIS. NEPOTIS.
CORRIGIENSIS.
QVI.
ANNO DOMINI. MD XCVIII, CREATVS. EPISC.
VENVSINVS. ET. ANNO. MDCV. AD.
HANC. ASCVLANAM. ECCLESIAM.
TRANSLATVS.
VIVENS. ET. ANNVM. AGENS. LXV.
FVTVRO. CVM, DEO. PLACVERIT. PVLVERI.
SVO. CONDITORIVM. HIC. PARAVIT.
LABENTE.
ANNO. MD CXXIII.

Præ aliis habuit Vicarios, Episcopali indè fulgore coruscos, Paulum Caprutum, Sancti Seueri primùm, postmodū Caprut Æquensem, Io: Paulum Brucciarellium de Arquata, Narniensem, & Ludouicum Gabbiatum Æserninum, Antistites. Constitutiones promulgauit synodales, anno Domini

mini MDCXXVI. Rotundam construxit Ædiculum, extrà Portam Solestanam, in Diui Emygdii honorem, vbi sic legitur.

SANCTO. EPISCOPO. ET. MART. EMYGDIO. IN.
LOCO. MARTYRII. EIVS. EREXIT. ET. DICAVIT.
SIGISMVNDVS. DONATVS. DE CORRIGIO.
EPISC. ET. PRINC. ASCVLI. MDCXXIII.

Quo etiam anno, in Ecclesia S. Caroli Altare construxit in S. Laurentii honorem, vbi sic legitur.

EX VOTO.
ERECTVM. ET. ORNATVM. A. SIGISMVNDO.
DONATO DE. CORRIGIO. EPISC. ET. PRINC.
ASCVLI. ANNO. MDCXXXIII.

Aliam curauit Ecclesiam in territorio S. Mariæ ad Mare à fundamentis extrui, ad alterum caput Pontis Tofilii, vbi etiam ità legitur.

ANNO. DOMINI. MDCXXXVII.
ERECTVM. A. FVNDAMENTIS. EX.
LARGIS. PIORVM. V. ELEEMOSINIS.
CVRANTE. REVERENDO. EPISCOPO.
SIGISMVNDO.

Obiit die Sabbati 19. Nouembris, anno Domini 1634. hora circiter decima octaua.

Huius Antistitis laudes D. Lucidus Mancinellus Min. Obs. mihi studiorum cognatione, varia eruditione, morum comitate, & omnium virtutum ornamentis præfulgens, ac longa annorum serie mihi coniunctissimus, pluribus carminibus ad me, post præsulis obitum transmissis, eleganter est prosecutus, quorum pauca hic subiiciam.

Occidit (heu miseri nos) tandemque occidit Heros
DONATVS, semper viuere dignus herus.

Ss Laude

Laude virum celebrare parùm est, hanc tangere metam
Concessum passim pluribus vsque viris;
Ast ego præponam celsum Pastoribus hunc, vt
Exemplar, speculum vox, speculumque manus.
Casta fuis labiis fluxerunt verba, subinde
Casta opera, & nullis quippè subacta votis.
Viuendi reliquis methodum normamque reliquit:
Non scriptis, cuius vita volumen erat.
Instabilis vulgi censura reprehendere nunquàm;
Dum licet, potuit, territa falsa loqui.
Alter Alexandri, pugnacis Cæsaris alter
Æmulus, alterutrum ritè secutus ouans.
Dignus at magni vestigia Præsulis omnes
Recta sequi studeant, gloria maior erit.
Quisquis oues ergo curat, dignetur ab illo,
Nosse modum, tuto pergat & indè pede.

DE GABRIELLIO.

IVlius Gabriellius, Diaconus Card. ex Camerę Apost. Clerico ab Vrbano VIII. Pont. Max. die 16. Decemb. 1641. creatus, mox die decima Februarii 1642. Asculanus Episcop. electus. Princeps, in quo nihil ad nobilitatem, scientiam obuiam humanitatem, nihilque ad dignitatem facile desiderare quis possit; ac proinde sacræ purpuræ summum decus, & ornamentum dat, Antecessorum gloriæ æmulus, quo nomine omnium venerationem, & admirationem concitat, in hoc sublimi famæ solio constitutus.

DE PHILIPPO.

PHilippus Montius, Nobilis Firmanus, Episcopus Asculanus, cum summa animi contentione, & indefesso labore Iurisprudentiæ operam dedisset, ætate 20. annorum, immò supra ætatem, suprema vtriusque Iuris, & Philosophiæ Laurea; necnon Licentiæ in Sacra Theologia titulo, summo omnium applausu, & acclamatione condecoratus, Romæ

Romæ aliquot annorum ſpatio. Iudiciis,& Eccleſiaſtico Foro operam, & ſtudium cum addixiſſet, ſub felicibus Eminentiſs. Cerri Cardinalis, tunc Sacræ Rotæ Auditoris Decani, ab Alexandro VII. Pontifice Maximo, auſpicatiſſimæ ſemper memoriæ, delegatus eſt Auditor Apoſtol. Legat. Neapolitanæ, Nuncio tunc temporis Eminentiſs.Iulio Cardinali Spinula; atque paucis poſt menſibus, iuſta miſſione data ad tempus Reuerendiſs.Tragoniæ Epiſcopo, tunc totius Regni illius Inquiſitori de rebus ad fidem Catholicam ſpectantibus, ob graues eiuſdem corporis affectiones, ab eodem Alexand. VII.Pont.Max.in eiuſdem ſupremi Inquiſitoris locum ſuffectus eſt. Electo verò anno poſt Reuerendiſs. Creſcentio,Epiſcopo Bituntino, Inquiſitore, toto ſex annorum curriculo, Auditoris munere functus eſt Montius; atque redux poſtmodum Romam, cum Eminentiſs.Spinula, Nuncio Germaniæ electo, tribus poſt menſibus ab eodem Pont. Max. Epiſc. Teranenſis creatus eſt; cui Eccleſiæ cum quinque annos præfuiſſet, magna nominis ſui gloria, ob graues contentiones cum Miniſtris Regiis, de Immunitatibus Eccleſiaſt.quas ille fortiter, & intrepidè tutatus eſt, à Clemente demum IX. auguſtæ ſemper recordationis Pont.Max.Anno 1669.Eccleſię Aſculanæ in Marchia Epiſcopus renunciatus, & acclamatus eſt, ad Reatinum Epiſcopatum euecto Eminentiſſimo Cardinali Gabriellio,priori eiuſdem Epiſcopo;atque paulò poſt, Cælitibus eodem adſcripto a Pont.Max.tandem Clemente X. in eadem dignitate auctoratus, & inauguratus eſt.

Cæterum Religione, in primis, & pietate erga ægros præfulget, ad quos inuiſit ipſe, & Sacro benedictionis rore recreat, ac in ſpem æternæ vitæ erigit. Exſtruxit Sacellum vndique in proſpectu carcere damnatorum patens, Sacris ſpectandis audiendiſque. Regiam Epiſcopalem inſtaurauit, & omni ſtudio Epiſcopatus cenſum auget; in cuius adminiſtratione ſummam eiuſdem pietatem, & prudentiam venerantur omnes, in ſpem cuiuslibet proſperi euentus, iuxta piorum vota, quibus & ſuperos ſollicitant, vt ſerus in Cœlum redeat.

Romae illa eos gratuitam operam. [illegible] & [illegible] ro opera & studio accuratis adeo [illegible] sub [illegible] Benedi- tis [illegible] tunc Sanctae Sedis Auditore, [illegible] ab Alexandro VII. Pontifice Maximo [illegible] quinque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Spanni atque [illegible], qui [illegible] tem [illegible] Reuerendis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ac graues [illegible] VII. Pont. Max. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Auditorii [illegible] [illegible] atque [illegible] [illegible] Romanam cum [illegible] mi electo, tabulis [illegible] ab eodem Pont. Max. Episc. [illegible] [illegible] quinque annos per- [illegible] [illegible] [illegible] graues [illegible] cum [illegible] Regis [illegible] Ecclesiasticis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gulis [illegible] Pont. Max. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Episc. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Pont. Max. [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] ac quas [illegible] [illegible] [illegible] in prospectu [illegible] [illegible] [illegible] Regiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quibus & [illegible], vt [illegible] [illegible].

MANTISSA AD HISTORIAM ASCVLANAM.

Candido Lectori.

Historiæ Asculanæ, absolutissimæ licet, quà Latini sermonis puritatem, & elegantiam, quà Auctoris reconditam eruditionem, & rerum gestarum illibatam fidem spectes, hoc veluti purpurissum attexere è re fuit, quò antiquissimæ, & nobilissimæ Vrbi maius accederet decus & ornamentum, ex monumenti illustrium aliquot eiusdem familiarum, quæ post editam historiam, ex eruditis Auctoris Cimeliis eruta fuere, ab eodem dubio procul, luci publicæ destinata, ni ob immaturam Viri doctissimi fatum, partus hic iratam Iunonem Lucinam habuisset. Tu interim benigne Lector, nostrum hoc tuis commodis consulendi studium, eo quo exhibemus animi candore, suscipe, & nobis faue.

TVMVLVS.

CÆſar alter, heù cæſus in foro mirum iiſdem Kalendis Martis, non pallio inuolutus: ſed ſtricto cominus enſe, dum orta ciuili ſeditione, pro communi ſalute ſua poſthabita, ſtrenuè dimicat, & ne omnia in peius ruerent, confluentem turbam, aduerſam Phalangem; aggreſſores omnes premit, reprimit, comprimit, telis amicorum hoſtiliter percuſſus, obrutus, ſeptem vulneribus confoſſus; perit honeſtiſſimè cadens.

Alydoſius Piccininus Aſculanus.

MArtis alumnus, illius Magni Piccinini æmulator heres, Arcis Petræ ſanctæ Præfectus, Pedeſtris militiæ ductor, ſtrenuus bellator, necnon pacis amantiſſimus, æquiſſimus rixarum ciuilium Conciliator, ſpectatæ fidei, & militaris diſciplinæ vir clariſs. CHRISTINÆ LOTHARINGIÆ Sereniſs. acceptiſſimus militum ſuorum, Pater Patriæ excubantiſſimus, Piratarum incurſionum inſectator acerrimus, lepidus, liberalis, munificentiſſimus, ac denique Chriſtianæ pietatis cultor egregius, interfecturus hoſtes, interfectus hoſpes: ſed proh ſcelus. non interficiendus ſoſpes ſuo ſanguine, effuſo funere bacchanali

impleuit, expleuit, compleuit,

Annum agens ſeptimum, ſeptuageſimum, Menſes.......... Dies..........mærent arma, trophea lugent, ſpolia iacent, clypeus, enſis, thorax, tibialia, tentoria pendent, patent. pallent, pauent, ſigna, inſignia, vexilla, vix illa ima humi trahuntur, terrentur, volutantur, Tubæ, Tibiæ ſilent, tympana ægre obſtrepunt, eximiæ exuuiæ, triumphi ſecus obiter abeuntem obeunt.

Carolus Bocchinerius
grati officii, & amicitiæ ergò merens
compoſuit, poſuit.

Coſi

COsì poi ch'hebbe guerreggiato, e vinto
Cadde Cesare intrepido frà suoi
Predisse à Brutto feritor. Pur voi,
E tù mio figlio, ch'io rimanga estinto?

Cadde Alidosio à tua difesa auuinto
E Pietra figlia d'Ilion, da poi
Che di se stesso liberale à tuoi
Hebbe l'impeto altrui spinto, e respinto.

Proua estrema d'amor far molle, e rossa
La terra del suo sangue, e le contrade,
Et in pegno lasciar le carni, e l'ossa.

Alzisi quì trofei d'elmi, e di spade
Fioriscan lauri, e mirti, da questa fossa
Sorge immortal, chi per la Patria cade.

D.O.M.
Vincentio Cataldo Nobili Aſculano,
Viro Pio Integerrimo
Qui adhuc viuens, poſt Pietatis Montem,
ſua pecunia in Patria excitatum,
Vnica XXX. Mille Aureorum nummorum.
Largitiones Sanctimoniales dotauit.
Cataldum Annonam erexit. Sacerdotia
Inſtituit. Eccleſiiis opitulatus fuit.
Moriens Nonagenarius A.D.M.D.C.XX.VII. Die XIII.
Iulij. Sacroſanctam Lauretanam Ædem.
Ex Aſſe Heredem ſcripſit. Templi fabricam
Perpetuo cenſu adiuuit.
Eximio Benefactori.
Scipio S.R.E. Cardinalis Burgheſius, Almæ
Domus Protector, Monumentum poſuit.
Tiberius Cincius Romanus, Æſinus Epiſcopus,
Laureti, Almæ que Domus Gubernator,
Curauit.

Tribunus militum Nouellus Nouellius, miles meruit ſub auſpiciis Franciſci Galliarum Regis, fortiter occubuit in obſidione Valderenſi.

Dux cohortis Paulus Æmilius Nouellius, ab Vrbano VIII. Pontifice Maximo Arcis Diui Angeli præſidio, & tutelæ eſt adhibitus.

FINIS.

